

Μια γόνιμη πορεία
συνεχίζεται

Ag

τεύχη

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΤΟΥ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΗΜΑΤΟΣ ΟΡΚΩΤΩΝ ΕΛΕΓΚΤΩΝ ΛΟΓΙΣΤΩΝ (ΤΕΣΕΕΑ)

ΠΕΡΙ-
ΟΔΙΚΟ
ΟΙΚΟ-
ΝΟΜΙ-
ΚΟΥ
ΛΟΓΙ-
ΣΜΟΥ

index

01.

News

04.

Editorial

06.

50 τεύχη. **Μια γόνιμη πορεία συνεχίζεται**

10.

Ελληνικές επιχειρήσεις και ανάπτυξη: Αξιοποιώντας τα κατάλληλα εργαλεία με στόχο τη μακροπρόθεσμη ανθεκτικότητα, **Βασίλης Καζάς, Grant Thornton Greece**

12.

Υψηλή αβεβαιότητα και το 2023, **Νικόλαος Βουνιτσέας, KPMG**

14.

Οι 10 γεωπολιτικές εξελίξεις που θα επηρεάσουν την πορεία του κόσμου το 2023, **EY**

18.

Η αντίληψη της ελληνικής επιχειρηματικής κοινότητας για το Σχέδιο «Ελλάδα 2.0», **Deloitte**

20.

Πώς να αποφύγετε το «πράσινο ξέπλυμα» («greenwashing») στην υποβολή εκθέσεων βιωσιμότητας των εταιρειών, **Χριστίνα Καλογεροπούλου, BDO**

24.

Η επίδραση του ΔΠΧΑ 9 στις ελληνικές συστημικές τράπεζες, **Γεράσιμος Γ. Ρομποτής, Goodwill**

30.

Μπορεί η Ελλάδα να καταστεί ενεργειακά εξαγωγική έως το 2030;, **Ιωάννης Στεφάνου, Grant Thornton Greece**

32.

Το προφίλ της μισθοδοσίας στο σύγχρονο εργασιακό περιβάλλον, **Γιώργος Πυρλής, Νάντια Σαραντοπούλου, Grant Thornton Greece**

34.

Η ανάπτυξη της πολιτικής καταγγελιών υπό το πρίσμα της αλυσίδας αξίας του Porter, **Πασχάλης Καγιάς, Βασιλική Βαρτζώκα, Δρ Παναγιώτης Κυριακογκωνας**

38.

Ενισχύοντας την εταιρική διακυβέρνηση, **Συμεών Καλαματιανός, ΣΟΛ Crowe**

40.

Συναλλαγές εταιρειών - Συγχωνεύσεις/εξαγορές, **Μάριος Λασσανιάς, Baker Tilly**

44.

Οι οικονομικοί κίνδυνοι και οι ευκαιρίες του 2023, **Δημήτρης Δημητρίου, CPA**

46.

Οι CFOs προσανατολίζονται σε αμυντικές στρατηγικές, **Deloitte**

48.

Ελληνικές εταιρείες χαρτοφυλακίου, **Γεώργιος Χαράλαμπος, Baker Tilly**

51.

Οι εταιρικοί μετασχηματισμοί ως μέσο αποτελεσματικής εταιρικής στρατηγικής, **Νίκος Αθανασόπουλος, RSM Greece**

54.

Deloitte European Hotel Industry Survey 2022, **Deloitte**

56.

Παναγιώτης Αλαμάνος Εστιάζουμε στην ανάπτυξη εξειδικευμένων υπηρεσιών, **ΣΟΛ Crowe**

58.

Φίλιππος Κάσσος Το μέλλον της ασφαλιστικής αγοράς, **KPMG**

61.

Το μέλλον του employee engagement, **Αντώνης Πολυχρονίδης, ΣΟΛ Crowe**

62.

Οι προτεραιότητες των CEOs εταιρειών τεχνολογίας για το 2023, **Διονύσης Διαμαντόπουλος, KPMG**

64.

Μια ματιά στο μέλλον των πληρωμών, **Γρηγόρης Καρύδης, PwC Ελλάδα**

65.

Ποιο είναι το μέλλον του εξωτερικού ελέγχου;, **Βασίλης Καμινάρας, KPMG**

66.

Ενδοομιλικές συναλλαγές και φορολογικές αναμορφώσεις, **Δημήτρης Αραπατζής, PwC Ελλάδα**

67.

Συμφωνία για την υιοθέτηση ελαχίστου φορολογικού συντελεστή 15% στην Ε.Ε., **Σταυρούλα Μαρουσάκη, PwC Ελλάδα**

68.

Δυναμική ανάκαμψη για τον ελληνικό τουρισμό το 2022, **EY**

71.

Τα θέματα ESG σε κρίσιμη καμπή, **EY**

72.

Η Ελλάδα στη 16η θέση του δείκτη RECAI για τις ΑΠΕ, **EY**

74.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ: Ο πραγματικός «πατέρας» της Λογιστικής, **Νιφορόπουλος Κώστας, ΩΡΙΩΝ ΑΕΟΕΛ**

78.

Γεώργιος Κόντος η συμβολή των εκδόσεων «διπλογραφία» στη λογιστική

50

Η ACCA και το ΣΟΕΛ ανανεώνουν τη συνεργασία τους στο CertIFR στην ελληνική γλώσσα και εγκαινιάζουν το νέο CertIPSAS

Επιμέλεια μετάφρασης- σύνταξης: Μαρία Τυροβολά, Γραφείο Διεθνών Σχέσεων ΣΟΕΛ

Η ACCA (Ένωση Εγκεκριμένων Ορκωτών Λογιστών) και το ΣΟΕΛ (Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών) ανανεώνουν τη συνεργασία τους στο CertIFR στην ελληνική γλώσσα και εγκαινιάζουν το νέο CertIPSAS, μεταφρασμένο στα ελληνικά, που αποτελεί τον δεύτερο επαγγελματικό τίτλο του ACCA στην ελληνική γλώσσα.

Το CertIPSAS στην ελληνική γλώσσα ενισχύει την υποστήριξη της ACCA και του ΣΟΕΛ στην ανάπτυξη του χρηματοπιστωτικού και ελεγκτικού - λογιστικού επαγγέλματος στην Ελλάδα. Ο επαγγελματικός αυτός τίτλος απευθύνεται σε επαγγελματίες του δημοσίου και ιδιωτικού τομέα που έχουν ιστορικό χρηματοοικονομικής πληροφόρησης και τους δίνει τη δυνατότητα να αποκτήσουν πρόσθετα

προσόντα που θα βελτιώσουν την επαγγελματική τους εξέλιξη και θα ανοίξουν τις πόρτες σε μια δυναμική καριέρα. Το CertIPSAS στην Ελληνική γλώσσα περιλαμβάνει διαδικτυακό ή δια ζώσης πρόγραμμα μαθημάτων, καθώς και διαδικτυακή αξιολόγηση που μπορεί να ληφθεί οποτεδήποτε, σε οποιοδήποτε μέρος, βοηθώντας τους επαγγελματίες να εξισορροπήσουν τις μαθησιακές τους ανάγκες με τα πολυάσχολα προγράμματα εργασίας και ζωής.

Ο νέος επαγγελματικός τίτλος CertIPSAS ξεκίνησε επίσημα με την υπογραφή του σχετικής σύμβασης συνεργασίας, μετά την ανανέωση της υπογραφής του CertIFR των ACCA και ΣΟΕΛ. Η νέα σύμβαση υπεγράφη στα γραφεία του ΣΟΕΛ από τον Πρόεδρο του ΣΟΕΛ κ. Χαρίλαο Αλαμάνο και τον Πρόεδρο της ACCA κ. Joseph Opeyemi Owolabi.

Ο Πρόεδρος του ΣΟΕΛ, είπε: «Σήμερα είμαστε στην ευχάριστη θέση να ανανεώσουμε τη συνεργασία μας με την ACCA για το Πιστοποιητικό ΔΠΧΑ (CertIFR EL) και επίσης να παρουσιάσουμε επισήμως το Πιστοποιητικό ΔΛΠΔΤ (CertIPSAS EL), το οποίο θα παρέχει σε επαγγελματίες του δημοσίου και ιδιωτικού τομέα καθώς και στα μέλη μας γνώσεις και δεξιότητες προκειμένου να βελτιώσουν τα προσόντα τους. Η μακρόχρονη συνεργασία μας με την ACCA ήταν μέχρι στιγμής καρποφόρα και όλοι προσβλέπουμε στο κοινό μας μέλλον».

Με τη σειρά του ο Πρόεδρος της ACCA ευχαρίστησε τον Πρόεδρο του ΣΟΕΛ για τη φιλοξενία και δήλωσε χαρακτηριστικά: «Χαίρομαι που η ACCA ενίσχυσε την ήδη άριστη συνεργασία μας με το ΣΟΕΛ ανανεώνοντας τη συμφωνία για το Ελληνικό Πιστοποιητικό στα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς. Το πιστοποιητικό αυτό προσφέρεται από κοινού από την ACCA και το ΣΟΕΛ από το 2019 και μαζί με το Πιστοποιητικό στα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα του Δημοσίου Τομέα προσθέτει στα προσόντα που ήδη προσφέρονται στους Έλληνες επαγγελματίες ελεγκτές - λογιστές. Το ελληνικό CertIPSAS αναπτύχθηκε για να βοηθήσει τους επαγγελματίες να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις της εφαρμογής των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων Δημοσίου Τομέα (IPSAS) ακολουθώντας μια πολύ πρακτική προσέγγιση με τη βοήθεια περιπτώσεων και διαδραστικών ασκήσεων. Με την ευκαιρία της υπογραφής, είχα τη χαρά να συζητήσω με τον Πρόεδρο του ΣΟΕΛ κ. Χαρίλαο Αλαμάνο για τις τάσεις στο ελεγκτικό - λογιστικό επάγγελμα και για το πώς οι δύο οργανισμοί μας μπορούν να συνεργαστούν περαιτέρω, βασιζόμενοι στα ήδη εκτεταμένα κοινά μας έργα για να επεκτείνουμε την παροχή ταλέντων στο επάγγελμα και να δώσουμε περισσότερη αξία στους Έλληνες επαγγελματίες».

«Σε σταυροδρόμι το μέλλον της Επαγγελματικής Ασφάλισης: Αναγκαιότητα άμεσων μεταρρυθμίσεων για αναπτυξιακή ώθηση»

Η Ελληνική Ένωση Ταμείων Επαγγελματικής Ασφάλισης (ΕΛ.Ε.Τ.Ε.Α.) και η ethosEVENTS σε συνεργασία με το οικονομικό & επιχειρηματικό portal banks.com.gr, το ασφαλιστικό περιοδικό InsuranceWorld και το

portal insuranceworld.gr διοργάνωσαν το 4ο Συνέδριο Επαγγελματικής Ασφάλισης με τίτλο «Σε σταυροδρόμι το μέλλον της Επαγγελματικής Ασφάλισης: Αναγκαιότητα άμεσων μεταρρυθμίσεων για αναπτυξιακή ώθηση», το οποίο διεξήχθη την Τετάρτη 22 και την Πέμπτη 23 Φεβρουαρίου 2023 με φυσική παρουσία στο ξενοδοχείο Athenaeum InterContinental, καθώς και με παράλληλη online μετάδοση.

Σκοπός του Συνεδρίου ήταν η καταγραφή των εξελίξεων τόσο στο θεσμό της επαγγελματικής ασφάλισης όσο και του συνταξιοδοτικού και ασφαλιστικού συστήματος γενικότερα.

Κεντρική ομιλήτρια του συνεδρίου ήταν η πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Αρχής Ασφαλίσεων και Επαγγελματικών Συντάξεων (European Insurance and Occupational Pensions Authority – E.I.O.P.A.), Ms. Petra Hielkema.

ο Πρόεδρος του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών, Χαρίλαος Αλαμάνος συμμετείχε στο πάνελ συζήτησης με θέμα «Κίνητρα συμμετοχής εργαζομένων σε Ταμείο Επαγγελματικής Ασφάλισης, μεμονωμένα ή οργανωμένα και με ή χωρίς σύμπραξη με την εργοδότη εταιρεία» μαζί με τους: Μιχάλη Τζωρτζωρή (Πρόεδρος, Σύνδεσμος Ελλήνων Μεσιτών Ασφαλίσεων (ΣΕΜΑ) & Πρόεδρος, Ένωση Ασφαλιστικών Διαμεσολαβητών Ελλάδος (ΕΑΔΕ), Τάσο Γκλιάτη (Πρόεδρος Συλλόγου προσωπικού Alpha Bank), Θεόδωρο Γούσια (Πρόεδρος Τ.Ε.Α. Αστυνομικών-Πυροσβεστών-Λιμενικών), Κωνσταντίνο Καρανάσιο (Αναπλ. Επιτελικός Διευθυντής Μετασυναλλακτικών Υπηρεσιών, Όμιλος Χρηματιστηρίου Αθηνών, Πρόεδρος Τ.Ε.Α. Χρηματιστηρίου Αθηνών) και Ανέστη Ντόκα (Δημοσιογράφος, Η Ναυτεμπορική).

Το Συμβούλιο Διεθνών Λογιστικών Προτύπων Δημοσίου Τομέα (IPSASB) επιβεβαιώνει τον ρόλο του στην προώθηση των εκθέσεων για τη βιωσιμότητα του δημόσιου τομέα και γνωστοποιεί σχετικό έγγραφο διαβούλευσης επ' αυτού.

Σύμφωνα με το Συμβούλιο, οι απειλές για τον κόσμο και τους πολίτες του από την κλιματική αλλαγή δημοσιοποιούνται ορθά. Ωστόσο, παρά τη σημαντική κυβερνητική επιρροή στην παγκόσμια οικονομία, δεν υπάρχει διεθνώς αναγνωρισμένο πλαίσιο αναφοράς του δημόσιου τομέα που να καθοδηγεί τον τρόπο με τον οποίο επιμετρούν και αναφέρουν τη σημαντική συμβολή τους στην αντιμετώπιση της παγκόσμιας κλιματικής έκτακτης ανάγκης. Η υποβολή εκθέσεων για την κλιματική αλλαγή είναι ένα από τα πιο σημαντικά ζητήματα στην υποβολή εκθέσεων βιωσιμότητας, η οποία περιλαμβάνει επίσης περιβαλλοντικά και κοινωνικά θέματα, καθώς και ζητήματα διακυβέρνησης.

Υπό το πρίσμα του επείγοντος αυτού του ζητήματος, το Συμβούλιο Διεθνών Λογιστικών Προτύπων Δημοσίου Τομέα (IPSASB) αποφάσισε να ξεκινήσει την εμβέλεια τριών δυνητικών έργων αναφοράς βιωσιμότητας ειδικά για τον δημόσιο τομέα, εν αναμονή της εξασφάλισης των πόρων που απαιτούνται για την έναρξη της ανάπτυξης καθοδήγησης. Αυτή η απόφαση βασίζεται στην 25ετή εμπειρία του IPSASB στον καθορισμό προτύπων του δημόσιου τομέα, καθώς και στην ισχυρή παγκόσμια υποστήριξη των ενδιαφερομένων για τις προτάσεις στο έγγραφο διαβούλευσης με τίτλο, «Advancing Public Sector Sustainability Reporting». Για περισσότερες πληροφορίες ανατρέξτε στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <https://bit.ly/3mgis1r>

Η Διεθνής Ομοσπονδία Λογιστών (IFAC) δημοσιεύει έκθεση του PAIB με θέμα τη διεύρυνση των ρόλων στη βιωσιμότητα και τις προτεραιότητες ψηφιακού μετασχηματισμού για επαγγελματίες ελεγκτές – λογιστές στις επιχειρήσεις και στον δημόσιο τομέα.

Σύμφωνα με το σχετικό δελτίο τύπου, η συμβουλευτική ομάδα Professional Accountants in Business (PAIB) της IFAC έχει συγκεντρώσει πληροφορίες σχετικά με το πώς οι επαγγελματίες λογιστές πλοηγούνται σε αβέβαιες παγκόσμιες συνθήκες και επεκτείνουν τους ρόλους τους, τόσο στον ιδιωτικό όσο και στον δημόσιο τομέα, σε μια νέα έκθεση, με τίτλο «Professional Accountants as Finance and Business Leaders». Για περισσότερες πληροφορίες ανατρέξτε στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <https://bit.ly/3EUJOKO>

Η Διεθνής Ομοσπονδία Λογιστών (IFAC) κυκλοφόρησε έναν νέο πόρο με τίτλο: «Διαδικασία Αναγνώρισης και Αξιολόγησης Κινδύνων: Συμβουλές για την εφαρμογή του ΔΠΕ 315 (Αναθεώρηση 2019)» (The Risk Identification and Assessment Process: Tips on Implementing ISA 315 – Revised 2019).

Το εργαλείο βοηθά τους ελεγκτές να εφαρμόσουν το Διεθνές Πρότυπο Ελέγχου (ISA) 315 (Αναθεωρημένο 2019) του Συμβουλίου Διεθνών Προτύπων Ελέγχου και Διασφάλισης (IAASB), το οποίο είναι αποτελεσματικό για ελέγχους οικονομικών καταστάσεων για περιόδους που ξεκινούν την ή μετά την 15η Δεκεμβρίου 2021.

Η IFAC δημοσιεύει νέο εργαλείο εφαρμογής για ελεγκτές σχετικά με τον εντοπισμό και την αξιολόγηση των κινδύνων ουσιώδους σφάλματος. Για περισσότερες πληροφορίες ανατρέξτε στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <https://bit.ly/3JcImaV>

Το Συμβούλιο Διεθνών Προτύπων Ελέγχου και Διασφάλισης (IAASB) δημοσιεύει νέα έκδοση του Εγχειριδίου του. Για περισσότερες πληροφορίες ανατρέξτε στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <https://bit.ly/3I0Kjas>

Η Accountancy Europe (πρώην FEE) ανακοινώνει τη νέα δημοσίευσή της με τίτλο «Βασικοί παράγοντες για την ανάπτυξη και χρήση δεικτών ποιότητας ελέγχου» (Key factors to develop and use audit quality indicators). Για περισσότερες πληροφορίες ανατρέξτε στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <https://bit.ly/3INX1Vs>

Το Συμβούλιο Διεθνών Προτύπων Ελέγχου και Διασφάλισης (IAASB) καλωσορίζει δύο νέα μέλη στο IAASB μετά τους διορισμούς τους από το Συμβούλιο Εποπτείας Δημοσίου Συμφέροντος (PIOB) τον Νοέμβριο του 2022.

Ο Neil Morris (με έδρα το Ηνωμένο Βασίλειο) είναι ο παγκόσμιος επικεφαλής μεθοδολογίας διασφάλισης και ESG στην KPMG, με εμπειρία άνω των δύο δεκαετιών στη Νότια Αφρική και στο Ηνωμένο Βασίλειο. Ως ορκωτός ελεγκτής λογιστής, η εργασιακή του εμπειρία περιλαμβάνει διαχείριση κινδύνων, κλιματική αλλαγή και βιωσιμότητα, οικονομικοί έλεγχο και διασφάλιση.

Ο Greg Schollum (με έδρα τη Νέα Ζηλανδία) είναι αναπληρωτής ελεγκτής και ορκωτός ελεγκτής λογιστής της Νέας Ζηλανδίας, θέση που κατέχει από το 2015. Η καριέρα του περιλαμβάνει τη θητεία ως μέλος στο Διεθνές Συμβούλιο Λογιστικών Προτύπων του Δημοσίου Τομέα, το Συμβούλιο Λογιστικών Προτύπων της Νέας Ζηλανδίας και το Συμβούλιο Προτύπων Χρηματοοικονομικής Αναφοράς του New Zealand Institute of Chartered Accountants (τώρα Chartered Accountants Australia & New Zealand).

Εκτός από τους κ. Morris και Schollum, το IAASB χαιρετίζει επίσης τον διορισμό της Josephine Jackson ως αντιπροέδρου. Η κ. Τζάκσον είναι διευθύντρια Πολιτικής Διεθνών Προτύπων Ελέγχου και Διασφάλισης στο Συμβούλιο Οικονομικών Αναφορών του Ηνωμένου Βασιλείου και ηγείται του Ομίλου ESG της FRC.

Το Συμβούλιο Διεθνών Προτύπων Δεοντολογίας για Λογιστές (IESBA) καλωσορίζει δύο νέα μέλη μετά τους διορισμούς τους από το Συμβούλιο Εποπτείας Δημοσίου Συμφέροντος (PIOB) τον Νοέμβριο του 2022. Ο Paul Muthaura (Κένυα) είναι ανεξάρτητος σύμβουλος που υποστηρίζει την ανάπτυξη των κεφαλαιαγορών σε αναδυόμενες αφρικανικές δικαιοδοσίες.

Η Rania Uwaydah Mardini (Λίβανος) είναι ανώτερη λέκτορας στο Olayan School of Business στο Αμερικανικό Πανεπιστήμιο της Βηρυτού (AUB) και σύμβουλος στο Περιφερειακό Γραφείο του Προγράμματος Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών (UNDP) για τα αραβικά κράτη.

Το Συμβούλιο IESBA θα οργανώσει παγκόσμιες στρογγυλές τράπεζες για το έργο αειφορίας.

Το Συμβούλιο IAASB ανοίγει τη δημόσια διαβούλευση σχετικά με τους ελέγχους ομίλων μειωμένης πολυπλοκότητας.

50 EDITORIAL

Μια γόνιμη πορεία συνεχίζεται

Αγαπητοί αναγνώστες,

Φτάσαμε αισίως στο 50ό τεύχος του περιοδικού Accountancy Greece. Ήταν και είναι μια συλλογική προσπάθεια που ξεπήδησε ως ανάγκη του κλάδου των ορκωτών ελεγκτών λογιστών να συγχρονίσουν τα βήματά τους με τις παγκόσμιες εξελίξεις. Παράλληλα, ήταν μια σημαντική κίνηση ώστε το Ινστιτούτο του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών να προσφέρει μέσω του περιοδικού ένα πεδίο ανταλλαγής γνώμων, παρουσίασης εξελίξεων, ερευνών και τάσεων που ενδιαφέρουν τον κλάδο, αλλά και γενικότερα την οικονομία.

Σε αυτή την προσπάθεια είχαμε αρωγούς το Διοικητικό Συμβούλιο του ΙΕΣΟΕΛ, τον πρόεδρό του, Χαρίλαο Αλαμάνο, όπως και τους επικεφαλής των εταιρειών που δραστηριοποιούνται στον κλάδο, τους αρθρογράφους που πλουτίζουν κάθε τεύχος με πρωτότυπα και ενδιαφέροντα άρθρα, αλλά βεβαίως και τους αναγνώστες που αγκάλιασαν την έκδοσή μας.

Το site accountancygreece.gr ήταν η φυσιολογική συνέχεια του περιοδικού, ώστε να υπάρχουμε στον παγκόσμιο ιστό.

Φιλοδοξούμε όχι απλώς να συνεχίσουμε την έκδοσή μας αλλά να την εμπλουτίσουμε και να αναλάβουμε περισσότερες δημιουργικές πρωτοβουλίες, χρήσιμες στους αναγνώστες μας.

Η Συντακτική Επιτροπή.

www.accountancygreece.gr

**ACCOUNTANCY
GREECE**

Τριμηνιαίο Περιοδικό
Οικονομικού Λογισμίου
www.accountancygreece.gr

Τεύχος 50

Ιανουάριος - Φεβρουάριος - Μάρτιος 2023
Τιμή πώλησης 10 ευρώ

ISSN

1792-6009

ΚΩΔ. ΕΝΤ. 01-0028

ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΣΩΜΑΤΟΣ ΟΡΚΩΤΩΝ
ΕΛΕΓΚΤΩΝ ΛΟΓΙΣΤΩΝ

ΕΚΔΟΤΗΣ

ΧΑΡΙΛΑΟΣ ΑΛΑΜΑΝΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΑΖΑΣ

ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΚΤΗΣ

ΓΙΑΝΝΗΣ Ν. ΜΠΑΣΚΟΖΟΣ

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΑΘΗΝΑ ΓΚΟΥΖΙΑ

ΑΘΑΝΑΣΙΑ ΚΥΡΙΤΣΗ

ΜΙΛΤΟΣ ΛΑΟΠΟΔΗΣ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΜΠΑΛΤΟΥΚΑ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΝΙΦΟΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΒΑΙΟΣ ΡΙΖΟΥΛΗΣ

ΑΛΚΙΒΙΑΔΗΣ ΣΙΑΡΒΑΣ

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΜΑΞΙΜΟΣ ΣΚΟΠΕΛΙΤΗΣ

ΜΑΡΙΑ ΤΥΡΒΟΛΑ

ΦΑΝΗ ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΧΥΤΗΣ

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΙΑΦΗΜΙΣΗΣ

ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ

ΒΑΣΩ ΜΟΥΖΑΚΙΤΗ

vaso.mouzakiti@soel.gr

T. 210 3891400-466

ΠΑΡΑΓΩΓΗ

ΠΡΟΣΧΕΔΙΟ

T. 210-3839020

anoikonl@otenet.gr

ACCOUNTANCY GREECE

ΙΕΣΟΕΛ, Καποδιστρίου 28, 10682,

Αθήνα, T. 210 3891400-466

F. 210 3825159

www.soel.gr, info@soel.gr,

iesoel@soel.gr

Στη ΣΟΛ Crowe επενδύουμε στο μέλλον της ελληνικής επιχειρηματικότητας και οικονομίας, δημιουργώντας αποδοτικές και αξιόπιστες λύσεις που υποστηρίζουν την ανάπτυξη των ελληνικών και πολυεθνικών επιχειρήσεων.

Με περισσότερους από 650 εξειδικευμένους συνεργάτες σε επτά σημεία σε όλη την Ελλάδα, συνδυάζουμε την εμπειρία 6 δεκαετιών λειτουργίας με την τεχνογνωσία ενός εκ των κορυφαίων δικτύων λογιστικών και συμβουλευτικών υπηρεσιών διεθνώς.

www.solcrowe.gr

Audit / Tax / Advisory

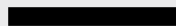
Smart decisions. Lasting value.

Μια γόνιμη πορεία συνεχίζεται

Έχουμε τη χαρά να γιορτάζουμε την έκδοση του 50ού τεύχους του Accountancy Greece, του περιοδικού μας που, από το 2010 που ξεκίνησε την κυκλοφορία του, είχε σαν στόχο να υπηρετήσει και να στηρίξει τον κλάδο μας, να συμβάλει στην αναβάθμιση της τεχνογνωσίας και να προσφέρει έγκυρη και έγκαιρη ενημέρωση. Είμαι βέβαιος πως το Accountancy Greece θα μας συντροφεύει για πολλά ακόμα χρόνια, σκιαγραφώντας τις εξελίξεις με το ίδιο κύρος και τη σοβαρότητα που το διακρίνει. Χρόνια πολλά, με πολλά ακόμη τεύχη!

Ο Πρόεδρος του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών
Χαρίλαος Π. Αλαμάνος
Ορκωτός Ελεγκτής Λογιστής

Πριν από 13 χρόνια λάβαμε την απόφαση να ξεκινήσουμε αυτήν την πρωτοβουλία, η οποία πλέον έχει εξελιχθεί σε ένα ιδιαίτερα έγκυρο και αξιόπιστο περιοδικό. Η ποιότητα που χαρακτηρίζει διαχρονικά το Accountancy Greece καταδεικνύεται και από το γεγονός ότι όλες οι ελεγκτικές εταιρείες τροφοδοτούν κάθε τρίμηνο το περιοδικό με ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα και επίκαιρη θεματολογία. Με αφορμή την συμπλήρωση των 50 τευχών,

δεσμευόμαστε ότι θα συνεχίσουμε να εργαζόμαστε με την ίδια θέρμη προκειμένου να διασφαλίσουμε την υψηλή ποιότητα του περιοδικού και για επόμενα 50 τεύχη.

Βασίλης Καζάς

Διευθυντής περιοδικού Accountancy Greece
Διευθύνων Σύμβουλος Grant Thornton Greece

Το Accountancy Greece είναι ίσως το πιο σημαντικό όχημα για τη δομημένη ενημέρωση των επαγγελματιών της λογιστικής και ελεγκτικής επιστήμης στη χώρα μας, καθώς συμβάλλει στην επικοινωνία, στην ανταλλαγή ιδεών, στην ανάπτυξη θεμάτων που αφορούν το επάγγελμά μας και την κοινωνία μας, αλλά και στην ανάπτυξη του ίδιου του κλάδου μας. Ευχόμαστε στο Accountancy Greece να συνεχίσει αδιάλειπτα και με συνέπεια το έργο του, ανοίγοντας συνεχώς νέους ορίζοντες στους αναγνώστες του.

Εύα Αγγελίδη

Πρόεδρος Δ.Σ., SOA Crowe

Με αφορμή την έκδοση του 50ού τεύχους του περιοδικού Accountancy Greece επιβεβαιώνεται η υψηλής ποιότητας διεπιστημονική προσέγγιση των θεμάτων που απασχολούν το λογιστικό και ελεγκτικό επάγγελμα αλλά και η ουσιαστική συνεισφορά στην επιχειρηματική κοινότητα, μέσω άρθρων και μελετών που παρουσιάζουν την επίδραση των τρεχουσών εξελίξεων της ελληνικής και παγκόσμιας οικονομίας.

Σπύρος Γκρούιτς

Country Managing Director
Baker Tilly Greece

«Με αφορμή την επετειακή έκδοση του 50ού τεύχους του Accountancy Greece και ως υποστηρικτής- χορηγός αυτού του περιοδικού, θα ήθελα να υπογραμμίσω το έργο που έχει επιτελέσει το περιοδικό σας όλα αυτά τα χρόνια αναδεικνύοντας τις απειλές αλλά και τις ευκαιρίες που υπάρχουν στην αγορά μας κάθε περίοδο, μέσα από εμπεριστατωμένα επιστημονικά άρθρα, φιλοξενώντας εμπείρους συναδέλφους και επαγγελματίες που αμερόληπτα αναβαθμίζουν το επάγγελμά μας.

Εύχομαι να συνεχίσετε απρόσκοπτα το έργο σας .»

Δημήτρης Δημητρίου

CEO της CPA Auditors

Το περιοδικό Accountancy Greece έχει κατακτήσει πλέον υψηλούς τίτλους αξιοπιστίας και ποιότητας. Συναγωνίζεται επάξια αντίστοιχες εκδόσεις φορέων του λογιστικού επαγγέλματος του εξωτερικού. Η ύλη του πληροφορεί για τις σύγχρονες τάσεις και εκπαιδεύει, συνεισφέροντας στην ενημέρωση και την κατάρτιση των μελών του ελληνικού λογιστικού-ελεγκτικού επαγγέλματος. Θερμά συγχαρητήρια στην εκδοτική ομάδα και να τα υπερεκατοστήσετε!

Σταύρος Β. Θωμαδάκης

Ομότιμος Καθηγητής ΕΚΠΑ
Πρώην Πρόεδρος του International Ethics Standards Board for Accountants

Κάθε τεύχος του Accountancy Greece ζωντανεύει την εξαιρετική επίδραση του επαγγέλματός μας στην οικοδόμηση ισχυρών και βιώσιμων οργανισμών, χρηματοπιστωτικών αγορών και οικονομιών. Συγχαρητήρια από την IFAC γι' αυτό το ορόσημο και σας ευχαριστούμε για τη συνεχιζόμενη συνεργασία σας για την προώθηση του παγκόσμιου επαγγέλματός μας προς το δημόσιο συμφέρον.

Kevin Dancey, Διευθύνων Σύμβουλος, Διεθνής Ομοσπονδία Λογιστών (IFAC)

Accountancy Greece:
Το περιοδικό της λογιστικής και της ελεγκτικής, που διευρύνει τους ορίζοντές μας και δίνει χρώμα σε μια επιστήμη που το αξίζει. Αν δεν υπήρχε θα έπρεπε να το εφεύρουμε.

Κωνσταντίνος Νιφορόπουλος
Πρόεδρος και Διευθύνων Σύμβουλος
ΩΡΙΩΝ Ορκωτοί Ελεγκτές Λογιστές Α.Ε.

Η έκδοση του 50ού τεύχους του Accountancy Greece σηματοδοτεί την επιτυχία της μεθοδικά οργανωμένης προσπάθειας του επαγγέλματος να επικοινωνήσει μέσω έντυπου περιοδικού μέσου τεχνικού περιεχομένου το εύρος της επαγγελματικής κατάρτισης, του καλλιεργημένου ταλέντου και της εξειδικευμένης τεχνικής γνώσης των συναδέλφων στην ελληνική οικονομική πραγματικότητα και τη δυνατότητα προσφοράς προστιθέμενης αξίας στην επιχειρηματική κοινότητα και σε όλους τους συμμετέχοντες στο οικονομικό γίγνεσθαι της χώρας.

Μιχάλης Καραβάς
Partner, Audit & Assurance Leader, Deloitte

Η επιτυχία του Accountancy Greece έγκειται στο γεγονός ότι αποτελεί «παιδί» των ίδιων των οργανισμών που συμμετέχουν στη σύνταξή του, που από την πρώτη στιγμή το αγκάλιασαν και του έδωσαν όλα όσα χρειάζεται για να «μεγαλώσει» και να αποτελέι, σήμερα, 50 τεύχη μετά, σημείο αναφοράς του κλάδου μας. Ευχαριστούμε όλα τα μέλη μας για την πολύτιμη συνεισφορά τους αυτά τα χρόνια!

Παναγιώτης Παπάζογλου
Μέλος Εποπτικού Συμβουλίου ΣΟΕΛ, Σύμβουλος Διοίκησης, ΕΥ Ελλάδος

Το Accountancy Greece αποτελεί μια σημαντική πλατφόρμα επικοινωνίας, συνεργασίας και ανταλλαγής τεχνογνωσίας και απόψεων για τον κλάδο μας, προσθέτοντας αξία στον δημόσιο διάλογο για τις ελεγκτικές υπηρεσίες, τις υπηρεσίες διασφάλισης και ένα μεγάλο εύρος συναφών υπηρεσιών που προσφέρουν οι συμμετέχοντες οργανισμοί. Στην ΕΥ είμαστε χαρούμενοι που συνεισφέρουμε στην έκδοση του Accountancy, υποστηρίζοντας ενεργά το ΣΟΕΛ σε αυτό το επιτυχημένο ταξίδι, που συμπληρώνει σήμερα τα 50 τεύχη.

Ανδρέας Χατζηδαμιανού
Εταίρος, Επικεφαλής Ελεγκτικών Υπηρεσιών, ΕΥ Ελλάδος

Θερμά συγχαρητήρια στο Accountancy Greece και σε όλη την ομάδα του για τη μέχρι τώρα αξιόλογη και επαγγελματική δουλειά που φιλοξενεί στις σελίδες του. Με τη βεβαιότητα ότι θα συνεχίσει το εποικοδομητικό του έργο στην ενημέρωση και με την ελπίδα ότι όλο και περισσότεροι συνάδελφοι Ορκωτοί Ελεγκτές Λογιστές θα συμμετέχουν σε αυτή την προσπάθεια με τα άρθρα τους, εύχομαι καλή και δημιουργική συνέχεια.

Άγγελος Διονυσόπουλος
Ορκωτός Ελεγκτής Λογιστής ΣΟΛ Crowe, Μέλος Εποπτικού Συμβουλίου ΣΟΕΛ

«Το Accountancy Greece, το περιοδικό του ΣΟΕΛ που φιλοξένησε στις σελίδες του σημαντικά άρθρα, έρευνες και συνεντεύξεις ανθρώπων του οικονομικο-λογιστικού γίνεσθαι, κατάκτησε ένα σημαντικό ορόσημο: την έκδοση του 50ού τεύχους του. Εύχομαι να συνεχίσει να μας παρέχει ενημέρωση, τροφή για σκέψη και ενδιαφέρουσες προσεγγίσεις σε θέματα που απασχολούν τον ευρύτερο κλάδο μας, με την ίδια προσήλωση στους στόχους και τις αξίες του ελεγκτικού επαγγέλματος.»

Κλεοπάτρα Καλογεροπούλου

Μέλος Εποπτικού Συμβουλίου ΣΟΕΛ, ΟΕΛ BDO GREECE

Η επιτυχημένη πορεία, η δυναμική και η καταξίωση του περιοδικού αποδεικνύεται, από τα εξαιρετικά - πρωτοποριακά άρθρα και δημοσιεύσεις που συνεχίζονται να παρουσιάζονται με αμείωτο ρυθμό μετά από τόσα τεύχη.»

Ιωάννης Κωσταρέλης

ΟΕΛ ΣΟΛ Crowe, Μέλος του Εποπτικού Συμβουλίου ΣΟΕΛ

Είναι δύσκολο να βρεις ένα περιοδικό οικονομικού λογισμού πιο πετυχημένο από το «Accountancy Greece». Η εξειδικευμένη, στην οικονομική επιστήμη, ομάδα του περιοδικού εγγυάται την επιτυχία του για πάρα πολλά χρόνια ακόμη.

Απόστολος Πολύζος

ΟΕΛ ΣΟΛ Crowe, Αντιπρόεδρος Εποπτικού Συμβουλίου ΣΟΕΛ

Με αφορμή την έκδοση του 50ού τεύχους του περιοδικού Accountancy Greece, θα ήθελα να συγχαρώ τη διεύθυνση αυτού για τη σταθερή και αταλάντευτη πορεία του, για τη συμβολή του στη λογιστική και ελεγκτική επιστήμη, καθώς και για τον σεβασμό απέναντι στους αναγνώστες του. Ο αριθμός των τευχών του περιοδικού απλά επιβεβαιώνει την αναγνώριση και την εμπιστοσύνη που δίκαια έχει κερδίσει από το αναγνωστικό κοινό. Εύχομαι τη μακρόχρονη συνέχιση της προσπάθειας όλων των συντελεστών του περιοδικού με τον ίδιο ζήλο, ήθος και επαγγελματισμό.

Ανδρέας Τσαμάκης

Αντιπρόεδρος Δ.Σ ΙΕΣΟΕΛ, Αντιπρόεδρος Δ.Σ Ελληνικής Ελεγκτικής Α.Ε Ορκωτοί Ελεγκτές Λογιστές

Θα ήθελα να μοιραστώ τα θερμά μου συγχαρητήρια για το 50ό τεύχος του περιοδικού του ΣΟΕΛ. Ως ένα από τα ιδρυτικά μέλη μας, η συμμετοχή του ΣΟΕΛ στο έργο της Accountancy Europe ήταν ανεκτίμητη. Ήταν προνόμιό μας να συνεισφέρουμε στο Accountancy Greece και ανυπομονούμε να συνεχίσουμε να παρέχουμε ευρωπαϊκή προοπτική στους έλληνες ορκωτούς ελεγκτές-λογιστές.

Olivier Boutellis-Taft, Διευθύνων

Σύμβουλος, Accountancy Europe

Το περιοδικό Accountancy Greece διαδραματίζει ζωτικό ρόλο στην υποστήριξη του επαγγέλματος με την ανταλλαγή γνώσεων και την προώθηση σημαντικών θεμάτων. Εκτιμούμε τη συνεργασία μας, και ιδιαίτερα την ευκαιρία να μοιραστούμε την έρευνά μας και να διαβάσουμε τις συνεισφορές άλλων ειδικών. Συγχαρητήρια για την επέτειό σας και ανυπομονούμε για τα επόμενα 50 τεύχη έκδοσης του επιστημονικού περιοδικού!

Helen Brand OBE, Διευθύνουσα Σύμβουλος, ACCA

Εκ μέρους του ICAEW, εκφράζω τα ειλικρινή συγχαρητήρια στο Accountancy Greece για τα 50 τεύχη δημοσίευσής του, παρουσιάζοντας βασικές εξελίξεις για τους επαγγελματίες του χρηματοοικονομικού τομέα και τοποθετώντας το ΣΟΕΛ και τα μέλη του ως ηγέτες στην εκπαίδευση και στην κατάρτιση σε όλη την Ελλάδα. Το ICAEW είναι περήφανο που συνεργάζεται στενά με το ΣΟΕΛ και χαίρομαι που το περιοδικό Accountancy Greece συνεχίζει να προβάλλει αυτή τη σημαντική συνεργασία.

Michael Izza, Διευθύνων Σύμβουλος, ICAEW

Ελληνικές επιχειρήσεις και ανάπτυξη: Αξιοποιώντας τα κατάλληλα εργαλεία με στόχο τη μακροπρόθεσμη ανθεκτικότητα

ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΑΖΑΣ

Διευθύνων Σύμβουλος Grant Thornton Greece

Εχοντας πλέον διανύσει και το δεύτερο μισό του 2022, γίνεται όλο και περισσότερο αντιληπτό πόσο σύνθετες είναι οι αντιξοότητες που καλούνται να διαχειριστούν και να ξεπεράσουν με επιτυχία οι ελληνικές επιχειρήσεις, προκειμένου να διατηρήσουν την αναπτυξιακή δυναμική του προηγούμενου έτους. Η Ελλάδα βιώνει ακόμα τις επιπτώσεις της πανδημίας, ο πόλεμος στην Ουκρανία έχει εντείνει σε μεγάλο βαθμό την ενεργειακή κρίση που είχε αρχίσει να εμφανίζεται ήδη από το 2021, ενώ η κλιματική αλλαγή έχει προκαλέσει αλληπάλληλα πλήγματα σε παγκόσμιο επίπεδο, δημιουργώντας νέες προκλήσεις για τη βιωσιμότητα του πλανήτη και, κατ' επέκταση, της κοινωνίας και της οικονομίας.

Πλέον, οι ελληνικές επιχειρήσεις βρίσκονται αντιμέτωπες με θεμελιώδεις αλλαγές στις λειτουργικές διαδικασίες τους, καθώς και με νέες προκλήσεις, οι οποίες σχετίζονται με τον πληθωρισμό, τα υψηλά επιτόκια, τις διαταραχές στην εφοδιαστική αλυσίδα και ευρύτερες αλλαγές που έχουν σημειωθεί στο παγκόσμιο εμπόριο. Ωστόσο, σύμφωνα με την πρόσφατη έκθεση της της Economist Intelligence Unit, τα τελευταία τρία χρόνια η χώρα μας έχει καταγράψει τη μεγαλύτερη βελτίωση όσον αφορά την ελκυστικότητα του επιχειρηματικού της περιβάλλοντος, μεταξύ

των 81 χωρών που βρίσκονται στη σχετική λίστα. Συνεπώς, είναι σημαντικό να διατηρηθεί αυτή η δυναμική που έχει δημιουργηθεί την τελευταία τριετία.

Η ατζέντα των επιχειρήσεων έχει αρχίσει να μετατοπίζεται από το χαμηλό κόστος στην επίτευξη αυτάρκειας σε κρίσιμα αγαθά και πρώτες ύλες, με απώτερο στόχο την επιτάχυνση της πράσινης ενεργειακής μετάβασης και την ενίσχυση της ενεργειακής ασφάλειας της Ελλάδας. Παράλληλα, η χώρα μας εισέρχεται σε μια νέα εποχή, καθώς επικρατεί ένας «πυρετός» αναδημιουργίας και οικονομικής ανασυγκρότησης. Όλο και περισσότερα διεθνή επενδυτικά σχήματα τοποθετούνται στην Ελλάδα, πραγματοποιώντας επενδύσεις σε κρίσιμους τεχνολογικά τομείς, που αναβαθμίζουν τη θέση της χώρας παγκοσμίως, ενώ σημαντικό ρόλο στην ενίσχυση της ελληνικής ανταγωνιστικότητας διαδραματίζει πλέον και η εξαγωγική δραστηριότητα της χώρας, η οποία τα τελευταία χρόνια βρίσκεται σε σταθερά ανοδική πορεία. Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι το 2010 οι εξαγωγές αγαθών είχαν μόλις ξεπεράσει τα € 21 δισεκατομμύρια, καλύπτοντας το 9,5% του ΑΕΠ, ενώ στο τέλος του τρέχοντος έτους υπολογίζεται ότι οι εξαγωγές αγαθών θα ξεπεράσουν και τα € 50 δισεκατομμύρια.

Καθοριστική ώθηση σε όλες αυτές τις προσπάθειες αναζωογόνησης της ελληνικής οικονομίας μπορεί να προσφέρει το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, μέσα από την αξιοποίηση των πόρων που παρέχει. Μάλιστα, η Ελλάδα πρωτοπορεί σε ευρωπαϊκό επίπεδο, καθώς έχει τεθεί ήδη σε λειτουργία η πλατφόρμα υποβολής επενδυτικών σχεδίων για δανειακή χρηματοδότηση από τους πόρους του Ταμείου Ανάκαμψης. Η πλατφόρμα είναι διαμορφωμένη με τέτοιο τρόπο, ώστε να υπάρχει η μέγιστη δυνατή διαφάνεια, καθώς και να διασφαλίζεται η έγκυρη και έγκαιρη ενημέρωση των επενδυτών. Όσον αφορά το κομμάτι των επιτοκίων, αξίζει να σημειωθεί πως κάθε αναθεώρηση των επιτοκίων από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα θα οδηγεί και σε αναθεώρηση των χαμηλότοκων επιτοκίων του ΤΑΑ. Σύμφωνα με τα τελευταία στοιχεία του Υπουργείου Οικονομικών, μέχρι στιγμής έχουν κατατεθεί στην πλατφόρμα πάνω από 210 επενδυτικά σχέδια, η συνολική αξία των οποίων ανέρχεται στα € 8,2 δισεκατομμύρια, ενώ 41 επενδυτικά σχέδια, συνολικής αξίας € 1,8 δισεκατομμύρια, έχουν ήδη εγκριθεί. Από το σύνολο των επενδυτικών σχεδίων, το 43% αφορά την πράσινη μετάβαση, το 27% την ψηφιακή μετάβαση και το 27% τις εξαγωγές. Επιπλέον, αξίζει να σημειωθεί ότι τα 112 από

τα 210 επενδυτικά σχέδια έχουν κατατεθεί από μικρομεσαίες επιχειρήσεις, με τη συνολική αξία των εν λόγω σχεδίων να ανέρχεται σε € 1,73 δισεκατομμύρια. Η πρόβλεψη είναι ότι έως το τέλος του 2023 θα έχει συμβασιοποιηθεί το μεγαλύτερο μέρος, αν όχι το σύνολο, των διαθέσιμων πόρων του ΤΑΑ, ενώ τα δάνεια θα κατευθυνθούν στον πρωτογενή και τον δευτερογενή τομέα, προκειμένου να ενισχυθεί τόσο η εγχώρια αγροδιατροφική παραγωγή και η βιομηχανία της χώρας όσο και η εξωστρέφεια.

Ειδική αναφορά πρέπει να γίνει και για τις μικρές εταιρείες με κύκλο εργασιών έως 10 εκατομμύρια ευρώ, όπου το επιτόκιο, με απόφαση του υπουργού Οικονομικών, για το μέρος του δανείου που αφορά το Ταμείο Ανάκαμψης παραμένει σταθερό στο 0,35%. Τα δάνεια του ΤΑΑ, πέραν της δυνατότητας ένταξης στο ΓΑΚ ή στο καθεστώς De Minimis, έχουν την επιλογή να υπαχθούν στο προσωρινό πλαίσιο της επιτροπής για τις κρατικές ενισχύσεις, έως τις 31.12.2023, με εξαιρετικά ευνοϊκούς όρους.

Περαιτέρω στήριξη στις δράσεις του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας αναμένεται να προσφέρει και το ενεργειακό πρόγραμμα REPowerEU, το οποίο αποσκοπεί στην επιτάχυνση της πράσινης ενεργειακής μετάβασης, ενός από τους βασικούς πυλώνες

του Ταμείου. Μέσα από το εν λόγω πρόγραμμα, η Ελλάδα δύναται να ενισχύσει την ενεργειακή της ασφάλεια, να αναδειχθεί σε ενεργειακό κόμβο της Νοτιοανατολικής Ευρώπης και να επιταχύνει τη λειτουργία των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας.

Με βάση τα παραπάνω δεδομένα, γίνεται κατανοητό ότι τα σχέδια δράσης των ελληνικών επιχειρήσεων οφείλουν να προσαρμοστούν εκ νέου, προκειμένου να προωθήσουν περισσότερο την πράσινη μετάβαση, την ψηφιακή μετάβαση και την εξωστρέφειά τους, καθώς πρόκειται για τρεις κομβικούς παράγοντες, οι οποίοι όχι μόνο προσφέρουν μεγαλύτερη στήριξη για την αντιμετώπιση των τρεχουσών αντιξοοτήτων αλλά τοποθετούν τις επιχειρήσεις σε καλύτερη θέση προκειμένου να αντιμετωπίσουν δυνητικές προκλήσεις στο μέλλον. Σε αυτό το κρίσιμο σταυροδρόμι που βρίσκονται αυτή τη στιγμή, οι ελληνικές επιχειρήσεις έχουν την ευκαιρία να επιλέξουν την καλύτερη δυνατή κατεύθυνση και να κινηθούν με σταθερά και σίγουρα βήματα σε ένα μέλλον που θα χαρακτηρίζεται από ανάπτυξη, ανταγωνιστικότητα, εξωστρέφεια και μεγαλύτερη ανθεκτικότητα απέναντι σε μελλοντικές αντιξοότητες.

Υψηλή αβεβαιότητα και το 2023

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΒΟΥΝΙΣΕΑΣ

Senior Partner, KPMG στην Ελλάδα

Η παρούσα γεωπολιτική και οικονομική συγκυρία απασχολεί πλέον το σύνολο των αναπτυσσόμενων οικονομιών, θέτοντας σε εγρήγορση θεσμούς και κάθε είδους ηγεσία –κυβερνητική έως και επιχειρηματική– να αντιμετωπίσουν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο τις επιπτώσεις. Μια από τις δυσκολότερες παραμέτρους της υφιστάμενης κρίσης είναι η χαμηλή ορατότητα, δηλαδή η αδυναμία να διακρίνει κανείς το τέλος των αιτιών που τη δημιούργησαν, και άρα οι προβλέψεις, προκειμένου να διατηρήσουν επαρκή αξιοπιστία, περιορίζονται σε βραχυπρόθεσμο ορίζοντα.

Παράδειγμα, με ανοικτό το ουκρανικό μέτωπο και τη διάρρηξη των σχέσεων μεταξύ Δύσης και Ρωσίας, γεγονότα που ενέτειναν την ενεργειακή κρίση, είναι αδύνατον κάποιος να προβλέψει την αποκλιμάκωση των τιμών και άρα την αναμενόμενη ανακούφιση από τις πληθωριστικές πιέσεις. Είναι πάντως σαφές πως το τέλος της ρήξης ή, εν πάση περιπτώσει, η επίδραση από αντισταθμιστικές κινήσεις της Δύσης δεν μπορούν να φέρουν το τέλος της κρίσης στους επόμενους έξι μήνες.

Σε κάθε περίπτωση, σ' ένα παγκοσμιοποιημένο οικονομικό περιβάλλον κρίσιμη είναι πορεία των μεγάλων οικονομιών, όπως των ΗΠΑ, της Κίνας αλλά και των ευρωπαϊκών, όπως η Γερμανία. Το αν και πότε αυτές θα εισέλθουν σε περιοχή ύφεσης, αλλά και το πόσο

θα μπορούσε να διαρκέσει αυτή, αποτελεί μια ακόμη ουσιώδη παράμετρο των εξελίξεων.

Στο πλαίσιο αυτό, εκτιμάται πως ο πληθωρισμός θα συνεχίσει να κινείται σε διψήφιο επίπεδο και το 2023, παρά τις μικρές αποκλιμακώσεις που παρατηρήθηκαν στον μέσο πληθωρισμό στην Ελλάδα τον Οκτώβριο, ο οποίος διαμορφώθηκε στο 9,1%. Αναπόδραστα, οι επιπτώσεις των πληθωριστικών πιέσεων θα αγγίξουν τόσο την πορεία εργασιών αλλά και επενδύσεων των επιχειρήσεων. Το αυξημένο λειτουργικό κόστος από τις τιμές ενέργειας, πρώτων υλών και προϊόντων, αλλά και η αύξηση του κόστους εργαζομένων ήδη εγγράφεται στους προϋπολογισμούς των επιχειρήσεων. Επίσης καταγράφονται τα πρώτα σημάδια επιβράδυνσης σε συγκεκριμένους δείκτες. Μετά από μια σταθερά ανοδική πορεία από το 2019 και μετά, παρατηρούμε επίσης τάσεις σταθεροποίησης στον ρυθμό αύξησης των τιμών των ακινήτων, ενώ σε ορισμένες περιπτώσεις καταγράφεται και τάση διόρθωσης αυτών.

Η αντίδραση δε των κεντρικών τραπεζών με διαδοχικές αυξήσεις επιτοκίων αποτελεί μια αναγκασία και δικαιολογημένη παρέμβαση, ωστόσο η αποτελεσματικότητα τέτοιων μέτρων δεν είναι ανεξάντλητη. Σε κάθε περίπτωση, η προειδοποίηση των ηγεσιών για ένα δύσκολο χειμώνα αφορά και το ποιες αντοχές θα επιδείξουν επιχειρήσεις και καταναλωτές στις παραπάνω πιεστικές συνθήκες. Αν, για παράδειγμα, η κατανάλωση περιοριστεί δραστηρικά, ακολούθως θα επηρεαστούν και τα επενδυτικά προγράμματα των επιχειρήσεων, καθώς θα συμμορφωθούν στο καθεστώς χαμηλής ζήτησης. Το ποιος έκτασης και βάθους θα είναι μια τέτοια μεταβολή μένει να φανεί, καθώς και πώς αυτή θα επηρεάσει τους ρυθμούς ανάπτυξης των οικονομιών σε μεσοπρόθεσμη πλέον βάση.

Στην παραπάνω δύσκολη εξίσωση ανεύρεσης αμυνών και ισορροπίας, η ελληνική οικονομία, από τη μια, οφείλει να συνυπολογίσει το πλαίσιο δημοσιονομικής πειθαρχίας, αλλά, από την άλλη, και να εκμεταλλευτεί τόσο τους πόρους του Ταμείου Ανάκαμψης όσο και το συγκριτικό της πλεονέκτημα στον τουρισμό.

Αν και το 2022 υπήρξε χρονιά ανάκαμψης, που άμβλυσε σε μεγάλο βαθμό τις επιπτώσεις της πανδημίας, εντούτοις οι προβλέψεις για την πορεία των τουριστικών ροών το 2023 διατηρούν αβεβαιότητες. Κι αυτό γιατί οι κύριες αγορές της χώρας, όπως οι ΗΠΑ και η Ευρώπη, βρίσκονται αντιμέτωπες με το ενδεχόμενο ύφεσης, ενώ από την άλλη θα επηρεάσει καθοριστικά και η συναλλαγματική ισοτιμία ευρώ/δολαρίου.

Κρίσιμος παράγοντας στήριξης της ελληνικής οικονομίας είναι επίσης η ορθή διοίκηση πόρων από το Ταμείο Ανάκαμψης σε επενδυτικές προτάσεις που μπορούν να έχουν πολλαπλασιαστικά οφέλη, ώστε να διατηρηθεί ο ρυθμός ανάπτυξης του ΑΕΠ στο 5%.

Δεδομένου δε ότι εισερχόμαστε σε προεκλογική περίοδο, είναι κρίσιμο η πολιτική αβεβαιότητα να μην ανακόψει την εκδήλωση και κατάθεση επενδυτικών σχεδίων.

Τέλος, είναι επίσης κρίσιμο να διατηρηθεί η ορθή πορεία της ελληνικής οικονομίας και η πολιτική δέσμευση για μείωση του δημόσιου χρέους, καθώς και η προσπάθεια προσέλκυσης επενδύσεων, παράγοντες που αφενός θα θωρακίσουν τη χώρα και αφετέρου θα της προσφέρουν προοπτική ανάπτυξης για τα επόμενα χρόνια. Στο οικονομικό πεδίο, το διακύβευμα για την όποια ελληνική κυβέρνηση προκύψει από τις επερχόμενες εκλογές του 2023 είναι η συντήρηση και προάσπιση αυτών των δύο αξόνων.

Dare to bee different

Thought leaders buzzing with ideas.
Forward looking in the digital era.
A legacy of unwavering quality.

**Audit, Tax & Legal,
Advisory Services**

kpmg.com/gr

General Electronic Commercial Registry 003467701000

© 2023 KPMG Advisors Single Member S.A., a Greek Société Anonyme and a member firm of the KPMG global organization of independent member firms affiliated with KPMG International Limited, a private English company limited by guarantee. All rights reserved.

Οι 10 γεωπολιτικές εξελίξεις που θα επηρεάσουν την πορεία του κόσμου το 2023

ΕΥ

Σε ένα παγκόσμιο περιβάλλον παγιωμένης ρευστότητας, οι επιχειρήσεις βρίσκονται αντιμέτωπες με εξαιρετικά σύνθετες και επείγουσες επιλογές πολιτικής, που θα καθορίσουν την πορεία τους το 2023 και μετέπειτα. Αυτό προκύπτει από την τελευταία έκδοση της τακτικής έκθεσης της ΕΥ, «Geostrategic Outlook 2023».

Σύμφωνα με την έκθεση, η τάση προς τη συνεχή απελευθέρωση του παγκόσμιου εμπορίου και τη διαρκώς αυξανόμενη παγκοσμιοποίηση βρίσκεται σε υποχώρηση, ενώ, στο αναδυόμενο νέο παγκόσμιο περιβάλλον λειτουργίας των επιχειρήσεων, οι γεωπολιτικές εκτιμήσεις υπερισχύουν πλέον συχνά, έναντι των καθαρά οικονομικών εκτιμήσεων.

Η έκθεση προσδιορίζει 10 ισχυρές, αλληλεξαρτώμενες παγκόσμιες τάσεις, που προκύπτουν από τις εξελίξεις των τελευταίων ετών και θα επηρεάσουν καθοριστικά το επιχειρηματικό περιβάλλον το 2023.

1. Ο πόλεμος στην Ουκρανία οδήγησε στη μεγαλύτερη μετατόπιση των γεωπολιτικών σχέσεων μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου, με σημαντικές επιπτώσεις για την Ευρώπη, και, δυνητικά, σε περίπτωση περαιτέρω κλιμάκωσης, για την παγκόσμια ειρήνη, αλλά και την εσωτερική σταθερότητα στη Ρωσία.

2. Το παγκόσμιο σύστημα συνεργασίας μεταξύ των ισχυρών πόλων του πλανήτη δίνει τη θέση του σε εντεινόμενο ανταγωνισμό και τη σταδιακή αποσύνδεση των οικονομιών των

ΗΠΑ και της Ευρώπης από αυτήν της Κίνας. Και στις δύο όχθες του Ατλαντικού υιοθετούνται πολιτικές για τη μείωση της εξάρτησης από την Κίνα και τον περιορισμό της πρόσβασης της Κίνας σε τεχνολογίες στρατηγικής σημασίας, ενώ το Πεκίνο επιδιώκει την ενίσχυση της στρατηγικής αυτάρκειας.

3. Ενώ η μετάβαση σε ένα διπολικό κόσμο εντείνει την πίεση στις μικρότερες οικονομίες να ευθυγραμμιστούν με ένα γεωπολιτικό μπλοκ, μια σειρά από μεσαίου μεγέθους παγκόσμιες δυνάμεις επιλέγουν να διαφοροποιηθούν και να αυξήσουν τη διαπραγματευτική τους ισχύ. Χαρακτηριστικά παραδείγματα η Ινδία, η Βραζιλία, η Σαουδική Αραβία και η Τουρκία.

4. Η επιδίωξη της οικονομικής αυτάρκειας,

ιδιαίτερα σε στρατηγικούς τομείς της οικονομίας, αναδεικνύεται σε κεντρική στρατηγική επιλογή για τις μεγάλες δυνάμεις του πλανήτη. Στην Ε.Ε. προχωρά η υλοποίηση της ατζέντας στρατηγικής αυτονομίας, στις ΗΠΑ ο νόμος για τη μείωση του πληθωρισμού (Inflation Reduction Act) επιδιώκει την ενίσχυση της εγχώριας παραγωγής ενέργειας, ενώ στην Κίνα η πολιτική της «διπλής κυκλοφορίας» (Dual circulation) προτεραιοποιεί την εγχώρια κατανάλωση, επιδιώκοντας, όμως, να διατηρήσει την οικονομία ανοικτή σε ξένες επενδύσεις.

5. Η τεχνολογία αναδεικνύεται σε κεντρικό πεδίο γεωπολιτικού ανταγωνισμού. Ο πόλεμος στην Ουκρανία έχει ουσιαστικά αποκόψει τη Ρωσία από τις τεχνολογίες των αναπτυσσόμενων

αγορών, ενώ μια σειρά από χώρες, με επικεφαλής τις ΗΠΑ, την Ε.Ε. και την Ιαπωνία, επιδιώκουν να περιορίσουν περαιτέρω την πρόσβαση της Κίνας σε κρίσιμες τεχνολογίες, συμπεριλαμβανομένων των ημιαγωγών.

6. Η ενεργειακή αυτάρκεια εκτοξεύεται στην κορυφή της ατζέντας των κυβερνήσεων, ιδιαίτερα στην Ευρώπη. Οι περισσότερες οικονομίες αναζητούν νέες εμπορικές συνεργασίες στην ενέργεια ενώ, παράλληλα, επιδιώκουν την αύξηση της εγχώριας παραγωγής, επενδύοντας στις ΑΠΕ, αλλά και στρεφόμενες ξανά στα ορυκτά καύσιμα και την ατομική ενέργεια.

7. Οι κυβερνήσεις και οι επιχειρήσεις υιοθετούν πολιτικές διαφορετικών ταχυτήτων για το ESG, επιβεβαιώνοντας ότι η πορεία για την

επίτευξη των στόχων για το περιβάλλον, την κοινωνία και τη διακυβέρνηση δεν θα είναι πάντα ευθύγραμμη. Η ενεργειακή κρίση ενδέχεται να καθυστερήσει την πράσινη μετάβαση, ενώ έρχονται στην επιφάνεια διλήμματα μεταξύ του στόχου της ενεργειακής μετάβασης και της βιωσιμότητας των κοινοτήτων που εξαρτώνται από τα ορυκτά καύσιμα. Στα ζητήματα διακυβέρνησης, η Ευρώπη θα συνεχίσει να πρωτοστατεί στις πρωτοβουλίες κανόνων για τις μη χρηματοοικονομικές αναφορές.

8. Το παράδοξο του στασιμοληθωρισμού. Ο υψηλός πληθωρισμός που πυροδότησαν οι αυξήσεις στο κόστος της ενέργειας, των τροφίμων και των βασικών εμπορευμάτων, οδήγησε σε συνεχείς αυξήσεις των επιτοκίων από τις κεντρικές τράπεζες, ωθώντας, πιθανότατα, αρκετές οικονομίες σε ύφεση το 2023. Οι υπερχρεωμένες οικονομίες αναμένεται να αντιμετωπίσουν σημαντικές προκλήσεις από την αύξηση του κόστους δανεισμού, ενώ οι αναδυόμενες αγορές θα πληγούν, επίσης, λόγω της υψηλής συμμετοχής των τροφίμων και της ενέργειας στις καταναλωτικές δαπάνες των νοικοκυριών.

9. Το κόστος των τροφίμων ενδέχεται να οδηγήσει σε πολιτική αστάθεια. Οι τιμές των τροφίμων εκτοξεύτηκαν σε ιστορικά υψηλά επίπεδα τον Μάρτιο του 2022, ενώ το ένα τρίτο του παγκόσμιου πληθυσμού εξακολουθεί να μην έχει πρόσβαση σε επαρκείς ποσότητες τροφίμων. Η μείωση της παγκόσμιας προσφοράς λιπασμάτων, σιταριού και μαγειρικών ελαίων εξαιτίας του πολέμου στην Ουκρανία, σε συνδυασμό με ολοένα και συχνότερα ακραία καιρικά φαινόμενα, θα δημιουργήσουν σοβαρά προβλήματα για οικονομίες, όπως η Αίγυπτος, η Ινδονησία, το Πακιστάν και ο Λίβανος, αλλά και χώρες της υποσαχάριας Αφρικής, οδηγώντας σε κοινωνικές εντάσεις και ενισχύοντας τις μεταναστευτικές ροές.

10. Το 2022 σηματοδότησε την άνοδο της αριστεράς στην εξουσία σε χώρες της Λατινικής Αμερικής, όπως η Βραζιλία, η Κολομβία, η Χιλή και το Περού, μετά την Αργεντινή και

το Μεξικό. Οι νέες κυβερνήσεις θα κληθούν να αντιμετωπίσουν τα έντονα οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα που δεν μπόρεσαν να διαχειριστούν επαρκώς οι προκάτοχοί τους, σε ένα περιβάλλον χαμηλών ρυθμών ανάπτυξης και υψηλού δημόσιου χρέους. Μια ενδεχόμενη αποτυχία τους θα οδηγήσει την περιοχή σε μια νέα περίοδο πολιτικής αστάθειας.

Πέντε βασικές στρατηγικές για τις επιχειρήσεις

Οι σύνθετες αυτές προκλήσεις θα επηρεάσουν με διαφορετικό τρόπο και ένταση τους τομείς της παγκόσμιας οικονομίας. Ωστόσο, πέντε βασικές στρατηγικές θα πρέπει να αποτελέσουν προτεραιότητα για τη μεγάλη πλειονότητα των επιχειρήσεων:

1. Διαχείριση του αυξημένου κόστους. Όλες οι γεωπολιτικές εξελίξεις το 2023 αναμένεται να οδηγήσουν σε ένταση του πληθωρισμού, αυξάνοντας το κόστος του κεφαλαίου, της ενέργειας, της εργασίας και των πρώτων υλών. Οι επιχειρήσεις θα πρέπει να αναζητήσουν προληπτικά τρόπους διαχείρισης του αυξημένου κόστους, να επανεξετάσουν τις εφοδιαστικές αλυσίδες, να ενισχύσουν την ενεργειακή τους αποτελεσματικότητα και να επιταχύνουν την απεξάρτησή τους από τον άνθρακα.

2. Επανεξέταση του οικοσυστήματος των προμηθευτών. Όλες οι ισχυρές τάσεις του 2022 θα συνεχίσουν να επηρεάζουν τις αλυσίδες εφοδιασμού για δεύτερη συνεχή χρονιά. Ιδιαίτερα στον τομέα της τεχνολογίας, οι επιχειρήσεις θα πρέπει να επαναξιολογήσουν τους συνεργάτες τους και τον βαθμό έκθεσής τους σε κινδύνους και να μεταφέρουν τις αλυσίδες εφοδιασμού σε ασφαλέστερες περιοχές, συνυπολογίζοντας και τους παράγοντες βιωσιμότητας και ESG.

3. Διερεύνηση ευκαιριών σε «φιλικές» αγορές. Τα παγκόσμια επιχειρηματικά μοντέλα θα πρέπει να επανεξεταστούν, καθώς οι γεωπολιτικές εκτιμήσεις υπερισχύουν πλέον συχνά, έναντι των καθαρά οικονομικών εκτιμήσεων. Τη στιγμή που οι κυβερνήσεις παρέχουν ση-

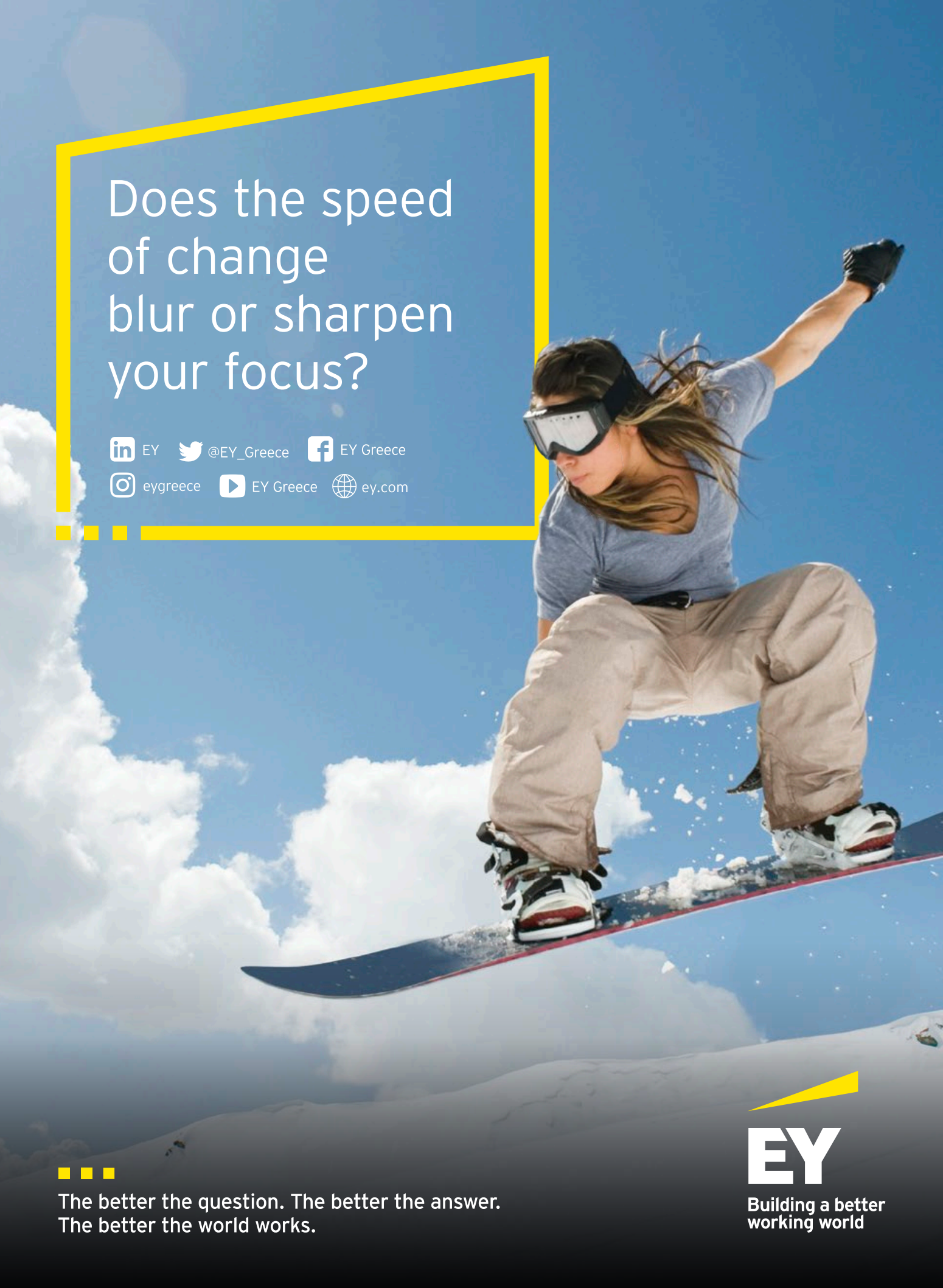
μαντικά κίνητρα για την ενίσχυση της στρατηγικής αυτόρκειας των οικονομιών τους, οι επιχειρήσεις οφείλουν να εξετάσουν ευκαιρίες ανάπτυξης και επενδύσεων στις εγχώριες αγορές τους.

4. Ευθυγράμμιση της στρατηγικής με τις προτεραιότητες των ενδιαφερομένων μερών.

Οι επικεφαλής των επιχειρήσεων πρέπει να διαχειριστούν προληπτικά τους αναδυόμενους πολιτικούς κινδύνους, εξετάζοντας και κατανοώντας τον τρόπο με τον οποίο η λειτουργία τους επηρεάζει τα ενδιαφερόμενα μέρη και οι γεωπολιτικές εξελίξεις διαφοροποιούν τις προτεραιότητες και τις προσδοκίες τους, με στόχο να διαμορφώσουν μια στρατηγική ανάπτυξης που θα ανταποκρίνεται σε αυτές.

5. Σχεδιασμός βάσει σεναρίων. Η αποτελεσματική διαχείριση της γεωπολιτικής αβεβαιότητας προϋποθέτει τη συστηματική ανάλυση εναλλακτικών σεναρίων. Στις σημερινές συνθήκες, ακόμη και το επικρατέστερο σενάριο μπορεί να διαψευστεί. Απαιτείται, συνεπώς, μια σειρά από εναλλακτικά σενάρια που θα βασίζονται σε εναλλακτικές παραδοχές για το παγκόσμιο επιχειρηματικό περιβάλλον.

Σχολιάζοντας τα συμπεράσματα της έκθεσης, ο κ. Γιώργος Παπαδημητρίου, διευθύνων σύμβουλος της ΕΥ Ελλάδος, δήλωσε: «Οι γεωπολιτικές εξελίξεις αναδεικνύονται, σήμερα, σε εξίσου καθοριστικό παράγοντα με τις οικονομικές εξελίξεις για τη διαμόρφωση της στρατηγικής των επιχειρήσεων. Η αποσύνδεση των μεγάλων οικονομιών του πλανήτη, η επιδίωξη οικονομικής και ενεργειακής στρατηγικής αυτόρκειας, ο εντεινόμενος ανταγωνισμός γύρω από την τεχνολογία και η συνεχιζόμενη αύξηση του κόστους των τροφίμων δημιουργούν ένα σύνθετο και ρευστό παγκόσμιο περιβάλλον. Οι επικεφαλής των επιχειρήσεων και στην Ελλάδα θα πρέπει να υιοθετήσουν μια ευέλικτη στρατηγική μέσα σε ένα τέτοιο περιβάλλον, αξιολογώντας μια σειρά από εναλλακτικά σενάρια».

Does the speed
of change
blur or sharpen
your focus?

EY

@EY_Greece

EY Greece

eygreece

EY Greece

ey.com

The better the question. The better the answer.
The better the world works.

EY

Building a better
working world

Η αντίληψη της ελληνικής επιχειρηματικής κοινότητας για το Σχέδιο «Ελλάδα 2.0»

DELOITTE

Το Ευρωπαϊκό πρόγραμμα επενδύσεων Next Generation EU (NGEU) και το Εθνικό Σχέδιο «Ελλάδα 2.0» στοχεύουν στην ενίσχυση της μετάβασης σε μια πιο ανθεκτική και ανταγωνιστική οικονομία στην Ευρώπη και πιο συγκεκριμένα στην Ελλάδα, μέσω της ψηφιοποίησης και της καινοτομίας. Παράλληλα, θα αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις της κλιματικής αλλαγής, δημιουργώντας μια κοινωνία χωρίς αποκλεισμούς.

Η Deloitte Βορειοδυτικής Ευρώπης και η Deloitte Κεντρικής Μεσογείου διεξήγαγαν έρευνα κατά το δεύτερο τρίμηνο του 2021, αποτυπώνοντας τις προσδοκίες και την αντίληψη των ευρωπαίων πολιτών σε σχέση με τους στόχους του προγράμματος («Next Generation EU funding and the future of Europe»).

Σε συνέχεια της ευρωπαϊκής μελέτης, η Deloitte Ελλάδος διενήργησε, κατά το δεύτερο εξάμηνο του 2022, πανελλαδική έρευνα σε περισσότερες από 100 επιχειρήσεις, με σκοπό την αποτύπωση της αντίληψης της ελληνικής επιχειρηματικής κοινότητας αναφορικά με το πρόγραμμα «Ελλάδα 2.0», καθώς και τη δυνατότητα αλλά και τις προϋποθέσεις αξιοποίησης των πόρων του προγράμματος με γνώμονα τις μελλοντικές επιχειρηματικές ανάγκες των εταιρειών, συμβάλλοντας ουσιαστικά στην ανάκαμψη της οικονομίας.

Στο πλαίσιο της πανελλαδικής έρευνας, αναδείχθηκαν τα σημαντικότερα ευρήματα τα οποία έχουν κατηγοριοποιηθεί στις ακόλουθες θεματικές ενότητες:

1. Η γενικότερη αντίληψη της ελληνικής επιχειρηματικής κοινότητας για το «Ελλάδα 2.0»

Το πρόγραμμα «Ελλάδα 2.0» αποτελεί μια μοναδική ευκαιρία ανάπτυξης για τις επιχειρήσεις. Στη βάση αυτή, περισσότερες από 9 στις 10 ελληνικές επιχειρήσεις θεωρούν το πρόγραμμα στρατηγικό και απαραίτητο μέσο για τη στήριξη των πολιτικών ανάκαμψης της επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα. Πιο συγκεκριμένα, εκφράστηκε η άποψη ότι η Ψηφιοποίηση και η Καινοτομία (23%), η Έρευνα και Ανάπτυξη (19%), το Περιβάλλον και η Βιωσιμότητα (17%) και οι Υποδομές (16%) αναμένεται να διαδραματίσουν τον σημαντικότερο ρόλο στην ανάκαμψη αυτή. Αντίστοιχα, η γραφειοκρατία/καθυστέρηση διαδικασιών (32%), η καθυστέρηση/αδυναμία εφαρμογής μεταρρυθμίσεων (32%) και η απορροφητικότητα (24%), αναδείχθηκαν ως οι σημαντικότερες προκλήσεις που οφείλουν να υπερκεραστούν με στόχο την καλύτερη αξιοποίηση του προγράμματος «Ελλάδα 2.0».

2. Ψηφιακός μετασχηματισμός

Παρότι η ελληνική επιχειρηματική κοινότητα θεωρεί ότι ο βαθμός της ψηφιακής ωριμότητας εντός της επιχείρησής τους κρίνεται «ικανοποιητικός» σε ποσοστό μόλις 41%, περισσότερο από το 60% των ελληνικών επιχειρήσεων σκοπεύει να αξιοποιήσει έως και το 50% του επενδυτικού τους πλάνου για τα επόμενα χρόνια σε επενδύσεις ψηφιακού μετασχηματισμού.

Στον δρόμο προς ένα πιο ψηφιακό μέλλον, η πανελλαδική έρευνα ανέδειξε την κυβερνοασφάλεια (23%) και την έλλειψη γνώσεων και δεξιοτήτων (30%) ως τις μεγαλύτερες προκλήσεις που χρειάζεται να υπερκεραστούν.

3. Έρευνα και καινοτομία

Περισσότερο από το 60% των ελληνικών επιχειρήσεων πιστεύει ότι το πρόγραμμα «Ελλάδα 2.0» μπορεί να ανταποκριθεί σε μεγάλο βαθμό στις ανάγκες της επιχείρησης, με γνώμονα την καινοτομία και την ανάπτυξη νέων προϊόντων. Μάλιστα, οι επιχειρηρήσεις (39%) και τα εθνικά προγράμματα όπως το «Ερευνών - Δημιουργώ - Καινοτομώ» (30%) χαρακτηρίστηκαν από τις ελληνικές επιχειρήσεις ως οι σημαντικότεροι πόροι προς αξιοποίηση για την έρευνα και την ανάπτυξη νέων προϊόντων.

Εξίσου σημαντικό είναι και το γεγονός ότι το 90% των επιχειρήσεων αναγνωρίζει σε μεγάλο, ή πολύ μεγάλο βαθμό τη δημιουργία μιας στρατηγικής σχέσης μεταξύ καινοτομίας και βιωσιμότητας ως πολύ προοδευτική και αναγκαία για την ανάπτυξη ισχυρού ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος.

4. Πράσινη μετάβαση

Σχεδόν το 70% των ελληνικών επιχειρήσεων πιστεύει ότι το πρόγραμμα μπορεί να ανταποκριθεί σε μεγάλο βαθμό στις απαιτήσεις/ανάγκες της επιχείρησης με γνώμονα την πράσινη μετάβαση.

Επιπρόσθετα, η μείωση της κατανάλωσης ενέργειας (23%) και η αύξηση της ενεργειακής απόδοσης (16%) αποτελούν τους δημοφιλέστερους τομείς για επενδύσεις πράσινης μετάβασης, ενώ παράλληλα η κοινωνική ευθύνη (21%) και η θετική εικόνα και φήμη της επιχείρησης (20%) αναδεικνύονται ως τα σημαντικότερα κίνητρα για την ανάπτυξη επιχειρηματικών

δράσεων βιώσιμης ανάπτυξης (ESG).

Η έλλειψη πόρων και χρηματοδότησης ή/και φορολογικών κινήτρων (53%), τα υψηλά κόστη και οι ανεπαρκείς προϋπολογισμοί (42%), καθώς και η αβεβαιότητα σχετικά με την απόδοση των επενδύσεων (38%) αποτελούν τις μεγαλύτερες προκλήσεις για την υλοποίηση βέλτιστων πρακτικών βιώσιμης ανάπτυξης.

5. Απασχόληση, δεξιότητες και κοινωνική συνοχή

Η δυσκολία εξεύρεσης ικανά καταρτισμένου εργατικού δυναμικού αποτελεί μια από τις σημαντικότερες προκλήσεις της ελληνικής οικονομίας. Είναι χαρακτηριστικό ότι σχεδόν το 75% των ελληνικών επιχειρήσεων θεωρεί την έλλειψη εξειδικευμένων δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού ως τον βασικό ανασταλτικό παράγοντα για την ανάπτυξη της επιχείρησής τους τα επόμενα χρόνια. Μάλιστα, τουλάχιστον 6 στις 10 επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν δυσκολία στην εξεύρεση εξειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού.

Στη βάση αυτή, περισσότερο από το 80% των επιχειρήσεων πιστεύει ότι η μεταρρύθμιση που στοχεύει στη ριζική αναθεώρηση και στον εκσυγχρονισμό του συστήματος αναβάθμισης δεξιοτήτων του ενεργού πληθυσμού θα αποτελέσει ουσιαστικό παράγοντα για την ανάπτυξη τα επόμενα χρόνια. Επιπρόσθετα, όπως ανέδειξε και η πρόσφατη πανευρωπαϊκή έρευνα της Deloitte σχετικά με την εκπαίδευση STEM, το ζητούμενο είναι η προώθηση της κριτικής και των υβριδικών ικανοτήτων, αλλά και η στροφή στην πρωτότυπη σκέψη και στην προσαρμοστικότητα που πρέπει να επιδεικνύεται ενόψει της συνεχούς αβεβαιότητας.

6. Επενδύσεις και αναπτυξιακό πλάνο

Καταλήγοντας, η έκθεση αναδεικνύει το

ανθρώπινο δυναμικό (20%), τις τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών (19%) και την έρευνα και ανάπτυξη (16%) ως τους δημοφιλέστερους τομείς προς επένδυση την επόμενη τριετία. Αξιοσημείωτο είναι ότι σχεδόν το 50% των ελληνικών επιχειρήσεων θεωρεί πολύ/πάρα πολύ πιθανό να αξιοποιήσει τους πόρους του προγράμματος «Ελλάδα 2.0» για πιθανές εξαγορές ή συγχωνεύσεις.

Ο Βασίλης Καφάτος, Partner, Clients & Industries Leader της Deloitte Ελλάδος, δήλωσε σχετικά: «Η υγειονομική και οικονομική κρίση που βιώνει η ανθρωπότητα τα τελευταία χρόνια έχει οδηγήσει την κοινωνία και τον κόσμο του επιχειρείν σε μια παγκόσμια ύφεση, η οποία επιδεινώθηκε λόγω και του πολέμου στην Ουκρανία. Παρά τη συνεχιζόμενη αβεβαιότητα, η συγκεκριμένη χρονική στιγμή αποτελεί μια μοναδική ευκαιρία για τους επιχειρηματίες να προβληματιστούν και να ορίσουν ένα τολμηρό μονοπάτι επανεξεύρεσης για τις επιχειρήσεις τους, με προσανατολισμό τη βιώσιμη ανάπτυξη, την ανθεκτικότητα και την ικανότητα να αντιμετωπίσουν μελλοντικές προκλήσεις. Το πρόγραμμα "Ελλάδα 2.0" φιλοδοξεί να αλλάξει το μοντέλο της οικονομικής ανάπτυξης της χώρας, εστιάζοντας στην πράσινη μετάβαση, στον ψηφιακό μετασχηματισμό, στις επενδύσεις και τις δεξιότητες προστιθέμενης αξίας, αλλά και στην κοινωνική συνοχή και ανθεκτικότητα, κινητοποιώντας συνολικές επενδύσεις και κεφάλαια άνω των € 59 δισεκατομμυρίων την επόμενη τετραετία. Αυτές οι δημόσιες και ιδιωτικές επενδύσεις, στο πλαίσιο του προγράμματος NGEU, και συγκεκριμένα του "Ελλάδα 2.0", βρίσκονται ήδη σε εξέλιξη και αποτελούν μια μοναδική ευκαιρία ανάπτυξης ενός ανθεκτικού επιχειρηματικού οικοσυστήματος».

Πώς να αποφύγετε το «πράσινο ξέπλυμα» («greenwashing») στην υποβολή εκθέσεων βιωσιμότητας των εταιρειών

ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΚΑΛΟΓΕΡΟΠΟΥΛΟΥ

Επικεφαλής Νομικού Τμήματος, BDO Greece

Ενας γίγαντας λιανικής ήταν στις ειδήσεις. Η φήμη του, τα έσοδά του και το ενδεχόμενο δικαστικών διαφορών ήταν όλα σε κίνδυνο. Οι ομάδες βιωσιμότητας είχαν επενδύσει χρόνο και πόρους σε ένα νέο σύστημα παρακολούθησης της αλυσίδας εφοδιασμού και επρόκειτο να βγουν στην αγορά με μια «πράσινη» σειρά προϊόντων στα καταστήματα λιανικής πώλησης ενδυμάτων τους. Όμως, αμέσως μετά την κυκλοφορία, άρχισαν να λαμβάνουν διαμαρτυρίες από περιβαλλοντικούς ακτιβιστές, και στη συνέχεια από τα κύρια μέσα μαζικής ενημέρωσης.

Τα πρωτοσέλιδα των ειδήσεων ανακοίνωσαν ότι τα «πράσινα» ρούχα δεν διέφεραν σε τίποτα από τα υπόλοιπα ρούχα στα καταστήματα λιανικής της εταιρείας. Είχαν το ίδιο αποτύπωμα άνθρακα, την ίδια χρήση νερού, την ίδια εργασιακή προέλευση. Οι επικριτές έκαναν λόγο για ξεκάθαρη περίπτωση «πράσινου ξέπλυματος» («greenwashing»), κατηγορώντας την εταιρεία ότι αθέτησε την υπόσχεση που έφερε το σήμα της. Σε σύντομο χρονικό διάστημα ακόμη και οι εσωτερικοί παράγοντες της εταιρείας άρχισαν να συμφωνούν.

Η εν λόγω εταιρεία ακύρωσε την εκστρατεία μάρκετινγκ, μη μπορώντας να υπερασπιστεί τους πράσινους ισχυρισμούς της. Στη συνέχεια, άλλαξε την ετικέτα ολοκληρωσης της σειράς ρούχων. Οι συνέπειες συνεχίζουν να εκτυλίσσονται, καθώς η διεθνής μάρκα λιανικής πώλησης βρίσκεται αντιμέτωπη με συνεχή απώλεια πελατών, δικαστικές διαφορές και ζημιά στη φήμη της.

Οι συνέπειες αυτές θα μπορούσαν –και θα έπρεπε– να έχουν εύκολα αποφευχθεί. Κατω-

τέρω, παρουσιάζουμε τρόπους προκειμένου να μετριασθεί ο κίνδυνος του greenwashing.

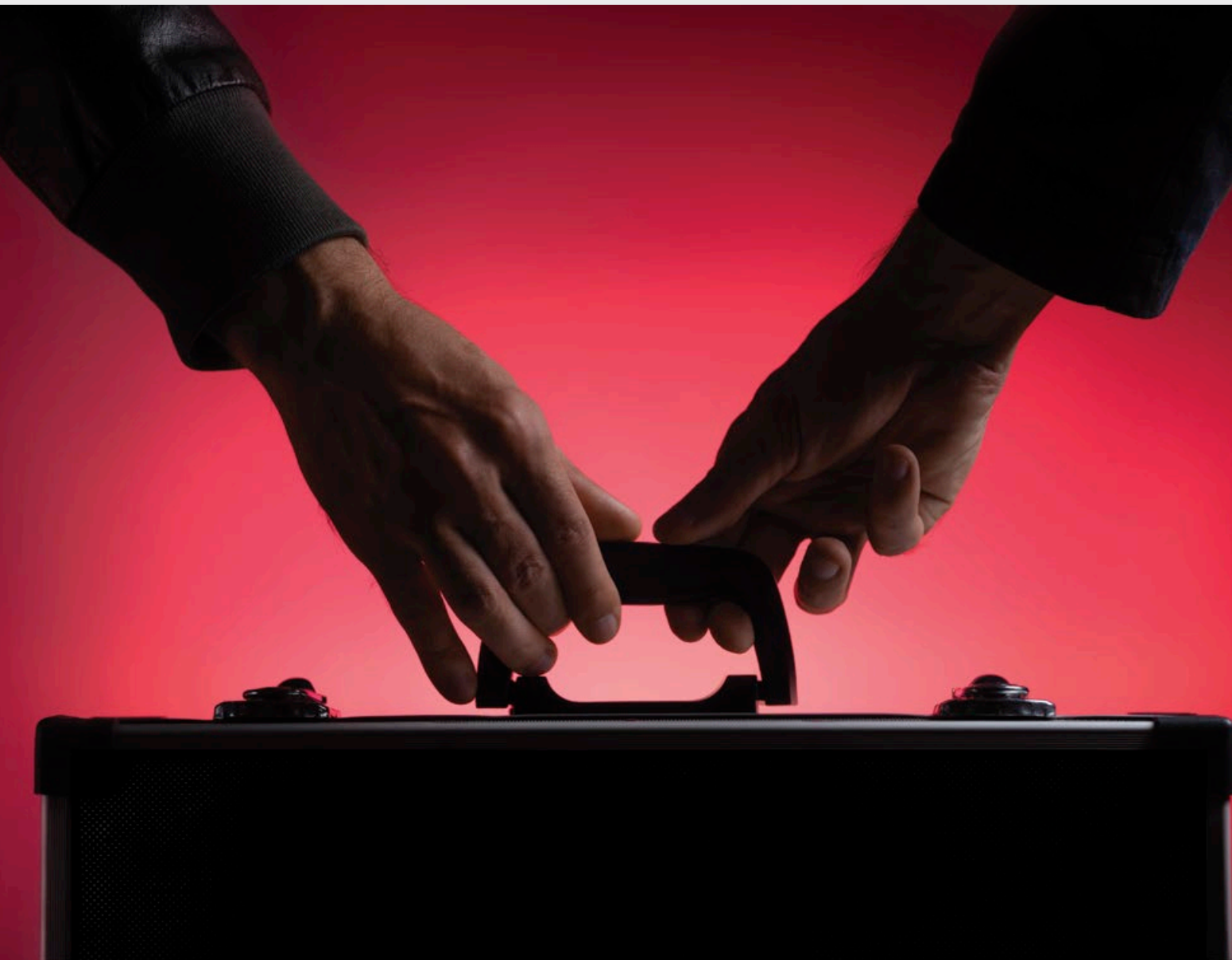
Τί είναι το greenwashing;

Το Ινστιτούτο Εταιρικών Χρηματοοικονομικών (Corporate Finance Institute, CFI) αναφέρει ότι το greenwashing συμβαίνει «όταν η διοικητική ομάδα ενός οργανισμού κάνει ψευδείς, ανυπόστατες ή ευθέως παραπλανητικές δηλώσεις ή ισχυρισμούς σχετικά με τη βιωσιμότητα ενός προϊόντος ή μιας υπηρεσίας ή ακόμη και σχετικά με τις επιχειρηματικές δραστηριότητες σε ευρύτερο πλαίσιο».

Το greenwashing διακρίνεται σε 4 γενικές κατηγορίες: 1. Παράλειψη 2. Παραπλάνηση 3. Ανακρίβεια 4. Αδυναμία σύγκρισης.

1. Παράλειψη: Η παράλειψη βασικών πληροφοριών ή περιεχομένου. Για παράδειγμα, μια εταιρεία πανηγυρίζει για την εκπαίδευσή της σε θέματα διαφορετικότητας, ενώ παραλείπει στοιχεία σχετικά με την εκπροσώπηση των ατόμων με αναπηρία και τις προσπάθειες για πρόοδο, επιδεικνύοντας έλλειψη διαφάνειας σχετικά με τις γυναίκες και τις μειονότητες σε διοικητικούς και διευθυντικούς ρόλους.

2. Παραπλάνηση: Το να δίνει κάποιος τη λανθασμένη εντύπωση της κατάστασης ή της προόδου. Αυτό μπορεί να περιλαμβάνει τη μετατόπιση των δραστηριοτήτων που απαιτούν άνθρακα στην αλυσίδα εφοδιασμού, ώστε να απομακρυνθούν από την άμεση ευθύνη της εταιρείας. Αυτό όχι μόνο είναι παραπλανητικό αλλά συνιστά, ούτως ή άλλως, υποχρέωση των εταιρειών να γνωρίζουν τους προμηθευτές τους και να δημοσιοποιούν και τις δικές τους εκπομπές.

3. Ανακρίβεια: Η παρουσίαση ανακριβών δεδομένων, ακόμη και αν αυτό δεν είναι σκόπιμο. Στα αρχικά στάδια μιας στρατηγικής ESG, οι εκτιμήσεις είναι απαραίτητες, ενόσω τίθενται σε εφαρμογή τα συστήματα παρακολούθησης. Οι εσωτερικές ομάδες μπορεί να μπουν στον πειρασμό να κάνουν κάποιες παρακάμψεις για να καταλήξουν σε μια μέτρηση, ειδικά όταν αυτή είναι ευνοϊκή για την εταιρεία.

4. Αδυναμία σύγκρισης: Όταν δεν υπάρχει πρότυπο για να συγκριθεί. Υπάρχουν πολλά πρότυπα μέτρησης, όπως η πρωτοβουλία υποβολής εκθέσεων απολογισμού σε παγκόσμιο επίπεδο (Global Reporting Initiative, GRI) ή ο οργανισμός λογιστικών προτύπων για τη βιωσιμότητα

(Sustainability Accounting Standards Board, SASB). Η χρήση τυποποιημένων ορισμών και μεθοδολογιών διασφαλίζει τη συνοχή μεταξύ εταιρειών και κλάδων. Δίνει επίσης σε έναν οργανισμό τη δυνατότητα να αυτοαξιολογείται διαχρονικά, αλλά και σε σχέση με προηγούμενες περιόδους, αποφεύγοντας την περαιτέρω παγίδα να δημοσιοποιεί δεδομένα που είναι ευνοϊκά σε μια περίοδο και να μην τα δημοσιοποιεί σε μια άλλη περίοδο, όταν δεν είναι πλέον ευνοϊκά.

Πώς γίνεται το greenwashing και ποιοι είναι οι κίνδυνοι;

Ορισμένες περιπτώσεις greenwashing προέρχονται από διογκωμένους διαφημιστικούς

ισχυρισμούς. Ορισμένοι όροι, όπως «φυσικός», «πράσινος», «βιώσιμος» και «φιλικός προς το περιβάλλον», δεν ρυθμίζονται και τα προϊόντα με περιβαλλοντικούς χαρακτηρισμούς κατακλύζουν τα ράφια όλων των σούπερ μάρκετ, συχνά ξεπερνώντας σε πωλήσεις τα συνηθισμένα προϊόντα.

Οι ισχυρισμοί του μάρκετινγκ μπορούν να βλάψουν την «κοινωνική άδεια» λειτουργίας μιας εταιρείας, αλλά η επίσημη υποβολή εκθέσεων και οι τεχνικοί ισχυρισμοί αυξάνουν ακόμη περισσότερο τον κίνδυνο του greenwashing. Η υποβολή εκθέσεων σχετικά με θέματα ESG και βιωσιμότητας εκθέτει τις εταιρείες σε βαθύτερο έλεγχο και κριτική. Παρόλα αυτά, δεν είναι

αξιόπιστη κάθε καταγγελία για greenwashing, ούτε έχει ο κάθε ισχυρισμός αλυσιδωτές συνέπειες. Αλλά όταν συμβαίνει κάτι τέτοιο, οι εταιρείες αντιμετωπίζουν προβλήματα σε τρεις βασικούς τομείς:

Φήμη: Βλάβη της εικόνας και της αξιοπιστίας της εταιρείας. Για πολλές εταιρείες, η ικανότητά τους να παράγουν έσοδα συνδέεται με την αξία της μάρκας -αναγνωρισιμότητάς τους, την εύνοια και την πιθανότητα οι πελάτες να συστήσουν την μάρκα αυτή και σε άλλους. Η αξία αυτή μπορεί να υποστεί μεγάλο πλήγμα όταν μια μάρκα συνδέεται με greenwashing. Αυτό βλάπτει την αξιοπιστία της εταιρείας και μπορεί να διαβρώσει την κοινωνική άδεια λειτουργίας της.

Ρύθμιση: Ο κίνδυνος παραβίασης του νόμου. Το greenwashing μπορεί να εκθέσει μια εταιρεία σε νομοθετικές παραβάσεις σε κρατικό, εθνικό και διεθνές επίπεδο. Καθώς τα θέματα ESG και βιωσιμότητας αποκτούν μεγαλύτερη σημασία, οι κανόνες εξελίσσονται και μπορεί να είναι δύσκολο να συμβαδίσει κανείς με το τι είναι αποδεκτό, τόσο στους τομείς της υποβολής εκθέσεων για θέματα ESG όσο και στον τρόπο με τον οποίο οι τράπεζες και οι επενδυτικές εταιρείες χαρακτηρίζουν τα κεφάλαια ESG.

Οπισθοδρόμηση: Υποχώρηση της δυναμικής μιας εταιρείας στον τομέα των θεμάτων ESG. Οι ισχυρισμοί περί greenwashing μπορεί να αποτελέσουν παράγοντα απώλειας δυναμικής για τις στρατηγικές βιωσιμότητάς της. Είναι αρκετά δύσκολο να επιτευχθεί η συμμετοχή και η ευθυγράμμιση για να μοιραστεί κανείς τους στόχους, την πρόοδο και τις ιστορίες σε θέματα ESG. Οι κατηγορίες για greenwashing μπορούν να επιβραδύνουν την πρόοδο της στρατηγικής βιωσιμότητας μιας εταιρείας, μερικές φορές πηγαίνοντας τις ομάδες πίσω για μήνες ή χρόνια.

Οι εταιρείες μπορεί να μπουν στον πειρασμό να αποφύγουν κάθε είδους προληπτική κοινοποίηση. Όμως υπάρχουν πάρα πολλά επιχειρηματικά οφέλη από την προτεραιοποίηση των θεμάτων ESG. Και ακόμη και αν δεν αποτελεί προτεραιότητα για μια εταιρεία, είναι πιθανό να αποτελεί προτεραιότητα για τους ανταγωνιστές της.

Τα ενδιαφερόμενα μέρη απαιτούν επίσης εταιρική βιωσιμότητα και υπευθυνότητα. Οι επενδυτές χρησιμοποιούν παράγοντες ESG στη

λήψη αποφάσεων, οι καταναλωτές θέλουν να γνωρίζουν για τις μάρκες που αγοράζουν, ενώ οι εργαζόμενοι επιθυμούν ο εργοδότης τους να αντικατοπτρίζει τις προσωπικές τους αξίες. Επιπλέον, οι ρυθμιστικές αρχές, όπως η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς των ΗΠΑ και η Ευρωπαϊκή Ένωση, κωδικοποιούν πλέον ενεργά τις απαιτήσεις υποβολής εκθέσεων για θέματα ESG στο νόμο.

Πώς μπορεί να αποτραπεί το greenwashing;

Πώς μπορούν, λοιπόν, οι εταιρείες να μεγιστοποιήσουν τα οφέλη των εκθέσεων για θέματα ESG για τα ενδιαφερόμενα μέρη τους, ελαχιστοποιώντας ταυτόχρονα τους κινδύνους των ισχυρισμών περί greenwashing;

Είναι απαραίτητη η καθιέρωση εσωτερικών ελέγχων για τα δεδομένα ESG και την υποβολή εκθέσεων για κάθε εταιρεία. Οι εσωτερικοί έλεγχοι περιλαμβάνουν συστήματα, πολιτικές και διαδικασίες που διασφαλίζουν την αξιοπιστία των δεδομένων και των δημοσιοποιήσεων. Καλύπτουν τον πλήρη κύκλο της διαχείρισης, συγκέντρωσης, αξιολόγησης και υποβολής εκθέσεων για θέματα ESG. Για να επιτευχθεί αυτό, θα πρέπει οι εταιρείες να χρησιμοποιήσουν διαιλουργικές αξιολογήσεις, όπως, για παράδειγμα, από δικηγόρους, από την εκτελεστική διοίκηση, αλλά και εν γένει από το διοικητικό συμβούλιο ή την επιτροπή που επιβλέπει τα θέματα ESG, από τους επενδυτές και από τον οικονομικό διευθυντή.

Επίσης, είναι σημαντικό να λάβει χώρα η σύγκριση των δημοσιοποιήσεων που κάνει η εταιρεία σε σχέση με τις δημοσιοποιήσεις των ανταγωνιστών της, προκειμένου να εντοπίσει τις διαφορές και να ευθυγραμμιστεί με τα ευρέως χρησιμοποιούμενα πρότυπα βιωσιμότητας και τις απαιτήσεις δημοσιοποίησης, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που αφορούν συγκεκριμένους κλάδους.

Εάν μια εταιρεία δεν είναι σε θέση να το ολοκληρώσει αυτό με ίδιες δυνάμεις, τότε θα πρέπει να εξετάσει το ενδεχόμενο συνεργασίας με εξωτερικούς συμβούλους. Υπάρχουν όλο και περισσότεροι πάροχοι υπηρεσιών που αποκτούν διαπιστευτήρια στον τομέα αυτό. Για την επιλογή του συμβούλου, θα πρέπει να εξεταστεί αν ο σύμβουλος μπορεί να βοηθήσει στα εξής:

- δημιουργία στρατηγικής και προγράμματος για θέματα ESG,
- βελτίωση αξιολογήσεων για θέματα ESG,
- διαχείριση κινδύνων ESG και συμμόρφωση,
- ενίσχυση του εμπορικού σήματος και αύξηση των εσόδων,
- βελτιστοποίηση κόστους για την επίτευξη των στόχων ESG,
- απόκτηση πρόσβασης σε βιώσιμες χρηματοδοτήσεις και επενδύσεις.

Ακόμα και με ορθούς εσωτερικούς ελέγχους, η διασφάλιση από τρίτους –γνωστή και ως πιστοποίηση– καθίσταται αναγκαία εγγύηση για την ανεξάρτητη αξιολόγηση των δημοσιοποιήσεων και, ως εκ τούτου, για τον μετριασμό του κινδύνου greenwashing. Η διασφάλιση δεν είναι καινούργιο εργαλείο, καθώς αποτελεί εδώ και χρόνια απαραίτητο συστατικό στοιχείο της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης. Τώρα όμως υπάρχει μια αυξανόμενη ανάγκη για προσαρμοσμένη εξειδίκευση και γύρω από τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών, εφαρμόζοντας την ίδια αυστηρότητα της διασφάλισης στις εκθέσεις για θέματα ESG και βιωσιμότητας. Η διασφάλιση από τρίτους περιλαμβάνει:

- Προσδιορισμό των παραγόντων ESG που θα πιστοποιούνται – γνωστός ως καθορισμός του πεδίου εφαρμογής.
- Αξιολόγηση του σχεδιασμού και της αποτελεσματικότητας των ελέγχων επί των σχετικών δεδομένων και δημοσιοποιήσεων.
- Εκτέλεση διαδικασιών για την αξιολόγηση της ακρίβειας και της πληρότητας αυτών των δημοσιοποιήσεων.
- Λήψη υπόψη των απαιτήσεων δημοσιοποίησης των πλαισίων για την υποβολή εκθέσεων βιωσιμότητας που έχει επιλέξει να χρησιμοποιήσει η επιχείρηση.

Η λήψη διασφάλισης από τρίτους δεν είναι επί του παρόντος υποχρεωτική. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η ευρωπαϊκή Οδηγία CSRD για την υποβολή εκθέσεων βιωσιμότητας από τις εταιρείες θα απαιτήσει από περισσότερες από 50.000 ευρωπαϊκές εταιρείες, αλλά και μη ευρωπαϊκές με σημαντική δραστηριότητα στην ευρωπαϊκή αγορά, να αποκτήσουν περιορισμένη διασφάλιση από τρίτους για τις μετρήσεις βιωσιμότητας από το 2025.

*We can anticipate your needs.
We can provide solutions before requested.
Let us help you move forward.*

*Global Presence, Local Knowledge
People who know, know BDO.*

Audit | Tax | Advisory | BSO
www.bdo.gr

BDO is the brand name for the BDO network
and for each of the BDO Member Firms.
© 2023 BDO. All rights reserved.

Η επίδραση του ΔΠΧΑ 9 στις ελληνικές συστημικές τράπεζες

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ Γ. ΡΟΜΠΟΤΗΣ
(PHD, FCAA, CPA)

*Ορκωτός Ελεγκτής Λογιστής, Goodwill
Audit Services A.E., Διδάσκων στο
Athens University MBA, Τμήμα
Οικονομικών Επιστημών, ΕΚΠΑ*

Την 1 Ιανουαρίου 2018 εφαρμόστηκε για πρώτη φορά το Διεθνές Πρότυπο Χρηματοοικονομικής Αναφοράς (ΔΠΧΑ) 9 - Χρηματοοικονομικά Μέσα, σε αντικατάσταση του Διεθνούς Λογιστικού Προτύπου (ΔΛΠ) 39 - Χρηματοοικονομικά μέσα: Αναγνώριση και επιμέτρηση, το οποίο ήταν σε ισχύ από το 2001.

Η υιοθέτηση του νέου προτύπου ήταν η απάντηση στο αίτημα για βελτίωση των λογιστικών προτύπων που αφορούσαν την αποτίμηση των χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων, ιδίως στον τραπεζικό τομέα. Το νέο πρότυπο αναμενόταν να ενισχύσει την εμπιστοσύνη των επενδυτών στις οικονομικές καταστάσεις των τραπεζών, αλλά και σε ολόκληρο το χρηματοπιστωτικό σύστημα. Η ανάγκη για βελτίωση δικαιολογήθηκε από διάφορες πολυπλοκότητες και μειονεκτήματα στο προηγούμενο λογιστικό πλαίσιο, κυρίως όσον αφορά τις καθυστερήσεις στην αναγνώριση πιστωτικών ζημιών, βάσει του μοντέλου απομείωσης του ΔΛΠ 39, και τη λογιστική αντιστάθμισης.

Το ΔΠΧΑ 9 εισήγαγε μια νέα προσέγγιση στην ταξινόμηση και επιμέτρηση των χρηματοοικονομικών μέσων και ένα νέο μοντέλο απομείωσης. Το νέο πρότυπο προβλέπει ότι, κατά την αρχική αναγνώριση ενός χρηματοοικονομικού περιουσιακού στοιχείου, μια οντότητα πρέπει

να το ταξινομήσει με βάση το επιχειρηματικό μοντέλο της για τη διαχείριση του περιουσιακού στοιχείου, καθώς και με βάση τα συμβατικά χαρακτηριστικά ταμειακών ροών του στοιχείου. Βάσει αυτής της απαίτησης, υπάρχουν τρεις διαθέσιμες επιλογές για την ταξινόμηση των χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων.

Η πρώτη επιλογή αφορά τα χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία που αποτιμώνται στο αποσβεσμένο κόστος, υπό την προϋπόθεση ότι το περιουσιακό στοιχείο τηρείται υπό ένα επιχειρηματικό μοντέλο που επιδιώκει να κρατήσει περιουσιακά στοιχεία για την είσπραξη συμβατικών ταμειακών ροών. Επιπλέον, οι συμβατικοί όροι του περιουσιακού στοιχείου πρέπει να δημιουργούν ταμειακές ροές σε συγκεκριμένες ημερομηνίες που είναι αποκλειστικά πληρωμές κεφαλαίου και τόκων επί του οφειλόμενου κεφαλαίου.

Η δεύτερη επιλογή αφορά την ταξινόμηση των περιουσιακών στοιχείων στην εύλογη αξία μέσω των λοιπών συνολικών εσόδων. Τα χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία ταξινομούνται και επιμετρώνται στην εύλογη αξία μέσω των λοιπών συνολικών εσόδων, εάν τηρούνται υπό ένα επιχειρηματικό μοντέλο που στοχεύει τόσο στην είσπραξη συμβατικών ταμειακών ροών όσο και στην πώληση χρημα-

Πίνακας 1:

Επίδραση σε Στοιχεία της Κατάστασης Οικονομικής Θέσης

Εκ. Ευρώ	Ενεργητικό				Δάνεια (πελάτες)				Χαρτοφυλάκιο				Ίδια Κεφάλαια				Υποχρεώσεις			
Ομάδα	2017*	2017**	Μετ.	% Μετ.	2017*	2017**	Μετ.	% Μετ.	2017*	2017**	Μετ.	% Μετ.	2017*	2017**	Μετ.	% Μετ.	2017*	2017**	Μετ.	% Μετ.
Εθνική Τράπεζα	64.768	61.429	3.339	5,16%	37.941	30.972	6.969	18,37%	5.581	9.225	-3.644	-65,29%	7.379	5.839	1.540	20,87%	57.389	55.590	1.799	3,13%
Τράπεζα Πειραιώς	67.417	65.658	1.759	2,61%	44.720	43.001	1.719	3,84%	3.817	1.594	2.223	58,24%	9.546	7.787	1.759	18,43%	57.871	57.871	0	0,00%
Alpha Bank	60.808	59.775	1.033	1,70%	43.318	41.894	1.424	3,29%	5.894	5.893	1	0,02%	9.626	8.484	1.142	11,86%	51.182	51.291	-109	-0,21%
Eurobank Εργασίας	60.029	58.944	1.085	1,81%	37.108	36.084	1.024	2,76%	7.654	7.598	56	0,73%	7.150	6.065	1.085	15,17%	52.879	52.879	0	0,00%
Μέσος όρος	63.255	61.452	1.804	2,85%	40.772	37.988	2.784	6,83%	5.737	6.078	-341	-5,94%	8.425	7.044	1.381	16,40%	54.830	54.408	423	0,77%

Εκ. Ευρώ	Ενεργητικό				Δάνεια (πελάτες)				Χαρτοφυλάκιο				Ίδια Κεφάλαια				Υποχρεώσεις			
Τράπεζα	2017*	2017**	Μετ.	% Μετ.	2017*	2017**	Μετ.	% Μετ.	2017*	2017**	Μετ.	% Μετ.	2017*	2017**	Μετ.	% Μετ.	2017*	2017**	Μετ.	% Μετ.
Εθνική Τράπεζα	58.425	55.338	3.087	5,28%	36.248	29.537	6.711	18,51%	5.232	8.874	-3.642	-69,61%	6.214	4.710	1.504	24,20%	52.211	50.628	1.583	3,03%
Τράπεζα Πειραιώς	64.491	62.623	1.868	2,90%	44.885	43.111	1.774	3,95%	3.609	1.582	2.027	56,17%	9.426	7.558	1.868	19,82%	55.065	55.065	0	0,00%
Alpha Bank	55.854	54.962	892	1,60%	38.521	37.236	1.285	3,34%	4.894	4.892	2	0,04%	9.145	8.140	1.005	10,99%	46.709	46.822	-113	-0,24%
Eurobank Εργασίας	51.448	50.466	982	1,91%	30.866	29.893	973	3,15%	6.629	6.573	56	0,84%	6.442	5.460	982	15,24%	45.006	45.006	0	0,00%
Μέσος όρος	57.555	55.847	1.707	2,97%	37.630	34.944	2.686	7,14%	5.091	5.480	-389	-7,65%	7.807	6.467	1.340	17,16%	49.748	49.380	368	0,74%

* Δημοσιευμένα ποσά 31/12/2017

** Αναθεωρημένα ποσά 1/1/2018

τοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων.

Η τελευταία επιλογή αφορά την ταξινόμηση των περιουσιακών στοιχείων στην εύλογη αξία μέσω των αποτελεσμάτων. Κάθε χρηματοοικονομικό περιουσιακό στοιχείο που δεν κατέχεται σε ένα από τα δύο προηγούμενα επιχειρηματικά μοντέλα επιμετράται στην εύλογη αξία μέσω των αποτελεσμάτων.

Περαιτέρω, το νέο μοντέλο απομείωσης του ΔΠΧΑ 9 λαμβάνει υπ' όψιν τις αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές και όχι τις πραγματοποιηθείσες ζημιές του ΔΛΠ39. Το μοντέλο απομείωσης του ΔΠΧΑ 9 δεν απαιτεί πλέον να συμβεί το γεγονός της ζημίας προκειμένου να αναγνωριστεί η ζημιά απομείωσης. Αντίθετα, μια οντότητα πρέπει να αναγνωρίζει τις αναμενόμενες πιστωτικές ζημιές για ένα στοιχείο που επιμετράται στο αποσβεσμένο κόστος ή στην εύλογη αξία μέσω των λοιπών συνολικών εσόδων από την αρχική αναγνώριση του περιουσιακού στοιχείου και μετά.

Στη μελέτη αυτή εξετάζουμε την επίδραση της εφαρμογής του ΔΠΧΑ 9 στις τέσσερις συστηματικές τράπεζες στην Ελλάδα, ήτοι Εθνική Τράπεζα, Τράπεζα Πειραιώς, Alpha Bank και Eurobank Εργασίας, κατά τη μετάβαση στο νέο λογιστικό πρότυπο την 1η Ιανουαρίου 2018. Η μελέτη μας εστιάζει στη επίδραση επί της κατάστασης οικονομικής θέσης, των εποπτικών κεφαλαίων και βασικών χρηματοοικονομικών δεικτών των ελληνικών τραπεζών.

Επίδραση στην Κατάσταση Οικονομικής Θέσης

Στο πρώτο βήμα, ποσοτικοποιούμε την επίδραση του ΔΠΧΑ 9 στα κονδύλια του ισολογισμού (Κατάσταση Οικονομικής Θέσης) των τραπεζών. Πρέπει να σημειωθεί ότι οι ελληνικές

τράπεζες επέλεξαν να μην επαναδιατυπώσουν τις δημοσιευμένες οικονομικές τους καταστάσεις για τη χρήση που έληξε στις 31/12/2017, όπως τους επέτρεπε το νέο πρότυπο. Αντιθέτως, επέλεξαν να προσαρμόσουν τα κονδύλια του ισολογισμού έναρξης κατά την 1η Ιανουαρίου 2018, αναγνωρίζοντας την επίδραση του ΔΠΧΑ 9 μέσω των υπολοίπων έναρξης των ιδίων κεφαλαίων τους σε σύγκριση με αυτά που αναφέρονται στις δημοσιευμένες οικονομικές καταστάσεις για το 2017.

Ως συνέπεια αυτής της επιλογής των τραπεζών, τα συγκριτικά στοιχεία του ισολογισμού στις οικονομικές καταστάσεις του 2018 είναι ίδια με αυτά που δημοσιεύθηκαν στις οικονομικές καταστάσεις του 2017. Για την κατάρτιση του αναθεωρημένου ισολογισμού της 1ης Ιανουαρίου 2018 χρησιμοποιήσαμε πληροφορίες για τα στοιχεία του ισολογισμού που επηρεάστηκαν από την εφαρμογή του ΔΠΧΑ 9, οι οποίες εμπεριέχονται στις σημειώσεις των οικονομικών καταστάσεων του 2018.

Ο Πίνακας 1 παρουσιάζει την επίδραση του ΔΠΧΑ 9 σε επιλεγμένα κονδύλια του ισολογισμού των τραπεζών, ήτοι στο συνολικό ενεργητικό, στις απαιτήσεις έναντι πελατών (δάνεια), στο επενδυτικό χαρτοφυλάκιο, στο σύνολο των ιδίων κεφαλαίων και στο σύνολο των υποχρεώσεων προς πελάτες (καταθέσεις) και λοιπούς τρίτους.

Σύμφωνα με τα στοιχεία του Πίνακα 1, σε επίπεδο ομίλων, το μέσο ενεργητικό του δείγματος στις 31 Δεκεμβρίου 2017 και 1 Ιανουαρίου 2018 ήταν ίσο με 63,26 και 61,45 δισ. ευρώ, αντίστοιχα. Σε ποσοστιαία βάση, η διαφορά μεταξύ του μέσου όρου των ενοποιημένων περιουσιακών στοιχείων πριν και μετά την εφαρμογή του ΔΠΧΑ 9 είναι -2,85%. Κάποιος θα μπορούσε να υποστηρίξει

ότι η μείωση του συνόλου των περιουσιακών στοιχείων κατά περίπου 3% δεν είναι τόσο σημαντική. Ανάλογη μείωση κατά 2,97% ισχύει και για το μέσο ενεργητικό του δείγματος σε επίπεδο μητρικών.

Περαιτέρω, οι απαιτήσεις από πελάτες (δάνεια) μειώθηκαν μεταξύ της ημερομηνίας κλεισίματος του 2017 και της ημερομηνίας ανοίγματος του 2018 κατά 2,78 (ή 6,83%) και 2,69 (ή 7,14%) δισ. ευρώ σε ενοποιημένο επίπεδο και σε επίπεδο μητρικής, αντίστοιχα. Αυτή η μείωση κατά 7% περίπου στις απαιτήσεις από πελάτες λόγω της πρώτης εφαρμογής του ΔΠΧΑ 9 δεν μπορεί να θεωρηθεί ασήμαντη. Στην περίπτωση του επενδυτικού χαρτοφυλακίου, η επίδραση του ΔΠΧΑ 9 μεταφράζεται σε μια μέση αύξηση σε ενοποιημένο επίπεδο κατά 341 εκατ. ευρώ (ή 24,31%) και αντίστοιχη αύξηση κατά 389 εκατ. ευρώ (ή 29,21%) σε ατομικό επίπεδο.

Όσον αφορά τα ενοποιημένα ίδια κεφάλαια, ο μέσος όρος του δείγματος στις 31 Δεκεμβρίου 2017 σε επίπεδο ομίλων ήταν 8,43 δισ. ευρώ. Συνεπώς, η επίδραση στα ίδια κεφάλαια των ομίλων των ελληνικών τραπεζών από την εφαρμογή του ΔΠΧΑ 9 ήταν αρνητική κατά ποσό 1,38 δισ. ευρώ ή κατά 16,4% σε ποσοστιαίους όρους. Σε επίπεδο μητρικών, τα συνολικά ίδια κεφάλαια του δείγματος μειώθηκαν κατά 1,34 δισ. ευρώ, από 7,81 σε 6,47 δισ. ευρώ, ήτοι ποσοστό μείωσης 17,16%.

Τέλος, οι μέσες συνολικές υποχρεώσεις μειώθηκαν κατά τη μετάβαση στο ΔΠΧΑ 9 κατά 423 και 368 εκατ. ευρώ σε ενοποιημένο και τραπεζικό επίπεδο, ήτοι ποσοστά μείωσης 0,77% και 0,74%.

Πέραν των στοιχείων που αναλύσαμε παραπάνω, εστιάζουμε την προσοχή μας στην πρόβλεψη απομείωσης των χρηματοοικονο-

Πίνακας 2: Επίδραση στην Πρόβλεψη Απομείωσης των Χρηματοοικονομικών Περιουσιακών Στοιχείων								
Εκ. Ευρώ	Ομίλος				Τράπεζα			
Ομίλος	2017*	2017**	Μετ.	% Μετ.	2017*	2017**	Μετ.	% Μετ.
Εθνική Τράπεζα	10.251	11.476	-1.225	-11,95%	10.002	11.186	-1.184	-11,84%
Τράπεζα Πειραιώς	15.601	17.540	-1.939	-12,43%	14.809	16.678	-1.869	-12,62%
Alpha Bank	13.337	14.615	-1.278	-9,58%	11.006	12.163	-1.157	-10,52%
Eurobank Εργασίας	10.085	11.178	-1.093	-10,84%	8.986	9.971	-985	-10,96%
Μέσος όρος	12.318	13.702	-1.384	-11,23%	11.201	12.499	-1.299	-11,60%

* Δημοσιευμένα ποσά 31/12/2017

** Αναθεωρημένα ποσά 1/1/2018

Πίνακας 3: Επίδραση στα Εποπτικά Κεφάλαια (Common Equity Tier 1)								
Μεταβατικές Ρυθμίσεις	Ομίλος				Τράπεζα			
Ομίλος	2017*	2017**	Μετ.	% Μετ.	2017*	2017**	Μετ.	% Μετ.
Εθνική Τράπεζα	16,98%	16,40%	0,58%	3,42%	16,82%	16,70%	0,12%	0,71%
Τράπεζα Πειραιώς	15,10%	14,58%	0,52%	3,44%	16,30%	15,82%	0,48%	2,94%
Alpha Bank	18,30%	17,40%	0,90%	4,92%	18,70%	17,82%	0,88%	4,71%
Eurobank Εργασίας	17,90%	17,70%	0,20%	1,12%	18,90%	18,60%	0,30%	1,59%
Μέσος όρος	17,07%	16,52%	0,55%	3,22%	17,68%	17,24%	0,45%	2,52%

Πλήρης Εφαρμογή	Ομίλος				Τράπεζα			
Ομίλος	2017*	2017**	Μετ.	% Μετ.	2017*	2017**	Μετ.	% Μετ.
Εθνική Τράπεζα	16,98%	13,25%	3,73%	21,97%	16,82%	12,74%	4,08%	24,26%
Τράπεζα Πειραιώς	15,10%	10,58%	4,52%	29,93%	16,30%	11,82%	4,48%	27,48%
Alpha Bank	18,30%	14,00%	4,30%	23,50%	18,70%	14,42%	4,28%	22,89%
Eurobank Εργασίας	17,90%	15,10%	2,80%	15,64%	18,90%	16,10%	2,80%	14,81%
Μέσος όρος	17,07%	13,23%	3,84%	22,48%	17,68%	13,77%	3,91%	22,12%

* Δημοσιευμένα ποσά 31/12/2017

** Αναθεωρημένα ποσά 1/1/2018

μικών περιουσιακών στοιχείων και στο πώς αυτή επηρεάστηκε από την εφαρμογή του ΔΠΧΑ 9. Ο Πίνακας 2 περιλαμβάνει τις σχετικές μεταβολές. Σύμφωνα με τα στοιχεία του πίνακα, κατά μέσο όρο, η ενοποιημένη πρόβλεψη για απομείωση χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων αυξήθηκε κατά ποσό 1,38 δισ. ευρώ (ή 11%) λόγω της εφαρμογής του ΔΠΧΑ 9 την 1/1/2018 σε σύγκριση με το ποσό της σωρευμένης πρόβλεψης στις 31/12/2017. Η αντίστοιχη μέση αύξηση σε τραπεζικό επίπεδο ήταν 1,30 δισ. ευρώ ή ποσοστό 12%.

Επίδραση στα εποπτικά κεφάλαια

Σε αυτό το κεφάλαιο αξιολογούμε την επίδραση του ΔΠΧΑ 9 στα εποπτικά κεφάλαια των ελληνικών τραπεζών, ήτοι στο Κεφάλαιο Κοινών Μετοχών Κατηγορίας 1 (Common Equity Tier ή CET 1). Σημειώνεται ότι στις 25 Οκτωβρίου 2017 επετεύχθη συμφωνία μεταξύ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με την πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου που τροποποιεί τον κανονισμό (ΕΕ) 575/2013, σχετικά με τη μετάβαση στο νέο καθεστώς για τον μετριασμό των επιπτώσεων της εισαγωγής του ΔΠΧΑ 9 στα εποπτικά

κεφάλαια. Ο Κανονισμός (2395/2017) εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο και δημοσιεύτηκε στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις 12 Δεκεμβρίου 2017.

Με βάση τις μεταβατικές διατάξεις, επιτρέπεται στις τράπεζες, από την πρώτη ημερομηνία εφαρμογής του ΔΠΧΑ 9 και για μια περίοδο πέντε ετών, να προσθέτουν στον δείκτη CET 1 το ποσό μετά τη φορολογία της διαφοράς προβλέψεων που θα προκύψει από τη μετάβαση στο νέο ΔΠΧΑ 9 σε σχέση με τις προβλέψεις που είχαν αναγνωριστεί στις 31/12/2017 σύμφωνα με το ΔΛΠ 39. Το ποσό της διαφοράς των προβλέψεων που θα προστεθεί στον δείκτη CET 1 θα μειώνεται ετησίως με βάση συγκεκριμένες σταθμίσεις, έτσι ώστε το ποσό των προβλέψεων που προστίθενται στον δείκτη CET 1 να μειώνεται σταδιακά, έως ότου απορροφηθεί η πλήρης επίδραση του ΔΠΧΑ 9 μέχρι το τέλος της πενταετίας.

Ο Πίνακας 3 παρουσιάζει τις αλλαγές στους δείκτες CET 1 των ελληνικών τραπεζών κατά τη μετάβαση στο νέο λογιστικό πρότυπο την 1η Ιανουαρίου 2018. Οι αλλαγές παρουσιάζονται τόσο σε ενοποιημένο όσο και σε ατομικό επίπεδο. Επιπλέον, οι αλλαγές παρουσιάζονται τόσο σύμφωνα με τις μεταβατικές ρυθμίσεις όσο και με βάση τη συνολική επίδραση που θα προέκυ-

πτε από την πλήρη εφαρμογή των κανονιστικών απαιτήσεων που συνδέονται με το ΔΠΧΑ 9.

Σύμφωνα με τις μεταβατικές ρυθμίσεις, ο αντίκτυπος του ΔΠΧΑ 9 στο CET 1 δεν φαίνεται να είναι σημαντικός, καθώς κυμαίνεται μεταξύ μιας μείωσης 20 μονάδων βάσης, στην περίπτωση του ομίλου Ergasias Bank, έως μια μείωση κατά 90 μονάδες βάσης, στην περίπτωση του ομίλου Alpha Bank. Κατά μέσο όρο, το CET1 μειώθηκε σε ενοποιημένο επίπεδο κατά 55 μονάδες βάσης. Σε ατομικό επίπεδο, ο μέσος CET 1 μειώθηκε από 17,68% σε 17,24%, ήτοι 45 μονάδες βάσης.

Η σχετική μέτρια επίπτωση στο εποπτικό κεφάλαιο που διαπιστώνουμε κατά την εξέταση του σεναρίου των μεταβατικών ρυθμίσεων εξαφανίζεται όταν λαμβάνονται υπ' όψιν οι δείκτες CET 1 που υπολογίζονται βάσει της πλήρους εφαρμογής των κανονιστικών απαιτήσεων που προκύπτουν με βάση το νέο λογιστικό πρότυπο. Υπό αυτό το σενάριο, το μέσο εποπτικό κεφάλαιο μειώνεται κατά περίπου 4%, από 17,07% σε 13,23% σε ενοποιημένο επίπεδο και από 17,68% σε 13,77% σε επίπεδο τραπεζών. Οι τελευταίες μειώσεις αξιολογούνται ως αρκετά σημαντικές.

Επίδραση στους χρηματοοικονομικούς δείκτες

Η επίδραση του ΔΠΧΑ 9 στους χρηματοοικονομικούς δείκτες των ελληνικών τραπεζών αναλύεται σε αυτή την ενότητα. Τρεις βασικοί δείκτες εξετάζονται.

Ο πρώτος εξ αυτών είναι ο δείκτης Ίδια Κεφάλαια/Ενεργητικό. Η αναλογία ιδίων κεφαλαίων προς τα περιουσιακά στοιχεία είναι ένα μέτρο της χρηματοοικονομικής μόχλευσης μιας εταιρείας που δείχνει το ποσοστό του συνόλου του ενεργητικού που χρηματοδοτείται από ίδια

Πίνακας 4:												
Επίδραση στους Χρηματοοικονομικούς Δείκτες												
Μεταβατικές Ρυθμίσεις	Ίδια Κεφάλαια/Ενεργητικό				Συνολικές Υποχρεώσεις/Ενεργητικό				Συνολικές Υποχρεώσεις/Ίδια Κεφάλαια			
Όμιλος	2017*	2017**	Μετ.	% Μετ.	2017*	2017**	Μετ.	% Μετ.	2017*	2017**	Μετ.	% Μετ.
Εθνική Τράπεζα	11,39%	9,51%	1,89%	16,57%	88,61%	90,49%	-1,89%	-2,13%	777,73%	952,05%	-174,31%	-22,41%
Τράπεζα Πειραιώς	14,16%	11,86%	2,30%	16,24%	85,84%	88,14%	-2,30%	-2,68%	606,23%	743,17%	-136,94%	-22,59%
Alpha Bank	15,83%	14,19%	1,64%	10,34%	84,17%	85,81%	-1,64%	-1,94%	531,70%	604,54%	-72,83%	-13,70%
Eurobank Εργασίας	11,91%	10,29%	1,62%	13,61%	88,09%	89,71%	-1,62%	-1,84%	739,57%	871,87%	-132,30%	-17,89%
Μέσος όρος	13,32%	11,46%	1,86%	13,97%	86,68%	88,54%	-1,86%	-2,15%	663,81%	792,91%	-129,10%	-19,45%
Πλήρης Εφαρμογή	Ίδια Κεφάλαια/Ενεργητικό				Συνολικές Υποχρεώσεις/Ενεργητικό				Συνολικές Υποχρεώσεις/Ίδια Κεφάλαια			
Όμιλος	2017*	2017**	Μετ.	% Μετ.	2017*	2017**	Μετ.	% Μετ.	2017*	2017**	Μετ.	% Μετ.
Εθνική Τράπεζα	10,64%	8,51%	2,12%	19,98%	89,36%	91,49%	-2,12%	-2,38%	840,22%	1074,90%	-234,69%	-27,93%
Τράπεζα Πειραιώς	14,62%	12,07%	2,55%	17,43%	85,38%	87,93%	-2,55%	-2,98%	584,18%	728,57%	-144,38%	-24,72%
Alpha Bank	16,37%	14,81%	1,56%	9,55%	83,63%	85,19%	-1,56%	-1,87%	510,76%	575,21%	-64,45%	-12,62%
Eurobank Εργασίας	12,52%	10,82%	1,70%	13,59%	87,48%	89,18%	-1,70%	-1,95%	698,63%	824,29%	-125,65%	-17,99%
Μέσος όρος	13,54%	11,55%	1,98%	14,66%	86,46%	88,45%	-1,98%	-2,29%	658,45%	800,74%	-142,29%	-21,61%

* Δημοσιευμένα ποσά 31/12/2017

** Αναθεωρημένα ποσά 1/1/2018

* Δημοσιευμένα ποσά 31/12/2017

** Αναθεωρημένα ποσά 1/1/2018

κεφάλαια. Ένας υψηλός λόγος ιδίων κεφαλαίων προς περιουσιακά στοιχεία σημαίνει ότι μια εταιρεία είναι πιο πιθανό να είναι σε θέση να αποπληρώσει τους οφειλότες της. Ένας χαμηλός λόγος ιδίων κεφαλαίων προς περιουσιακά στοιχεία σημαίνει ότι μια εταιρεία είναι πιο πιθανό να χρεοκοπήσει.

Ο δεύτερος δείκτης που υπολογίζουμε είναι ο δείκτης Συνολικές Υποχρεώσεις/Ενεργητικό. Ο δείκτης αυτός καθορίζει πόσο χρέος κατέχει μια εταιρεία σε σύγκριση με τα περιουσιακά της στοιχεία. Όσο υψηλότερος είναι ο δείκτης τόσο υψηλότερος είναι ο βαθμός μόχλευσης και, κατά συνέπεια, τόσο υψηλότερος είναι ο κίνδυνος επένδυσης σε μια εταιρεία.

Ο τρίτος δείκτης που λαμβάνουμε υπ' όψιν μας είναι ο δείκτης Συνολικές Υποχρεώσεις/Ίδια Κεφάλαια. Ο δείκτης αυτός χρησιμοποιείται για την αξιολόγηση της χρηματοοικονομικής μόχλευσης μιας εταιρείας και μετρά τον βαθμό στον οποίο μια εταιρεία χρηματοδοτεί τις δραστηριότητές της με χρέος και όχι με δικούς της πόρους.

Οι υπολογισμοί των δεικτών προ και μετά τη μετάβαση στο ΔΠΧΑ 9 παρουσιάζονται στον Πίνακα 4. Ο πίνακας παρουσιάζει τους δείκτες κατά την 31/12/2017 και 1/1/2018 και ποσοτικοποιεί τις διαφορές μεταξύ των δύο εναλλακτικών υπολογισμών των δεικτών.

Όσον αφορά τον δείκτη ιδίων κεφαλαίων προς περιουσιακά στοιχεία, ο μέσος όρος του

δείγματος σε ενοποιημένο επίπεδο ήταν 13,32%, σύμφωνα με το ΔΛΠ 39, και μειώθηκε κατά 1,86% στο 11,46%, σύμφωνα με το ΔΠΧΑ 9. Σε ατομικό επίπεδο, η μείωση των δεικτών ιδίων κεφαλαίων προς περιουσιακά στοιχεία ανήλθε σε 1,98%. Η μείωση αυτού του δείκτη υποδηλώνει μια χειροτέρευση της χρηματοοικονομικής θέσης σε όρους μόχλευσης των ελληνικών τραπεζών, σύμφωνα με το ΔΠΧΑ 9, σε σύγκριση με αυτή του ΔΛΠ 39. Ανάλογες ποσοστιαίες μειώσεις παρατηρούνται και στον δείκτη των συνολικών υποχρεώσεων προς το ενεργητικό.

Η μεταβολή στον δείκτη των συνολικών υποχρεώσεων (χρέους) προς τα ίδια κεφάλαια υποδεικνύει μια χειροτέρευση επίσης. Σε ενοποιημένο επίπεδο, ο μέσος όρος πριν από την εφαρμογή του ΔΠΧΑ 9 ήταν 663,81%. Μετά την υιοθέτηση του ΔΠΧΑ 9, η μέση αναλογία χρέους προς ίδια κεφάλαια εκτινάχθηκε στο 792,91%. Αυτή η αλλαγή δείχνει ότι το προφίλ μόχλευσης (ρίσκο) των ελληνικών τραπεζών επιδεινώθηκε μετά την εισαγωγή του ΔΠΧΑ 9. Παρόμοια επιδείνωση ισχύει και για το καθεστώς μόχλευσης των μητρικών εταιρειών, καθώς ο μέσος λόγος χρέους προς ίδια κεφάλαια αυξήθηκε κατά 142,29%, από 658,45% στο 800,74%.

Συμπεράσματα

Σε αυτή την εργασία διερευνούμε την επίδραση του ΔΠΧΑ 9 στις οικονομικές καταστάσεις και στο εποπτικό κεφάλαιο των τεσσάρων συ-

στημικών τραπεζών στην Ελλάδα κατά τη μετάβαση στο νέο πρότυπο την 1η Ιανουαρίου 2018. Σε σχέση με τις οικονομικές καταστάσεις, εστιάζουμε στις επιπτώσεις επί βασικών κονδυλίων του ισολογισμού, ήτοι στο συνολικό ενεργητικό των τραπεζών, στις απαιτήσεις έναντι πελατών από χορηγηθέντα δάνεια, στο επενδυτικό χαρτοφυλάκιο, στο σύνολο των ιδίων κεφαλαίων, στο σύνολο των υποχρεώσεων προς πελάτες από καταθέσεις και λοιπούς τρίτους και στην πρόβλεψη απομείωσης των χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων. Αναφορικά με τα εποπτικά κεφάλαια, εξετάζουμε την επίπτωση του ΔΠΧΑ 9 στο Κεφάλαιο Κοινών Μετοχών (CET) 1. Τέλος, αξιολογούμε και την επίδραση της μετάβασης στο νέο πρότυπο επί βασικών δεικτών χρηματοοικονομικής μόχλευσης των ελληνικών τραπεζών.

Τα ευρήματα της μελέτης μας ανέδειξαν ότι συνολικά η επίδραση της μετάβασης στο νέο λογιστικό καθεστώς ήταν σημαντική. Το ενεργητικό μειώθηκε, κυρίως λόγω της αναγνώρισης υψηλών πρόσθετων προβλέψεων απομείωσης για τα χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία. Τα ίδια κεφάλαια μειώθηκαν σημαντικά, επίσης. Η επίδραση στα εποπτικά κεφάλαια δεν ήταν αμελητέα, ενώ η εικόνα της χρηματοοικονομικής μόχλευσης των ελληνικών τραπεζών χειροτέρευσε από την εφαρμογή του ΔΠΧΑ 9.

Help yourself today...
...Win your future tomorrow

Audit | Tax | Advisory | Finance

www.cpaauditors.gr

Μπορεί η Ελλάδα να καταστεί ενεργειακά εξαγωγική έως το 2030;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΤΕΦΑΝΟΥ

Partner, Head of Energy Sector, Grant Thornton Greece

Με τις υπόγειες αποθήκες της Ευρώπης να είναι σχεδόν πλήρεις (σε ποσοστό άνω του 95%) και την κατανάλωση φυσικού αερίου να είναι σημαντικά μειωμένη σε σχέση με πέρυσι, λόγω μείωσης της κατανάλωσης (και της αλλαγής καυσίμου) στη βιομηχανία και στην ηλεκτροπαραγωγή (να σημειώσουμε ότι αθροιστικά για τους πρώτους 11 μήνες του 2022 οι εισαγωγές ρωσικού αερίου που καλύπτουν την εγχώρια κατανάλωση μειώθηκαν κατά 2/3 σε σχέση με την ίδια περίοδο του 2021), διαφαίνεται ότι για τον φετινό χειμώνα δεν υφίστανται ζητήματα ασφάλειας εφοδιασμού.

Ειδικότερα στην ελληνική αγορά ΗΕ, η κατανάλωση τον περασμένο Οκτώβριο σημείωσε πτώση κατά 8,79% σε σχέση με τον περσινό Οκτώβριο, ενώ η μείωση της εγχώριας ηλεκτροπαραγωγής ανήλθε σε 22,94%, πάντα σε σχέση με τον αντίστοιχο μήνα (Οκτώβριος) του προηγούμενου έτους. Αντίθετα, οι εισαγωγές ΗΕ από γειτονικές χώρες αυξήθηκαν κατά 30,74% σε σχέση με πέρυσι. Τα ανωτέρω, βέβαια, κάθε άλλο παρά ανακουφίζουν τους καταναλωτές και δη τους βιομηχανικούς, οι οποίοι βιώνουν ένα αβάστακτο ενεργειακό κόστος λόγω των εξαιρετικά υψηλών τιμών του TTF.

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, συνεχίζεται ζωηρός ο διάλογος για την αξία του TTF ως reference hub, όπως και του τρόπου σύνδεσής του με την τιμολόγηση μακροχρόνιων συμβολαίων ΦΑ, επανεξετάζεται το μοντέλο σχεδιασμού της χονδρεμπορικής αγοράς με το marginal pricing, την αδυναμία σύναψης (σε ορισμένες αγορές) διμερών «φυσικών συμβολαίων», αλλά και μια σειρά άλλων δομικών ζητημάτων που οδηγούν σε πολύ υψηλές τιμές στην αγορά.

Για πολλά χρόνια η ρωσική κυριαρχία στις

εισαγωγές φυσικού αερίου της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, όπως και η κατεύθυνση των διασυννοριακών ροών, ήταν δεδομένη. Τα τελευταία 3 χρόνια έχουν τεθεί σε λειτουργία νέες υποδομές, γεγονός που επέτρεψε στην περιοχή να διαφοροποιήσει το μείγμα εισαγωγών της και να αλλάξει σημαντικά τα πρότυπα ροής φυσικού αερίου. Ο TAP που εισάγει αζέριο αέριο, η εκκίνηση του LNG terminal της Κροατίας και η υψηλότερη αξιοποίηση της Ρεβουθούσας στην Ελλάδα, έχουν φέρει περισσότερο LNG στην περιοχή. Επιπλέον δύο ιδιαίτερα κρίσιμες υποδομές στον βόρειο και στον νότιο άξονα του συστήματος, το LNG terminal της Gastrade στην Αλεξανδρούπολη και αυτό της Dioriga Gas στην Κόρινθο, θα είναι σε λειτουργία τα επόμενα χρόνια.

Κεντρικό ερώτημα είναι εάν, ως αποτέλεσμα αυτών των επενδύσεων, η περιοχή μπορεί να έχει ένα μέλλον προμήθειας φυσικού αερίου ανεξαρτημένο από τη Ρωσία. Διαφαίνεται ότι υπάρχει σχεδόν επαρκής παραγωγική ικανότητα για την εισαγωγή και τη διανομή επαρκούς όγκου για την αντικατάσταση των ρωσικών εισαγωγών (υποθέτοντας, φυσικά, ότι η εναλλακτική προσφορά είναι διαθέσιμη και σε αποδεκτή τιμή). Υπάρχουν και άλλες αναδυόμενες δυνατότητες: θα υπάρξουν επιπτώσεις στην τιμολόγηση και την εξέλιξη των κόμβων από τη μεγαλύτερη διασυνδεσιμότητα και την ποικιλομορφία της προσφοράς. Η Ελλάδα μπορεί να αναδειχθεί ως η πύλη ΥΦΑ για την ευρύτερη περιοχή της ΝΑ Ευρώπης.

Την ίδια στιγμή, στον κεντρικό πυρήνα της ενεργειακής στρατηγικής της χώρας βρίσκονται οι ΑΠΕ, οι οποίες αποδεδειγμένα έχουν ήδη μειώσει σημαντικά το ενεργειακό κόστος, με τη χώρα μας να επιτυγχάνει ήδη τους στόχους του Εθνικού Σχεδίου για

την Ενέργεια και το Κλίμα, περίπου 5 χρόνια νωρίτερα από το προδιαγεγραμμένο. Με τα νέα δεδομένα, όπως αυτά αποτυπώνονται στο υπό σχεδιασμό νέο ΕΣΕΚ, η διείσδυση των ΑΠΕ ανεβαίνει στα 25 GW για το σύνολο της εγκατεστημένης ισχύος έως το 2030. Είναι δε αξιοσημείωτο ότι για τις μονάδες αποθήκευσης ενέργειας, από έργα συνολικής ισχύος 1,5 GW που περιλαμβάνει το υφιστάμενο πλαίσιο έως το τέλος της τρέχουσας δεκαετίας, ο νεότερος σχεδιασμός προβλέπει διπλάσια δυναμικότητα, που θα ανέλθει σε 3 GW. Ήδη έχουν εγκριθεί, σύμφωνα με τους κανόνες για τις κρατικές ενισχύσεις, 341 εκατ. ευρώ για συστήματα αποθήκευσης ηλεκτρικής ενέργειας συνολικής ισχύος 900 MW, με τη μορφή επενδυτικής επιχορήγησης κατά τη φάση κατασκευής του έργου, ενώ θα υπάρχει στήριξη κατά τα πρώτα δέκα χρόνια λειτουργίας του.

Η πρόσφατη ολοκλήρωση του θεσμικού πλαισίου για τα υπεράκτια αιολικά πάρκα (το οποίο συνιστούσε και ορόσημο στο πλαίσιο του Σχεδίου Ανάκαμψης) αποτελεί το πρώτο βήμα για την εγκατάσταση τουλάχιστον 2,6 GW υπεράκτιας αιολικής ισχύος έως το 2030 (περιλαμβανομένων των πιλοτικών) με πολύ μεγαλύτερο δυναμικό να είναι διαθέσιμο στις θάλασσές μας.

Στον τομέα της εξοικονόμησης ενέργειας, περιλαμβάνονται η χρηματοδότηση του «Εξοικονομώ για κατοικίες» αλλά και νέα προγράμματα εξοικονόμησης στους τομείς του τουρισμού, της μεταποίησης και των δημόσιων κτιρίων, με περίπου τον μισό προϋπολογισμό του ΥΠΙΕΝ από το Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας έως το 2030.

Η δημιουργία ισχυρών διασυνδέσεων και ενεργειακών διαδρομών ηλεκτρισμού και φυσικού αερίου διαμέσου των Βαλκανίων

προς χώρες της Κεντρικής Ευρώπης, αλλά και με τις χώρες της Βορείου Αφρικής (που διαθέτουν άφθονο ηλιακό δυναμικό και μη «κορεσμένες» εκτάσεις) βρίσκεται πολύ ψηλά στην ατζέντα των εγχώριων παικτών και των διαχειριστών των δικτύων. Ένα εξαιρετικά εμβληματικό έργο είναι αυτό της διασύνδεσης Ελλάδας - Αιγύπτου, με σκοπό τη μεταφορά 3.000 MW καθαρής και φθηνής ενέργειας στη χώρα μας. Η ενέργεια αυτή θα παράγεται από 9,5 GW ΑΠΕ που θα προωθήσει ο όμιλος Κοπελούζου στην Αίγυπτο.

Η προώθηση των ανανεώσιμων αερίων, όπως το πράσινο υδρογόνο και το βιοαέριο, (και των αντίστοιχων υποδομών μεταφοράς τους), καθώς και η δημιουργία πολύπλοκων αλυσίδων αξίας, συνεισφέρουν αντίστοιχα στον εκτοπισμό των ορυκτών καυσίμων. Σύμφωνα με την Εθνική Στρατηγική Προώθησης Τεχνολογιών - Εφαρμογών Υδρογόνου και Ανανεώσιμων Αερίων, το προτεινόμενο πρόγραμμα ανάπτυξης υδρογόνου στην Ελλάδα για το 2030 προβλέπει εγχώρια παραγωγή 3.500 GWh υδρογόνου από ηλεκτρόλυση, συνολικής ισχύος 750 MW, που θα τροφοδοτείται από ηλεκτροπαραγωγή έργων ΑΠΕ ισχύος 3 GW (80% φωτοβολταϊκά και 20% αιολικά).

Η κρίση της Ουκρανίας, σε συνδυασμό με τη γεωστρατηγική θέση της χώρας μας, τη σταθερότητα του επενδυτικού περιβάλλοντος και τη διαθεσιμότητα πόρων από το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, δημιουργούν τις συνθήκες για τη χώρα ώστε να καταστεί ενεργειακός κόμβος για τη ΝΑ Ευρώπη και η Ελλάδα αμιγώς εξαγωγική. Δεδομένου του πεπερασμένου βάθους της ελληνικής αγοράς, σε επίπεδο ανάπτυξης ιδιωτικών έργων απαιτείται εξαιρετικά προσεκτική ανάληψη των γεωπολιτικών εξελίξεων και των γειτονικών ενεργειακών συστημάτων και

ιδιαίτερα της εξέλιξης της ζήτησης σε αυτά (καθώς και άλλων εξελίξεων, όπως η επιβολή του διασυννοριακού φόρου άνθρακα), ώστε να μπορούν να απορροφήσουν τις μεγάλες εξαγόμενες ποσότητες ενέργειας χωρίς να υπάρχει κίνδυνος overcapacity. Αντίστοιχα, απαιτείται προσεκτικός σχεδιασμός και προτεραιοποίηση των υποδομών μεταφοράς, υπό το πρίσμα του κόστους/οφέλους για την αποφυγή sunk investments, καθώς και εκτίμηση των επιπτώσεων στις χρεώσεις δικτύου για τους καταναλωτές.

Πέρα, λοιπόν, από τις δυνάμεις της αγοράς, οι οποίες ήδη λειτουργούν αποτελεσματικά, απαιτείται ένα ευρύτατο πλέγμα δράσεων στο πλαίσιο μιας στοχευμένης στρατηγικής: η εμβάθυνση της συνεργασίας με τις γειτονικές χώρες σε επίπεδο ενεργειακής διπλωματίας, η στενή συνεργασία των διαχειριστών μεταξύ τους και με γειτονικούς διαχειριστές σε περιφερειακό επίπεδο, η γρήγορη ανάπτυξη δικτύων μεταφοράς και διασυνδέσεων, η ορθολογική διαχείριση των δικτύων, όπως και η ισότιμη πρόσβαση όλων των παικτών σε αυτές, η ταυτόχρονη επιτάχυνση όλων των αδειοδοτικών διαδικασιών, η ορθή χωροθέτηση πολύ μεγάλης δυναμικότητας ΑΠΕ, η «μάθηση» των παικτών σε ένα νέο περιβάλλον, το οποίο πλέον αφορά την ευρύτερη περιοχή μας, η διόρθωση στρεβλώσεων και οι μεταρρυθμίσεις του ρυθμιστικού πλαισίου της αγοράς αποτελούν όλες ένα σύνολο δράσεων που πρέπει να συνδυασθούν και να εναρμονισθούν προσεκτικά, για την επιτυχή έκβαση του εξαιρετικά απαιτητικού αλλά και αναπόδραστο στόχου για την κλιματική ουδετερότητα.

Το προφίλ της μισθοδοσίας στο σύγχρονο εργασιακό περιβάλλον

ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΥΡΛΗΣ

Senior Partner, Head of Outsourcing Services, Grant Thornton Greece

ΝΑΝΤΙΑ ΣΑΡΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ

Principal, Outsourcing Services, Grant Thornton Greece

Οι μεταβαλλόμενες τάσεις της αγοράς, οι υγειονομικές κρίσεις, η μετανάστευση των ταλέντων, οι νομοθετικές αλλαγές και οι νέοι κανονισμοί του σύγχρονου επιχειρηματικού περιβάλλοντος καθιστούν την μισθοδοσία μία από τις μεγαλύτερες ευθύνες που αντιμετωπίζει μια εταιρεία.

Στο σύγχρονο εργασιακό περιβάλλον, παρουσιάζεται μια έντονη μεταστροφή στις εργασιακές σχέσεις. Ειδικότερα, ο τρόπος παροχής εργασίας συνεχώς μεταβάλλεται (workplace mobility) και νέες ευέλικτες μορφές απασχόλησης αναδύονται. Παράλληλα, η μεγαλύτερη εξειδίκευση των στελεχών, η τυποποίηση των διαδικασιών και η καινοτομία τεχνολογία για τη διαχείριση της μισθοδοσίας κρίνονται, πλέον, απαραίτητες προϋποθέσεις για την εύρυθμη λειτουργία των επιχειρήσεων.

Οι συνθήκες και οι προκλήσεις που καλούνται να αντιμετωπίσουν οι επιχειρήσεις στη νέα εργασιακή πραγματικότητα, όπως αυτή διαμορφώθηκε στη μετά Covid εποχή, ενισχύουν την ανάγκη για ολοκληρωμένες λύσεις διαχείρισης ανθρώπινου δυναμικού, προσαρμοσμένες στα νέα δεδομένα.

Όσο οι οργανισμοί αναπτύσσονται ή επεκτείνουν τις δραστηριότητές τους σε νέες αγορές τόσο καθίσταται επιτακτική η ανάγκη να υπάρχει μια συγκεκριμένη και ενιαία στρατηγική μισθοδοσίας.

Το payroll outsourcing αποτελεί την πλέον βέλτιστη πρακτική για τις εταιρείες που επιδιώκουν ένα σύγχρονο, αξιόπιστο, ασφαλέστερο και διαφορετικό περιβάλλον εργασίας.

Η ανάθεση των υπηρεσιών διαχείρισης μισθοδοσίας σε εξωτερικούς συνεργάτες είναι μια κρίσιμη απόφαση για την επιχείρηση. Ως εκ τούτου, η επιλογή του κατάλληλου συνεργάτη αποτελεί μια καθαρά στρατηγική επιλογή για τις επιχειρήσεις.

Η ραγδαία εξέλιξη του εργασιακού περιβάλλοντος και η υιοθέτηση νέων τεχνολογιών, άλλωστε, δεν άφησαν απέξω τον χώρο της μισθοδοσίας, ο οποίος αξιοποιεί τεχνολογίες νέας γενιάς (Robotics Process Automation, τεχνητή νοημοσύνη, πλατφόρμες εξυπηρέτησης εργαζομένων - Employee self service).

Η αγορά του outsourcing αλλάζει συνεχώς, με απώτερο στόχο την καλύτερη δυνατή εξυπηρέτηση των επιχειρήσεων και την άμεση ανταπόκριση απέναντι στις ανάγκες τους. Στην εν λόγω διαδικασία, η αγορά του outsourcing δίνει πλέον πρωταρχικό ρόλο:

Στην τεχνητή νοημοσύνη (AI) και τον αυτοματισμό: Το AI και η στρατηγική ανάπτυξη της ρομποτικής προσφέρουν μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα, ακρίβεια, μείωση χρόνου απασχόλησης, καθώς και αύξηση της παραγωγικότητας. Στην ευελιξία και την υποστήριξη: Τα ευέλικτα ωράρια εργασίας και η κινητικότητα των εργαζομένων στον χώρο εργασίας άλλαξαν τις τάσεις στον τομέα της απασχόλησης. Ειδικότερα, οι επιχειρήσεις θα πρέπει να συνδυάσουν μια ευέλικτη προσέγγιση με σαφή και ουσιαστικά δεδομένα. Οι cloud υπηρεσίες, τα ολοκληρωμένα συστήματα Human Resource και οι επενδύσεις στη συγκέντρωση δεδομένων (centralization) βοηθούν τις επιχειρήσεις να κινηθούν προς αυτή την κατεύθυνση. Στην ασφάλεια και τη συμμόρφωση: Οι παγκόσμιες επιχειρήσεις που επιδιώκουν να είναι στην αιχμή της αλλαγής πρέπει να προκαλούν διαρκώς τον εαυτό τους να ξεπεράσουν τον ανταγωνισμό. Στο παγκόσμιο περιβάλλον μισθοδοσίας, αυτό σημαίνει την πρόβλεψη αλλαγών, τη διατήρηση των τεχνολογικών εξελίξεων, καθώς και την ευελιξία ώστε να συμμορφωθούν με τη νέα νομοθεσία και να υιοθετήσουν πρακτικές και διαδικασίες που παρέχουν διαφάνεια.

Go Beyond

Move forward together.

Audit | Tax | Advisory | Outsourcing

www.grant-thornton.gr

Η ανάπτυξη της πολιτικής καταγγελιών υπό το πρίσμα της αλυσίδας αξίας του Porter

ΠΑΣΧΑΛΗΣ ΚΑΓΙΑΣ

FCCA, CIA, CFE, IESOEL, IPSAS Cert.

ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΒΑΡΤΖΩΚΑ

Certified Internal Controls Auditor

ΔΡ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΟΓΚΩΝΑΣ

PhD, CIA, CGAP

Η αλυσίδα αξίας του Porter αναπτύχθηκε στη δεκαετία του 1970 για να περιγράψει τον τρόπο με τον οποίο οι βιομηχανικές εταιρείες μπορούν να επιτύχουν και να διατηρήσουν το ανταγωνιστικό τους πλεονέκτημα. Έκτοτε αυτό το πλαίσιο έχει χρησιμοποιηθεί σε πολλούς άλλους τομείς της οικονομίας και σε επιχειρηματικές διαδικασίες. Στο παρόν άρθρο επιχειρείται να παρουσιαστεί η ανάπτυξη της πολιτικής καταγγελιών με βάση το μοντέλο αυτό.

1. Κύριες δραστηριότητες

1.1. Λήψη καταγγελιών

Είναι το πρωταρχικό στάδιο στη διαδικασία υποβολής και διερεύνησης καταγγελιών και θα μπορούσε να θεωρηθεί ως το ισοδύναμο των «εισροών εφοδιαστικής αλυσίδας» στο μοντέλο του Porter. Στο στάδιο αυτό οι οργανισμοί θα πρέπει να δώσουν απαντήσεις σε ορισμένα ζητήματα και επί της ουσίας να απαντήσουν στο τρίπτυχο των 3Ws (What, Who, How), δηλαδή:

Στο εύρος της πολιτικής καταγγελιών (What) που απαντάει στα είδη των παραβάσεων για τις οποίες θα γίνονται δεκτές οι καταγγελίες και θα διερευνώνται. Η Κοινοτική Οδηγία 1937/2019 περιέχει ένα μεγάλο εύρος από αδικήματα, τα οποία δεν είναι μόνο οικονομικής φύσης. Ωστόσο, υπάρχουν κι άλλα, όπως η παρενόχληση, η δωροδοκία, το insider trading και άλλα τα οποία δεν περιλαμβάνονται.

Στο ποιοι θα έχουν δικαίωμα να υποβάλουν καταγγελίες (Who). Δηλαδή αν αυτό το δικαίωμα θα το έχουν μόνο οι εργαζόμε-

νοι και τα πρόσωπα που αναφέρει η οδηγία 1937/2019 και ο νόμος 4990/2022 ή και άλλα άτομα τα οποία δεν περιλαμβάνονται σε αυτή.

Με ποιο τρόπο θα υποβάλλονται οι καταγγελίες (How). Δηλαδή, το εάν θα μπορούν να υποβάλλονται ανώνυμες καταγγελίες και ποιοι θα είναι οι ασφαλείς δίαυλοι αναφοράς που απαιτεί η Κοινοτική Οδηγία 1937/2019.

Η Κοινοτική Οδηγία 1937/2019 επιτρέπει τη παραλαβή των καταγγελιών να γίνεται από εξωτερικούς συνεργάτες. Κατά συνέπεια, οι επιχειρήσεις έχουν να αποφασίσουν εάν θα απευθυνθούν σε εξωτερικούς συνεργάτες και να αξιολογήσουν τις διαδικασίες και τις δικλίδες που αυτοί εφαρμόζουν.

Ποιος θα είναι ο ρόλος του «διαμεσολαβητή», δηλαδή του φυσικού προσώπου που βοηθά τον καταγγέλλοντα στη διαδικασία υποβολής αναφορών. Η επιστημονική βιβλιογραφία έχει δείξει ότι η καταγγελία είναι μια πολύπλοκη διαδικασία, η οποία περνάει από πολλά στάδια και πολλά διλήμματα. Είναι πιθανό σε κάποιες περιπτώσεις η γραφειοκρατική καθοδήγηση που προσφέρει ο διαμεσολαβητής να μην είναι επαρκής.

1.2. Διερεύνηση καταγγελιών

Η διερεύνηση των καταγγελιών θα μπορούσε να παρομοιαστεί με τις λειτουργίες (operations) της αλυσίδας αξίας του Porter. Σε αυτό το στάδιο οι εταιρείες και οι οργανισμοί θα πρέπει να προσδιορίσουν τα εξής:

Το εάν οι καταγγελίες θα διερευνώνται από κάποια ομάδα εσωτερικά του οργανισμού ή εάν αυτό θα ανατεθεί σε εξωτερικούς συνεργάτες (insource vs. outsource).

Σημαντικό στοιχείο επίσης είναι η ανεξαρτησία της ομάδας διερεύνησης, ώστε να είναι απαλλαγμένη από αθέμιτες επιρροές (κάτι το οποίο εξαρτάται από τους μηχανισμούς διακυβέρνησης) και αντικρουόμενα συμφέροντα της ίδιας της ομάδας διερεύνησης.

Προκειμένου να διεξάγονται οι έρευνες με τρόπο αποτελεσματικό, είναι σημαντικό η ομάδα διερεύνησης να έχει το απαραίτητο τεχνικό υπόβαθρο στη συλλογή τεκμηρίων και την επεξεργασία τους. Πράγμα το οποίο ενισχύεται και από την ύπαρξη πρωτοκόλλων διερεύνησης.

Τέλος, είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι όλες οι καταγγελίες δεν θα έχουν το ίδιο βάρος. Η ορθή προτεραιοποίησή τους και η σύνδεση με τη διαχείριση κινδύνων είναι σημαντική για να δίνεται μεγαλύτερη έμφαση στις καταγγελίες με τον μεγαλύτερο αντίκτυπο.

1.3. Αποτελέσματα διερεύνησης

Το τρίτο στάδιο στην αλυσίδα αξίας του Porter είναι τα «outbound logistics», δηλαδή οι εκροές της εφοδιαστικής αλυσίδας. Στο πλαίσιο της πολιτικής καταγγελιών, από τα αποτελέσματα της διερεύνησης προκύπτουν χρήσιμα συμπεράσματα, τα οποία μπορούν να επιβεβαιώσουν (ή να ανατρέψουν) την κατανόηση της επιχείρησης αναφορικά με τους κινδύνους που αντιμετωπίζει, τον σχεδιασμό δικλίδων ή/και τη λειτουργική τους αποτελεσματικότητα. Με τη σειρά της, η αξιολόγηση των αδυναμιών που εντοπίζονται μπορούν να υποδείξουν περιπτώσεις όπου οι αδυναμίες έχουν διάχυτο αντίκτυπο σε κάποιο συναλ-

λακτικό κύκλωμα ή επιχειρηματική λειτουργία. Αυτό φυσικά είναι κάτι που θα έχει ως αποτέλεσμα η διοίκηση να λάβει καλύτερες αποφάσεις για την αντιμετώπιση των κινδύνων (risk treatment). Ακόμη, προκειμένου η επιχείρηση να βρίσκεται σε συμμόρφωση με τη νομοθεσία, θα πρέπει να καθορίσει το εάν συντρέχει ανάγκη αναφοράς στις αρχές ή όχι.

1.4. Εταιρικές αναφορές και γνωστοποιήσεις

Το επόμενο στάδιο των κύριων δραστηριοτήτων στην αλυσίδα αξίας του Porter είναι οι πωλήσεις και το μάρκετινγκ. Προφανώς, αυτά δεν σχετίζονται με την πολιτική καταγγελιών και θα μπορούσαν να δώσουν τη θέση τους στις εταιρικές αναφορές και γνωστοποιήσεις. Σύμφωνα με τη Διεθνή Διαφάνεια, ένα συνεκτικό πλαίσιο εσωτερικών καταγγελιών στέλνει ένα ισχυρό μήνυμα για δέσμευση σε ηθικές αξίες και την κοινωνική ευθύνη και βελτιώνει τη φήμη του οργανισμού. Οι εξωτερικές αναφορές και οι γνωστοποιήσεις μπορούν να ενισχύσουν τα παραπάνω.

Τόσο η Κοινοτική Οδηγία 1937/2019 όσο και τα ΔΠΧΑ δεν κάνουν κάποια σχετική αναφορά σε εξωτερικές γνωστοποιήσεις. Ωστόσο, το (GRI, 2016) στις παραγράφους 102-117 προτείνει συγκεκριμένες γνωστοποιήσεις αναφορικά με τα (οργανωσιακά) ήθη που, μεταξύ των άλλων, περιλαμβάνουν το εάν ο οργανισμός δέχεται και διερευνά ανώνυμες καταγγελίες, το εάν οι ανησυχίες που εγείρονται μέσω καταγγελιών διευθετούνται με τρόπο εμπιστευτικό και κάποια κύρια στατιστικά στοιχεία τα οποία μπορούν να περιλαμβάνουν τον αριθμό των καταγγελιών που λήφθηκαν στη διάρκεια

της περιόδου και τον τύπο τους (δηλαδή τι αφορούσαν), τον αριθμό των υποθέσεων που επιλύθηκαν στη διάρκεια της περιόδου, τον βαθμό ικανοποίησης των καταγγελλόντων κ.ά. Ταυτόχρονα, η (TI-NL, 2019) προτείνει οι δείκτες να συνοδεύονται από κατάλληλα περιγραφικά στοιχεία και σύντομα σχόλια. Μια εύλογη υπόθεση είναι ότι η ανάμιξη της λειτουργίας του εσωτερικού ελέγχου θα αύξανε την ποιότητα των δεικτών ώστε να είναι σχετικοί, μετρήσιμοι και ακριβείς και, επιπλέον, θα παρείχε διασφάλιση τόσο για τον υπολογισμό τους όσο και για την ερμηνεία τους.

1.5. Εποπτεία και αξιολόγηση

Το τελευταίο στάδιο των κύριων δραστηριοτήτων στην αλυσίδα αξίας του Porter είναι οι υπηρεσίες που παρέχονται μετά την πώληση και οι οποίες αποσκοπούν στο να διατηρηθεί η χρησιμότητα του προϊόντος στον πελάτη. Κάτι τέτοιο επίσης δεν είναι εφαρμόσιμο στην πολιτική καταγγελιών. Το στοιχείο αυτό από την αλυσίδα αξίας του Porter θα μπορούσε να αντικατασταθεί με την εποπτεία, η οποία, αν και δεν αναφέρεται στην Οδηγία 1937/2019, προτείνεται τόσο από τη Διεθνή Διαφάνεια όσο και από το ISO 37002 και βρίσκεται σε απόλυτη συνάφεια με τα πιο γνωστά πλαίσια διαχείρισης κινδύνων.

Είναι όμως σημαντικό να σημειωθεί πως, λόγω του γεγονότος ότι η πολιτική καταγγελιών είναι μια δικλίδα σε επίπεδο οντότητας (entity-level control), με διάχυτο αντίκτυπο στο περιβάλλον ελέγχου, είναι μάλλον απίθανο οι δείκτες αποδοτικότητας και τα στατι-

στικά τα οποία σχετίζονται αποκλειστικά με αυτή να μπορούν να δώσουν ολοκληρωμένη απάντηση. Αυτό μπορεί να γίνει εύκολα αν αναλογιστεί κάποιος ένα οργανισμό ο οποίος δεν λαμβάνει πολλές καταγγελίες. Κάτι τέτοιο μπορεί να υποδεικνύει ταυτόχρονα ότι δεν υπάρχουν πολλά για να καταγγελθούν και από την άλλη μπορεί να σημαίνει ότι οι εργαζόμενοι και οι άλλοι δυνητικοί καταγγέλλοντες δεν εμπιστεύονται τους μηχανισμούς καταγγελιών που έχει θέσει η διοίκηση ή ακόμα και την ίδια την διοίκηση. Με άλλα λόγια, η αποτελεσματικότητα της πολιτικής καταγγελιών θα πρέπει να εξετάζεται υπό ένα ευρύτερο πρίσμα.

2. Υποστηρικτικές δραστηριότητες

Η αλυσίδα αξίας του (Porter, 1985) περιγράφει τις διαδικασίες οι οποίες προσφέρουν υποστήριξη στις κύριες δραστηριότητες, χωρίς να κάνει κάποια διάκριση ή ομαδοποίηση μεταξύ τους. Κάτι που είναι ορθό για τον σκοπό για τον οποίο αναπτύχθηκε το μοντέλο αυτό. Ωστόσο, στο προτεινόμενο μοντέλο είναι απαραίτητο να γίνει διάκριση ανάμεσα στις δραστηριότητες και τις δικλίδες που έχουν εφαρμογή σε επίπεδο οντότητας και ο αντίκτυπός τους είναι διάχυτος στο περιβάλλον ελέγχου και στις δικλίδες και τις δραστηριότητες οι οποίες έχουν εφαρμογή αποκλειστικά και μόνο στην πολιτική καταγγελιών. Συγκεκριμένα, προτείνεται η εξής διάκριση: Δικλίδες σε επίπεδο οντότητας:

- Δέσμευση της διοίκησης.
- Εταιρική διακυβέρνηση.
- Κλίμα ηθικής.

Δικλίδες με αποκλειστική εφαρμογή στην πολιτική καταγγελιών:

- Υποδομές.
- Ανθρώπινοι πόροι.
- Διασφάλιση.
- Πολιτική κατά της αντεκδίκησης.

2.1. Δικλίδες σε επίπεδο οντότητας

2.1.1. Δέσμευση της διοίκησης

Η δέσμευση της διοίκησης παρέχει ένα ισχυρό μήνυμα ότι οι παράνομες πράξεις και κακές πρακτικές δεν θα γίνουν ανεκτές. Η έλλειψη δέσμευσης από τη διοίκηση έχει αναδειχθεί σε μια από τις κύριες αδυναμίες των εσωτερικών δικλίδων που συνέβαλαν σε φαινόμενα απάτης (ACFE, 2022). Για να έχει επιτυχία η πολιτική καταγγελιών θα πρέπει οι δυνητικοί καταγγέλλοντες να πιστεύουν πως η διοίκηση την υποστηρίζει (Vega & Comer,

2005). Από την άλλη πλευρά, εάν η διοίκηση επιδείξει αμέλεια στην παρακολούθηση και τη διερεύνηση των αναφορών και των κακών πρακτικών, οι κακές πρακτικές μπορεί να θεωρηθούν από το προσωπικό σαν κάτι το συνηθισμένο (Karpein, 2011).

2.1.2. Εταιρική διακυβέρνηση

Η εταιρική διακυβέρνηση παρέχει τους επίσημους μηχανισμούς που διασφαλίζουν την ανεξαρτησία της ομάδας διερεύνησης και την αμεροληψία των διερευνήσεων. Έχει επιτευχθεί συναίνεση ότι την τελική ευθύνη θα πρέπει την έχει μη εκτελεστικό μέλος ή επιτροπή η οποία κατά πλειοψηφία θα αποτελείται από μη εκτελεστικά μέλη. Συγκεκριμένα, οι PCW, 2013 & PCBS, 2013 προτείνουν ότι την τελική ευθύνη θα πρέπει να έχει ένα μη εκτελεστικό μέλος, ιδανικά ο πρόεδρος, ενώ σύμφωνα με το Ινστιτούτο των Εσωτερικών Ελεγκτών του Ηνωμένου Βασιλείου είναι στην αρμοδιότητα της Επιτροπής Ελέγχου να διασφαλίσει ότι υπάρχουν κατάλληλοι μηχανισμοί υποβολής και διερεύνησης αναφορών (CIPA, 2014).

2.1.3. Κλίμα ηθικής

Το (CIPA, 2014) χαρακτηρίζει το κλίμα ηθικής με τις καταγγελίες ως μια σχέση συμβίωσης. Το κατάλληλο κλίμα ηθικής μπορεί να μειώσει τις κακές αντιλήψεις με τις οποίες είναι συνδεδεμένη η πολιτική καταγγελιών και να αυξήσει την εγγρήγορη για τον εντοπισμό και την αναφορά κακών πρακτικών. Για την επίτευξη ενός καλού κλίματος ηθικής θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί το πλαίσιο που πρότείνει η (Berry, 2004) το οποίο αποτελείται από τα εξής συστατικά: 1) εγγρήγορη (vigilance), 2) συμμετοχή (engagement), 3) αξιοπιστία (credibility), 4) λογοδοσία (accountability), 5) ενίσχυση (empowerment), 6) κουράγιο (courage) και 7) επιλογές (options).

2.2. Λειτουργίες σε επίπεδο πολιτικής

2.2.1. Υποδομές

Η Κοινοτική Οδηγία 1937/2019, στο άρθρο 9, απαιτεί οι δίαυλοι να «σχεδιάζονται, θεσπίζονται και λειτουργούν κατά ασφαλή τρόπο που διασφαλίζει την προστασία της εμπιστευτικότητας της ταυτότητας του καταγγέλλοντος και κάθε τρίτου που κατονομάζεται στην αναφορά, και εμποδίζει την πρόσβαση σε αυτή σε μη εξουσιοδοτημένα μέλη του προσωπικού». Ένα βήμα παραπέρα, η Διεθνής Διαφάνεια

προτείνει την ύπαρξη τουλάχιστον δύο δι-αύλων αναφοράς, εκ των οποίων ο ένας θα είναι διαθέσιμος ανά πάσα στιγμή, και ένας εκ των δύο θα επιτρέπει την προφορική αναφορά (TI-NL, 2019). Η πιο πρόσφατη μελέτη του (ACFE, 2022) δείχνει ότι, τα τελευταία χρόνια, τα ηλεκτρονικά μέσα υποβολής αναφορών κερδίζουν συνεχώς έδαφος έναντι των παραδοσιακών. Αν ο σκοπός της εταιρείας ή του οργανισμού εκτείνεται πέραν της συμμόρφωσης με τις προβλέψεις της Οδηγίας, η επιλογή των μέσων αναφοράς και των τεχνολογιών με τα οποία είναι περισσότερο εξοικειωμένοι οι δυνητικοί καταγγέλλοντες θα ήταν κάτι που θα έπρεπε να λάβει υπόψη.

2.2.2. Ανθρώπινοι πόροι

Σε αυτή τη δραστηριότητα περιλαμβάνονται οι πρακτικές ανθρωπίνων πόρων, μόνο ως προς τους εργαζομένους τα καθήκοντα των οποίων άπτονται της διαχείρισης και της διερεύνησης καταγγελιών. Η Κοινοτική Οδηγία 1937/2019, στο άρθρο 12, παράγραφος 5, προβλέπει ότι τα άτομα που εμπλέκονται στην παροχή πληροφοριών, σε κάθε ενδιαφερόμενο πρόσωπο, σχετικά με τις διαδικασίες για την υποβολή αναφοράς, παραλαβή και εφαρμογή μέτρων παρακολούθησης των αναφορών και στη διατήρηση επαφής με τον καταγγέλλοντα με σκοπό την παροχή ενημέρωσης και τη ζήτηση περαιτέρω πληροφοριών θα πρέπει να λάβουν ειδική εκπαίδευση. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι όλοι οι οργανισμοί δεν είναι εκτεθειμένοι στα ίδια σχήματα απάτης και, κατά συνέπεια, θα πρέπει να υπάρχει συσχέτιση της εκπαίδευσης με το πρόγραμμα αντιμετώπισης κινδύνων απάτης του οργανισμού.

2.2.3. Διασφάλιση

Παρότι η Κοινοτική Οδηγία 1937/2019 δεν θίγει το ζήτημα της διασφάλισης και δεν την απαιτεί, το Ινστιτούτο των Εσωτερικών Ελεγκτών του Η.Β. θεωρεί ότι η λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου μπορεί να παίξει καθοριστικό ρόλο στην ανάπτυξη ισχυρού πλαισίου πολιτικής καταγγελιών, προσφέροντας είτε υπηρεσίες διασφάλισης είτε συμβουλευτικές (CIPA, 2021). Ωστόσο, η λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου δεν μπορεί να προσφέρει και τις δύο υπηρεσίες, προκειμένου να διασφαλίζεται η ανεξαρτησία και η αντικειμενικότητά της. Επιπλέον, σύμφωνα με το ίδιο position paper, όταν η λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου παρέχει

συμβουλευτικές διαδικασίες και δεν μπορεί να προσφέρει υπηρεσίες διασφάλισης, κάποιος άλλος φορέας (πιθανώς εκτός του οργανισμού) θα πρέπει να προσφέρει αυτές τις υπηρεσίες. Με άλλα λόγια, διασφάλιση θα πρέπει να υπάρχει, ανεξαρτήτως του ποιος θα την παράσχει.

2.2.4. Πολιτική κατά της αντεκδίκησης

Τόσο η Κοινοτική Οδηγία 1937/2019 όσο και η διεθνής επιστημονική βιβλιογραφία αναδεικνύουν το ζήτημα του εκφοβισμού και της αντεκδίκησης ως μια από τις κύριες αιτίες που αποτρέπουν όσους παρατηρούν κακές πρακτικές να τις αναφέρουν. Η Κοινοτική Οδηγία 1937/2019 παρέχει ένα ισχυρό πλέγμα προστασίας έναντι των αντιποίνων. Ωστόσο, σε κάποιες περιπτώσεις, ειδικά σε οργανισμούς και επιχειρήσεις που έχουν δραστηριότητες σε πολλές χώρες, μπορεί να υπάρξει ανάγκη εναρμόνισης των διαδικασιών. Όταν οι επιχειρήσεις και οι οργανισμοί δραστηριοποιούνται εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αυτό το ζήτημα μπορεί να μην είναι τόσο

επαχθές ή δύσκολο, καθώς ένας από τους στόχους της Κοινοτικής Οδηγίας 1937/2019 είναι η εναρμόνιση και η αντιμετώπιση του κατακερματισμού των νόμων που υπήρχαν εντός της Ένωσης.

Βιβλιογραφία

Association of Certified Fraud Examiners. 2022. *A report to the nations for occupational fraud and abuse*.

Berry, B., 2004. *Organizational culture: A framework and strategies for facilitating employee whistleblowing*. *Employee Responsibilities and Rights Journal*, 16(1), pp.1-11.

Chartered Institute of Internal Auditors. 2014. *Whistleblowing and Corporate Governance. The role of internal audit in whistleblowing*.

Global Reporting Initiative. 2016. *General Disclosures*.

Kaptein, M., 2011. *From inaction to external Whistle-blowing: The influence of the ethical culture of organizations on employee*

responses to observed wrong-doing. *Journal of Business Ethics*, 98(3), pp.513-530.

Parliamentary Commission on Banking Standards. 2013

Porter, M. E. (1985) *Competitive Advantage: Creating and Sustaining Superior Performance*. New York: Free Press.

Public Concern at Work. 2013. *Report on the effectiveness of existing arrangements for workplace whistleblowing in the UK*.

Transparency International-Netherland. 2019. *Whistleblowing frameworks 2019, assessing companies in trade, industry, finance, and energy in the Netherlands*.

Vega, G. and Comer, D.R., 2005. *Sticks and stones may break your bones, but words can break your spirit: Bullying in the workplace*. *Journal of business ethics*, 58(1), pp.101-109.

Οδηγία (ΕΕ) 2019/1937 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23ης Οκτωβρίου 2019 σχετικά με την προστασία των προσώπων που αναφέρουν παραβάσεις του δικαίου της Ένωσης.

ECOVIS®
HELLAS

→ Tax Services

→ Accounting

→ Legal Services

Ενισχύοντας την εταιρική διακυβέρνηση

ΣΥΜΕΩΝ ΚΑΛΑΜΑΤΙΑΝΟΣ

Διευθυντής Υπηρεσιών Τεχνολογίας,
ΣΟΛ Crowe Συμβουλευτική

Σε μια ταχύτατα μεταβαλλόμενη επιχειρηματική πραγματικότητα, η «επιβίωση» των σύγχρονων επιχειρήσεων απαιτεί τον συνεχή μετασχηματισμό τους αναφορικά τόσο με τις διαδικασίες τους όσο και με τον ίδιο τον τρόπο λειτουργίας τους. Στην επίκαιρη, παγκόσμια συζήτηση για την εξέλιξη των επιχειρήσεων, γίνεται συχνά πλέον αναφορά σε διάφορους τύπους μετασχηματισμών, όπως ο ψηφιακός, ο λογιστικός, ο μετασχηματισμός χρηματοοικονομικών αναφορών και πληροφόρησης, κανονιστικής συμμόρφωσης και κινδύνων, ενώ όταν η έμφαση δίνεται στη μεταβολή των διαδικασιών, οι μετασχηματισμοί αυτοί αποκαλούνται συνήθως επιχειρησιακοί.

Αδιαμφισβήτητα, σήμερα ο σημαντικότερος επιχειρησιακός μετασχηματισμός συνδέεται άμεσα με την υιοθέτηση σύγχρονων, καινοτόμων ψηφιακών τεχνολογιών (Digital Disruption) που αφορούν την αυτοματοποίηση των διαδικασιών, με απώτερο στόχο την ψηφιοποίηση (digitalization) της λειτουργίας των επιχειρήσεων και την αντίστοιχη ψηφιακή μετάβασή τους (ψηφιακός μετασχηματισμός).

Κρίσιμο βήμα στο ταξίδι του κάθε επιχειρησιακού μετασχηματισμού (transformation journey), αλλά και παράγοντα της επιτυχίας του, αποτελεί η διαμόρφωση και η διατήρηση ενός επιχειρησιακού περιβάλλοντος που προσδιορίζεται και οριοθετείται από τη λειτουργία σχεδιαστικά κατάλληλων εσωτερικών δικλίδων (Internal Controls). Κάτι τέτοιο αποτελεί άλλωστε και βασική προϋπόθεση της αποτελεσματικής εφαρμογής του πλαισίου (συστήματος) εταιρικής διακυβέρνησης το οποίο έχει σχεδιάσει ή προσαρμόσει στις δικές της ανάγκες και υιοθετήσει η εκάστοτε επιχείρηση, στοχεύοντας στην επίτευξη των στόχων της επιχειρησιακής της στρατηγικής.

Σήμερα, η ενίσχυση του συστήματος εταιρικής διακυβέρνησης των ανωνύμων εταιρειών συντελείται μέσω του εκσυγχρονισμού

του σχετικού κανονιστικού πλαισίου και της εφαρμογής των διατάξεων του πλέον πρόσφατου νόμου περί εταιρικής διακυβέρνησης (Ν. 4706/2020), καθώς επίσης και της σχετικής απόφασης του Διοικητικού Συμβουλίου της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς (1/891/30.09.2020). Με το νέο κανονιστικό πλαίσιο δίνεται έμφαση στην επάρκεια και αποτελεσματικότητα του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου (ΣΕΕ), συμπεριλαμβανομένων των συστημάτων διαχείρισης κινδύνων και κανονιστικής συμμόρφωσης, και τίθεται η υποχρέωση της περιοδικής (ανά τριετία, βάσει της σχετικής απόφασης της Ε.Κ.) αξιολόγησης του ΣΕΕ και εφαρμογής των διατάξεων περί εταιρικής διακυβέρνησης (ΕΔ) του σχετικού νόμου, από ανεξάρτητο αξιολογητή.

Η αθέατη όμως πλευρά, η οποία επιχειρείται να τονιστεί από το νέο κανονιστικό πλαίσιο για την ενίσχυση της εταιρικής διακυβέρνησης στις ανώνυμες εταιρείες, είναι αυτή που το διασυνδέει με την ψηφιακή τεχνολογία, δηλαδή με την ψηφιακή μετάβαση (digitalization). Η αμφίδρομη και ευθέως ανάλογη σχέση που διαμορφώνεται μεταξύ, αφενός, της ενίσχυσης της επάρκειας και αποτελεσματικότητας του ΣΕΕ και, αφετέρου, της περαιτέρω προώθησης της υλοποίησης ψηφιακών τεχνολογιών (ψηφιακός μετασχηματισμός), σε ευθυγράμμιση με τις βέλτιστες πρακτικές, αποτυπώνεται emphaticά και με απόλυτη επιτυχία και στο πρόσφατο ελεγκτικό πρόγραμμα της ΕΛΤΕ σχετικά με τη διενέργεια της περιοδικής αξιολόγησης του ΣΕΕ των ανωνύμων εταιρειών από ανεξάρτητο αξιολογητή, βάσει του σχετικού νόμου και των αποφάσεων της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς. Επισημαίνεται πως η πρώτη αξιολόγηση θα πρέπει να έχει ολοκληρωθεί μέχρι τις 31.3.2023 με ημερομηνία αναφοράς την 31.12.2022 και περίοδο αναφοράς από την έναρξη υποχρεωτικής εφαρμογής του προαναφερθέντος νόμου (17.7.2021).

Στις μέρες μας λοιπόν, δεν θα ήταν υπερβο-

λικός ο ισχυρισμός πως ικανή και αναγκαία συνθήκη της αποτελεσματικής εφαρμογής του συστήματος εταιρικής διακυβέρνησης είναι η επιτυχής υλοποίηση της ψηφιακής μετάβασης.

Επιγραμματικά θα μπορούσαμε να συνοψίσουμε τις βασικές παραμέτρους που προσδιορίζουν τη συσχέτιση μεταξύ του επαρκούς και αποτελεσματικού ΣΕΕ (και άρα του ενισχυμένου πλαισίου εταιρικής διακυβέρνησης) με τον ψηφιακό μετασχηματισμό στα εξής:

Α. Διακυβέρνηση και στρατηγική Τεχνολογίας Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ).

Β. Πλαίσιο διαχείρισης κινδύνων ΤΠΕ και ασφάλειας.

Γ. Πλαίσιο δικλίδων στις γενικές διαδικασίες λειτουργίας των συστημάτων ΤΠΕ (Γενικές δικλίδες ΤΠΕ).

Δ. Πλαίσιο αυτοματοποιημένων εσωτερικών δικλίδων (Automated internal controls) αναφορικά με τις νέες αυτοματοποιημένες/ψηφιακές διαδικασίες, ενταγμένες στους επιμέρους κύκλους των επιχειρησιακών διαδικασιών.

Ε. Ανάπτυξη ψηφιακών καναλιών διάχυσης

της πληροφόρησης και επικοινωνίας για την υποστήριξη της λειτουργίας των εσωτερικών δικλίδων.

ΣΤ. Παρακολούθηση του ΣΕΕ σε σχέση με κινδύνους ΤΠΕ.

Τα παραπάνω αναφέρονται στα εξής αντικείμενα αξιολόγησης, όπως έχουν καθοριστεί από την 1/891/30.9.2020 της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς βάσει και των αντίστοιχων πυλώνων του Πλαισίου ΣΕΕ της επιτροπής COSO (COSO: Internal Control Integrated Framework):

- Το Α. αναφέρεται κυρίως στο αντικείμενο/πυλώνα «Ελεγκτικοί Μηχανισμοί και Δικλίδες Ασφάλειας» (Control Activities) αλλά και στο «Περιβάλλον Ελέγχου» (Control Environment),

- Το Β. στη «Διαχείριση Κινδύνων» (Risk Management),

- Το Γ. και το Δ. στο αντικείμενο/πυλώνα «Ελεγκτικοί Μηχανισμοί και Δικλίδες Ασφάλειας» (Control Activities),

- Το Ε. στο «Σύστημα Πληροφόρησης και Επικοινωνίας» (Information and Communication), και

- Το ΣΤ. στο αντικείμενο Παρακολούθηση του ΣΕΕ (Monitoring)

Οι επιχειρήσεις δέχονται σήμερα πολλαπλές προκλήσεις, με σημαντικότερη όλων τον μετασχηματισμό των διαδικασιών και της λειτουργίας τους ως αποτέλεσμα της υιοθέτησης καινοτόμων, ψηφιακών λύσεων. Ταυτόχρονα, απαιτείται η συμμόρφωσή τους με τα κανονιστικά πλαίσια, η επαρκής διαχείριση των κινδύνων και η περαιτέρω ενίσχυση της ακεραιότητας, της διαφάνειας και της λογοδοσίας. Κοινός παρονομαστής στην επιτυχημένη αντιμετώπιση όλων αυτών των προκλήσεων είναι η ενίσχυση της εμπιστοσύνης των μετόχων, των πελατών, των προμηθευτών, των υπαλλήλων, των κανονιστικών αρχών και των άλλων ενδιαφερομένων μερών μέσω του πλαισίου εταιρικής διακυβέρνησης και της υλοποίησης επαρκούς και αποτελεσματικού ΣΕΕ. Στη σύγχρονη εποχή της ψηφιακής οικονομίας, κάτι τέτοιο μπορεί να προέλθει μόνο από την εμπέδωση της ψηφιακής εμπιστοσύνης (Digital Trust).

Συναλλαγές εταιρειών - Συγχωνεύσεις/εξαγορές

ΜΑΡΙΟΣ ΛΑΣΑΝΙΑΝΟΣ

Director Transactions Advisory, Baker Tilly Ελλάδας

Μία ιδανική συγχώνευση αυξάνει τα έσοδα, μειώνει δραστικά τα έξοδα και άλλες απώλειες, δημιουργεί όφελος από την ανάπτυξη των οικονομιών κλίμακας, δίνει τη δυνατότητα στην εταιρεία να προσελκύσει περισσότερα κεφάλαια και αυξάνει την αξία των ιδίων κεφαλαίων του ιδιοκτήτη της εταιρείας. Ο σημαντικότερος ίσως σκοπός έχει να κάνει με τις δυνατότητες των υπηρεσιών/προϊόντων που προσφέρονται. Το αυξημένο πελατολόγιο, η καλύτερη τιμολόγηση, η καινοτομία προϊόντων αλλά και η βελτίωση των υπηρεσιών προς τον πελάτη είναι κάποια από τα οφέλη που καρπώνονται οι αγοραστές.

Η συγχώνευση ή εξαγορά με άλλη εταιρεία παρέχει τη δυνατότητα αύξησης του μεριδίου αγοράς και επέκτασης σε νέες γεωγραφικές περιοχές και τομείς. Δημιουργείται η δυνατότητα ταχύτερης ανάπτυξης, συγκριτικά με την οργανική ανάπτυξη. Ενώνοντας τις δυνάμεις τους δύο ή και περισσότερες επιχειρήσεις μπορούν να δημιουργήσουν καινοτομία στον τομέα της κατασκευής/παραγωγής, της διανομής, του σχεδιασμού και της έρευνας και ανάπτυξης. Στο παρόν άρθρο θα χρησιμοποιήσουμε τις έννοιες του αγοραστή και πωλητή είτε αφορά συγχώνευση είτε εξαγορά.

Η διαδικασία

Παρότι η διαδικασία των συγχωνεύσεων και εξαγορών είναι πλέον κάτι κοινό στον επιχειρησιακό κόσμο, ωστόσο έρευνες δείχνουν ότι πολλές από αυτές μπορεί να αποτύχουν να δώσουν το προσδοκώμενο αποτέλεσμα, κυρίως για την πλευρά του αγοραστή. Κατά τη γνώμη μας υπάρχουν 5 βήματα - κατευθύνσεις τα οποία μπορούν δώσουν ένα καλύτερο

αποτέλεσμα και να μειώσουν την πιθανότητα λάθους εκτίμησης από την πλευρά του πωλητή. Φυσικά δεν είναι όλες οι συναλλαγές ίδιες και κάποιες έχουν αυξημένο βαθμό πολυπλοκότητας, τόσο από πλευράς μεγέθους όσο και από πλευράς εμπλεκόμενων μερών.

1ο βήμα: Καθορισμός της υπό εξαγορά επιχείρησης

Συνήθως δημιουργείται ένα «προφίλ εξαγοράς» όπου αναλύονται τα οφέλη που θα προκύψουν στη στρατηγική ανάπτυξη της εταιρείας με βάση την επιχείρηση που πρόκειται να εξαγοραστεί. Ο προσεκτικός οικονομικός σχεδιασμός σε αυτό το στάδιο είναι ζωτικής σημασίας, ενώ εξετάζεται το ποσό που προϋπολογίζεται να δαπανηθεί για την αγορά μιας επιχείρησης, καθώς επίσης και οι πηγές χρηματοδότησης.

2ο βήμα: Στόχευση της επιχείρησης

Αφού οριστεί το προφίλ εξαγοράς ξεκινάει η διαδικασία εύρεσης της σωστής επιχείρησης. Υπάρχουν δύο τρόποι για να επιτευχθεί αυτό:

1. Να βρεθεί μια επιχείρηση που έχει ήδη γνωστοποιήσει τις προθέσεις της προς πώληση.
2. Να προσεγγιστεί μια επιχείρηση η οποία δεν τίθεται εμφανώς προς πώληση και να πραγματοποιηθεί μια προσφορά.

Έχοντας επιλέξει την υπό εξαγορά επιχείρηση, ο σκοπός είναι η κοινοποίηση της πρόθεσης εξαγοράς στην επιχείρηση, έτσι ώστε να υπάρξει μια καταρχήν άτυπη συμφωνία προκειμένου να προχωρήσει η διαδικασία σε επόμενα στάδια. Στα δύο πρώτα στάδια η εταιρεία, αν δεν έχει αρμόδιο τμήμα, είναι εξαιρετικά χρήσιμο και αποτελεσματικό να

απευθυνθεί σε εταιρείες συμβούλων, οι οποίες θα βοηθήσουν τόσο στον καθορισμό του προφίλ εξαγοράς με βάση τη στρατηγική της όσο και στον εντοπισμό και καθορισμό μιας τελικής λίστας πιθανών στόχων.

3ο βήμα: Επιστολή πρόθεσης (Letter of Intent)

Η επιστολή πρόθεσης είναι ένα έγγραφο που περιγράφει την συμφωνία μεταξύ δύο ή περισσότερων μερών, αλλά συνήθως δεν αποτελεί δεσμευτικό έγγραφο. Οι όροι και τα θέματα της εξαγοράς που συμφωνούνται στο στάδιο αυτό από τα δύο μέρη επικυρώνονται συνήθως με τη «συμφωνία αποκλειστικής διαπραγμάτευσης».

Η συμφωνία αποκλειστικής διαπραγμάτευσης δεν αποτελεί τη σύμβαση πώλησης, η οποία υπογράφεται αργότερα. Ουσιαστικά πρόκειται για μια επικύρωση των όρων και των θεμάτων που συμφωνήθηκαν, ενώ προστατεύει τον πωλητή από το να αποκαλύψει ο αγοραστής πληροφορίες σχετικά με τη συναλλαγή ή ακόμα και να προχωρήσει ο αγοραστής σε διαπραγματεύσεις ή συζητήσεις με άλλους ενδιαφερόμενους.

4ο βήμα: Due Diligence

Το στάδιο αυτό περιλαμβάνει την εκπόνηση έκθεσης due diligence, η οποία περιλαμβάνει όλες τις πληροφορίες σχετικά με την επιχείρηση και τη σχεδιαζόμενη εξαγορά, αποτελεί τη βάση για την αποτίμηση της αξίας της επιχείρησης και συντελεί στο να μειωθούν οι προφανείς και κρυφοί κίνδυνοι που συνδέονται με τη συναλλαγή.

Μια φυσιολογική διαδικασία στο στάδιο του due diligence είναι να ζητηθεί από τον

υποψήφιο αγοραστή η πρόσβαση σε μη δημόσιες πληροφορίες. Ο στόχος είναι να εξασφαλιστεί ότι οι παραδοχές της διοίκησης της πωλήτριας εταιρείας ήταν ακριβείς. Ο σκοπός είναι η προφύλαξη του αγοραστή από γεγονότα ή πρακτικές οι οποίες δεν του ήταν γνωστές από την αρχή. Οι διαδικασίες due diligence δεν περιορίζονται μόνο στα οικονομικά μεγέθη αλλά μπορεί να επεκταθούν και σε άλλες πτυχές της επιχείρησης, τόσο σε λειτουργικούς τομείς όσο και σε ποιοτικούς (π.χ. αξιολόγηση management, πληροφοριακών συστημάτων, πελατολογίου, ανταγωνισμού κ.λπ.)

Οι υπηρεσίες due diligence μπορούν να παρέχονται σε οποιοδήποτε χρονικό σημείο της διαδικασίας της συναλλαγής, αλλά σε γενικές γραμμές είναι προτιμότερο να εκτελούνται όσο το δυνατόν νωρίτερα, έτσι ώστε οι ενδεχόμενες ευκαιρίες και συνέργειες να εντοπίζονται σε πρώιμο στάδιο, καθώς επίσης και τυχόν προβλήματα και δυσκολίες, έτσι ώστε να αποφευχθούν πιθανές δαπανηρές διαπραγματεύσεις.

Οι βασικές περιοχές due diligence στις οποίες μπορεί να δημιουργηθεί αξία κατά τη συναλλαγή είναι οι εξής:

Financial (οικονομική/λογιστική επισκόπηση): Είναι από τα πιο βασικά κομμάτια επισκοπήσεων της εταιρείας πωλητή, καθώς αποτυπώνεται η δομή της εταιρείας, το ιδιοκτησιακό της καθεστώς, η ανάλυση των οικονομικών της μεγεθών, καθώς και θέματα που μπορεί να επηρεάσουν την αξία ή ακόμα και να αποτρέψουν τη συναλλαγή.

Legal (νομική επισκόπηση): Αποσκοπεί στην εξεύρεση συμβατικών, νομικών ή θεμάτων συμμόρφωσης με κανονισμούς τα οποία

μπορεί να έχουν επίδραση στη λειτουργία ή στα οικονομικά μεγέθη της εταιρείας στον χρόνο που θα ακολουθήσει την επικείμενη συναλλαγή και που θα αφορά το νέο καθεστώς ως νομική συνέχεια και των δύο οντοτήτων. Εδώ τίθενται και θέματα προσωπικού, καθώς ενδέχεται να υπάρχουν νομικές ή άλλες δεσμεύσεις της εταιρείας προς το προσωπικό για μακροχρόνιο διάστημα, οι οποίες να μην προκύπτουν κατά την επισκόπηση των λογιστικών στοιχείων. Συνεπώς, θέματα επισκόπησης αναφορικά με το προσωπικό του πωλητή δεν θα πρέπει να υποβαθμίζονται ή να μην περιλαμβάνονται

Tax (φορολογική επισκόπηση): Κυρίως αποσκοπεί στον εντοπισμό πιθανών προστίμων ή επιβαρύνσεων που θα προκύψουν στον χρόνο μετά τη συναλλαγή, για πράξεις ή παραλείψεις που έχει πραγματοποιήσει ο πωλητής και θα επιβαρύνουν το νέο νομικό πρόσωπο ως συνέχεια του προηγούμενου.

Operational/technical (επισκόπηση της λειτουργίας της εταιρείας): Η συγκεκριμένη επισκόπηση ενδέχεται να προηγείται όλων των επόμενων, καθώς θα κριθεί αν ο τρόπος ή τα μέσα λειτουργίας της εταιρείας μπορούν να ενσωματωθούν στον τρόπο λειτουργίας του πωλητή και να επιτευχθούν οι οικονομικοί, τεχνικοί ή λειτουργικοί στόχοι για τους οποίους πραγματοποιείται η συναλλαγή.

IT: Η επισκόπηση των συστημάτων IT, αν και δεν πραγματοποιείται σε κάθε συναλλαγή, συνήθως καλείται να εντοπίσει αδυναμίες σε θέματα ασφάλειας, επικοινωνίας των συστημάτων και ενδεχομένως ενσωμάτωσης των συστημάτων IT του αγοραζόμενου σε αυτά του αγοραστή.

ESG (επισκόπηση σε ό,τι αφορά το ESG,

Environmental, Social, Governance): Τα τελευταία χρόνια γίνεται όλο και πιο έντονη η ενσωμάτωση πολιτικών, διαδικασιών, κριτηρίων και δράσεων σε ό,τι αφορά το ESG. Η ύπαρξη, η ορθή ή μη ορθή τήρηση τέτοιων πολιτικών μπορεί να οδηγήσει σε θετικές ή αρνητικές επιπτώσεις σε μια συναλλαγή για την αγοράζουσα εταιρεία. Αρνητικές συνέπειες μπορεί να είναι από το κόστος συμμόρφωσης και ενσωμάτωσης τέτοιων πολιτικών στην αγοραζόμενη εταιρεία (εφόσον εφαρμόζονται και από τον αγοραστή) μέχρι και πλήγμα στη φήμη του αγοραστή λόγω ενσωμάτωσης εταιρείας που δεν ασκεί πρακτικές ESG.

Εάν η διαδικασία due diligence διεξήχθη ανεπαρκώς, η αγοράστρια εταιρεία είναι πιθανό να έχει χάσει σημαντικές πληροφορίες που αφορούν τη διαδικασία της διαπραγμάτευσης της τιμής αγοράς. Πιο συγκεκριμένα, σημαντικοί κίνδυνοι μπορεί να προκύψουν από την αδυναμία εντοπισμού ή την υποτίμηση ενδεχόμενων κινδύνων είτε λόγω μη αποκάλυψης σημαντικών γεγονότων από τη διοίκηση του πωλητή είτε λόγω γεγονότων που από τη φύση τους ήταν αδύνατο ή μη εφικτό να εντοπιστούν. Σε ορισμένες περιπτώσεις μπορεί να έχει εντοπιστεί ένα πιθανό πρόβλημα από τις διοικήσεις αλλά να μην αξιολογήθηκε σωστά ή να υποτιμήθηκε η βαρύτητά του, το οποίο όμως αποδείχτηκε σημαντικό μετά την ολοκλήρωση της συναλλαγής. Η διαδικασία due diligence μπορεί να ελαχιστοποιήσει απρόβλεπτα γεγονότα, αλλά όχι να τα εξαλείψει.

5ο βήμα: Τελική συμφωνία αγοράς

Το νομικό έγγραφο αυτό περιέχει τους όρους και τις προϋποθέσεις της απόκτησης και τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των εμπλεκόμενων μερών. Εκτός από την τιμή, τον χρονικό ορίζοντα και τον τρόπο καταβολής, το έγγραφο αυτό μπορεί να περιέχει και πιο λεπτομερείς ρήτρες, όπως π.χ. πιθανή ρήτρα

που εμποδίζει τον πωλητή από τη δημιουργία μιας νέας επιχείρησης που θα ανταγωνίζεται άμεσα με την εταιρεία που εξαγοράστηκε. Σε ό,τι αφορά την τιμή, συνηθίζεται να αναγράφονται οι παραδοχές που την επηρεάζουν και οι οποίες προέκυψαν κατά τις διαδικασίες due diligence.

Λόγοι μη επίτευξης του προσδοκώμενου αποτελέσματος

Υπάρχουν αρκετοί πιθανοί λόγοι κάποια εξαγορά να μην ωφελήσει τον αγοραστή. Ορισμένοι από αυτούς είναι οι εξής:

Η εταιρεία - πλειοδότης συνήθως υπερεκτιμά την αξία της πωλήτριας εταιρείας: Κατά τη διαδικασία των προσφορών, οι συμμετέχουσες στις διαπραγματεύσεις εταιρείες προετοιμάζουν συνήθως τη δική τους εκτίμηση για την αξία της εταιρείας προς εξαγορά, ανεξάρτητα από τους άλλους υποψηφίους αγοραστές (εφόσον υπάρχουν). Αυτό έχει ως αποτέλεσμα τελικά η πραγματική αξία της εταιρείας προς εξαγορά να υπερεκτιμάται ή να υποεκτιμάται από τους αγοραστές. Και ενώ συνήθως η συναλλαγή ολοκληρώνεται με την υψηλότερη προσφορά, υπάρχει μεγάλη πιθανότητα ο αγοραστής να έχει «υπερεκτιμήσει» την αξία της εταιρείας συγκριτικά με τις υπόλοιπες προσφορές και να έχει δαπανήσει πόρους οι οποίοι θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για άλλες επενδύσεις.

Επιθετική στρατηγική απόκτησης: Αυτό μπορεί να συμβεί εάν η εταιρεία προς εξαγορά έχει αποκτηθεί για να αποφευχθούν τυχόν προβλήματα ανταγωνισμού. Έτσι, εκτελείται μια επιθετική στρατηγική συγχωνεύσεων και εξαγορών για την επίτευξη οικονομιών κλίμακας ή την απόκτηση μεριδίου αγοράς, χωρίς αρχικά να έχει μελετηθεί εάν μέσω της επένδυσης αυτής μπορούν να πραγματοποιηθούν οι στόχοι του αγοραστή.

Post-transaction θέματα: Συνέργειες που δεν αναγνωρίστηκαν. Αν και οι δυνατότητες

επιτυχημένων συνεργειών μπορεί να είναι αρχικά προφανείς, ωστόσο υπάρχει το ενδεχόμενο μη αναγνώρισής τους εάν η μετά την απόκτηση διαδικασία ολοκλήρωσης δεν συμπεριλάβει όλες τις λειτουργίες ή τμήματα της εταιρείας. Για παράδειγμα, επειδή το τμήμα πωλήσεων του αγοραστή αναλαμβάνει και τις εργασίες του πωλητή, μπορεί να αγνοηθεί η ύπαρξη ενός αποτελεσματικού αλλά μικρής δυναμικής αντίστοιχου τμήματος του πωλητή. Η διοίκηση συχνά δίνει προτεραιότητα στις διαδικασίες πριν την απόκτηση μιας εταιρείας και τελικά παρατηρείται έλλειψη της προσοχής στις διαδικασίες ολοκλήρωσης.

Κακή χρονική στιγμή: Η εξαγορά ολοκληρώθηκε κατά τη διάρκεια οικονομικής ακμής. Ο αριθμός των συναλλαγών τείνει να έχει μια ισχυρή συσχέτιση με τους ρυθμούς της αγοράς, δηλαδή όταν γενικά οι ρυθμοί ανάπτυξης είναι υψηλοί, ο αριθμός των συναλλαγών στις εξαγορές και συγχωνεύσεις που ολοκληρώνονται είναι σημαντικά υψηλότερος από ό,τι όταν ισχύει το αντίθετο. Αυτό βέβαια μπορεί να αιτιολογηθεί για μια σειρά λόγων, όπως η ευκολότερη πρόσβαση στη χρηματοδότηση, η γενική αισιοδοξία και ίσως μια μεγαλύτερη αυτοπεποίθηση στην ανάληψη κινδύνων ως αποτέλεσμα της υψηλής κερδοφορίας.

Έλλειψη συμβατότητας και υποτίμησης της εταιρικής κουλτούρας: Κατά τη διαδικασία των συγχωνεύσεων ή εξαγορών, τα διοικητικά στελέχη των επιχειρήσεων συχνά υποτιμούν τις διαφορές στην εταιρική κουλτούρα και στην ανάπτυξη ανάλογου πλάνου δράσης για την επικοινωνία και τη διαχείριση της μετάβασης. Ένας από τους κυριότερους λόγους αποτυχίας αποτελεί η μη συγκεκριμένη προσέγγιση για την αξιολόγηση και ενσωμάτωση της κουλτούρας των εταιρειών (πριν την εξαγορά) και η αφιέρωση λίγου χρόνου για την αντιμετώπιση των προβλημάτων που θα προκύψουν (μετά την εξαγορά).

Tomorrow's opportunities, today

We believe in the power of great relationships, great conversations and great futures.

They represent what we stand for and what we are working together to achieve.

Patmou & Olimpou,
15123, Marousi, Greece
+30 215 5006060

www.bakertilly.gr
info@bakertilly.gr

Now, for tomorrow

Οι οικονομικοί κίνδυνοι και οι ευκαιρίες του 2023

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ
CEO, CPA Auditors

Το 2023 αποτελεί, αντικειμενικά, μια κομβική χρονιά, τόσο για την εθνική όσο και για την παγκόσμια οικονομία, καθώς τη διατρέχουν πολυεπίπεδες εξελίξεις που από τη μια αποκαλύπτουν δομικές και οικονομικές ανεπάρκειες από την άλλη αποτελούν πιθανές ευκαιρίες. Ας δούμε όμως διεξοδικότερα παρακάτω, μερικές από αυτές.

Ενεργειακή κρίση και πληθωρισμός

Οι τιμές της ενέργειας σημείωσαν άνοδο το 2022, ιδίως εξαιτίας της αδικαιολόγητης εισβολής της Ρωσίας στην Ουκρανία και της χρήσης της προμήθειας αερίου ως πολεμικού όπλου, γεγονός που επηρέασε και την τιμή της ηλεκτρικής ενέργειας. Με νομοθετικές πράξεις η Ε.Ε. προσπαθεί να κατοχυρώσει την ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού της, μέσω, π.χ., κανονισμών για την αποθήκευση αερίου, μέτρα μείωσης της ζήτησής του, δημιουργία ενεργειακής πλατφόρμας και μέσα από πρωτοβουλίες για διαφοροποίηση των πηγών εφοδιασμού. Αρκούν αυτά και, το κυριότερο, προλαβαίνουν να αποδώσουν; Την ίδια ώρα, ο υφέρων πληθωρισμός προιόντων το ανάχωμα μιας θωρακισμένης ευρωπαϊκής οικονομίας και επιδιωκόμενης ανάπτυξης. Σημειώνεται εδώ ότι ο υψηλός πληθωρισμός οδηγεί μεν σε μια διαδικασία αποπληθωρισμού, αλλά κατά τη διάρκεια αυτών των αποπληθωρισμών τα πραγματικά επιτόκια είναι συχνά υψηλά.

Επενδύσεις υπό όρους ESG

Το ESG είναι ακρωνύμιο για τους δείκτες Environmental, Social and Governance, οι οποίοι πρέπει να ορίζουν πλέον τη λειτουργία κάθε επιχείρησης και να αποτυπώνουν την ορθή πολιτική της σε σχέση με το περιβάλλον, την κοινωνία και τη διακυβέρνηση

που ασκεί. Αποτελεί το νέο εργαλείο μέτρησης και βιώσιμης χρηματοδότησης για κάθε οντότητα μέσα από τον έλεγχο, την εποπτεία και την αυτοαξιολόγηση. Οι τράπεζες πλέον, δηλαδή, θα πρέπει να αξιολογούν την οικονομική τους βιωσιμότητα με την απόλυτη προσαρμογή τους στο παραπάνω κανονιστικό πλαίσιο, ενώ ταυτόχρονα θα πρέπει να αξιολογούν αναλόγως και τις επιχειρήσεις που αιτούνται χρηματοδότησης. Καθώς όμως ο χρόνος προσαρμογής είναι το 2024, όπως δυστυχώς αντιλαμβανόμαστε, είμαστε αρκετά πίσω στην επίτευξη της σχετικής εναρμόνισης σε τραπεζικό και επιχειρηματικό επίπεδο από όλες τις χώρες, με ό,τι αυτό συνεπάγεται για το μέλλον και την έγκριση των –τονωτικών για κάθε οικονομία– χρηματοδοτήσεων (μεταξύ των οποίων και εκείνων του ΤΑΑ).

ΤΑΑ και νέος Αναπτυξιακός Νόμος

Έχω πολλές φορές υπογραμμίσει ότι οι επενδύσεις και η ανάπτυξη δεν πρέπει να μένουν θεωρητικές εξαγγελίες, αλλά να προωθούνται στην πράξη, ειδικά σε δύσκολες για την οικονομία μας περιόδους, όπως είναι η παρούσα. Χρηματοδοτικά προγράμματα επενδύσεων συνεπώς, είτε εθνικά είτε ευρωπαϊκά, μπορούν να αποτελέσουν άκρως χρήσιμα εργαλεία, τα οποία πρέπει να αξιοποιήσουμε και σωστά και γρήγορα. Αναφέρομαι στο επενδυτικό πρόγραμμα του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (ΤΑΑ), καθώς και του νέου Αναπτυξιακού Ν. 4887/2022. Με τα εν λόγω προγράμματα οι επιχειρήσεις έχουν στα χέρια τους μια χρυσή ευκαιρία που δεν επιτρέπεται να χάσουν, γιατί μπορεί να είναι από τις τελευταίες που θα έχουν το επόμενο διάστημα. Αλλά και γενικότερα, ως χώρα, μας παρέχουν τη δυνατότητα να κάνουμε restart

προς ένα παραγωγικό μοντέλο πιο καινοτόμο, πιο πράσινο και πιο ανθεκτικό, που είναι και το μείζον ζητούμενο σήμερα άλλωστε.

Πτωχευτικός Κώδικας και εξωδικαστικός μηχανισμός

Το νέο καθεστώς διευθέτησης οφειλών που θεσπίστηκε με τις διατάξεις του Ν. 4738/2020 στόχευσε, ως όφειλε, στη διαμόρφωση ενός πλαισίου για την αντιμετώπιση της οικονομικής αδυναμίας των οφειλετών, της συνολικής ικανοποίησης των πιστωτών και της απαλλαγής από χρέη, περιλαμβάνοντας, φυσικά, τις ανάλογες διαδικασίες. Δυστυχώς, οι αριθμοί δείχνουν ότι, ειδικά στον εξωδικαστικό μηχανισμό, είναι ελάχιστες οι υποθέσεις που έχουν

τελεσφορήσει σε σχέση με όσες έχουν υποβληθεί, αποδεικνύοντας την ανεπάρκειά του. Γι' αυτό και επιβάλλεται να γίνουν άμεσα διορθωτικές κινήσεις και προσθήκες, προκειμένου να καταστεί τελικά ένα πραγματικό εργαλείο διευκόλυνσης, ωφελιμότητας και αποκατάστασης της φερεγγυότητας των οφειλετών (και μακάρι αυτές να έχουν δρομολογηθεί την ώρα που θα διαβάσετε το άρθρο).

Servicers vs. κόκκινων δανείων

Μετά την τεράστια –εύλογα– αναστάτωση που προκάλεσε το ζήτημα με τους διαχειριστές δανείων (servicers) και αν έχουν ή όχι το δικαίωμα να πραγματοποιούν πλειστηριασμούς, είναι ώρα να αναρωτηθούμε πόσο

πραγματικά είναι κατοχυρωμένα σήμερα το δικαίωμα προστασίας της περιουσίας και η κοινωνική αλληλεγγύη. Η διαχείριση του ιδιωτικού χρέους εννοείται ότι δεν μπορεί να περιμένει, αλλά, από την άλλη, το όλο ζήτημα ήταν εξ αρχής πολύ πιο σοβαρό και βαθύ από την εξυγίανση των τραπεζών μέσω του προγράμματος «Ηρακλής». Οι κατεχοχόν πλεονασματικές μονάδες της οικονομίας, δηλαδή τα νοικοκυριά και δη τα ασθενέστερα, χρειάζονται πραγματική στήριξη των εισοδημάτων τους την επόμενη περίοδο, εν μέσω νέας οικονομικής κρίσης. Το ίδιο, φυσικά, και οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις, το παρόν και το μέλλον των οποίων οφείλουμε να προφυλάξουμε με σθένος.

Οι CFOs προσανατολίζονται σε αμυντικές στρατηγικές

DELOITTE

Οι ευρωπαίοι οικονομικοί διευθυντές (CFOs) θεωρούν ότι οι επιχειρήσεις τους αντιμετωπίζουν ένα δυσμενές πλαίσιο χρηματοοικονομικών και οικονομικών συνθηκών, που διαμορφώθηκαν από τη ρωσική εισβολή στην Ουκρανία, όπως καταδεικνύει η φθινοπωρινή έκδοση της έκθεσης της Deloitte «European CFO Survey». Το αποτέλεσμα της εισβολής αποτυπώνεται στην αύξηση των πληθωριστικών πιέσεων, στις ελλείψεις εξειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού, στις διαταραχές στην αγορά και στην εφοδιαστική αλυσίδα, βάζοντας έτσι εμπόδια στις φιλοδοξίες των CFOs για τον οποιοδήποτε επιχειρησιακό μετασχηματισμό.

Τα δεδομένα της έρευνας, που διεξάγεται δυο φορές τον χρόνο, συλλέχθηκαν τον Σεπτέμβριο του 2022, αποτυπώνοντας τις εκτιμήσεις 1.500 CFOs από 18 χώρες της Ευρώπης, μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα, μέσα από ένα ευρύ φάσμα επαγγελματικών κλάδων.

Η συγκεκριμένη έκδοση της έρευνας εστιάζει στον πληθωρισμό και συγκεκριμένα στις απόψεις των CFOs σχετικά με τις προοπτικές για την πορεία του πληθωρισμού στις χώρες τους σε ετήσια βάση, καθώς και στις στρατηγικές που υλοποιούν για να αντιμετωπίσουν τις επιπτώσεις του.

Από τις απαντήσεις τους διαφαίνεται ότι

η αβεβαιότητα στο επιχειρείν βρίσκεται σε επίπεδα ρεκόρ, τα πιο υψηλά από την έναρξη της έρευνας, το 2015. Ωστόσο, μέσα σε αυτό το αρνητικό κλίμα εμφανίζονται κάποια φωτεινά σημεία, καθώς οι ευρωπαίοι CFOs εξακολουθούν να παραμένουν αισιόδοξοι για τα έσοδα των επιχειρήσεών τους, ενώ σημαντική είναι η πρόθεσή τους να συνεχίσουν τις προσλήψεις.

Η αβεβαιότητα σπάει κάθε προηγούμενο ρεκόρ

Το ποσοστό των CFOs που περιέγραψαν το συνολικό επίπεδο εξωτερικής χρηματοπιστωτικής και οικονομικής αβεβαιότητας ως υψηλό ή πολύ υψηλό παρέμεινε σταθερό στο 81% το φθινόπωρο του 2022, σε σύγκριση με την άνοιξη του 2022. Ομοφωνία παρατηρείται μεταξύ των CFOs στο Ηνωμένο Βασίλειο, με την αβεβαιότητα να είναι στο 100%. Υψηλά ποσοστά αβεβαιότητας καταγράφηκαν επίσης στην Ελβετία (90%), στη Γερμανία (85%), στην Ιταλία (81%), στην Ισπανία (77%), στην Πορτογαλία (76%) και στην Ολλανδία (74%).

Η εικόνα παραμένει ίδια στους τομείς καταναλωτικών αγαθών (90%), στις χρηματοοικονομικές υπηρεσίες (79%) και στον τουρισμό και τα ταξίδια (77%), με το συνολικό επίπεδο αβεβαιότητας να είναι επίσης πολύ υψηλό.

Δεν είναι καιρός για ανάληψη κινδύνων στους ισολογισμούς

Δεδομένης της εξαιρετικά υψηλής αβεβαιότητας, η πλειονότητα (91%) των CFOs πιστεύει ότι δεν είναι η κατάλληλη στιγμή για να αναλάβουν κινδύνους που θα αποτυπώνονταν στον ισολογισμό τους. Το καθαρό ισοζύγιο, θεωρώντας αυτήν την κατάλληλη στιγμή για ανάληψη κινδύνου, αυξήθηκε από -68% την άνοιξη σε -81% το φθινόπωρο του 2022. Την άποψη αυτή φαίνεται να συμμερίζεται η πλειοψηφία των CFOs σε όλους τους τομείς.

Η σύγκρουση Ρωσίας - Ουκρανίας και οι συνέπειές της κρίθηκαν σαφώς ως ο κορυφαίος κίνδυνος το φθινόπωρο του 2022 σε 8 από τις 15 χώρες της έρευνας.

Ο δεύτερος υψηλότερος κίνδυνος είναι η έλλειψη ειδικευμένου εργατικού δυναμικού, ενώ ο τρίτος είναι το αυξανόμενο κόστος ενέργειας και οι περιορισμοί στη διαθεσιμότητα ενέργειας και φυσικού αερίου (όπως προκύπτει από τις απαντήσεις 5 από το σύνολο των 15 χωρών που πήραν μέρος).

Περισσότερες αμυντικές στρατηγικές

Οι ευρωπαίοι CFOs υιοθετούν πιο αμυντική στάση στις στρατηγικές τους. Καθώς τα επιτόκια αυξάνονται ραγδαία και οι προσδοκίες για λειτουργικά περιθώρια πέφτουν κατακόρυφα, οι ευρωπαίοι οικονομικοί διευθυντές κλίνουν προς πιο αμυντικές στρατηγικές, με τη μείωση του κόστους να είναι η άμεση προτεραιότητα για τους επόμενους 12 μήνες, σε 12 από τις 15 χώρες.

Ωστόσο, άλλες εταιρείες θεωρούν ότι οι επενδύσεις που αφορούν τον ψηφιακό μετασχηματισμό θα προσφέρουν, μακροπρόθεσμα, τα μεγαλύτερα οφέλη. Ο ψηφιακός μετασχηματισμός είναι η δεύτερη κατά σειρά προτεραιότητα σε 7 από τις 15 χώρες, ενώ οι CFOs σε 6 χώρες δίνουν προτεραιότητα στην οργανική ανάπτυξη.

Ενώ η πλειοψηφία των CFOs (57%) σε όλες τις χώρες σχεδιάζει να συνεχίσει τις

επεκτατικές στρατηγικές, όπως ο ψηφιακός μετασχηματισμός και η οργανική ανάπτυξη, σε κάποιο βαθμό, υπάρχει μια σαφής τάση προς πιο αμυντικές στρατηγικές. Οι CFOs επιχειρούσαν να δώσουν έμφαση σε επεκτατικές στρατηγικές ήδη από το φθινόπωρο του 2020. Ωστόσο, φαίνεται ότι το 2022 υπήρξε μια σαφής στροφή προς μια πιο αμυντική προσέγγιση.

Η πίεση του πληθωρισμού βαίνει αυξανόμενη

Ο πληθωρισμός «τρέχει» σε επίπεδα που δεν έχουν παρατηρηθεί εδώ και δεκαετίες, ασκώντας αυξανόμενη πίεση στις επιχειρήσεις. Ωστόσο, οι ευρωπαίοι CFOs αναμένουν ότι θα μειωθεί προς το τέλος του 2023. Σύμφωνα με τη Eurostat, ο πληθωρισμός στη ζώνη του ευρώ αυξήθηκε από 4,1% τον Οκτώβριο του 2021 σε 10,6% τον Οκτώβριο του 2022.

Ο πληθωρισμός στην Ευρωπαϊκή Ένωση αυξήθηκε στο 11,5% τον Οκτώβριο του 2022 από 4,4% τον Οκτώβριο του προηγούμενου έτους, ενώ αναμένεται να παραμείνει υψηλός για το υπόλοιπο του έτους, επιβαρύνοντας περαιτέρω τις επιχειρήσεις που βρίσκονται ήδη υπό οικονομική πίεση.

Αν και ο πληθωρισμός εξακολουθεί να επιταχύνεται, οι CFOs αναμένουν ότι ο μέσος ρυθμός πληθωρισμού θα επιβραδυνθεί στο 6,1% στη ζώνη του ευρώ και στο 4,11% στη ζώνη εκτός του ευρώ έως το τέλος του 2023, καθώς οι πιέσεις από τις τιμές της ενέργειας και τους περιορισμούς της εφοδιαστικής αλυσίδας εκτιμάται ότι θα αμβλυνθούν. Όσον αφορά το μέλλον, αναμένουν ότι ο μέσος πληθωρισμός θα μειωθεί στο 3,71% στη ζώνη του ευρώ και στο 2,92% στη ζώνη εκτός του ευρώ έως το τέλος του 2024.

Στην Ευρωπαϊκή Ένωση, τους χαμηλότερους ετήσιους ρυθμούς πληθωρισμού μέχρι το τέλος του 2023 αναμένουν οι CFOs στην Ελβετία (2,9%), τη Νορβηγία (4,34%), τη Σουηδία (4,54%) και τη Δανία (5,37%). Τα υψηλότερα ετήσια ποσοστά πληθωρισμού αναμένονται

στην Ελλάδα (9,32%), στην Αυστρία (7,98%), στη Γερμανία (7,15%), στην Ολλανδία (7,06%) και στην Ισλανδία (6,9%).

Τα βασικά συμπεράσματα της έρευνας της Deloitte έχουν ως εξής:

— Οι φόβοι που εξέφρασαν οι ευρωπαίοι CFOs στην έρευνα της άνοιξης του 2022, που διεξήχθη μόλις δύο εβδομάδες μετά την εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία, έχουν μετατραπεί σε μακροπρόθεσμες προκλήσεις που επιμένουν.

— Με τη σύγκρουση στην Ουκρανία να συνεχίζεται, ο χαμηλός πληθωρισμός και τα εξαιρετικά χαμηλά επιτόκια αποτελούν παρελθόν. Οι επιχειρήσεις πρέπει να αντιμετωπίσουν τον υψηλό πληθωρισμό, τις σοβαρές διαταραχές της εφοδιαστικής αλυσίδας και τις αδύναμες προοπτικές ανάπτυξης.

— Όπως ήταν αναμενόμενο, το επίπεδο αβεβαιότητας που αισθάνονται οι CFOs έχει αυξηθεί σε νέο επίπεδο ρεκόρ. Ως εκ τούτου, εστιάζουν στην ανθεκτικότητα και σε στρατηγικές που περιλαμβάνουν την εξοικονόμηση πόρων και την προτεραιοποίηση έργων ψηφιακού μετασχηματισμού.

— Η υιοθέτηση πιο αμυντικών προσεγγίσεων αντανakλά τις μεταβαλλόμενες προσδοκίες των εταιρειών μακροπρόθεσμα. Μετά τα lockdown που είχε ως αποτέλεσμα ο Covid-19, οι επιχειρήσεις είχαν δώσει έμφαση σε επεκτατικές στρατηγικές και σχέδια επιχειρησιακού μετασχηματισμού. Το 2022, η σκέψη τους άλλαξε αισθητά. Οι αμυντικές στρατηγικές αποτελούν πλέον σαφή προτεραιότητά τους.

— Ενώ πολλοί CFOs φοβούνται περαιτέρω αναταραχές στο επιχειρηματικό και μακροοικονομικό περιβάλλον, ευελπιστούν ότι ο πληθωρισμός θα αρχίσει να μειώνεται το 2023 και παραμένουν αισιόδοξοι για την οικονομική πορεία των επιχειρήσεων. Τέλος, το μέλλον φαίνεται να διαμορφώνεται τόσο από την έκβαση των γεγονότων στην Ουκρανία όσο και από την εξέλιξη ή μη της οικονομικής ύφεσης.

Ελληνικές εταιρείες χαρτοφυλακίου

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΠΟΥΛΟΣ

Senior Tax Manager, Baker Tilly South East Europe

Με τις διατάξεις της παραγράφου 1 του άρθρου 20 του Ν. 4646/2019 προστέθηκε νέο άρθρο 48Α στον Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος (ΚΦΕ), σύμφωνα με το οποίο το εισόδημα που αποκτά, από 1.7.2020, νομικό πρόσωπο από υπεραξία μεταβίβασης τίτλων απαλλάσσεται από τον φόρο, εφόσον το νομικό πρόσωπο κατέχει τουλάχιστον ποσοστό συμμετοχής 10% για 24 μήνες στο νομικό πρόσωπο οι τίτλοι του οποίου μεταβιβάζονται και πληρούνται οι λοιπές προϋποθέσεις της Οδηγίας 2011/96/ΕΕ (Οδηγία μητρικών - θυγατρικών). Σκοπός της εν λόγω διάταξης, και κατ' αναλογία των όσων ισχύουν σε άλλα κράτη μέλη της Ε.Ε., ήταν η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της Ελλάδας για την προσέλκυση επενδύσεων μέσω ελληνικών επενδυτικών οχημάτων.

Η παραπάνω απαλλαγή από τη φορολογία πρέπει να εξετάζεται συνδυαστικά με τις απαλλαγές που ήδη δίνονταν εξ υπαρχής του νέου Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος (Ν. 4172/2013, ΚΦΕ) για τα ενδοομιλικά μερίσματα υπό τις ίδιες πιο πάνω προϋποθέσεις. Είναι σημαντικό να τονισθεί ότι η απαλλαγή για τα ενδοομιλικά μερίσματα αποτελεί υποχρέωση της Ελλάδας (ως μέλος της Ε.Ε.) για ενσωμάτωση της Οδηγίας μητρικών - θυγατρικών, η οποία αποσκοπεί στην πραγμάτωση της ενιαίας αγοράς (ενός εκ των βασικών σκοπών της Ε.Ε.) μέσω της άρσης της διπλής φορολόγησης των ενδοομιλικών μερισμάτων, η οποία αναμένεται να ενισχύσει την εντός Ε.Ε. δραστηριοποίηση των εταιρειών. Από την άλλη, η απαλλαγή από υπεραξία μεταβίβασης τίτλων δεν αποτελεί υποχρέωση της Ελλάδας και επομένως είναι ένα παραπάνω βήμα που η ελληνική κυβέρνηση έκανε με σκοπό, όπως είπαμε, να ενισχύσει το φορολογικό προφίλ της Ελλάδας στους επενδυτές.

Το παρόν άρθρο προσπαθεί να προσεγγίσει το ζήτημα του κατά πόσο είναι ανταγωνιστικό το ισχύον ελληνικό φορολογικό καθεστώς σε σύγκριση με τα αντίστοιχα καθεστώτα που ισχύουν σε άλλα κράτη μέλη και τα οποία διαχρονικά οι επενδυτές επιλέγουν να χρησιμοποιούν ως έδρα μέσω των οποίων γίνονται οι επενδύσεις τους.

Να σημειωθεί ότι ως εταιρεία χαρτοφυλακίου (holding company) νοείται η εταιρεία μέσω της οποίας μια επένδυση πραγματοποιείται, ήτοι η εταιρεία η οποία λαμβάνει τη χρηματοδότηση και αποκτά το επικείμενο πάγιο-επένδυση (π.χ. ακίνητο, μετοχές άλλης εταιρείας). Επομένως, οι εταιρείες αυτές συνήθως λαμβάνουν και πληρώνουν τόκους, μερίσματα ή λαμβάνουν τα κέρδη κατά την πώληση της επένδυσης. Τα κριτήρια με βάση τα οποία επιλέγεται η χώρα στην οποία θα συσταθεί μια holding εταιρεία είναι πέραν της φορολογίας και πολλά άλλα, όπως το νομικό καθεστώς για την προστασία των πιστωτών ή την προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας, η εύκολη και άμεση τραπεζική χρηματοδότηση, το ευέλικτο και σύγχρονο εταιρικό δίκαιο, καθώς και το σταθερό πολιτικό περιβάλλον.

Το παρόν θα εξετάσει μόνο τις φορολογικές πτυχές μια ελληνικής holding εταιρείας σε σχέση με τους κανόνες που ισχύουν σε Ιρλανδία, Λουξεμβούργο και Κύπρο, με σκοπό να διαπιστώσει αν οι ισχύοντες κανόνες είναι αρκετοί για να καταστήσουν την Ελλάδα μια αξιόπιστη και αξιόλογη επιλογή.

1. Φόρος συγκέντρωσης κεφαλαίου

Ελλάδα: 0,5% κατά τη σύσταση (για Α.Ε.) και την αύξηση του κεφαλαίου (για Α.Ε. / ΕΠΕ / ΙΚΕ) / 0,1% στην Επιτροπή Ανταγωνισμού κατά τη σύσταση και αύξηση κεφαλαίου Α.Ε.

Ιρλανδία: Δεν επιβάλλεται φόρος ή αντίστοιχο τέλος.

Λουξεμβούργο: Δεν επιβάλλεται φόρος ή αντίστοιχο τέλος.

Κύπρος: Δεν επιβάλλεται φόρος ή αντίστοιχο τέλος.

2. Φόρος εισοδήματος

Ελλάδα: 22%.

Ιρλανδία: 12,5% για εισόδημα από εμπορική δραστηριότητα (trading income) και 25% για εισόδημα από κεφάλαιο (passive income).

Λουξεμβούργο: 24,94%.

Κύπρος: 12,5%.

3. Απαλλαγή από ενδοομιλικά μερίσματα

Ελλάδα: Απαλλάσσονται εφόσον το νομικό πρόσωπο-λήπτης κατέχει τουλάχιστον ποσοστό συμμετοχής 10% για 24 μήνες στο νομικό πρόσωπο οι τίτλοι του οποίου μεταβιβάζονται και πληρούνται οι λοιπές προϋποθέσεις της Οδηγίας 2011/96/ΕΕ. Δαπάνες που σχετίζονται με τις μετοχές δεν εκπίπτουν (η φορολογική διοίκηση είχε λάβει τη θέση ότι οι δαπάνες δεν εκπίπτουν ανεξαρτήτως του εάν έχουν πράγματι έχουν ληφθεί απαλλασσόμενα μερίσματα εντός του έτους – εξ όσων γνωρίζω τέτοια ερμηνεία είχε απορριφθεί από τα δικαστήρια). Απαλλαγή κάτω από τους ίδιους όρους εφαρμόζεται και για την παρακράτηση κατά την πληρωμή μερισμάτων από ελληνικές εταιρείες. Οι απαλλαγές εφαρμόζονται, επομένως, μόνο στον βαθμό που η μητρική ή θυγατρική έχει την έδρα της σε άλλο κράτος μέλος.

Ιρλανδία: Φορολογούνται αναλόγως με 12,5% ή 25%, αλλά πιστώνονται οι φόροι που έχουν πληρωθεί στις χώρες των θυγατρικών (οι φόροι περιλαμβάνουν όχι μόνο τον παρακρατούμενο φόρο επί των μερισμάτων αλλά και τον εταιρικό φόρο που έχει επιβαρύνει τα κέρδη από όπου έχουν προέλθει τα μερίσματα. Στην πράξη και βάσει του τρόπου με τον οποίο εφαρμόζεται, η πίστωση αυτή οδηγεί στο ίδιο φορολογικό αποτέλεσμα με την απαλλαγή, ήτοι μη φορολόγηση των μερισμάτων (η επιλογή αυτή είναι σύμφωνη με την Οδηγία μητρικών - θυγατρικών). Το σύστημα της πίστωσης εφαρμόζεται για μερίσματα που πληρώνονται από εταιρείες που βρίσκονται είτε στην Ε.Ε. είτε εκτός αυτής. Μερίσματα που πληρώνονται από εταιρείες της Ιρλανδίας στο εξωτερικό απαλλάσσονται από την παρακράτηση κάτω από προϋποθέσεις.

Λουξεμβούργο: Απαλλάσσονται εφόσον το νομικό πρόσωπο-λήπτης κατέχει τουλάχιστον ποσοστό συμμετοχής 10% για 12 μήνες στο νομικό πρόσωπο οι τίτλοι του οποίου μεταβιβάζονται και πληρούνται οι λοιπές προϋποθέσεις της Οδηγίας 2011/96/ΕΕ. Απαλλαγή κάτω από τους ίδιους όρους εφαρμόζεται και για την

παρακράτηση φόρου για μερίσματα που πληρώνονται από εταιρείες του Λουξεμβούργου. Οι παραπάνω επιλογές δίνονται και για μερίσματα που πληρώνονται από/προς εταιρείες που βρίσκονται εκτός Ε.Ε. (κάτω από προϋποθέσεις).

Κύπρος: Απαλλάσσονται εκτός εάν: i) Εκπίπτουν για σκοπούς καθορισμού του αλλοδαπού φόρου πάνω στο εισόδημα της εταιρείας που καταβάλλει το μερίσμα, οπότε, σε τέτοια περίπτωση, τα μερίσματα φορολογούνται κάτω από τον φόρο εισοδήματος με συντελεστή 12,5% ή ii) Η εταιρεία που καταβάλλει το μερίσμα επιδίδεται άμεσα ή έμμεσα περισσότερο από 50% σε δραστηριότητες οι οποίες απολήγουν σε εισόδημα από επένδυση και η επιβάρυνση του αλλοδαπού φόρου πάνω στο εισόδημά της είναι σημαντικά λιγότερη από τη φορολογική επιβάρυνση της εταιρείας που είναι κάτοικος στην Κύπρο, οπότε, σε τέτοια περίπτωση, τα μερίσματα φορολογούνται κάτω από την έκτακτη αμυντική εισφορά με συντελεστή 17%.

4. Υπεραξία μεταβίβασης τίτλων

Ελλάδα: Απαλλάσσονται εφόσον το νομικό πρόσωπο-πωλητής κατέχει τουλάχιστον ποσοστό συμμετοχής 10% για 24 μήνες στο νομικό πρόσωπο οι τίτλοι του οποίου μεταβιβάζονται και πληρούνται οι λοιπές προϋποθέσεις της Οδηγίας 2011/96/ΕΕ. Δαπάνες που σχετίζονται τις πωληθείσες μετοχές φορολογούνται, χωρίς να είναι σαφές εάν υπάρχει ταβάνι ίσο με το ποσό της απαλλαγής. Η απαλλαγή εφαρμόζεται επομένως μόνο στο βαθμό που η θυγατρική έχει την έδρα της σε άλλο κράτος μέλος.

Ιρλανδία: Απαλλάσσονται εφόσον το νομικό πρόσωπο κατέχει τουλάχιστον ποσοστό συμμετοχής 5% για 12 μήνες στο νομικό πρόσωπο οι τίτλοι του οποίου μεταβιβάζονται (υπάρχουν και άλλες προϋποθέσεις, αλλά δεν θα εξεταστούν όλες). Η απαλλαγή δίνεται και για συμμετοχές σε εταιρείες που βρίσκονται εκτός Ε.Ε. (κάτω από προϋποθέσεις).

Λουξεμβούργο: Απαλλάσσονται εφόσον το νομικό πρόσωπο-πωλητής κατέχει τουλάχιστον ποσοστό συμμετοχής 10% για 12 μήνες στο νομικό πρόσωπο οι τίτλοι του οποίου μεταβιβάζονται και πληρούνται οι λοιπές προϋποθέσεις της Οδηγίας 2011/96/ΕΕ. Δαπάνες που σχετίζονται τις πωληθείσες μετοχές φορολογούνται, χωρίς να είναι σαφές εάν υπάρχει ταβάνι ίσο με το ποσό της απαλλαγής. Η απαλλαγή εφαρμόζεται επομένως μόνο στο βαθμό που η θυγατρική έχει την έδρα της σε άλλο κράτος μέλος.

ζονται και πληρούνται οι λοιπές προϋποθέσεις της Οδηγίας 2011/96/ΕΕ. Δαπάνες που σχετίζονται τις πωληθείσες μετοχές φορολογούνται, μέχρι όμως του ποσού της απαλλαγής (επομένως και επί της ουσίας δεν προκύπτει φόρος). Η απαλλαγή εφαρμόζεται και επί μεταβίβασης μετοχών εταιρειών που βρίσκονται εκτός Ε.Ε. (κάτω από προϋποθέσεις).

Κύπρος: Απαλλάσσονται, εκτός εάν i) η θυγατρική εταιρεία κατέχει ακίνητη ιδιοκτησία που βρίσκεται στην Κύπρο ή ii) η θυγατρική εταιρεία κατέχει μετοχές εταιρειών που άμεσα ή έμμεσα συμμετέχουν σε εταιρεία ή εταιρείες που κατέχουν ακίνητη ιδιοκτησία που βρίσκεται στην Κύπρο και τουλάχιστον το 50% της αγοραίας αξίας των μετοχών αυτών προέρχεται από την αγοραία αξία της ακίνητης ιδιοκτησίας που βρίσκεται στην Κύπρο. Στις δύο πιο πάνω περιπτώσεις, η υπεραξία που προκύπτει και σχετίζεται με την ακίνητη ιδιοκτησία που βρίσκεται στην Κύπρο υπόκειται σε φόρο κεφαλαιουχικών κερδών με συντελεστή 20%.

5. Ζημίες κατά τη μεταβίβαση μετοχών

Ελλάδα: Οι ζημίες των νομικών προσώπων που προέρχονται από τη μεταβίβαση τίτλων μπορούν να αναγνωριστούν προς έκπτωση μετά την 1.1.2020, υπό την προϋπόθεση ότι έχουν αποτιμηθεί μέχρι την 31.12.2019 και έχουν εγγραφεί στα βιβλία της εταιρείας ή αποτυπώνονται σε οικονομικές καταστάσεις ελεγμένες από ορκωτούς ελεγκτές. Η έκπτωση των ζημιών αυτών αναγνωρίζεται μόνο όταν οι ζημίες αυτές καταστούν οριστικές έως την 31.12.2024.

Ιρλανδία: Επιτρέπεται η έκπτωση-συμψηφισμός, μόνο όμως έναντι κερδών από την μεταβίβαση τίτλων.

Λουξεμβούργο: Επιτρέπεται η έκπτωση-συμψηφισμός.

Κύπρος: Δεν εφαρμόζεται.

6. Παρακράτηση φόρου σε πληρωμές τόκων ή δικαιωμάτων

Ελλάδα: 15% για τόκους και 20% για δικαιώ-

ματα, εκτός αν μειώνεται με βάση τη Σύμβαση Αποφυγής Διπλής Φορολογίας (ΣΑΔΦ). Προβλέπεται απαλλαγή για πληρωμή τόκων ή δικαιωμάτων από ελληνική εταιρεία σε εταιρεία άλλου κράτους μέλους κάτω από παρόμοιες προϋποθέσεις με αυτές που ισχύουν για την απαλλαγή ενδοομιλικών μερισμάτων εντός Ε.Ε.

Ιρλανδία: 20%, εκτός κι αν μειώνεται με βάση την Σύμβαση Αποφυγής Διπλής Φορολογίας (ΣΑΔΦ). Προβλέπεται η κάτω από προϋποθέσεις απαλλαγή για πληρωμή τόκων ή δικαιωμάτων από ιρλανδική εταιρεία σε εταιρεία άλλου κράτους μέλους.

Λουξεμβούργο: Τόκοι και δικαιώματα δεν υπόκεινται σε παρακράτηση.

Κύπρος: Τόκοι και δικαιώματα δεν υπόκεινται σε παρακράτηση, εκτός εάν οι πληρωμές γίνονται σε εταιρεία που είναι κάτοικος σε άλλη δικαιοδοσία, η οποία περιλαμβάνεται σε κατάλογο με δικαιοδοσίες τρίτων χωρών που έχουν αξιολογηθεί από τα κράτη μέλη συλλογικά ως μη συνεργάσιμες για φορολογικούς σκοπούς, οπότε, σε τέτοιες περιπτώσεις, τα μερίσματα και οι τόκοι φορολογούνται κάτω από την έκτακτη αμυντική εισφορά, με συντελεστή 17% και 30% αντίστοιχα.

Παρακράτηση 10% για δικαιώματα που αποκτώνται από πηγές εντός της Κύπρου, εκτός αν μειώνεται με βάση την Σύμβαση Αποφυγής Διπλής Φορολογίας (ΣΑΔΦ) ή με βάση τις διατάξεις της Ευρωπαϊκής Οδηγίας για τόκους και δικαιώματα.

Στις περιπτώσεις δικαιωμάτων που αποκτώνται από πηγές εκτός της Κύπρου, η παρακράτηση 10% ισχύει μόνο εάν οι πληρωμές γίνονται σε εταιρεία που είναι κάτοικος σε άλλη δικαιοδοσία, η οποία περιλαμβάνεται σε κατάλογο με δικαιοδοσίες τρίτων χωρών που έχουν αξιολογηθεί από τα κράτη μέλη συλλογικά ως μη συνεργάσιμες για φορολογικούς σκοπούς.

7. Μεταβίβαση μετοχών ελληνικής εταιρείας από αλλοδαπό μέτοχο

Ελλάδα: Φορολόγηση στην Ελλάδα, εκτός αν η ΣΑΔΦ περιορίζει το δικαίωμα αυτό (το οποίο

συνήθως περιορίζεται, καθώς η Ελλάδα ακολουθεί το πρότυπο του ΟΟΣΑ). Το προϊόν της εκκαθάρισης θεωρείται διανομή κέρδους κατά το φορολογικό έτος εντός του οποίου ολοκληρώθηκε η εκκαθάριση του νομικού προσώπου ή της νομικής οντότητας, στο βαθμό που το εν λόγω προϊόν υπερβαίνει το καταβεβλημένο κεφάλαιο.

Ιρλανδία: Απαλλαγή εκτός αν οι μετοχές σχετίζονται με ακίνητα στην Ιρλανδία. Το προϊόν της εκκαθάρισης δεν υπόκειται σε φορολογία εφόσον πληρούνται συγκεκριμένες προϋποθέσεις.

Λουξεμβούργο: Απαλλαγή εκτός εάν η πώληση διενεργείται εντός 6 μηνών από την απόκτηση τουλάχιστον 10% μετοχικού κεφαλαίου. Το προϊόν της εκκαθάρισης δεν υπόκειται σε φορολογία-παρακράτηση.

Κύπρος: Απαλλαγή εκτός αν οι μετοχές σχετίζονται με ακίνητα στην Κύπρο.

8. ΣΑΔΦ

Ελλάδα: 57 ΣΑΔΦ

Ιρλανδία: 73 ΣΑΔΦ

Λουξεμβούργο: 73 ΣΑΔΦ

Κύπρος: 67 ΣΑΔΦ

Όπως προκύπτει από τον παραπάνω συγκριτικό πίνακα, η Ελλάδα προσφέρει αρκετά πλεονεκτήματα για την εγκατάσταση holding εταιρειών ή, για να το θέσω διαφορετικά, πολλά από τα πλεονεκτήματα που προσφέρουν και οι ανταγωνιστές της. Το μεγάλο, όμως, μειονέκτημα του ισχύοντος νομοθετικού πλαισίου είναι το γεγονός ότι οι τυχόν απαλλαγές εφαρμόζονται μόνο σε περιπτώσεις που το άλλο μέρος της συναλλαγής (είτε δέχεται είτε πληρώνει το εισόδημα) έχει την έδρα του εντός Ε.Ε. Αυτό αυτομάτως δυσκολεύει-αποθαρρύνει επενδύσεις οι οποίες προέρχονται από τρίτα κράτη, όπως η Αμερική, ο Καναδάς, η Αυστραλία. Η ύπαρξη και εφαρμογή των ΣΑΔΦ, παρότι είναι σημαντικό εργαλείο για την αποφυγή της διπλής φορολογίας, δεν εγγυάται πάντοτε το αποτέλεσμα αυτό. Θεωρώ, επομένως, ότι ενώ η Ελλάδα έχει λάβει αρκετά μέτρα προς την ορθή κατεύθυνση, απέχει πολύ από το να εδραιωθεί ως μια δικαιο-

δοσία η οποία θα μπορέσει να ανταγωνιστεί τις πιο πάνω χώρες αλλά και άλλες οι οποίες δεν αναλύθηκαν εδώ (π.χ. Ολλανδία). Σε αυτό το πλαίσιο, πιστεύω ότι υπάρχει μια σειρά από μέτρα τα οποία αξίζει η ελληνική κυβέρνηση να εξετάσει (αφού πρώτα εξετάσει το κόστος), π.χ.:

- Επέκταση των ήδη υπαρχόντων απαλλαγών (π.χ. για ενδοομιλικά μερίσματα / τόκους / δικαιώματα) και σε περιπτώσεις που ο πληρωτής ή λήπτης των πληρωμών βρίσκεται εκτός Ε.Ε.

- Εναλλακτικά ή και συμπληρωματικά, τη μείωση των συντελεστών παρακράτησης για πληρωμές τόκων / δικαιωμάτων σε 5% (όπως έγινε για τα μερίσματα).

Παρόλα τα παραπάνω, μια περίπτωση όπου η ελληνική holding εταιρεία αξίζει και δεν υστερεί σε τίποτα από τις άλλες επιλογές είναι αυτή των ελλήνων φυσικών προσώπων μεγάλου πλούτου, οι οποίοι θέλουν να επενδύσουν στην Ελλάδα (λαμβάνομένου υπόψη ότι οι εναλλακτικές στην Ελλάδα, π.χ., family office, δεν είναι πραγματικές και βιώσιμες).

Σε κάθε περίπτωση χρειάζεται σταθερό πολιτικό και φορολογικό περιβάλλον, ορθολογική και προσβάσιμη φορολογική διοίκηση, καθώς και εν γένει ένα σύγχρονο (ιδίως τεχνολογικά) και ευέλικτο νομικό καθεστώς, χωρίς υπερβολική γραφειοκρατία. Όπως προανέφερα, η φορολογία είναι μόνο ένα από τα κριτήρια που εξετάζουν οι επενδυτές.

Τέλος, είναι ενδιαφέρον να δούμε πώς θα εξελιχθεί η ανωτέρω συζήτηση, δεδομένων των νέων κανόνων που επίκεινται να εφαρμοστούν και που έχουν ως σκοπό την επιβολή ενός κατώτατου φόρου που να ανέρχεται στο 15% (OECD Pillar 1 / Pillar 2 projects) ή ενόψει της Ευρωπαϊκής Οδηγίας για την αποφυγή της χρήσης κενών εταιρειών (shell companies), η οποία αναμένεται να ψηφισθεί από το Συμβούλιο της Ε.Ε. αργότερα το 2023.

Οι εταιρικοί μετασχηματισμοί ως μέσο αποτελεσματικής εταιρικής στρατηγικής

ΝΙΚΟΣ ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ
Supervisor, Audit Department, RSM
Greece

Οι εταιρικοί μετασχηματισμοί διαχρονικά μονοπωλούν την επιχειρηματική και οικονομική επικαιρότητα, τόσο για τα μεγέθη που συναλλάσσονται ή προκύπτουν από αυτούς όσο και για το γενικότερο αποτύπωμά τους σε οικονομικό και κοινωνικό επίπεδο. Παραμένουν δε σε πρώτο πλάνο στο επιχειρηματικό γίγνεσθαι, παρά το γεγονός ότι το διεθνές χρηματοοικονομικό περιβάλλον πλέον μοιάζει με ένα σύνθετο πλέγμα προκλήσεων και μεταβολών, όπου οι τρέχουσες μακροοικονομικές προβλέψεις για επερχόμενη ύφεση, οι ρευστές γεωπολιτικές ισορροπίες αλλά και οι φόβοι για επισιτιστική και κλιματική κρίση σε πολλά σημεία του πλανήτη μας συνυπάρχουν με την ταχέως αναπτυσσόμενη τεχνολογία και τη σταδιακή ανάκαμψη από την πρόσφατη πανδημική κρίση.

Υπό το πρίσμα των ανωτέρω και δεδομένου ότι οι προκλήσεις πάντοτε δημιουργούν ευκαιρίες, οι εταιρικοί μετασχηματισμοί δύνανται να αναδειχθούν αποφάσεις μείζονος στρατηγικής σημασίας. Η μελλοντική ανάπτυξη και ευημερία για έναν οργανισμό δεν αρκεί να αποτελούν απλή επιθυμία ή προϊόν χρηματοοικονομικής προεξόφλησης· αντιθέτως, βρίσκουν πλήρη εφαρμογή εφόσον οι επιθυμίες αυτές μετατρέπονται σε αποτελεσματική και αποδοτική σύμπραξη παραγωγικών συντελεστών. Το επιχειρείν διαχρονικά επιβιώνει και πηγαίνει μπροστά εφόσον εξελίσσεται και προσαρμόζε-

ται στις εκάστοτε συνθήκες, κάτι που μπορεί να σημάνει, σε αρκετές περιπτώσεις, την αλλαγή πλεύσης και δομής.

Εταιρικοί μετασχηματισμοί εργαλεία ανάπτυξης

Συνήθεις τακτικές, της μορφής «αγοράζουμε εταιρείες πάντα όταν βρίσκονται σε ανάπτυξη ή πωλούνται σε αξία χαμηλότερη της καθαρής θέσης, όπως αυτή αποτυπώνεται λογιστικά», ανήκουν οριστικά στο παρελθόν και δεν εγγυώνται από μόνες τους την επιτυχία. Απώτερος στόχος ενός εταιρικού μετασχηματισμού είναι η επιπρόσθετη αξία που θα δημιουργηθεί στο μέλλον σε σχέση με την παρούσα κατάσταση που βρίσκεται η οικονομική οντότητα.

Είναι κατανοητό λοιπόν πως η εκτίμηση της Καθαρής Παρούσας Αξίας σε τέτοιες περιπτώσεις είναι σαφώς πολυπλοκότερη σε σχέση με αποφάσεις για απλά επενδυτικά σχέδια, καθώς οι παράμετροι που οφείλουν να ληφθούν υπόψη δεν είναι μόνο ποσοτικές αλλά και ποιοτικές. Επομένως, τα όποια κίνητρα ή λόγοι αντανακλώνται στις επιδιωκόμενες οικονομικές ωφέλειες και υπεραξίες από οποιαδήποτε πτυχή των λειτουργιών και δραστηριοτήτων ενός οργανισμού.

Η επίτευξη οικονομιών κλίμακας (ή φάσματος) και συνεργειών αποτελεί την πλέον αναμενόμενη επιδίωξη των εταιρειών που πρόκειται να συνενωθούν, καθώς επιτυγχάνεται η

μείωση του κόστους παραγωγής με την αύξηση ποσότητας (ή φάσματος) των παραγόμενων προϊόντων και υπηρεσιών. Ενδεικτική περίπτωση αποτελεί η καθετοποίηση ή ολοκλήρωση προς τα εμπρός ή προς τα πίσω, όπου επιχειρείται η επέκταση σε επόμενα στάδια της εφοδιαστικής αλυσίδας ή προηγούμενα αντίστοιχα. Επιπλέον, η επίτευξη χρηματοδοτικών συνεργειών αποτελεί εξίσου σημαντικό κίνητρο, καθώς τα ενισχυμένα εταιρικά μεγέθη, αναμενόμενα, οδηγούν σε ευκολότερη πρόσβαση σε κεφάλαια και βελτιωμένη ρευστότητα. Ειδικότερα στη χώρα μας, πρέπει να τονιστεί πως η χρηματοδότηση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων από τις τράπεζες παραμένει σε χαμηλά επίπεδα.

Παράλληλα, ως προς το καθαρό εμπορικό σκέλος, ένας μετασχηματισμός αποτελεί αφορμή για είσοδο σε νέες αγορές και πιθανή διαφοροποίηση κινδύνου μέσω επενδύσεων σε νέες οικονομικές δραστηριότητες και της διεύρυνσης του χαρτοφυλακίου προϊόντων και υπηρεσιών. Είναι σαφώς αποδοτικότερη, τόσο από άποψη χρήματος όσο και χρόνου, η εξαγορά ή συμπόρευση με μια νομική οντότητα που διατηρεί παρουσία σε συγκεκριμένη αγορά ή κατέχει την τεχνογνωσία του προϊόντος που μια εταιρεία επιθυμεί να εντάξει στη δραστηριότητά της, σε σύγκριση με το ξεκίνημα από την αφετηρία.

Άλλου είδους στρατηγική επιδίωξη αποτελεί και η μεταβολή των συσχετισμών ή συρρίκνωση του υφιστάμενου ανταγωνισμού σε μια συγκεκριμένη αγορά, η οποία δύναται να επέλθει μέσα από μια εξαγορά ή συγχώνευση. Επίσης, φορολογικά (λ.χ. μέσω φοροαπαλλαγών) ή αναπτυξιακά (λ.χ. μέσω επικορηγήσεων) κίνητρα χορηγούνται μέσω ανάλογων νομοσχεδίων που προωθούνται από κυβερνήσεις κατά καιρούς, όσον αφορά περιπτώσεις εταιρικών μετασχηματισμών υπό προϋποθέσεις, με σκοπό την τόνωση της ζήτησης. Ακόμη, υπάρχουν περιπτώσεις επιδίωξης εξαγοράς μιας εταιρείας με σκοπό την επικερδή μεταπώλησή της, κάτι που συναντάται κυρίως σε θεσμικούς επενδυτές.

Συνεπώς, τα κίνητρα για έναν επιχειρηματικό μετασχηματισμό οφείλουν να ταιριάζουν τις ανάγκες της ενδιαφερόμενης επιχείρησης με τις υφιστάμενες ευκαιρίες και προκλήσεις.

Η εξαγορά μιας επιχείρησης αποτελεί την πλέον άμεση και απλή εννοιολογικά επιλογή μετασχηματισμού, ωστόσο ο νόμος 4601/2019 συγκεντρώνει, εξειδικεύει και προσδιορίζει επαρκώς τις λοιπές μορφές.

Εταιρικοί μετασχηματισμοί βάσει του Ν. 4601/2019: Προσδιορισμός, πραγματοποίηση και συνέπειες

Ο νόμος 4601/2019 αποσαφηνίζει τρία είδη εταιρικών μετασχηματισμών: συγχώνευση, διάσπαση και μετατροπή.

Συγχώνευση πραγματοποιείται είτε με απορρόφηση είτε με σύσταση νέας εταιρείας.

Αντίθετα, η διάσπαση διακρίνεται σε κοινή διάσπαση, μερική διάσπαση και απόσχιση κλάδου, όπου καθεμία από αυτές δύναται να πραγματοποιηθεί είτε μέσω απορρόφησης, είτε μέσω σύστασης νέων εταιρειών, είτε ως συνδυασμός αυτών των δύο γεγονότων. Η διαφορά μεταξύ μερικής διάσπασης και απόσχισης κλάδου συνίσταται στο γεγονός ότι στη μεν πρώτη οι εταιρικές συμμετοχές και ενδεχομένως το ποσό μετρητών που διατίθενται από την επωφελούμενη ή τις επωφελούμενες οντότητες περιέρχονται στη διασπώμενη εταιρεία και όχι τους εταίρους ή μετόχους της, όπως συμβαίνει στην απόσχιση κλάδου.

Τέλος, η μετατροπή εταιρείας ορίζεται ως η μεταβολή της νομικής μορφής της, διατηρώντας τη νομική της προσωπικότητα και χωρίς να λυθεί ή να τεθεί υπό εκκαθάριση.

Νέες ευκαιρίες του Ν. 4601/2019

Ο Ν. 4601/2019 επιχείρησε και κατάφερε, σε ικανοποιητικό βαθμό, να συγκεντρώσει το νομοθετικό και κανονιστικό πλαίσιο γύρω από τους εταιρικούς μετασχηματισμούς και τις διαδικασίες που απαιτούνται σε καθεμία επιμέρους περίπτωση. Οι διατάξεις του τελούν σε πλήρη εναρμόνιση με την κοινοτική νομοθεσία και σύζευξη με την ανανεωμένη εμπορική νομοθεσία (Ν. 4548/2018 «Αναμόρφωση του δικαίου των ανωνύμων εταιρειών»).

Αφενός, αξίζει να αναφερθεί η έμφαση που δίδεται στα νομοθετήματα αυτά στις απαιτήσεις γνωστοποίησης των αποφάσεων των εταιρικών οργάνων περί μετασχηματισμού, εν προκειμένω Γενικές Συνελεύσεις μετόχων

ή εταίρων. Οι δημοσιεύσεις στο Γενικό Εμπορικό Μητρώο εξασφαλίζουν τη διαφάνεια και μέσω αυτής την εγκυρότητα των επικείμενων διαδικασιών ενός μετασχηματισμού. Αφετέρου, οι εκθέσεις αποτίμησης της περιουσιακής κατάστασης των διασπώμενων, επωφελούμενων ή μετατρεπόμενων εταιρειών οφείλουν να ανατεθούν σε ανεξάρτητους από τις οντότητες αυτές ορκωτούς ελεγκτές λογιστές ή ελεγκτικά γραφεία, γεγονός που συντελεί στη μεγαλύτερη διασφάλιση του οποιουδήποτε έχοντος έννομο συμφέρον σχετικά με το δυνητικό μετασχηματισμό εταιρειών.

Επιπλέον, τα φορολογικά κίνητρα που συνδέονται με μετασχηματισμούς μέσω αντίστοιχων νομοθετημάτων (Ν.Δ. 1297/1972, Ν. 2166/1993 και Ν. 4172/2013) διατηρούνται σε ισχύ με την εφαρμογή του Ν. 4601/2019, συμβάλλοντας στην κατεύθυνση της κανονιστικής ομοιομορφίας. Η δυνατότητα μείωσης της φορολογητέας ύλης ή αναβολής φορολόγησής της, λ.χ. υπεραξίας από μετασχηματισμό, είναι πολύ σημαντική συνθήκη, διότι ενθαρρύνει το επενδυτικό momentum και μπορεί να βελτιώσει αισθητά τη ρευστότητα μιας επιχείρησης.

Ακόμη, οι εταιρικοί μετασχηματισμοί του Ν. 4601/2019 προβάλλουν ως ιδανικές ευκαιρίες χρηματοδότησης ή επιδότησης στο πλαίσιο αναπτυξιακών νόμων, με πιο πρόσφατο τον Ν. 4935/2022, που συνδυάζει και φορολογικά κίνητρα. Παρόμοια κίνητρα δίνει και το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, του οποίου τα δάνεια θα κατευθυνθούν, μεταξύ άλλων, σε επενδυτικά σχέδια ανάπτυξης οικονομικών κλίμακας μέσω συγχωνεύσεων. Μέσω αυτών, η τόνωση της ζήτησης και η ταυτόχρονη αντιμετώπιση του προβλήματος χρηματοδότησης μικρομεσαίων επιχειρήσεων θα προσδώσουν μια άλλη δυναμική στην εγχώρια οικονομία.

Επομένως, παρατηρούμε πλέον τη διαμόρφωση ενός κανονιστικού πλαισίου ξεκαθάρου και ικανού να προστατεύσει τις επιχειρήσεις, βοηθώντας επενδυτές και οργανισμούς που αναζητούν κατάλληλες ευκαιρίες μέσω νέων εταιρικών σχημάτων, τόσο μέσω της επίγνωσης των σταδίων που οφείλουν να ακολουθήσουν όσο και μέσω της δυνατότητας να αξιώσουν φορολογικές ελαφρύνσεις ή επικορηγήσεις. Η μέχρι στιγμής εμπειρία μας από

περιπτώσεις μετασχηματισμών στους οποίους καλούμαστε να προσφέρουμε τις υπηρεσίες μας έχει επιβεβαιώσει σε πολύ μεγάλο βαθμό τα προαναφερθέντα προτερήματα του Ν. 4601/2019.

Εταιρική στρατηγική επιπρόσθετης αξίας μέσω του Ν. 4601/2019

Πέραν των αμιγώς πρακτικών οφελών από την εφαρμογή του Ν. 4601/2019 που αναφέρονται παραπάνω, η πιο βαρυσήμαντη οπτική προσέγγισης που προσφέρει είναι αναμφίβολα η στρατηγική.

Το ερώτημα που πρέπει να απαντάται κάθε φορά έγκειται στο κατά πόσο μια εταιρεία-στόχος θα δημιουργήσει στην ενδιαφερόμενη οντότητα μεγαλύτερη πρόσθετη αξία στην ίδια, σε σχέση με άλλες. Ο νόμος δύναται να συνεισφέρει στην επίλυση του γρίφου αυτού, προσδίδοντας ευρύτητα στην προσέγγιση μιας τέτοιας απόφασης. Καταρχάς, η δομή και η οργάνωση μιας επιχείρησης αποτελούν συστατικά στοιχεία του οράματος και της στρατηγικής της και όχι κάτι το τυπικό. Ο παρών νόμος ορίζει τρεις επιλογές μετασχηματισμού (με συγκεκριμένες υποκατηγορίες, αναλόγως του τρόπου υλοποίησης), η καθεμία από τις οποίες εξυπηρετεί διαφορετική προσέγγιση. Για παράδειγμα, εάν μια νομική οντότητα αναζητά στρατηγικό συμπαίκτη και ταυτόχρονα επιθυμεί να εφαρμόσει μοντέλο πιο αποκεντρωμένης διοίκησης, είναι πιθανό να επιλέξει τη διάσπαση, ενώ εάν επιθυμεί συγκεκριμένος κλάδος δραστηριότητάς της να αυτονομηθεί επιχειρηματικά, τότε θα καταφύγει σε μερική διάσπαση ή απόσχιση κλάδου.

Αντίστροφα, η συγχώνευση είναι περισσότερο πιθανή σε μια επιχειρηματική συνένωση που θα αποσκοπεί στην καινοτομία ως στρατηγική επιλογή, καθώς πρόκειται να υπάρξει ανάγκη για αμεσότητα και συντονισμό στη λήψη αποφάσεων, αμφότερα σαφώς πιο εφικτά σε πιο συγκεντρωτικές δομές. Κομβική σημασία έχει η επιλογή εξειδικευμένων συνεργατών και συμβούλων που μπορούν να συνεισφέρουν ποικιλοτρόπως, παρέχοντας σφαιρική προσέγγιση σε κάθε περίπτωση, αξιολογώντας τις ευκαιρίες και τους κινδύνους του εξωτερικού περιβάλλοντος, τονίζοντας τα στρατηγικά πλε-

ονεκτήματα και πιθανές αδυναμίες της ενδιαφερόμενης οντότητας, καθώς και εντοπίζοντας συγκεκριμένες ευκαιρίες γι' αυτήν.

Προκύπτει λοιπόν ακολουθία μεταξύ επιδιωκόμενων στόχων και επιλεγμένης προσέγγισης, όσον αφορά τις περιπτώσεις εταιρικών μετασχηματισμών. Η κερδοφορία τις περισσότερες φορές αποτελεί στρατηγική επιδίωξη και στην πράξη συναντούμε πολλές περιπτώσεις όπου ο βασικός στρατηγικός στόχος μιας οντότητας είναι η επίτευξη κέρδους σε προκαθορισμένα επίπεδα ανά κλάδο δραστηριότητας. Για παράδειγμα, ενδέχεται κάποιος λειτουργικός τομέας ή κλάδος ενός οργανισμού να εμφανίσει μεγαλύτερα περιθώρια κέρδους σε περίπτωση που αποσπαστεί από τους λοιπούς και χαράξει αυτοτελή πορεία ή αποκτήσει ανεξάρτητη διοίκηση με αυτονομία στη λήψη αποφάσεων. Η διάσπαση είναι περισσότερο πιθανή ως η λύση που προτείνουμε σε ανάλογες περιστάσεις, όπου η χρονική συγκυρία και τα επιμέρους χαρακτηριστικά καθορίζουν το μέγεθος και την πολυπλοκότητα των διαδικασιών στις οποίες στοχεύει, προσαρμόζεται και δημιουργεί αξία η υποστήριξή μας.

Άλλη διάσταση αρκετά σημαντική και σχετικά επίκαιρη είναι η επιτυχή διαχείριση κρίσεων και προκλήσεων του εξωτερικού περιβάλλοντος. Χαρακτηριστική περίπτωση στις μέρες μας αποτελεί η εκτίναξη του πληθωρισμού και η ενεργειακή κρίση, συνθήκες οι οποίες έχουν ωθήσει τις τιμές πρώτων υλών σε πρωτόγνωρα επίπεδα. Η συγχώνευση μέσω απορρόφησης εταιρείας προμηθευτή, λ.χ., ως μια επιλογή που προσφέρει ο νόμος, μπορεί να λειτουργήσει ως αντίδοτο για την ανάσχεση των πληθωριστικών πιέσεων και τη διατήρηση της επιθυμητής κερδοφορίας. Η ανάθεση διενέργειας αποτίμησης ή έργου δέουσας επιμέλειας (due diligence) σε έμπειρους συμβούλους μπορεί να οδηγήσει σε χρήσιμα ευρήματα και να διαμορφώσει συνολικά την εξέλιξη αλλά και το τίμημα της συναλλαγής. Ο κλάδος λογισμικών προγραμμάτων και γενικότερα ψηφιακών υπηρεσιών παρουσιάζει αυτού του είδους την κινητικότητα διεθνώς στις μέρες μας, στοχεύοντας στην αντιμετώπιση του πληθωρισμού.

Όσον αφορά τη μετατροπή, η κατάσταση είναι αρκετά απλή, καθώς πρόκειται για αλλαγή

του νομικού τύπου της εταιρείας, χωρίς να επηρεάζεται η λειτουργία της ή να επέρχεται λύση της. Παρόλα αυτά, η επιλογή άλλης νομικής μορφής είναι καθοριστική για την επίτευξη των στόχων μιας εταιρείας για πολλούς λόγους. Για παράδειγμα, η πρόσβαση σε αγορές κεφαλαίου για περαιτέρω χρηματοδότηση είναι εφικτή μόνο σε ανώνυμες εταιρείες. Επίσης, μια προσωπική εταιρεία που αποσκοπεί στην επαύξηση των μεγεθών της ίσως συναντήσει προβλήματα στο μέλλον, εάν για κάθε απόφαση απαιτείται ομοφωνία ή πλειοψηφία προσώπων και όχι κεφαλαίου. Οι εκθέσεις αποτίμησης της περιουσιακής κατάστασης μετατρεπόμενων εταιρειών, για τις οποίες εκλεγόμαστε ως εταιρεία ορκωτών ελεγκτών λογιστών, έχουν να κάνουν κυρίως με την ικανοποίηση των δύο αυτών σκοπών.

Διαπιστώσεις εφαρμογής του Ν. 4601/2019

Συμπερασματικά, μπορούμε να ισχυριστούμε ότι η εφαρμογή του Ν. 4601/2019 έχει επιδράσει θετικά στην ελληνική επιχειρηματικότητα, από τη στιγμή που συμβάλλει στη στρατηγική επανατοποθέτηση των εταιρειών μέσω βιώσιμων μετασχηματισμών, αλλά και στην πλήρη ευθυγράμμιση με την εμπορική, τη φορολογική και την αναπτυξιακή νομοθεσία.

Η ανάγκη για επιτυχημένες εταιρικές δομές από μετασχηματισμούς είναι αδήριτη, τόσο για την ύπαρξη υγιούς ανταγωνισμού σε όρους οικονομίας όσο και για την ευθυγράμμιση των συμφερόντων ενός οργανισμού με τα αντίστοιχα των ενδιαφερόμενων μερών του, λ.χ. εργαζομένων, πελατών, προμηθευτών, πιστωτών, αλλά και των τοπικών κοινωνιών.

Η προσπάθεια αυτή απαιτεί σαφή καθορισμό των απαραίτητων συστατικών στοιχείων μιας υγιούς επιχείρησης: οράματος, στρατηγικής και στόχων. Η επιλογή ενός κατάλληλου εταιρικού συμβούλου ή μιας ομάδας συμβούλων μπορεί να διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο, όχι μόνο στον ανωτέρω προσδιορισμό αλλά και συνολικά στις διαδικασίες και τη μετέπειτα πορεία μιας μετασχηματιζόμενης εταιρείας.

Deloitte European Hotel Industry Survey 2022

DELOITTE

Με τα βασικότερα συμπεράσματα να εστιάζουν στον «πληθωρισμό» και την «ανάγκη για εύρεση κατάλληλου εργατικού δυναμικού», η έρευνα της Deloitte «European Hotel Industry Survey 2022» καταγράφει τις τάσεις στον τομέα των ξενοδοχειακών επενδύσεων και εντοπίζει τους κορυφαίους ευρωπαϊκούς προορισμούς που προσελκύουν το ενδιαφέρον των επενδυτών του κλάδου.

Πρόκειται για την έρευνα που καταγράφει τις τάσεις του κλάδου Τουρισμού και Φιλοξενίας που διαφαίνονται στην Ευρώπη για το 2023, καθώς σε αυτήν συμμετείχαν περισσότεροι από 100 εκπρόσωποι της ξενοδοχειακής βιομηχανίας, μεταξύ των οποίων ιδιοκτήτες ξενοδοχειακών επιχειρήσεων, operators, developers και επενδυτές.

Πληθωρισμός και εργατικό δυναμικό

Συγκεκριμένα, το αυξανόμενο κόστος, η έλλειψη ειδικευμένου εργατικού δυναμικού, το υψηλό κόστος προσωπικού και η αύξηση των επιτοκίων αποτελούν τους σημαντικότερους κινδύνους που απειλούν την ανάπτυξη του κλάδου του Τουρισμού και της Φιλοξενίας. Οι

κύριοι παίκτες του στρέφονται πλέον προς μια πιο αμυντική και συντηρητική πολιτική, εστιάζοντας στη βελτίωση της απόδοσης και στη διαχείριση των ταμειακών ροών τους.

Επιπροσθέτως, το 85% των ερωτηθέντων αναφέρει τη «διαχείριση των πληθωριστικών πιέσεων» ως την υπ' αριθμόν ένα προτεραιότητα στην ατζέντα τους, ενώ η πρόσληψη του κατάλληλου προσωπικού και το reskilling/upskilling στον κλάδο απασχολεί σοβαρά το 63% των ερωτηθέντων.

Παράλληλα, η οικονομική ύφεση, η αδυναμία αναπροσαρμογής των τιμών προς τα πάνω, παρά τις έντονες πληθωριστικές πιέσεις, οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, καθώς και η έλλειψη συμμόρφωσης με την ατζέντα και τη στρατηγική βιώσιμης ανάπτυξης θέτουν σε κίνδυνο την άνθιση του κλάδου μέσα στο επόμενο διάστημα (1-3 έτη).

Ξενοδοχειακές επενδύσεις και top 10 πόλεων

Σε ό,τι αφορά τις ξενοδοχειακές επενδύσεις, διαμορφώνεται ένα Top 10 ευρωπαϊκών πόλεων που αποτελούν ελκυστικούς προορισμούς για ξενοδοχειακές επενδύσεις. Η Αθήνα καταλαμβάνει την 9η θέση μεταξύ των δέκα πιο ελκυστικών πόλεων για ξενοδοχειακές επενδύσεις, ενώ το Άμστερνταμ παραμένει στην 1η θέση, ως η πιο ελκυστική ευρωπαϊκή πόλη για ξενοδοχειακές επενδύσεις το 2023, με τη Λισαβόνα να περνά στη δεύτερη θέση και το Λονδίνο να πέφτει στην τρίτη θέση.

Σχετικά με τις κατηγορίες επενδύσεων, φαίνεται ότι τα ξενοδοχεία αποτελούν πιο ελκυστική επενδυτική ευκαιρία συγκριτικά με

τα εξυπηρετούμενα διαμερίσματα (serviced apartments). Ως πηγές χρηματοδότησης των επενδύσεων αυτών, το 27% των ερωτηθέντων εκτιμά ότι τα ίδια κεφάλαια (private equity) θα παραμείνουν η κύρια πηγή μετοχικού κεφαλαίου για εξαγορές ξενοδοχείων στην Ευρώπη το 2023. Από την άλλη πλευρά, οι εναλλακτικοί δανειστές (alternative lenders) αποτελούν την πιο κοινή πηγή χρηματοδότησης χρέους (debt financing) στην ευρωπαϊκή ξενοδοχειακή αγορά για το 2023, ενώ όλες οι άλλες πηγές έχουν χάσει τη δυναμική τους συγκριτικά με ένα χρόνο πριν, με εξαίρεση την παραδοσιακή χρηματοδότηση χρέους (traditional debt financing) και τα κρατικά επενδυτικά ταμεία (sovereign wealth funds).

Επιπλέον, τα 2/3 περίπου των ερωτηθέντων (62%) αναμένουν ότι το επενδυτικό ενδιαφέρον στον ευρωπαϊκό ξενοδοχειακό κλάδο θα προέλθει κυρίως από την Ευρώπη, λιγότερο από το Ηνωμένο Βασίλειο, ενώ αυξημένο ενδιαφέρον σε επενδύσεις εμφανίζεται αυτή τη στιγμή από τη Βόρεια Αμερική, τη Μέση Ανατολή και τη Βόρεια Αφρική σε σύγκριση με το 2021.

Τέλος, σε ό,τι αφορά τις ευρωπαϊκές προοπτικές και τον επενδυτικό κύκλο, εκτιμάται ότι το Ηνωμένο Βασίλειο (37%), η Γερμανία (29%) και η Ιρλανδία (28%) βρίσκονται σε πτωτική τάση ως ξενοδοχειακοί επενδυτικοί προορισμοί, ενώ η Ελλάδα (31%) η Ισπανία (33%) και η Πορτογαλία (33%) σε ανοδική πορεία.

Deloitte.

Our leading-edge technology
is redefining expectations
in audit and assurance.

www.deloitte.com/gr

**MAKING AN
IMPACT THAT
MATTERS**

since 1845

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΑΛΑΜΑΝΟΣ

ΕΣΤΙΑΖΟΥΜΕ ΣΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΜΕΝΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΑΛΑΜΑΝΟΣ, ΔΙΕΥΘΥΝΩΝ
ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ ΣΟΛ CROWE,

Ποιες είναι, αυτή τη στιγμή, οι βασικές τάσεις που καταγράφονται στην ελληνική αγορά ελεγκτικών υπηρεσιών; Επηρεάστηκε ο κλάδος αρχικά από την κρίση της πανδημίας και στη συνέχεια από την πληθωριστική κρίση που βιώνουμε;

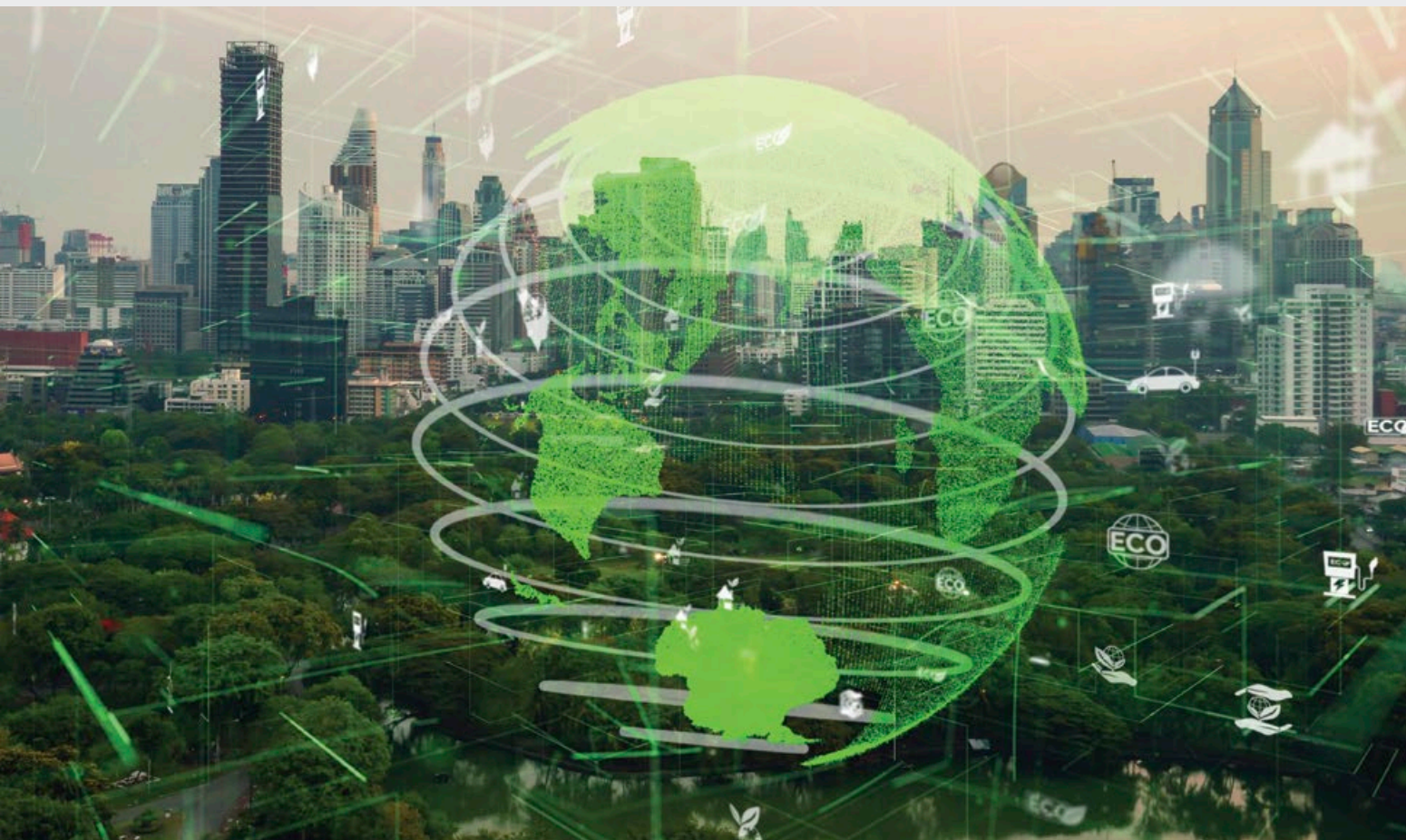
Παρά τις σημαντικές πιέσεις που δέχεται τα τελευταία χρόνια, ο ελεγκτικός κλάδος αποτελεί, εκ των πραγμάτων, βασικό πυλώνα της επιχειρηματικής και της οικονομικής ζωής, καθώς συμβάλλει στην απρόσκοπτη λειτουργία της οικονομίας αλλά και στην προστασία του δημοσίου συμφέροντος. Παράγοντες όπως η πανδημία, η οικονομική και ενεργειακή κρίση, η τεχνολογία, έχουν επηρεάσει σημαντικά το επάγγελμά μας, καθώς καλούμαστε να κατευθύνουμε και να συμβουλέψουμε με ασφάλεια τις επιχειρήσεις σε θέματα που αφορούν την κανονιστική τους συμμόρφωση, τον ψηφιακό τους μετασχηματισμό, τη βιώσιμη ανάπτυξή τους, τα κριτήρια ESG, την πράσινη μετάβαση κ.λπ.

Εμείς, στη ΣΟΛ Crowe, ανταποκριθήκαμε άμεσα στις νέες απαιτήσεις του επιχειρείν, εξελίσσοντας τις υπηρεσίες μας και προσφέροντας σύγχρονες λύσεις στους πελάτες μας, όπως οι υπηρεσίες εταιρικής διακυβέρνησης,

οι υπηρεσίες τεχνολογίας και ανθρώπινου δυναμικού, ο κομβικός μας ρόλος στη διαδικασία αξιολόγησης των επενδυτικών σχεδίων του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, που συμβάλλουν σημαντικά στην επιτυχή ανταπόκριση των πελατών μας στα συνεχώς μεταβαλλόμενα και πολλές φορές απρόβλεπτα δεδομένα, όπως αυτά διαμορφώνονται σε παγκόσμιο επίπεδο.

Ποια νέα στοιχεία έχουν προκύψει στο πλαίσιο των υψηλότερων απαιτήσεων όσον αφορά την εταιρική διακυβέρνηση αλλά και πώς έχουν διαμορφώσει το τοπίο τα ESG κριτήρια και το ζήτημα της βιώσιμης ανάπτυξης και χρηματοδότησης;

Το νέο πλαίσιο για την εταιρική διακυβέρνηση, στο οποίο καλούνται να συμμορφωθούν πλέον οι επιχειρήσεις, αλλάζει προοδευτικά και σε μεγάλο βαθμό την ίδια τη λειτουργία τους. Με το νέο πλαίσιο αυξάνονται οι ελεγκτικοί μηχανισμοί για την προστασία των μετόχων μειοψηφίας, των προμηθευτών, των πιστωτών, των εργαζομένων και γενικότερα ολόκληρου του οργανισμού, αναβαθμίζεται η ποιότητα των μελών των Δ.Σ., αυξάνοντας ουσιαστικά και την ικανότητα των επιχει-

ρήσεων στη διαδικασία λήψης αποφάσεων, και δημιουργούνται οι συνθήκες για προσέλκυση επενδυτών και κεφαλαίων μέσα από τον εκσυγχρονισμό της λειτουργίας τους. Οι αλλαγές που επιφέρει η εταιρική διακυβέρνηση, όπως και τα κριτήρια ESG, στοχεύουν στην αύξηση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων μέσα από την επιλεξιμότητά τους σε χρηματοδοτήσεις, υποχρεωνοντάς τις να προσαρμοστούν σε λειτουργίες που ενισχύουν τη βιωσιμότητά τους με την ταυτόχρονη ενίσχυση της βιωσιμότητας της κοινωνίας στην οποία δραστηριοποιούνται.

Ποιος είναι ο ρόλος που καλούνται να διαδραματίσουν οι εταιρείες ελεγκτικών υπηρεσιών στην προσπάθεια επιστροφής της χώρας στην ανάπτυξη μέσω και του Ταμείου Ανάκαμψης; Το Ταμείο Ανάκαμψης αποτελεί σήμερα το βασικό χρηματοδοτικό εργαλείο των επιχειρήσεων για τη μετάβαση στην επόμενη ημέρα και για τη δημιουργία ισχυρών βάσεων ανάπτυξης εφόσον τους προσφέρει σημαντικά πλεονεκτήματά, όπως η μακροπρόθεσμη διάρκεια του δανεισμού σε συνδυασμό με τα χαμηλά και σταθερά επιτόκια, η ευρύτητα των επιλέξιμων δαπανών και συνεπώς η χρηματοδότηση

πολλών δραστηριοτήτων, καθώς και το μεγάλο ύψος των επενδυτικών πόρων.

Ο ρόλος των ελεγκτικών και συμβουλευτικών εταιρειών θεωρείται καθοριστικός για την επιτυχία του σχεδίου αυτού. Στη ΣΟΛ Crowe υποστηρίζουμε τις επιχειρήσεις σε αυτή την κρίσιμη συγκυρία, και συμμετέχουμε ενεργά σε όλες τις φάσεις της διαδικασίας χρηματοδότησης και ενίσχυσης των επενδυτικών σχεδίων, από την αξιολόγηση μέχρι και την υλοποίησή τους. Με την ολοκληρωμένη αντίληψη και την πολυετή εμπειρία μας στην υλοποίηση έργων συναφών με όλο το εύρος των απαιτήσεων χρηματοδότησης από το Ταμείο Ανάκαμψης, στηρίζουμε τις επιχειρηματικές δράσεις που συμβάλλουν στον μετασχηματισμό των επιχειρήσεων, στη μετάβαση της Ελλάδας αλλά και της Ευρώπης σε μια πιο πράσινη, πιο ψηφιακή και πιο ανθεκτική εποχή.

Τι περιλαμβάνει το πλάνο της εταιρείας για τη συνέχεια; Πού έχετε επιλέξει να εστιάσετε, όσον αφορά τις ελεγκτικές υπηρεσίες;

Η ΣΟΛ Crowe βρίσκεται διαχρονικά ανάμεσα στους κορυφαίους ελεγκτικούς οίκους στην Ελλάδα, έχοντας μια σημαντική, διευρυμένη εμπειρία στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Σή-

μερα, οι σύνθετες επιχειρηματικές δραστηριότητες και οι παγκόσμιες τάσεις απαιτούν πολλαπλούς μετασχηματισμούς και συνεχή ετοιμότητα των εταιρειών, οι οποίες καλούνται με τη σειρά τους να παραμένουν ανταγωνιστικές σε ένα διαρκώς μεταλλασσόμενο περιβάλλον. Οι εξειδικευμένες υπηρεσίες έρχονται να καλύψουν αυτές τις ανάγκες των επιχειρήσεων, προσφέροντάς τους τεχνική γνώση σε συγκεκριμένους τομείς της λειτουργίας ή της δραστηριότητάς τους. Δείτε, για παράδειγμα, τις υπηρεσίες εταιρικής διακυβέρνησης, μια νέα πραγματικότητα για τις επιχειρήσεις, οι οποίες δεν έχουν την τεχνική γνώση να εφαρμόσουν τις αρχές της και στρέφονται σε εμάς για να τις υποστηρίξουμε. Εστιάζουμε ιδιαίτερα στην ανάπτυξη εξειδικευμένων υπηρεσιών, των οποίων η διεύρυνση προέρχεται από την ίδια την πολυπλοκότητα της λειτουργίας της αγοράς και των επιχειρήσεων και πιστεύω ότι, με την πάροδο των χρόνων, η ανάγκη για ποιοτικές υπηρεσίες σε εξειδικευμένα θέματα θα είναι συνεχώς αυξανόμενη.

* Η συνέντευξη δημοσιεύτηκε στο περιοδικό «Business News Magazine», Νοέμβριος 2022

ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΚΑΣΣΟΣ

ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΤΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗΣ ΑΓΟΡΑΣ

**ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ
ΣΤΟΝ ΑΛΚΙΒΙΑΔΗ ΣΙΑΡΑΒΑ**

ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΚΑΣΣΟΣ,
PARTNER, AUDIT, INSURANCE
SERVICES, KPMG ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Ποια είναι τα βασικά συμπεράσματα της έκθεσης για την ασφαλιστική αγορά που εκδώσατε; Μπορείτε να τα σχολιάσετε; Ποια είναι η δική σας προσωπική εκτίμηση;

Από πλευράς παραγωγής ασφαλίσεων, το 2021 αποτέλεσε μια καλή χρονιά, με αύξηση των εγγεγραμμένων ασφαλίσεων στα 4,5 δισ. ευρώ περίπου (από 4,1 δισ. ευρώ το 2020), με επίκεντρο τις ασφαλίσεις ζωής, εκ των οποίων όσες συνδέονται με επενδύσεις να αποτελούν το 42% επί των συνολικών ακαθάριστων εγγεγραμμένων ασφαλίσεων ζωής, έναντι 31% το 2020, καταγράφοντας σημαντική αύξηση (56%). Μικρή αλλά όχι αμελητέα αύξηση και στα ασφάλιστρα κατά ζημιών, που ανήλθαν την ίδια περίοδο σε 2,1 δισ. ευρώ, αυξημένα κατά 4% συγκριτικά με το προηγούμενο έτος. Με αυτές τις επιδόσεις, η αύξηση της ασφαλιστικής παραγωγής το 2021 στη χώρα μας ακολούθησε και ξεπέρασε μερικώς την μεταβολή του ΑΕΠ το 2021 (8,5%) σε σχέση με το 2020. Γενικότερα, η κεφαλαιοποίηση των εταιρειών παρέμεινε σε υψηλά επίπεδα (4,3 δισ.), με δείκτη κεφαλαίων προς παραγωγή στο 1:1 περίπου, υποδηλώνοντας ότι υπάρχουν διαθέσιμα κεφάλαια είτε προς επιστροφή στους μετόχους είτε για επιπλέον ανάληψη κινδύνων και αύξηση παραγωγής, χωρίς να χρειαστούν οι μέτοχοι να προσθέσουν χρήματα.

Τα κέρδη, κατά μέσο όρο, εκτοξεύθηκαν στα ιστορικά υψηλά επίπεδα των 18 εκατ. ευρώ, σε σχέση με τα 14 εκατ. ευρώ που ήταν την προ πανδημίας εποχή. Η αύξηση της παραγωγής και η διατήρηση του δείκτη αποζημιώσεων στο αυτοκίνητο σε σχετικά χαμηλά επίπεδα συνέβαλαν ουσιαστικά στην αξιοσημείωση

κερδοφορία των εταιρειών.

Αντίθετα, η αύξηση του δείκτη αποζημιώσεων (loss ratio) στις γενικές ασφαλίσεις κατά τέσσερις ποσοστιαίες μονάδες, στο 43%, ψαλίδισε ισόποσα τα λειτουργικά αποτελέσματα (μεικτά) του κλάδου στο 32% από 36% το 2020. Σαφής είναι η ανοδική πορεία το 2021 του δείκτη αποζημιώσεων στο αυτοκίνητο, που ανήλθε πλέον στο 48% από 41% που είχε βυθιστεί το 2020, κατά τη σκληρή πανδημική περίοδο. Η αύξηση της κίνησης των αυτοκινήτων, ιδιαίτερα το δεύτερο εξάμηνο του 2021, και η συγκράτηση των τιμολογίων συνέβαλε στην άνοδο του δείκτη, ο οποίος αναμένεται να συνεχίσει την πορεία του σε υψηλότερα επίπεδα το 2022, αν οι εταιρείες δεν ακολουθήσουν σε πληθωριστικές αυξήσεις τιμολογίων.

Πα το τρέχον έτος ποια είναι η εκτίμησή σας για τις επιδόσεις των ασφαλιστικών εταιρειών, δεδομένου του ευρύτερου πολιτικού και κοινωνικού περιβάλλοντος;

Σύμφωνα με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία της ΕΑΕΕ για το πρώτο δεκάμηνο του 2022, οι ασφαλίσεις ζημιών συνεχίζουν την ανοδική πορεία με 5%, σε συνέχεια του 4% του 2021, ενώ αντίθετα παρατηρείται πτώση στους κλάδους ζωής κατά μισή μονάδα. Η αύξηση αυτή είναι σε συνέπεια με τα στοιχεία και της ΕΛΣΤΑΤ για το λιανικό εμπόριο, το οποίο αυξάνεται σημαντικά, ενώ και το ΑΕΠ αναμένεται να κλείσει περίπου στο 5,5% στο σύνολο του έτους.

Ωστόσο, αν λάβουμε υπόψη το ύψος του πληθωρισμού και τις εκτιμήσεις για ισχυρή ανάπτυξη του ΑΕΠ για το 2023, δεν θα πρέπει

να έχουμε υψηλές προσδοκίες για το ύψος και τον όγκο της παραγωγής στο προσεχές διάστημα και ιδιαίτερα σε αποπληθωριστικές τιμές. Από την ανάλυση προκύπτει ότι, αν δεν υπάρξουν παρεμβάσεις ως προς τη διεύρυνση της υποχρεωτικότητας ασφάλισης σε κλάδους περιουσίας, η παραγωγή ασφαλιστρών θα παραμείνει σε χαμηλά επίπεδα. Το λογικό συμπέρασμα είναι ότι δεν αναμένονται ουσιαστικές παρεμβάσεις στην αγορά το 2023, ως έτος εκλογών, και δη κατά το πρώτο εξάμηνο. Ένα σημαντικό μέρος της κοινωνίας μας παραμένει κοντά στα επίπεδα φτώχειας, ενώ άλλο μεγάλο κομμάτι του πληθυσμού δυσκολεύεται να αντιμετωπίσει τις καθημερινές ανάγκες. Αυτό πρακτικά σημαίνει ότι οι ασφαλιστικές εταιρείες αδυνατούν, αν δεν είναι πρακτικά ανέφικτο, να βρουν νέους πελάτες για αγορά ασφαλιστικών προϊόντων. Η ανάπτυξη της οικονομίας και του διαθέσιμου εισοδήματος, ιδιαίτερα για τους χαμηλόμισθους, είναι καθοριστικός παράγοντας και για την ασφαλιστική αγορά, που στηρίζεται σε προϊόντα που είναι εκτός των απολύτως αναγκαίων.

Η πρόσφατη έκθεση του ΟΟΣΑ αναδεικνύει την αναγκαιότητα ασφάλισης κατοικιών και επιχειρήσεων ως βασικό μέσο προστασίας των οικονομικών συνεπειών από φυσικές καταστροφές. Ποια είναι η δική σας άποψη;
Η αναγκαιότητα ασφάλισης της ιδιωτικής περιουσίας ως μέτρο οικονομικής προστασίας από τις επιπτώσεις των φυσικών καταστροφών είναι ένα ζήτημα που απασχολεί την ασφαλιστική αγορά και συζητείται με τους αρμοδίους φορείς πολλά χρόνια τώρα.

Μετά και τη σύσταση του ΟΟΣΑ, όπως προκύπτει από την πρόσφατη έκθεσή του προς τη χώρα μας, σχετικά με την υποχρεωτικότητα της ασφάλισης περιουσίας και όλων των κτιρίων για κάλυψη ακραίων καιρικών φαινομένων, καθώς επίσης και των πρόσφατων δημοσιεύσεων για το καθεστώς που ισχύει σε άλλες χώρες, το ζήτημα αυτό έχει αναθερμανθεί.

Είχαμε τονίσει στο παρελθόν, μέσα από την ετήσια έκθεση της KPMG, ότι οι αυθαίρετες και πρόσκαιρες πολιτικές όσον αφορά την επιδοματική πολιτική αποζημιώσεων μετά από φυσικές καταστροφές υπονομεύουν τον θεσμό της ιδιωτικής ασφάλισης. Η καθολική

ασφάλιση της περιουσίας από ακραία φυσικά φαινόμενα και ταυτόχρονα η διαφάνεια και συνέπεια των όρων αποζημιώσεων από την πολιτεία θα ωφελήσει τόσο τους πολίτες όσο και την πολιτεία για σωστό οικονομικό προγραμματισμό. Η πολιτεία φαίνεται διστακτική στο να πάρει μέτρα προς αυτή την κατεύθυνση, λόγω των επιπτώσεων από την επιβάρυνση των νοικοκυριών και ιδιαίτερα των συνταξιούχων και των πολιτών με χαμηλά εισοδήματα. Το θέμα όμως αυτό ολοένα και γίνεται αντιληπτό ότι είναι απαραίτητο και έχει και αναπτυξιακό χαρακτήρα, ενώ μέσω της καθολικότητας η επιβάρυνση ανά νοικοκυριό θα είναι σημαντικά χαμηλότερη, λόγω του

ανταγωνισμού και της διασποράς κινδύνου. Αναγνωρίζοντας ωστόσο ότι μεγάλο μέρος του πληθυσμού, στην τωρινή συγκυρία, δεν θα είναι σε θέση να ανταποκριθεί έστω και σε χαμηλά ασφάλιστρα, μια εναλλακτική πρόταση που θα μπορούσε να διερευνηθεί, σε περίπτωση που κριθεί μη εφαρμόσιμη η καθολική ιδιωτική ασφάλιση για ακραία φυσικά φαινόμενα, θα ήταν η λειτουργία ενός ειδικού ασφαλιστικού ταμείου - φορέα με χαμηλές ασφαλιστικές εισφορές, που θα καταβάλλονται μέσω του ΕΝΦΙΑ. Το ταμείο θα καταβάλλει αποζημιώσεις μετά από φυσικές καταστροφές στο μέτρο της κάλυψης των κινδύνων που έχει αναλάβει και θα αντασφαλίζεται για τους κινδύνους αυτούς μέσα από την ιδιωτική ασφάλιση.

Πώς οι εταιρείες θα αντιμετωπίσουν το νέο λογιστικό πρότυπο για το IFRS 17;

Οι μεγάλοι ασφαλιστικοί οργανισμοί, εκμεταλλευόμενοι κυρίως την τεχνογνωσία και την υποστήριξη του ομίλου στον οποίο ανήκουν, έχουν πλέον προχωρήσει σημαντικά στην υλοποίηση του νέου λογιστικού προτύπου και εστιάζουν την προσοχή τους, ανάμεσα σε άλλα, στην παραγωγή του ισολογισμού έναρξης 1.1.2022 και των συγκριτικών στοιχείων 31.12.2022 του ΔΠΧΑ 17, προκειμένου να είναι σε θέση να γνωστοποιήσουν τον αντίκτυπο της μετάβασης στο ΔΠΧΑ 17 στις οικονομικές τους καταστάσεις του έτους 2022.

Η πρόδος υλοποίησης για τις μικρότερες εταιρείες δεν είναι τόσο σημαντική, ωστόσο, λόγω της δραστηριοποίησής τους σε χαρτοφυλάκια γενικών ασφαλίσεων, υπάρχει ακόμη κάποιος χρόνος για την ολοκλήρωση της άσκησης προσαρμογής.

Αυτό που θα μπορούσαν να αποκομίσουν οι μικρότερες ασφαλιστικές εταιρείες από την εμπειρία των μεγάλων ομίλων, ώστε να επιταχύνουν το ταξίδι τους προς την υλοποίηση του ΔΠΧΑ 17, είναι κυρίως:

- Να επικυρώσουν το πλάνο μετάβασης του ΔΠΧΑ 17 και τη δημιουργία ή ολοκλήρωση του εναρκτήριου ισολογισμού του (Μετάβασης) ΔΠΧΑ 17.

- Να αναλύσουν και να κατανοήσουν τους παράγοντες που επηρεάζουν τα αποτελέσματα

και την ανάπτυξη νέων δεικτών μέτρησης αποδοτικότητας.

- Να εξασφαλίσουν το κατάλληλο ανθρώπινο δυναμικό, καθώς οι απαιτήσεις σε πόρους θα είναι ιδιαίτερα αυξημένες, κυρίως για τους οργανισμούς αυτούς που έχουν καθυστερήσει να ξεκινήσουν την υλοποίηση.

Στο φορολογικό αντίκτυπο, δυστυχώς, παραμένει ακόμη σε εκκρεμότητα το θέμα της συζήτησης για τη φορολόγηση των ασφαλιστικών υποχρεώσεων και ιδιαίτερα η μεταχείριση του αποτελέσματος της προσαρμογής. Τέλος, σκεπτικισμός υπάρχει με την κατάταξη των εταιρειών ως προς την παρουσίαση του εσόδου-τζίρου των ασφαλιστικών κατά ΔΠΧΑ 17 και τυχόν αλλαγές που μπορεί να αυτό να επιφέρει.

Το 2021 τα κέρδη προ φόρων ήταν σε ιστορικά υψηλά. Το 2022 πώς θα κινηθεί η κερδοφορία, δεδομένου του αβέβαιου επενδυτικού κλίματος; Επίσης, πώς οι δείκτες φερεγγυότητας αυξάνονται ενώ το ενεργητικό των ασφαλιστικών εταιρειών αναμένεται να μειωθεί;

Όπως αναφέραμε προηγουμένως, η κερδοφορία το 2021 ήταν σε επίπεδα ρεκόρ. Η αύξηση της παραγωγής, η συγκράτηση των λειτουργικών εξόδων και η διατήρηση του δείκτη ζημιών σε χαμηλά ακόμη επίπεδα συνέβαλαν ουσιαστικά στην αύξηση της κερδοφορίας τα δύο τελευταία έτη, 2020 και 2021.

Το 2022 ο υψηλός πληθωρισμός αναμένεται να αυξήσει τα έξοδα των εταιρειών και επομένως να ροκανίσει το κέρδος τους. Για να διατηρηθεί το επίπεδο κερδοφορίας σε περιόδους υψηλού πληθωρισμού και δεδομένης της ανοδικής πορείας των αποζημιώσεων, θα πρέπει οι εταιρείες να έχουν τη δυνατότητα να περάσουν το κόστος αυτό στους πελάτες τους με ανάλογες αυξήσεις ασφαλίσεων, κάτι που από τα προσωρινά στοιχεία δεν φαίνεται να προκύπτει. Η αύξηση της παραγωγής κατά 5%, σύμφωνα με τα προσωρινά στοιχεία της ΕΑΕΕ για το δεκάμηνο του 2022, με καλή τουριστική περίοδο το καλοκαίρι, υποστηρίζουν την εκτίμηση αυτή.

Επιπλέον, η ανοδική τάση των επιτοκίων και αποδόσεων των ομολόγων αναμένεται να βοηθήσει την κερδοφορία των εταιρειών μέσω

των νέων τοποθετήσεων και επανεπενδύσεων των χαρτοφυλακίων, ενώ αναμένεται μείωση των μακροπρόθεσμων ασφαλιστικών υποχρεώσεων, λόγω αυξημένων επιτοκίων προεξόφλησης.

Προφανώς η απομείωση του ενεργητικού λόγω της πτώσης της αξίας των χαρτοφυλακίων επηρεάζει αρνητικά και το επίπεδο φερεγγυότητας των εταιρειών. Εντούτοις, παρατηρήσαμε ότι λόγω της διακράτησης των αυξημένων κερδών τα ίδια κεφάλαια κινήθηκαν ανοδικά το 2021, καλύπτοντας το επίπεδο πτώσης της αξίας των επενδυτικών χαρτοφυλακίων.

Το αυξημένο κόστος αποζημιώσεων θα απορροφηθεί από τις ασφαλιστικές εταιρείες ή θα μετακυλισθεί στον τελικό καταναλωτή με αυξήσεις στα ασφάλιστρα;

Ο δείκτης αποζημιώσεων στο αυτοκίνητο ανήλθε, σύμφωνα με το δείγμα μας, στο 48% από 41% που είχε βυθιστεί το 2020, κατά τη σκληρή πανδημική περίοδο. Η αύξηση της κίνησης των αυτοκινήτων, ιδιαίτερα το δεύτερο εξάμηνο του 2021, και η συγκράτηση των τιμολογίων συνέβαλε στην άνοδο του δείκτη, ο οποίος αναμένεται να συνεχίσει την πορεία του σε υψηλότερα επίπεδα το 2022, με την εκτίμηση ότι οι εταιρείες δεν ακολούθησαν σε αυξήσεις τιμολογίων στα όρια του πληθωρισμού. Από την ανάλυση της KPMG προκύπτει ότι η κίνηση του δείκτη αποζημιώσεων αναμένεται να επανέλθει στα διαχρονικά μέσα επίπεδα του 55% σε εύλογο διάστημα, που σημαίνει επιπλέον αύξηση 15%. Ωστόσο, ακόμη και σε επίπεδο κοντά στο 55% υπάρχουν ικανοποιητικά επίπεδα κερδοφορίας, δεδομένου ότι ένα λογικό ποσοστό εξόδων και προμηθειών, το οποίο ανέρχεται στο 40%, περίπου αφήνει ένα επίπεδο κερδοφορίας ίσο με 5%-7%, το οποίο για τον κλάδο του αυτοκινήτου είναι συνεπές και με τις αποδόσεις που συναντάμε σε πολλές άλλες χώρες, πιο ώριμες ασφαλιστικά. Κατά συνέπεια, αναμένουμε να συνεχιστούν με «μέτρο» οι αυξήσεις στα ασφάλιστρα, άλλα όχι στο επίπεδο που θα μπορούσαν να απορροφήσουν την αύξηση των αποζημιώσεων και του πληθωρισμού.

Το μέλλον του employee engagement

ΑΝΤΩΝΗΣ ΠΟΛΥΧΡΟΝΙΔΗΣ

Διευθυντής, Συμβουλευτικές

Υπηρεσίες Ανθρώπινου Δυναμικού, HR Professional, ΣΟΛ Crowe

Ίσως ένα από τα πιο δύσκολα θέματα του HR διαχρονικά είναι, αφενός, η κατάλληλη προσέγγιση και, αφετέρου, η ρεαλιστική αποτίμηση του employee engagement. Πόσο μάλλον όταν έχει μεσολαβήσει μια παγκόσμια υγειονομική κρίση με τεκτονικές αλλαγές στο περιβάλλον εργασίας.

Για να υπάρξει δέσμευση, χρειάζεται ένα πλαίσιο εμπιστοσύνης και συνέπειας λόγων και έργων που να αποτυπώνεται στο παρόν και να ανανεώνεται δυναμικά κάθε μέρα.

Είναι ευρέως γνωστό ότι τα τελευταία 20 χρόνια έχει γίνει πολύ σημαντική προσπάθεια από τις εταιρείες να ασχοληθούν με το θέμα του engagement του ανθρώπινου δυναμικού τους. Πολλές έρευνες, πολλές δράσεις, χιλιάδες ώρες δουλειάς και αναλύσεων στατιστικών δεδομένων και, βέβαια, ανάλογα ογκώδης αρθρογραφία για το θέμα. Η ερμηνεία μία: Όσο υψηλότερο το employee engagement τόσο μεγαλύτερη η θετική επίδραση σε μια σειρά από κρίσιμους δείκτες, όπως παραγωγικότητας, απόδοσης, διατήρησης εργαζομένων, ικανοποίησης πελατών, εργασιακού κλίματος, κερδοφορίας κ.λπ.

Παρόλα αυτά, στα στατιστικά δεδομένα των τελευταίων ετών οι δείκτες του employee engagement παραμένουν χαμηλοί ή, στην καλύτερη περίπτωση, μακριά από τις προσδοκίες των εταιρειών. Μερικά πρόσφατα στοιχεία είναι ενδεικτικά:

- Η Gallup αναφέρει ότι στις Ηνωμένες Πολιτείες, το 2021, μόνο λίγο πάνω από το 33% των εργαζομένων ήταν engaged στις εταιρείες που εργάζονται.

- Η Ευρώπη έχει τα χαμηλότερα επίπεδα δέσμευσης εργαζομένων στον κόσμο. Η ανάλυση της Gallup ανακάλυψε ότι το ποσοστό του employee engagement βρίσκεται στο 21%.

- Σύμφωνα με το Business Insider, στην Αμερική, περίπου το 70% των εργαζομένων στη μετά Covid εποχή σκέφτονται να παραιτηθούν από τη δουλειά τους, ακόμα και αν δεν έχουν βρει άλλη δουλειά.

- Οι γυναίκες εργαζόμενες δείχνουν πε-

ρισσότερη δέσμευση από τους άνδρες συναδέλφους τους, αλλά με ποσοστά που δεν υπερβαίνουν το 45%.

- Η ηλικία των εργαζομένων αποτελεί επίσης έναν καθοριστικό παράγοντα. Μελέτη έδειξε ότι εργαζόμενοι άνω των 40 ετών δείχνουν μεγαλύτερη δέσμευση έναντι νεότερων συναδέλφων τους.

- Μια δημοσίευση από την Capital Associated Industries ανέφερε ότι μόνο το 38% των εργαζομένων θα ήθελαν να παραμείνουν στην εταιρεία που εργάζονται λόγω της ικανοποίησής τους από την ισορροπία επαγγελματικής και προσωπικής ζωής.

Η δέσμευση των εργαζομένων είναι μια συναισθηματική και πνευματική διεργασία. Ένας εργαζόμενος πρέπει να το πιστεύει και να το αισθάνεται για να υποστηρίξει με προθυμία τις προσπάθειες του οργανισμού για ανάπτυξη. Αρκετές φορές δημιουργείται μια επίπλαστη ταύτιση της δέσμευσης με την αφοσίωση. Ίσως να αποτελούν τις δύο όψεις του ίδιου νομίσματος, υπάρχει όμως μια διακριτή γραμμή μεταξύ τους: Η αφοσίωση είναι πλήρης προσήλωση σε κάποιον ή κάτι και εμπεριέχει στοιχεία οικειοθελούς προσφοράς ενέργειας, χρόνου, ικανοτήτων και συναισθημάτων. Για να υπάρξει δέσμευση, χρειάζεται ένα πλαίσιο εμπιστοσύνης και συνέπειας λόγων και έργων. Να αποτυπώνεται στο παρόν και να ανανεώνεται δυναμικά κάθε μέρα. Αλλιώς, μένουν μετέωρα αρκετά ερωτήματα και προβληματισμοί για το «συναισθηματικό συμβόλαιο» μεταξύ εργαζομένων και διοίκησης.

Σύμφωνα με πρόσφατη έρευνα που δημοσίευσε η Microsoft, η πανδημία αύξησε την εστίαση των εταιρειών στη δέσμευση των εργαζομένων. Σε αυτήν την εξαιρετικά μεταμορφωτική περίοδο, οι επιχειρήσεις συνειδητοποιούν ακόμα περισσότερο ότι οι εργαζόμενοι διαδραματίζουν έναν ολοένα και πιο σημαντικό ρόλο στην επιτυχία και τη βιωσιμότητά τους, αποτελώντας αναπόσπαστο κομμάτι του επιχειρησιακού μετασχηματισμού.

Οι προτεραιότητες των CEOs εταιρειών τεχνολογίας για το 2023

ΔΙΟΝΥΣΗΣ ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ

Partner, Consulting, KPMG in Greece

Η KPMG διεξάγει σε ετήσια βάση έρευνα στην οποία συμμετέχουν πάνω από 1.000 CEOs και έχει στόχο να μετρήσει και να αναδείξει τα σημεία στα οποία σκοπεύουν να δώσουν προτεραιότητα στο ερχόμενο έτος.

Ένα τμήμα των απαντήσεων έρχεται από CEOs εταιρειών τεχνολογίας και απεικονίζει με διαφάνεια και ακρίβεια τις ανησυχίες αλλά και τις προκλήσεις του 2023. Τα αποτελέσματα της έρευνας είναι εντυπωσιακά και επικεντρώνονται σε 4 κυρίως τομείς:

- την ανάγκη να προχωρήσουν σε περαιτέρω ενέργειες ψηφιακού μετασχηματισμού,
- τις ιδιαιτερότητες προσέλκυσης και διατήρησης κατάλληλου προσωπικού,
- ποιες απειλές θεωρούν ως τις πιο σοβαρές για τον συγκεκριμένο κλάδο,
- το πόσο επηρεάζονται από θέματα περιβαλλοντικής και εταιρικής διακυβέρνησης (ESG).

Πριν δούμε αναλυτικά τα πιο σημαντικά πορίσματα του κάθε τομέα, είναι σημαντική μια πρώτη αναφορά στην αίσθηση των CEOs των εταιρειών τεχνολογίας για το γενικότερο μακροοικονομικό περιβάλλον του νέου έτους. Η συντριπτική τους πλειοψηφία (85%) θεωρεί ως πιθανή μια ύφεση τους επόμενους 12 μή-

νες, ενώ η μεγαλύτερη ανησυχία τους αφορά το πώς η ευρύτερη οικονομική κατάσταση θα επηρεάσει την πορεία της εταιρείας τους. Παρά τις ανησυχίες όμως, σε ποσοστό 86% είναι σίγουροι για τις προοπτικές ανάπτυξης της εταιρείας τους τα επόμενα τρία χρόνια και σχεδόν οι μισοί (48%) πιστεύουν ότι η αναμενόμενη ύφεση θα είναι ήπια και σύντομη. Μόνο το 30% αισθάνεται διαφορετικά, ενώ το 22% δηλώνουν ουδέτεροι, ούτε αισιόδοξοι ούτε απαισιόδοξοι.

Σε ό,τι αφορά τον τομέα του ψηφιακού μετασχηματισμού, το 64% σκοπεύει να επενδύσει στην εισαγωγή νέων τεχνολογιών, ενώ σε μεγάλο ποσοστό (70%) θεωρούν ότι πρέπει να ακολουθήσουν μια γρήγορη και επιθετική ψηφιακή στρατηγική. Ομοίως, ένα πολύ μεγάλο ποσοστό (69%) θεωρεί ότι πρέπει να επιταχύνει τον εντοπισμό περιοχών κατάλληλων για ψηφιακές επενδύσεις. Τα ποσοστά αυτά μειώθηκαν ελαφρά σε σχέση με την αντίστοιχη έρευνα του προηγούμενου έτους, παρόλα αυτά δείχνουν ότι οι επενδύσεις σε έργα ψηφιακού μετασχηματισμού δεν σταματούν, αλλά συνεχίζουν να αποτελούν βασική προτεραιότητα της αγοράς. Είναι πολύ ενδιαφέρον ότι οι περισσότεροι από τους ερωτώμενους δεν αμφιβάλλουν για την αναγκαιότητα αυτών των έργων, έχει όμως

διαπιστωθεί ότι η διαδικασία επιλογής και λήψης απόφασης εμποδίζει τη γρήγορη εξέλιξη του ψηφιακού μετασχηματισμού.

Πολύ ενδιαφέρουσες είναι και οι απαντήσεις που συνδέονται με τον τομέα της προσέλκυσης και διατήρησης ταλέντων, καθώς είναι σε άμεση σύνδεση με τον τομέα του ψηφιακού μετασχηματισμού. Εδώ εντοπίζεται σαφώς η σημαντική συμβολή του ανθρώπινου παράγοντα και μάλιστα το 57% θεωρεί ότι ο ψηφιακός μετασχηματισμός της επιχείρησης εμποδίζεται από εργαζομένους που δεν διαθέτουν τα κατάλληλα προσόντα να τον υποστηρίξουν. Επιπλέον, η πλειοψηφία των CEOs (80%) αναγνωρίζει τα φαινόμενα κόπωσης (burnout) που έχουν προκληθεί στο στελεχιακό τους δυναμικό λόγω της έντασης των διαδικασιών και των απαιτήσεων των έργων. Μάλιστα, το ποσοστό έχει αυξηθεί έναντι του 70% που είχε καταγραφεί στην αντίστοιχη έρευνα του 2021. Ως απάντηση στις προαναφερθείσες προκλήσεις, συμφωνούν ότι η λύση θα έλθει μέσα από τη δημιουργία ενός ελκυστικού πακέτου, που θα περιλαμβάνει παροχές ικανές να προσελκύσουν στελέχη πρώτης γραμμής προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος ανάπτυξης σε μεσοπρόθεσμη κλίμακα.

Η έρευνα αναδεικνύει πολλές και ενδιαφέ-

ρουσες απειλές οι οποίες έχουν εντοπιστεί για τον συγκεκριμένο κλάδο. Η χαμηλότερη, σε σχέση με το επιθυμητό επίπεδο, αποδοτικότητα των εσωτερικών διαδικασιών είναι η απειλή η οποία θεωρείται από τους CEOs ως πιο σημαντική για το 2023. Μάλιστα, ο συγκεκριμένος δείκτης εμφανίζει αξιοσημείωτη αύξηση σε σχέση με την αντίστοιχη έρευνα το περασμένου έτους (14% από 8%). Οι συμμετέχοντες στην έρευνα δείχνουν να ανησυχούν σε ποσοστό 12% για συμβάντα που μπορούν να βλάψουν την καλή φήμη της εταιρείας τους, όπως επίσης θεωρούν εξίσου σημαντικές απειλές τη γενικότερη πολιτική αστάθεια (11%) και τα πληθωριστικά φαινόμενα (9%). Αξιοσημείωτη μείωση παρουσίασαν οι ανησυχίες για την επίπτωση κυβερνοεπιθέσεων αλλά και επάρκειας της εφοδιαστικής αλυσίδας, θέματα που προφανώς αντιμετωπίστηκαν και επιλύθηκαν σε μεγάλο βαθμό τα τελευταία δύο έτη.

Τέλος, στον τομέα των θεμάτων περιβαλλοντικής και εταιρικής διακυβέρνησης (ESG), οι CEOs σε ποσοστό 55% θεωρούν ότι οι πρωτοβουλίες ESG βελτιώνουν ταυτόχρονα και τα οικονομικά αποτελέσματα, έναντι ποσοστού 38% που καταγράφηκε στην αντίστοιχη περσινή έρευνα. Η μεγάλη πλειοψηφία (79%) θεωρεί ότι

με την επίτευξη ισότητας σε θέματα φύλου, ειδικά σε διευθυντικό επίπεδο, θα ενισχυθεί ταυτόχρονα και η ανάπτυξη της εταιρείας ενώ ένα ανάλογο ποσοστό εκτιμά ότι οι πολιτικές ESG και οι στρατηγικές επενδύσεις σε ψηφιακές τεχνολογίες είναι στενά συνδεδεμένες.

Από την έρευνα προκύπτει με βεβαιότητα ότι οι ενέργειες ψηφιακού μετασχηματισμού θα συνεχιστούν, γιατί θεωρείται ότι παρέχουν ανταγωνιστικό πλεονέκτημα στις εταιρείες τεχνολογίας, παρά τους φόβους για μια σύντομη οικονομική ύφεση. Παρόλα αυτά η έλλειψη κατάλληλου προσωπικού και οι καθυστερήσεις των εσωτερικών διαδικασιών, κυρίως σε ό,τι αφορά την επιλογή και την υλοποίηση έργων, θα συνεχίσουν να είναι εμπόδια στο όραμα των CEOs, εμπόδια τα οποία πρέπει να κατανηκθούν με εύστοχες μεταρρυθμίσεις και προτάσεις. Εντυπωσιακή, τέλος, είναι η τάση υιοθέτησης πολιτικών και στρατηγικών ESG στον χώρο των τεχνολογικών εταιρειών, όπως επίσης και η πεποίθηση ότι αυτό είναι προς όφελος των επιχειρηματικών τους στόχων.

Μια ματιά στο μέλλον των πληρωμών

ΓΡΗΓΟΡΗΣ ΚΑΡΥΔΗΣ

Senior Manager, Advisory, PwC
Ελλάδας

Πριν από μερικά χρόνια οι πληρωμές γίνονταν σχεδόν αποκλειστικά με μετρητά, ενώ από το 2015 κι έπειτα, με βασικούς επιταχυντές τα capital controls και την πανδημία, οι εγχρήματες συναλλαγές δίνουν σταδιακά αλλά και ταχύτατα τη θέση τους στις μη εγχρήματες. Σύμφωνα με στοιχεία της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, οι εκδοθείσες κάρτες, καθώς και η διάθεση τερματικών αποδοχής καρτών (POS) στην Ελλάδα αυξήθηκαν κατά 5% το 2021 σε σχέση με το 2020. Επίσης, την ίδια περίοδο αναφοράς, ο όγκος και η αξία των μη εγχρήματων συναλλαγών αυξήθηκαν κατά 21% και 4% αντίστοιχα.

Την τελευταία διετία, η εγχώρια αγορά πληρωμών βίωσε δομικό μετασχηματισμό, με τη σύναψη στρατηγικών συνεργασιών των συστημικών τραπεζών με σημαντικούς διεθνείς παίκτες του κλάδου. Η εξειδίκευση, οι νέες λύσεις και οι καινοτόμες τεχνολογίες που φέρνουν ως παρακαταθήκη αναμένεται να επιταχύνουν την εξέλιξη μιας ήδη εξελισσόμενης αγοράς. Στην εν λόγω αγορά, μερίδιο διεκδικούν πλέον ακόμα και εταιρείες που παραδοσιακά δραστηριοποιούνταν σε άλλους τομείς, όπως τηλεπικοινωνίες, τυχερά παίγνια, διανομή φαγητού κ.ά.

Τελικό ζητούμενο πληρωτών και δικαιούχων πληρωμών είναι η απρόσκοπτη εμπειρία πληρωμής από τη στιγμή της έναρξής της μέχρι την τελική εκκαθάριση, η επίτευξη του οποίου αναμένεται να συμβεί μέσα από προϊόντα και υπηρεσίες που προσφέρονται ήδη, καθώς και από την εξέλιξη αυτών, όπως αναλύονται παρακάτω.

Σήμερα, πέρα από τις κλασικές συσκευές POS, δίνεται πλέον η δυνατότητα, με ειδικό λογισμικό, να μετατρέπεται σε POS οποιαδήποτε κινητή συσκευή. Επίσης, προσφέρονται προσαρμοσμένες λύσεις ηλεκτρονικού εμπορίου, ενώ αυξάνεται διαρκώς η χρήση ηλεκτρονικών πορτοφολιών (e-wallets) και ψηφιακών καρτών. Ως προσφερόμενες υπηρεσίες προστιθέμενης αξίας, ενδεικτικά αναφέρουμε τις άτοκες δόσεις με χρήση πιστωτικής, την πληρωμή μέσω SMS και email, τη δυναμική μετατροπή νομίσματος κ.ά. Η ελληνική αγορά είναι εξοικειωμένη με τις παραπάνω υπηρεσίες, όμως υπάρχουν και τάσεις οι οποίες απαντώνται μεν σε πρώιμα εξελικτικά στάδια αλλά αναδύονται παγκοσμίως. Μερικές από αυτές αναφέρονται επιγραμματικά παρακάτω, επιχειρώντας μια ματιά στο μέλλον των πληρωμών.

Buy-Now-Pay-Later (BNPL): Μεταφράζοντας τον όρο ως «Αγοράζω τώρα, πληρώνω αργότερα», έμποροι με σχετική άδεια ή και σε συνεργασία με χρηματοπιστωτικά ιδρύματα προσφέρουν στους αγοραστές τη δυνατότητα αποπληρωμής αγαθών σε δόσεις χωρίς πιστωτική κάρτα. Άρχισε να προσφέρεται πρόσφατα στην Ελλάδα και φαίνεται πως υπάρχουν ακόμα πολλά περιθώρια διεύρυνσης της διάθεσής του.

Open Banking (Ανοικτή τραπεζική): Τρίτοι πάροχοι έχουν δυνατότητα πρόσβασης σε τραπεζικά δεδομένα πελατών κατόπιν συγκατάθεσής τους, προσφέροντας νέα εργαλεία πληρωμών και άλλες προσαρμοσμένες υπηρεσίες, βασιζόμενοι στις υποδομές των τραπεζών που καθίστανται προσβάσιμες μέσω ειδικών διεπαφών (APIs). Οι δυνατότητες αυτές δεν

έχουν αναπτυχθεί πλήρως ακόμα σε Ελλάδα και Ευρώπη.

Banking-as-a-Service (BaaS): Στην «Τραπεζική ως υπηρεσία», τράπεζες δίνουν τη δυνατότητα σε μη τραπεζικές επιχειρήσεις να ενσωματώνουν υπηρεσίες πληρωμών και ψηφιακής τραπεζικής στα δικά τους προϊόντα. Για παράδειγμα, ο πελάτης θέλει να πληρώσει ένα αεροπορικό εισιτήριο με πίστωση και η αεροπορική εταιρεία του επιτρέπει, μέσω της ιστοσελίδας της, να λάβει δάνειο από συνεργαζόμενη τράπεζα.

Platform Banking: Στην «Τραπεζική ως πλατφόρμα», τράπεζες ενσωματώνουν στα προϊόντα τους υπηρεσίες εταιρειών χρηματοοικονομικής τεχνολογίας (fintechs), προσφέροντας χρηματοοικονομικές λύσεις συγκεντρωμένες σε ένα σημείο, βελτιστοποιώντας την εμπειρία του τελικού πελάτη.

Central Bank Digital Currency (CBDC): Ψηφιακά νομίσματα, εκδιδόμενα από κεντρικές τράπεζες. Αποτελούν εναλλακτική των κρυπτονομισμάτων και χρησιμοποιούνται σε ηλεκτρονικές συναλλαγές. Μπακάμες, Νιγηρία και άλλες οκτώ χώρες έχουν ήδη εκδώσει το δικό τους CBDC, ενώ βρίσκεται σε στάδιο διερεύνησης ή πιλοτικής κυκλοφορίας σε περίπου εκατό ακόμα. Μέσα στο 2022, μάλιστα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανακοίνωσε διαβούλευση με στόχο τη θεσμοθέτηση ρυθμιστικού πλαισίου του ψηφιακού ευρώ.

Τα παραπάνω αποτελούν μόνο ένα μέρος των τάσεων της αγοράς πληρωμών, οι οποίες υποδεικνύουν νέα λειτουργικά μοντέλα συνεργασίας μεταξύ τραπεζών και fintechs, που φαίνεται να οδηγούν σε ενοποιημένα οικοσυστήματα χρηματοοικονομικών υπηρεσιών. Ειδικά οι τράπεζες θα κληθούν να διαδραματίσουν διαφορετικό ρόλο απ' ό,τι στο παρελθόν, ενσωματώνοντας νέες τεχνολογίες και καινοτομίες. Το βέβαιο είναι πως το μέλλον των πληρωμών αναμένεται ενδιαφέρον και αρκετά διαφοροποιημένο σε σχέση με παλαιότερα.

Ποιο είναι το μέλλον του εξωτερικού ελέγχου;

ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΑΜΙΝΑΡΗΣ

Partner, Head of Audit, KPMG στην Ελλάδα

Τα τελευταία χρόνια, το θέμα της διαχείρισης κινδύνων είναι αρκετά ψηλά στην ατζέντα αυτών που είναι επιφορτισμένοι με τη διακυβέρνηση στις επιχειρήσεις, κάτι το οποίο αναμένεται να συνεχιστεί με την ίδια ένταση στο προσεχές διάστημα. Παραδοσιακά, η διαχείριση κινδύνων ήταν μια αποστασιοποιημένη και μεμονωμένη λειτουργία, μια «άσκηση επί χάρτου» που συνήθως, μετά από κάποιο σημαντικό γεγονός, η «επιστροφή στην κανονικότητα» ήταν «θέμα χρόνου». Στο σημερινό περιβάλλον βέβαια, όπου οι επιχειρηματικές συνθήκες συνεχώς μεταβάλλονται, η διαχείριση κινδύνων είναι μια πολύ σύνθετη και απαιτητική λειτουργία.

Δεδομένου λοιπόν ότι ένας έλεγχος είναι τόσο καλός όσο και η εκτίμηση κινδύνου στην οποία βασίζεται, θα μπορούσε ο έλεγχος του μέλλοντος να μην είναι άρρηκτα συνδεδεμένος με τις επιπτώσεις των στρατηγικών κινδύνων στη λειτουργία της επιχείρησης;

Από τον ελεγκτή ήδη ζητείται να αναλύσει δεδομένα από ένα ευρύ φάσμα: γεωπολιτική, οικονομική απόδοση, αποτιμήσεις περιουσιακών στοιχείων, απειλές στον κυβερνοχώρο, προστασία δεδομένων, ιδιωτικότητα κ.λπ. Επιπλέον, να αξιολογεί κινδύνους όχι μόνο ως προς την πιθανότητα αλλά και την επίπτωση που ενδέχεται να έχουν στη λειτουργία της επιχείρησης. Παράλληλα, να λάβει υπόψη τις σχέσεις και τις αλληλεξαρτήσεις που έχουν οι κίνδυνοι μεταξύ τους και την ταχύτητα με την οποία μπορούν να εμφανιστούν, δεδομένου ότι οι κίνδυνοι σπάνια προκύπτουν μεμονωμένα.

Πέρα από τη μελέτη της διαχείρισης κινδύνου, βασικό θεμέλιο για τον σημερινό έλεγχο

είναι πλέον η τεχνολογία. Μέσα στην επόμενη δεκαετία, οι τεχνολογικές πλατφόρμες που χρησιμοποιούνται στον έλεγχο αναμένεται να επεκταθούν και να εξελιχθούν περαιτέρω, με σημαντικότερες τις τεχνολογικές εξελίξεις που αφορούν τη λήψη, επεξεργασία και ερμηνεία δεδομένων και την εφαρμογή αναλύσεων.

Γενικά, μέσα από την κατανόηση της λειτουργίας διαχείρισης κινδύνων και από την εκτεταμένη χρήση της τεχνολογίας σε συνεχή βάση, αναμένεται ο οικονομικός έλεγχος να γίνει ένας πιο «ζωντανός έλεγχος», επιτρέποντας στον ελεγκτή να αναπτύξει μια «επιχειρηματική οπτική», να αφιερώσει μεγαλύτερο μέρος του διαθέσιμου χρόνου του στις περιοχές με μεγαλύτερο ελεγκτικό κίνδυνο, στα σημαντικότερα θέματα ελέγχου και στις σημαντικότερες εκτιμήσεις της διοίκησης.

Η στρατηγική και το ESG δείχνουν το δρόμο

Πέρα από τη διαχείριση κινδύνων και την τεχνολογία, ο έλεγχος πρέπει να συνδεθεί περισσότερο και με τη γενική στρατηγική της επιχείρησης και τη λήψη των αποφάσεών της – και, εντέλει, πώς αυτό εκφράζεται και ενσωματώνεται στις οικονομικές καταστάσεις, κάτι που, απ' ό,τι φαίνεται, αναζητούν όλο και περισσότερο οι επενδυτές και οι αναλυτές.

Φυσικά, στη σημερινή εποχή δεν είναι δυνατό να αναφέρεσαι στη στρατηγική της επιχείρησης χωρίς να λαμβάνεις υπόψη το ESG ως έναν από τους κορυφαίους παράγοντες καθορισμού της στρατηγικής της επιχείρησης –και ιδιαίτερα την κλιματική αλλαγή– οπότε, φυσικά, η εργασία του ελεγκτή δεν θα μπορούσε να μη λαμβάνει υπόψη το θέμα αυτό.

Αυτό που θέλουν να γνωρίζουν οι επενδυτές και οι άλλοι ενδιαφερόμενοι είναι: «Ποιες αλλαγές κάνει μια εταιρεία στη στρατηγική της για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και πώς αυτές, τελικά, αντανακλώνται στις οικονομικές της καταστάσεις; Πώς πρέπει να ερμηνεύσουμε την πραγματικότητα αυτή που

έχουμε μπροστά μας;»

Αναμένουμε λοιπόν την επόμενη δεκαετία να δούμε όλο και περισσότερα στοιχεία του ESG να ενσωματώνονται στο πεδίο εφαρμογής του ελέγχου και οι ελεγκτές να ζητείται να παρέχουν διασφάλιση σχετικά με μη χρηματοοικονομικές πληροφορίες. Αναμένουμε, επίσης, να δούμε όλο και περισσότερο την ενσωμάτωση των μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις, έως ότου τελικά αποτελέσουν μέρος της ίδιας ενιαίας «εικόνας και παρουσίας».

Οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις μπορεί να παραμένουν το βασικό (και το πλέον ισχυρό και αξιόπιστο) πλαίσιο εταιρικής αναφοράς, ο τρόπος όμως που αξιολογούνται οι επιχειρήσεις μετασχηματίζεται. Οι απλοϊκές μετρήσεις των κερδών/ζημιών ή των κερδών ανά μετοχή δεν αναμένεται να είναι η πρωταρχική βάση αξιολόγησης των ενδιαφερομένων μερών για την απόδοση και την αξία της επιχείρησης. Ήδη όλο και περισσότερο οι προσδοκίες που διατυπώνουν οι ρυθμιστικές αρχές, οι επιτροπές ελέγχου και οι επενδυτές εκφράζουν την τάση αυτή, ενώ, παράλληλα, οι εταιρείες αξιολογούνται και αποτιμούνται βάσει της επίδρασής τους στην κοινωνία και στο περιβάλλον.

Το ESG είναι πλέον στο κέντρο του ενδιαφέροντος – και οι ελεγκτές καλούνται να διασφαλίσουν ότι οι πληροφορίες που δημοσιοποιούνται είναι αξιόπιστες. Οι ελεγκτές θα είναι υπόλογοι για τον ρόλο τους αυτό και ουσιαστικά δεν πρόκειται για μια ακόμα υπηρεσία που θα προσφέρουν στους πελάτες τους αλλά για τον μετασχηματισμό του αποτυπώματός τους στην κοινωνία και στην επενδυτική κοινότητα.

Η ανάγκη, λοιπόν, παροχής διασφάλισης σχετικά με τις γνωστοποιήσεις ESG είναι μια σημαντική εξέλιξη για τον έλεγχο, μια συζήτηση που γίνεται πολλά χρόνια τώρα, ειδικότερα ως προς το πώς και εάν ο έλεγχος μπορεί να καλύψει περιοχές πέρα από αυτές των χρηματοοικονομικών πληροφοριών. Η ανάγκη αυτή είναι πλέον ήδη εδώ και πρέπει να ικανοποιηθεί.

Ενδοομιλικές συναλλαγές και φορολογικές αναμορφώσεις

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΑΡΑΜΠΑΤΖΗΣ

*Director, Φορολογικό Τμήμα, PwC
Ελλάδας*

Τα τελευταία χρόνια, η συχνότητα των φορολογικών ελέγχων που εστιάζουν σχεδόν αποκλειστικά στις ενδοομιλικές συναλλαγές ολοένα και μεγαλώνει. Το γεγονός αυτό έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση του κινδύνου επιπλέον φορολογικών αναμορφώσεων και επιβολής σχετικών προστίμων για τη μη συμμόρφωση με τις υποχρεώσεις που ορίζει η νομοθεσία περί ενδοομιλικών συναλλαγών.

Στο πλαίσιο ανεύρεσης των τρόπων επίλυσης των φορολογικών διαφορών που προκύπτουν ή αναμένεται να προκύψουν σε ενδοομιλικές συναλλαγές μεταξύ αλλοδαπών επιχειρήσεων, οι ελληνικές εταιρείες έχουν τη δυνατότητα να καταφύγουν είτε στη διαδικασία αμοιβαίου διακανονισμού (Mutual Agreement Procedure, MAP), όπως προβλέπεται στις συμβάσεις αποφυγής διπλής φορολογίας του εισοδήματος, είτε σε συμφωνίες προέγκρισης μεθοδολογίας ενδοομιλικής τιμολόγησης (Advanced Pricing Agreements, APAs), οι οποίες καθορίζουν εκ των προτέρων ένα σύνολο κριτηρίων για τον προσδιορισμό της ενδοομιλικής τιμολόγησης εντός συγκεκριμένης μελλοντικής χρονικής περιόδου.

Εκτός από τα παραπάνω, τον Σεπτέμβριο του 2022, με τον Ν. 4972/2022 εισάγεται για πρώτη φορά στην Ελλάδα η έννοια της αντίστροφης φορολογικής αναμόρφωσης, με απώτερο σκοπό τη διόρθωση των κερδών στις ενδοομιλικές συναλλαγές μεταξύ ελληνικών εταιρειών. Οι αντίστροφες φορολογικές αναμορφώσεις

είναι γνωστές στη διεθνή βιβλιογραφία ως «corresponding adjustments» και έχουν στόχο την αποφυγή διπλής φορολόγησης του εισοδήματος σε συναλλαγές μεταξύ αλλοδαπών συνδεδεμένων μερών. Πριν την εισαγωγή της παραπάνω διάταξης, όταν προέκυπταν φορολογικές διαφορές σε περιπτώσεις φορολογικών ελέγχων, αυτό γινόταν μονομερώς και δεν υπήρχε η δυνατότητα αντίστροφης αναμόρφωσης από το αντισυμβαλλόμενο μέρος με αύξηση των δαπανών του και άρα μείωσης του οφειλόμενου φόρου.

Με την εισαγωγή της παραπάνω διάταξης στην ελληνική νομοθεσία δίνεται πια η δυνατότητα στις ημεδαπές επιχειρήσεις να προστατευτούν από περιπτώσεις διπλής φορολόγησης, ως απόρροια φορολογικών διαφορών που προκύπτουν στο πλαίσιο των φορολογικών ελέγχων στις ενδοομιλικές συναλλαγές μεταξύ ελληνικών συνδεδεμένων εταιρειών.

Η σχετική διάταξη προβλέπει ότι εάν στα κέρδη νομικού προσώπου, τα οποία υπάγονται σε φόρο στην Ελλάδα, περιληφθούν κατόπιν φορολογικού ελέγχου (αρχικά ελεγχόμενη εταιρεία) επιπλέον κέρδη, το δεύτερο υπαγόμενο στον φόρο συνδεδεμένο νομικό πρόσωπο έχει τη δυνατότητα να ζητήσει ανάλογη προσαρμογή/μείωση στα φορολογητέα κέρδη του με υποβολή τροποποιητικής φορολογικής δήλωσης. Με την πολύ πρόσφατη εγκύκλιο Ε. 2087/16.12.2022 της ΑΑΔΕ παρέχονται επιπλέον πρακτικές οδηγίες και διευκρινίσεις σχετικά με τη δυνατότητα αυτή.

Στο πλαίσιο αυτό, διευκρινίζεται ότι ο μηχανισμός διόρθωσης των φορολογητέων κερδών αφορά και στις περιπτώσεις που δεν εκδίδεται πράξη διορθωτικού προσδιορισμού του φόρου. Αυτό συμβαίνει όταν τα νομικά πρόσωπα, που υπόκεινται αρχικά σε φορολογικό έλεγχο, υποβάλλουν αρχική ή τροποποιητική φορολογική δήλωση μετά την κοινοποίηση της εντολής ελέγχου ή της πρόσκλησης παροχής

πληροφοριών και μέχρι την κοινοποίηση του προσωρινού προσδιορισμού του φόρου.

Το χρονικό διάστημα υποβολής της τροποποιητικής δήλωσης δεν μπορεί να είναι μεγαλύτερο των τριών (3) μηνών από την κοινοποίηση της πράξης διορθωτικού προσδιορισμού του φόρου στην αρχικά ελεγχόμενη εταιρεία. Σε περίπτωση που δεν εκδίδεται πράξη διορθωτικού προσδιορισμού του φόρου λόγω υποβολής δήλωσης, η τρίμηνη προθεσμία υπολογίζεται από την κοινοποίηση της έκθεσης ελέγχου στην αρχικά ελεγχόμενη εταιρεία.

Διευκρινίζεται ότι προϋπόθεση για την επιστροφή ή τον συμψηφισμό φόρου, που σχετίζεται με τις αντίστροφες φορολογικές αναμορφώσεις, είναι η εξόφληση από την αρχικά ελεγχόμενη εταιρεία του φόρου που προέκυψε βάσει της οριστικής πράξης διορθωτικού προσδιορισμού φόρου εισοδήματος ή βάσει της δήλωσης φορολογίας εισοδήματος. Πα το φορολογικό έτος 2021 ή παλαιότερο, οι αντίστροφες φορολογικές αναμορφώσεις σημειώνονται σε συγκεκριμένο κωδικό (462) στο έντυπο της φορολογικής δήλωσης του έτους που αφορά. Πα την καταχώρηση των ποσών στα αντίστοιχα έντυπα των επόμενων φορολογικών ετών αναμένονται οδηγίες.

Οι τροποποιητικές φορολογικές δηλώσεις και η συνοδευτική έκθεση ελέγχου της αρχικά ελεγχόμενης εταιρείας υποβάλλονται είτε μέσω της ψηφιακής πύλης της ΑΑΔΕ (myAADE), είτε ταχυδρομικά στην αρμόδια ΔΟΥ. Επιπλέον, παρέχεται η δυνατότητα υποβολής της φορολογικής δήλωσης με απευθείας κατάθεση στην αρμόδια ΔΟΥ.

Οι εν λόγω διατάξεις αποτελούν μια θετική εξέλιξη στον τρόπο επίλυσης των φορολογικών διαφορών που προκύπτουν στις ενδοομιλικές συναλλαγές μεταξύ ελληνικών εταιρειών, και αναμένεται να συμβάλλουν στη δίκαιη κατανομή των φορολογητέων κερδών και την αποφυγή της διπλής φορολόγησης του εισοδήματος.

Συμφωνία για την υιοθέτηση ελάχιστου φορολογικού συντελεστή 15% στην Ε.Ε.

ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ ΜΑΡΟΥΣΑΚΗ

Tax Partner, PwC Ελλάδα

δύσκολο εγχείρημα, λαμβάνοντας υπόψη την απαίτηση για ομοφωνία στην υιοθέτηση φορολογικών μέτρων. Αντιρρήσεις αρχικά εκφράστηκαν από την Πολωνία, οι οποίες άρθηκαν στη συνέχεια, ενώ «φρένο» έβαλε τελικά η Ουγγαρία, ασκώντας βέτο τον Ιούνιο του 2022.

Τον Σεπτέμβριο η Γαλλία, η Γερμανία, η Ιταλία, η Ολλανδία και η Ισπανία ανακοίνωσαν ότι αν δεν επιτευχθεί συμφωνία σε επίπεδο Ε.Ε. θα προχωρήσουν σε μονομερή υιοθέτηση του Πυλώνα 2, ενώ το Ηνωμένο Βασίλειο έχει δημοσιεύσει σχέδιο νομοθεσίας για την υιοθέτηση του Πυλώνα 2.

Οι διεργασίες συνεχίστηκαν και στις 12 Δεκεμβρίου 2022 ανακοινώθηκε η επίτευξη της απαιτούμενης ομοφωνίας και η υιοθέτηση του ελάχιστου εταιρικού φόρου 15% αποτελεί νέα πραγματικότητα για τους πολυεθνικούς και εγχώριους ομίλους, με συνδυασμένο ετήσιο κύκλο εργασιών ομίλου τουλάχιστον 750 εκατ. ευρώ βάσει ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων.

Ο βασικός κανόνας λειτουργεί με την επιβολή συμπληρωματικού φόρου στην τελική μητρική οντότητα, όταν αυτή είναι εγκατεστημένη στην Ε.Ε. όσον αφορά το χαμηλά φορολογητέο εισόδημα των οντοτήτων του ομίλου εντός και εκτός Ε.Ε., ενώ προβλέπεται και η επιβολή συμπληρωματικού φόρου από τις εντός της Ε.Ε. εγκατεστημένες εταιρείες όταν δεν υπάρχει αντίστοιχο αποδεκτό πλαίσιο στη δικαιοδοσία της τελικής μητρικής οντότητας εκτός Ε.Ε.

Επίσης, προκειμένου να διαφυλαχθεί η κυριαρχία των κρατών μελών, η οδηγία προβλέπει ότι ένα κράτος μέλος μπορεί να επιλέξει να εφαρμόσει, σε εγχώριο επίπεδο, τον συμπληρωματικό φόρο στις επιχειρήσεις που είναι εγκατεστημένες στο έδαφός του.

Η επίπτωση στα κράτη με φορολογικό συντελεστή χαμηλότερο του 15% (Βουλγαρία, Κύπρος, Ουγγαρία, Ιρλανδία) είναι προφανής. Ωστόσο, δεν είναι καθόλου προφανές ότι η ύπαρξη υψηλότερου ονομαστικού φορολογι-

κού συντελεστή διασφαλίζει τη μη επιβολή συμπληρωματικού φόρου ακόμα και σε περιπτώσεις ζημιολογικών εταιρειών.

Το σίγουρο είναι ότι η φορολόγηση των επιχειρήσεων εντός της Ε.Ε. θα αναδιαμορφωθεί σε μεγάλο βαθμό. Δεδομένης της ανάγκης των κρατών μελών για διαφύλαξη των δημοσιονομικών τους εσόδων, θα ανέμενε κανείς κάθε κράτος μέλος να υιοθετήσει εγχώριους κανόνες που θα του επιτρέπουν να εισπράττει συμπληρωματικό φόρο όταν προκύπτει χαμηλότερο επίπεδο φορολόγησης των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στο έδαφός του, αντί να εισπράττεται το σύνολο του πρόσθετου φόρου στο επίπεδο της τελικής μητρικής οντότητας. Κανείς επίσης δεν μπορεί να αποκλείσει ότι η αναμενόμενη αναμόρφωση της φορολογίας των επιχειρήσεων θα περιοριστεί στους μεγάλους ομίλους και δεν θα επεκταθεί, ως εσωτερικό δίκαιο πλέον, σε όλες τις επιχειρήσεις.

Παρόλο που διεθνώς διατυπώνονται ενστάσεις τόσο ως προς την αύξηση του διοικητικού κόστους συμμόρφωσης, την πολυπλοκότητα των νέων κανόνων, αλλά και της συμβατότητας αυτών με το διεθνές και ενωσιακό δίκαιο, οι επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται εντός Ε.Ε. πρέπει να κινητοποιηθούν προκειμένου να είναι σε θέση να ανταποκριθούν στις υποχρεώσεις τους.

Απαιτείται άμεσα ενδελεχής διαγνωστικός έλεγχος σε επίπεδο ομίλου προκειμένου να εντοπιστεί η επίπτωση της εφαρμογής των νέων κανόνων ανά δικαιοδοσία, ο έλεγχος των συστημάτων για τον εντοπισμό των στοιχείων που θα χρειαστούν προκειμένου να συμμορφωθούν με τις νέες απαιτήσεις ενισχυμένης αναφοράς ή και οι ελλείψεις αυτών προκειμένου να συμπληρωθούν έγκαιρα και ενδεχομένως η επανεξέταση της δομής και λειτουργίας του ομίλου υπό τα νέα δεδομένα.

Ο χρόνος πιέζει, δεδομένου ότι οι νέοι κανόνες θα εφαρμοστούν σε φορολογικές χρήσεις που αρχίζουν από 31.12.2023.

Σε διεθνές επίπεδο η συμφωνία για θέσπιση ελάχιστης πραγματικής φορολόγησης των μεγάλων πολυεθνικών ομίλων με συντελεστή 15% (Πυλώνας 2) είχε ήδη επιτευχθεί τον Οκτώβριο του 2021 από περίπου 140 χώρες μέλη του ΟΟΣΑ.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, επιδιώκοντας να εξασφαλίσει την ομοιόμορφη εφαρμογή των κανόνων εντός της Ε.Ε., στις 22 Δεκεμβρίου 2021 παρουσίασε την Πρόταση Οδηγίας για τη θέσπιση του Πυλώνα 2 με όρους που συνάδουν με τους πρότυπους κανόνες του ΟΟΣΑ.

Η υιοθέτηση όμως της Οδηγίας αποδείχτηκε

Δυναμική ανάκαμψη για τον ελληνικό τουρισμό το 2022

ΕΥ

Τις σημαντικές ευκαιρίες και προκλήσεις που αντιμετωπίζει ο ελληνικός τουρισμός στο σημερινό παγκόσμιο περιβάλλον αυξημένης αβεβαιότητας αναλύει η πρόσφατη μελέτη της ΕΥ, «Industry Pulse Report: Travel & Tourism».

Ο κλάδος του τουρισμού, ο οποίος αποτελεί βασικό πυλώνα της ελληνικής οικονομίας, συνεισφέροντας τα τελευταία χρόνια, άμεσα ή έμμεσα, περίπου το 25% του ΑΕΠ της χώρας, υπέστη σοβαρό πλήγμα την περίοδο της πανδημίας, και ειδικότερα το 2020, εξαιτίας των ανησυχιών για τη μετάδοση του ιού και των περιορισμών στις μετακινήσεις.

Το 2021 οι επιδόσεις του κλάδου ανέκαμψαν αισθητά, ωστόσο οι αφίξεις και τα έσοδα από τον τουρισμό παρέμειναν 55% και 43%, αντίστοιχα, κάτω από τα ιστορικά υψηλά επίπεδα του 2019, το οποίο αποτελεί χρονιά «αναφοράς» για τον κλάδο. Για το 2022, τα μέχρι στιγμής δεδομένα δείχνουν μια ισχυρή ανοδική τάση, δημιουργώντας βάσιμες προσδοκίες ότι οι αφίξεις θα πλησιάσουν τα επίπεδα του 2019, ενώ τα έσοδα θα τα ξεπεράσουν. Η τάση ανάκαμψης παρατηρήθηκε και σε μήνες εκτός περιόδου αιχμής, όπως ο Σεπτέμβριος και ο Οκτώβριος.

Οι άμεσες επιπτώσεις του πολέμου στην Ουκρανία είναι, μέχρι στιγμής, περιορισμένες, καθώς η συμμετοχή των Ρώσων τουριστών στις διεθνείς αφίξεις είχε ήδη περιοριστεί από το 7,5%, το 2013, στο 2%, το 2019, των δε Ουκρανών δεν ξεπερνούσε το 0,4%. Ωστόσο,

οι έμμεσες επιπτώσεις ενδέχεται να είναι σημαντικές, καθώς το περιβάλλον υψηλού πληθωρισμού περιορίζει τις δαπάνες των καταναλωτών για τουρισμό και αναψυχή, ενώ η αύξηση του κόστους της ενέργειας περιορίζει τα περιθώρια κέρδους του κλάδου.

Ο ξενοδοχειακός κλάδος, μετά την καθίζηση του 2020 κατέγραψε ισχυρή ανάκαμψη. Συγκεκριμένα για το 2022, ειδικά μεταξύ Μαΐου και Σεπτεμβρίου, τα έσοδα των ξενοδοχείων προσέγγισαν τα επίπεδα προ της πανδημίας, παρά το γεγονός ότι περιορίστηκε ο συνολικός αριθμός των διανυκτερεύσεων των επισκεπτών. Τον Οκτώβριο, μάλιστα, τα έσοδα των ξενοδοχείων αυξήθηκαν κατά 25% σε σύγκριση με τα επίπεδα του αντίστοιχου μήνα του 2019.

Τα αυξημένα έσοδα των ξενοδοχείων ανά διανυκτέρευση αντικατοπτρίζουν τα υψηλότερα κόσθη που επιβαρύνουν τη λειτουργία των ξενοδοχείων, λόγω, κυρίως, της αύξησης του κόστους της ενέργειας, είναι όμως ενδεικτικά και της στρόφης του ελληνικού τουρισμού σε αγορές υψηλότερου εισοδήματος. Η στρόφη αυτή επιβεβαιώνεται από την ισχυρότερη ανάκαμψη των πολυτελών ξενοδοχείων το 2021 και το 2022, σε σύγκριση με τις αποδόσεις των ξενοδοχείων χαμηλότερων προδιαγραφών.

Καλύτερες οι επιδόσεις των ξενοδοχείων πέντε αστέρων

Η μέση τιμή ανά διανυκτέρευση (average

daily rate, ADR), μετά τη μείωση του 2020, αυξήθηκε σημαντικά το 2021, ξεπερνώντας τα επίπεδα του 2019. Η τάση αυτή καταγράφεται πιο έντονα για τα ξενοδοχεία πέντε αστέρων, όπου, ενδεικτικά για τον μήνα Αύγουστο, η μέση τιμή ανά διανυκτέρευση αυξήθηκε κατά 17% το 2021, σε σύγκριση με το 2019, ενώ για το σύνολο των ξενοδοχείων αυξήθηκε κατά 5%. Η αύξηση της μέσης τιμής ανά διανυκτέρευση, όπως και της είσπραξης ανά διαθέσιμο δωμάτιο (revenue per available room, RevPaR) συνεχίστηκε και το 2022, με τους δύο δείκτες να ξεπερνούν τα επίπεδα του 2019, κατά 18% και 17% αντίστοιχα, για το διάστημα Ιουνίου

- Οκτωβρίου.

Το ποσοστό πληρότητας των ξενοδοχείων ανέκαμψε και αυτό το 2021, χωρίς, ωστόσο, να προσεγγίσει τα επίπεδα του 2019. Και πάλι, τα ξενοδοχεία πέντε και τεσσάρων αστέρων κατέγραψαν υψηλότερα ποσοστά πληρότητας από τα υπόλοιπα. Τα ποσοστά πληρότητας αναμένεται να αυξηθούν περαιτέρω το 2022. Ενδεικτικά, στην αγορά της Αθήνας η πληρότητα για τους κρίσιμους μήνες Ιούνιο, Ιούλιο, Αύγουστο και Σεπτέμβριο έφτασε ποσοστά 91%, 89%, 82% και 93% αντίστοιχα, οριακά χαμηλότερα από το 2019 (93%, 90%, 84% και 95%). Για τον Οκτώβριο, όμως, η πληρότητα φέτος

ξεπέρασε ελαφρά τον αντίστοιχο μήνα του 2019 (86,8% το 2022, σε σχέση με το 86,4% το 2019), οδηγώντας την αγορά της Αθήνας σε ένα δυναμικό κλείσιμο της χρονιάς.

Παρά τις αρνητικές συνθήκες που δημιούργησε η πανδημία, ο συνολικός αριθμός των κλινών των ελληνικών ξενοδοχείων αυξήθηκε, τόσο το 2020 όσο και το 2021, σωρευτικά κατά 1,8%, φτάνοντας τις 442.000 κλίνες. Στο ίδιο διάστημα, ο αριθμός των ξενοδοχειακών μονάδων πέντε αστέρων αυξήθηκε κατά 8%.

Το αυξημένο ενδιαφέρον για τα ξενοδοχεία υψηλών προδιαγραφών επιβεβαιώνεται και από τα στοιχεία για τις ανακαινίσεις. Οι δαπά-

νες για ανακαινίσεις στο σύνολο των ξενοδοχείων μειώθηκαν στο ένα τρίτο το 2020, αλλά ανέκαμψαν σημαντικά το 2021, φτάνοντας τα 830 εκατ. ευρώ. Οι ανακαινίσεις ξενοδοχείων πέντε αστέρων αντιπροσώπευαν το 48% του συνόλου το 2021, έναντι 25% το 2019.

Η στροφή του ελληνικού τουρισμού προς αγορές υψηλότερου εισοδήματος, πέραν της συμβολής στην αύξηση των εσόδων, μπορεί να ενισχύσει την ανθεκτικότητα του κλάδου σε μελλοντικές κρίσεις ή απότομες κάμψεις της ζήτησης, που μπορεί να προκύψουν από εξωγενείς παράγοντες οι οποίοι επηρεάζουν τον κλάδο σε παγκόσμια κλίμακα, όπως γεωπολιτικές αναταραχές, επίμονος πληθωρισμός κ.λπ.

Υψηλές επιδόσεις και ως προς την ικανοποίηση του πελάτη

Οι υψηλές επιδόσεις του κλάδου το 2022 αντικατοπτρίζονται και στα επίπεδα ικανοποίησης των επισκεπτών. Σύμφωνα με το Global Review Index (GRI), έναν δείκτη που αποτυπώνει την ικανοποίηση των πελατών των ξενοδοχείων με βάση τα σχόλια που δημοσιεύουν σε διαδικτυακές πλατφόρμες, τα ελληνικά ξενοδοχεία συγκέντρωσαν την υψηλότερη βαθμολογία (87,1%) κατά το διάστημα Ιανουαρίου - Οκτωβρίου 2022, σε σύγκριση με ανταγωνίστριες μεσογειακές χώρες, όπως η Τουρκία, η Ιταλία, η Ισπανία, η Κύπρος και η Κροατία. Τα υψηλότερα επίπεδα ικανοποίησης καταγράφουν τα ξενοδοχεία πέντε αστέρων (89,1%), σε σχέση με τις υπόλοιπες κατηγορίες, ωστόσο η επίδοση αυτή είναι οριακά χαμηλότερη από την αντίστοιχη επίδοση του 2019 (89,6%).

Σε ό,τι αφορά τους premium προορισμούς, η Μύκονος (89,9%) και η Σαντορίνη (89,2%) διατηρούν τις πρώτες θέσεις έναντι παρόμοιων προορισμών στην ευρύτερη περιοχή, όπως η Ίμπιζα, η Σαρδηνία και το Σεν Τροπέ.

Ισχυρή ανάκαμψη και στην αγορά βραχυχρόνιας μίσθωσης

Η αγορά της βραχυχρόνιας μίσθωσης ανέκαμψε ήδη από το 2021, με ταχύτερους ρυθμούς σε σχέση με το σύνολο της τουριστικής κίνησης, με τα έσοδα να φτάνουν τα 1,3 δις. ευρώ, οριακά χαμηλότερα από το 2019 (1,4 δι-

σεκατομύρια), με την εικόνα να βελτιώνεται περαιτέρω το 2022. Τον Αύγουστο του 2022 ο αριθμός των ενεργών καταλυμάτων σε καθεστώς βραχυχρόνιας μίσθωσης έφτανε το 133.575, μόλις 2% κάτω από το 2019. Για το διάστημα Ιουνίου - Σεπτεμβρίου, η Ελλάδα καταγράφει τη μεγαλύτερη βελτίωση σε σχέση με το 2021 (+232%), ξεπερνώντας χώρες όπως η Πορτογαλία, η Κροατία, η Ιταλία και η Ισπανία.

Νέες καταναλωτικές τάσεις, βιώσιμος τουρισμός και ψηφιακός μετασχηματισμός

Η περαιτέρω ανάπτυξη του ελληνικού τουρισμού θα εξαρτηθεί σε μεγάλο βαθμό από τη δυνατότητα του κλάδου να προσαρμοσθεί στις σημαντικές νέες τάσεις που βρίσκονται σήμερα σε εξέλιξη παγκοσμίως και αλλάζουν τα δεδομένα της αγοράς.

Σε ό,τι αφορά τις προτιμήσεις των καταναλωτών, η πανδημία ενίσχυσε μια σειρά από τάσεις, όπως: ο συνδυασμός εργασίας και ταξιδιού, στο πλαίσιο της επιδίωξης μεγαλύτερης ισορροπίας επαγγελματικής και προσωπικής ζωής, η αναζήτηση λιγότερο γνωστών και πολυσύχναστων προορισμών και η προτίμηση προς διακοπές που προάγουν την προσωπική ευεξία. Σύμφωνα με την έρευνα «Sustainable Travel Report 2022», κατά τους επόμενους 12 μήνες, 64% των ταξιδιωτών θα αποφύγουν δημοφιλείς και πολυσύχναστους προορισμούς, ενώ 40% σχεδιάζουν να ταξιδέψουν εκτός των περιόδων αιχμής.

Παράλληλα με τις αλλαγές στις προτιμήσεις των καταναλωτών, βρίσκονται σε εξέλιξη και αλλαγές που μετασχηματίζουν τον ίδιο τον κλάδο, με επίκεντρο τη βιωσιμότητα και τον ψηφιακό μετασχηματισμό.

Η ανάγκη για βιώσιμο τουρισμό περιλαμβάνει έννοιες όπως η βέλτιστη χρήση των πόρων του περιβάλλοντος, ο σεβασμός της κοινωνικής και πολιτιστικής ταυτότητας των τοπικών κοινοτήτων και η εξασφάλιση οικονομικού και κοινωνικού οφέλους για όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη σε μακροπρόθεσμη βάση. 81% των ταξιδιωτών θεωρούν τον βιώσιμο τουρισμό σημαντικό, ενώ 50% έχουν επηρεαστεί από πρόσφατες ειδήσεις σχετικά με την κλιματική αλλαγή, προς την κατεύθυνση πιο βιώσιμων ταξιδιωτικών επιλογών.

Συγχρόνως, η ψηφιακή τεχνολογία ανοίγει σημαντικές νέες δυνατότητες για τον εξορθολογισμό των εξόδων των τουριστικών επιχειρήσεων, την αποτελεσματικότερη προβολή των τουριστικών προορισμών και τη βελτίωση της εμπειρίας του ταξιδιώτη.

Η μελέτη καταλήγει συνοψίζοντας τις μεγαλύτερες προκλήσεις που καλείται να αντιμετωπίσει ο κλάδος τα επόμενα χρόνια:

- Υψηλή εποχικότητα και συγκέντρωση μεγάλου ποσοστού της τουριστικής κίνησης το τρίτο τρίμηνο του έτους.

- Συγκέντρωση της τουριστικής κίνησης, κυρίως, σε πέντε από τις 13 γεωγραφικές περιφέρειες της χώρας.

- Ελλιπής χρήση της ψηφιακής τεχνολογίας και, ειδικότερα, των data και της τεχνητής νοημοσύνης, τόσο από τις επιχειρήσεις όσο και από το Δημόσιο.

- Ελλείψεις σε βασικές υποδομές, όπως οδικά δίκτυα, υποδομές υγείας, ύδρευση, αποχέτευση και αποκομιδή σκουπιδιών.

- Ελλείψεις σε ανθρώπινο δυναμικό με τις κατάλληλες δεξιότητες.

Σχολίζοντας τα ευρήματα της μελέτης, ο κ. Τάσος Ιωσηφίδης, εταίρος και επικεφαλής Τμήματος Συμβούλων Εταιρικής Στρατηγικής και Συναλλαγών της ΕΥ Ελλάδος, δήλωσε: «Ο ελληνικός τουρισμός απέδειξε, για μια ακόμη φορά, κατά την περίοδο της πανδημίας ότι διαθέτει ανθεκτικότητα και προσαρμοστικότητα, και ανακάμπτει φέτος δυναμικά, παρά τις νέες προκλήσεις που δημιουργεί το κλίμα αβεβαιότητας παγκοσμίως. Παρατηρούμε μια αισθητή στροφή προς ταξιδιώτες υψηλότερης αγοραστικής δύναμης, καθώς και μια τάση επιμήκυνσης της τουριστικής περιόδου. Οι επόμενες μεγάλες προκλήσεις για τον κλάδο είναι η προσαρμογή στην ισχυρή απαίτηση για βιώσιμο τουριστικό προϊόν, η ψηφιοποίηση του κλάδου και η παροχή εξατομικευμένων εμπειριών στους επισκέπτες που θα ανταποκρίνονται στις μεταβαλλόμενες προσδοκίες τους. Συγχρόνως, θα πρέπει να αντιμετωπίσουμε το πρόβλημα του κορεσμού ορισμένων δημοφιλών προορισμών και να αναδείξουμε εναλλακτικές, λιγότερο γνωστές τοποθεσίες, που συγκεντρώνουν εξίσου καλές προοπτικές».

Τα θέματα ESG σε κρίσιμη καμπή

ΕΥ

Σύμφωνα με το «The Emerging Sustainability Information Ecosystem», μια νέα έκθεση που παρουσιάστηκε από την ΕΥ και την Oxford Analytica, η δημοσιοποίηση πληροφοριών, αλλά και οι επενδύσεις που αφορούν θέματα περιβάλλοντος, κοινωνίας και διακυβέρνησης (ESG), αντιμετωπίζουν σημαντικές προκλήσεις, που σχετίζονται με την έλλειψη τυποποίησης, ρυθμιστικού πλαισίου και κοινού σκοπού. Οι προκλήσεις αυτές επιδεινώνονται από τον αυξανόμενο πληθωρισμό και τον πόλεμο στην Ουκρανία.

Όπως αναδεικνύει η έκθεση της ΕΥ, οι εντεινόμενοι προβληματισμοί για τη διατύπωση ανακριβών ή υπερβολικών ισχυρισμών ως προς τα βιώσιμα χαρακτηριστικά προϊόντων ή επιχειρήσεων (το λεγόμενο greenwashing) αποτελούν σήμερα μια από τις μεγαλύτερες προκλήσεις για την αξιοπιστία και την επιτυχία του ESG. Η αντιμετώπιση αυτών των προκλήσεων και η οικοδόμηση εμπιστοσύνης είναι ευθύνη όλων των μερών που διαμορφώνουν το οικοσύστημα βιώσιμης ανάπτυξης, προκειμένου τα ενδιαφερόμενα μέρη να αντιμετωπίσουν το ESG σε ισότιμη βάση με το πιο καταξιωμένο οικοσύστημα χρηματοοικονομικών αναφορών.

Η έκθεση υποστηρίζει ότι υπάρχει σήμερα διάσταση απόψεων ως προς το τι πρέπει να περιλαμβάνει το ESG, τον τρόπο εφαρμογής των δεικτών μέτρησης και τον καλύτερο τρόπο χρήσης της διαθέσιμης πληροφορίας. Για να οικοδομηθεί μεγαλύτερη εμπιστοσύνη στο ESG, η έκθεση αναλύει πέντε βασικές περιοχές προς αντιμετώπιση:

1. Αυξημένη διαφάνεια στις αξιολογήσεις (ratings) ESG.
2. Αυξημένη κατανόηση των διαφορετικών χρήσεων της πληροφορίας που αφορά τη βιώσιμη ανάπτυξη.
3. Ανεξάρτητη εξωτερική διασφάλιση, παράλληλα με τη βελτίωση των προτύπων αναφοράς και την επίδειξη αυστηρότητας, σε αντιστοιχία με την οικονομική πληροφόρηση.
4. Ανάπτυξη συμφωνημένων ταξινομήσεων για τις βιώσιμες χρηματοδοτήσεις, ώστε να

εξαιρεθεί η σύγκυση σχετικά με το τι θεωρείται βιώσιμο ή όχι.

5. Μείωση των εμποδίων εισόδου για τις αναδυόμενες οικονομίες.

Η έκθεση αναδεικνύει την ανάγκη για μεγαλύτερη κατανόηση των αξιολογήσεων (ratings) ESG και της ουσιαστικότητας – συμπεριλαμβανομένων των ποικίλων χρήσεων των πληροφοριών βιώσιμης ανάπτυξης και των συνθηκών που απαιτούνται για να καταστεί δυνατή η διασφάλιση. Ενώ αυξάνεται η σύνδεση μεταξύ ESG και χρηματοοικονομικών αναφορών, η έκθεση προσδιορίζει τις πρόσθετες απόψεις και προοπτικές που διαμορφώνουν το οικοσύστημα ESG, συμπεριλαμβανομένης της κοινωνίας των πολιτών και των εργαζομένων. Επίσης, ζητά μεγαλύτερη συμμετοχή των ομάδων αυτών για την ανάπτυξη προτύπων αναφοράς και γνωστοποίησης, ταξινόμησης για βιώσιμες χρηματοδοτήσεις και αξιολογήσεων ESG, που εξυπηρετούν τους επενδυτές, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που επικεντρώνονται στους χρηματοοικονομικούς κινδύνους και τον κοινωνικό αντίκτυπο.

Αναφερόμενη στα συμπεράσματα της έκθεσης, η κ. Κιόρα Κόντη, εταίρος και επικεφαλής Υπηρεσιών Κλιματικής Αλλαγής και Βιώσιμης Ανάπτυξης της ΕΥ Ελλάδος, δήλωσε: «Ενώ εντείνεται η απαίτηση για συμμόρφωση των επιχειρήσεων με πρακτικές ESG, δεν έχει οικοδομηθεί ακόμη η αναγκαία εμπιστοσύνη ως προς την αξιοπιστία, τη διαφάνεια και την πληρότητα των σχετικών αναφορών. Η έμφαση στη σύγκληση και τυποποίηση των προτύπων αναφοράς ESG που αναμένεται μέσω της νέας Ευρωπαϊκής Οδηγίας για τις Εκθέσεις Εταιρικής Βιωσιμότητας (CSRD) θα διευκολύνει τις επιχειρήσεις, τόσο να αυξήσουν την εμπιστοσύνη των ενδιαφερομένων τους μερών όσο και να ενσωματώσουν καλύτερα στο επιχειρηματικό τους μοντέλο τη διαχείριση των κινδύνων και ευκαιριών από τις προκλήσεις βιώσιμης ανάπτυξης που αντιμετωπίζουν».

Η Ελλάδα στη 16η θέση του δείκτη RECAI για τις ΑΠΕ

EY

Στη 16η θέση του δείκτη της EY για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας «EY Renewable Energy Country Attractiveness Index» (RECAI 60) βρέθηκε η Ελλάδα, ενώ καταλαμβάνει τη δεύτερη θέση παγκοσμίως με βάση τις επιδόσεις των χωρών προσαρμοσμένες ανάλογα με το μέγεθος του ΑΕΠ τους, σύμφωνα με την τελευταία έκδοση της εξαμηνιαίας έρευνας. Η έρευνα αξιολογεί τις 40 κορυφαίες οικονομίες του κόσμου και τις κατατάσσει ως προς την ελκυστικότητα των επενδυτικών ευκαιριών σε ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (ΑΠΕ).

Η 16η θέση είναι η υψηλότερη που έχει καταλάβει η χώρα μας στην τριακονταετή ιστορία του δείκτη, έχοντας ανέβει πέντε θέσεις από την έκδοση του Απριλίου –η μεγαλύτερη βελτίωση μεταξύ των χωρών του δείκτη– και οκτώ θέσεις από την έκδοση του Οκτωβρίου 2021. Καθώς ο δείκτης, από τη φύση του, προμοτοεί τις ισχυρότερες οικονομίες του κόσμου, αφού, λόγω μεγέθους, έχουν και τις μεγαλύτερες αγορές ΑΠΕ, η έκθεση περιλαμβάνει και έναν δεύτερο δείκτη, ο οποίος προσαρμόζει τις επιδόσεις κάθε χώρας με βάση το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ), για να διερευνήσει τις επιδόσεις των χωρών σε σχέση με το οικονομικό τους μέγεθος. Με βάση τον προσαρμοσμένο αυτόν δείκτη, η Ελλάδα κατατάσσεται στη δεύτερη θέση, μετά το Μαρόκο, και πάνω από τη Δανία, την Ιορδανία, τη Χιλή και την Ιρλανδία.

Η 60ή έκθεση RECAI, η έκδοση της οποίας συνέπεσε με την Ημέρα Ενέργειας της Διασκέυσης των μελών των Ηνωμένων Εθνών COP27, διαπιστώνει ότι οι κυβερνήσεις σε όλο τον κόσμο επιταχύνουν τα προγράμματά τους για ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, ώστε να συμβάλουν στη μείωση της εξάρτησής τους από την εισαγόμενη ενέργεια, σε μια περίοδο συνεχιζόμενων γεωπολιτικών εντάσεων και οικονομικής αβεβαιότητας.

Τα ευρήματα για την Ελλάδα

Η έκθεση σημειώνει ότι το ελληνικό κοι-

νοβούλιο ενέκρινε τον Ιούνιο αλλαγές στη νομοθεσία, που θα συμβάλουν στην επίτευξη της αδειοδότησης ενεργειακών έργων. Η νέα νομοθεσία αναμένεται να μειώσει τον μέσο χρόνο που απαιτείται για την αδειοδότηση πράσινων έργων, από πέντε χρόνια σε 14 μήνες, με προκαθορισμένες προθεσμίες, καθώς και κυρώσεις και πρόστιμα για την καθυστέρηση της διαδικασίας αδειοδότησης. Προβλέπει, επίσης, την ανάπτυξη τουλάχιστον 3,5 GW δυναμικότητας αποθήκευσης ενέργειας έως το 2030 (δυναμικότητα που ενδέχεται, σύμφωνα με ανακοίνωση του υπουργείου, να αυξηθεί σημαντικά περαιτέρω) και αυξημένες συνδέσεις στο δίκτυο για ανανεώσιμες πηγές ενέργειας.

Τα μέτρα αναμένεται να διαδραματίσουν βασικό ρόλο, υποστηρίζοντας την επίτευξη του στόχου για 25 GW ανανεώσιμης ενέργειας (μη συμπεριλαμβανομένης της υδροηλεκτρικής ενέργειας) μέχρι το 2030.

Επιπλέον, τον Ιούλιο η Ελλάδα ξεκίνησε το πρόγραμμα υπεράκτιων αιολικών πάρκων, με την ψήφιση του πρώτου σχετικού νόμου, ενώ σήμερα βρίσκεται σε εξέλιξη η διαδικασία προσδιορισμού των υπεράκτιων ζωνών αιολικής ενέργειας και των κριτηρίων για τις δημοπρασίες, ενώ έχει θέσει στόχο, στο πλαίσιο του Εθνικού Σχεδίου για την Ενέργεια και το Κλίμα, την ένταξη τουλάχιστον 2 GW υπεράκτιας αιολικής ενέργειας έως το 2030, μεγάλο μέρος της οποίας θα προέρχεται από πλωτά υπεράκτια αιολικά πάρκα. Παράλληλα, οι διαχειριστές των συστημάτων μεταφοράς ενέργειας βρίσκονται στη διαδικασία εντοπισμού δυνατοτήτων σύνδεσης για μελλοντικά έργα ΑΠΕ.

Τον Σεπτέμβριο, η Ελλάδα ανέθεσε 538,4 MW δυναμικότητας μέσω της τελευταίας δημοπρασίας ΑΠΕ, εκ των οποίων 372 MW αφορούν 14 φωτοβολταϊκά πάρκα, με μέση τιμή 47,98 €/MWh, ενώ τα 166 MW αφορούν έργα αιολικής ενέργειας με μέση τιμή 57,66 €/MWh.

Τέλος, η έκθεση σημειώνει ότι η Ελλάδα

συνεχίζει να προσελκύει μεγάλο επενδυτικό ενδιαφέρον στις ΑΠΕ, με αρκετές σημαντικές συμφωνίες να έχουν ανακοινωθεί.

Σχολιάζοντας τις επιδόσεις της Ελλάδας, ο κ. Τάσος Ιωσηφίδης, εταίρος, επικεφαλής του Τμήματος Συμβούλων Εταιρικής Στρατηγικής και Συναλλαγών και επικεφαλής Τομέα Ενέργειας της ΕΥ Ελλάδος, δήλωσε: «Τα ευρήματα της τελευταίας έκδοσης της παγκόσμιας έρευνας της ΕΥ για τις ΑΠΕ αποτελούν μια σημαντική αναγνώριση των προσπαθειών που καταβάλλει η χώρα μας για την ενίσχυση των ανανεώσιμων πηγών και την απεξάρτηση από ορυκτά καύσιμα. Η Ελλάδα αναδεικνύεται σε πραγματικό πρωτοπόρο στην παγκόσμια προσπάθεια για την αντιμετώπιση της κλιματικής κρίσης. Η απλοποίηση και η επιτάχυνση των διαδικασιών αδειοδότησης αποτελούν ένα σημαντικό βήμα, και βλέπουμε ήδη τις πρώτες θετικές επιπτώσεις. Ωστόσο, για να επιτευχθούν οι φιλόδοξοι στόχοι που έχουμε θέσει για το 2030, θα πρέπει να εντείνουμε τις προσπάθειές μας, ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά την αναβάθμιση του δικτύου, ώστε να επιταχυνθεί η σύνδεση των νέων έργων, τις επενδύσεις σε αποθήκευση ενέργειας, καθώς και την προώθηση και αξιοποίηση του υπεράκτιου αιολικού δυναμικού της χώρας. Η ενεργειακή κρίση που αντιμετωπίζουμε τον τελευταίο χρόνο έρχεται να επιβεβαιώσει ότι δεν υπάρχουν περιθώρια εφησυχασμού».

Βασικές διαπιστώσεις της έκθεσης

Οι ΗΠΑ διατηρούν την πρώτη θέση στην κατάταξη, λόγω του νόμου για τη μείωση του πληθωρισμού που ψηφίστηκε τον Αύγουστο του 2022, ο οποίος εκτιμάται ότι αλλάζει τα δεδομένα ως προς τον τομέα του πράσινου υδρογόνου. Στη δεύτερη θέση, η Κίνα παραμένει προσηλωμένη στην επιτάχυνση της μετάβασης της στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, καθώς επιδιώκει να αναστρέψει την αυξητική τάση των εκπομπών άνθρακα έως το 2030 και να επιτύχει καθαρές μηδενικές εκπομπές έως

το 2060. Η Γερμανία ανεβαίνει στην τρίτη από την τέταρτη θέση, καθώς ο τομέας των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, ενισχυμένος από το πακέτο μέτρων που ανακοινώθηκαν την άνοιξη, το λεγόμενο Easter package, αναμένεται να τριπλασιάσει την επέκτασή του μέσα σε μια δεκαετία.

Το Ηνωμένο Βασίλειο, έχοντας χάσει φέτος από την Κίνα την πρώτη θέση ως προς την εγκατεστημένη υπεράκτια αιολική δυναμικότητα, υποχώρησε κατά μία θέση στην κατάταξη του δείκτη RECAI. Ωστόσο, η χώρα διαθέτει σήμερα ένα σημαντικό αριθμό έργων σε ανάπτυξη, με την υπεράκτια αιολική ενέργεια να κατέχει κυρίαρχη θέση στην ενεργειακή στρατηγική της κυβέρνησης. Η Ολλανδία βρέθηκε για πρώτη φορά στην δεκάδα των κορυφαίων χωρών του δείκτη με τη φιλόδοξη ατζέντα της για καθαρή ενέργεια, η οποία περιλαμβάνει στόχο υπεράκτιων αιολικών 70 GW έως το 2050. Μεταξύ των χωρών με τις πιο αξιοσημείωτες εξελίξεις, η έρευνα κάνει ειδική αναφορά στην Ελλάδα, σημειώνοντας τις εξαιρετικά ισχυρές της επιδόσεις, με βάση τους στόχους που έχουν τεθεί για 15 GW νέας καθαρής ενέργειας και 2 GW υπεράκτιας αιολικής ενέργειας μέχρι το 2030.

Ο νέος προσαρμοσμένος δείκτης RECAI

Ο δείκτης RECAI χρησιμοποιεί μια σειρά από διαφορετικά κριτήρια για να συγκρίνει την ελκυστικότητα των αγορών ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, όπως τη δυναμικότητα των έργων που βρίσκονται σε εξέλιξη, αντικατοπτρίζοντας το απόλυτο μέγεθος των επενδυτικών ευκαιριών στις ΑΠΕ. Ως εκ τούτου, είναι φυσικό ο δείκτης να προμοτοεί τις πιο μεγάλες οικονομίες. Γι' αυτό, η παρούσα έκδοση της έκθεσης περιλαμβάνει, για πρώτη φορά, έναν νέο δείκτη, ο οποίος προσαρμόζει τον βασικό δείκτη ως προς το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (ΑΕΠ), αναδεικνύοντας με αυτόν το τρόπο αγορές που έχουν απόδοση πάνω από

τις προσδοκίες με βάση το ΑΕΠ τους. Σε αυτόν τον δείκτη, η Ελλάδα κατακτά τη δεύτερη θέση, με πρώτο το Μαρόκο.

PPA: Τάση για περαιτέρω επέκταση της παγκόσμιας αγοράς

Η έκθεση υπογραμμίζει ότι, μετά από μια εκτεταμένη περίοδο εκθετικής ανάπτυξης –λόγω των ιστορικά υψηλών τιμών ενέργειας και της ακραίας αστάθειας της αγοράς– η ποσότητα της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας που δεσμεύεται μέσω εταιρικών διμερών συμβολαίων (corporate PPAs) το 2022 αναμένεται να μειωθεί σε σχέση με το 2021, αν και αναμένεται να παραμείνει σε επίπεδα υψηλότερα από το 2020. Η Ισπανία παραμένει η κορυφαία αγορά ως προς τα εταιρικά διμερή συμβόλαια, αντιπροσωπεύοντας, μέχρι σήμερα, περίπου το ένα τρίτο της νέας δυναμικότητας στην Ευρώπη το 2022. Η Ινδία εισέρχεται στην πρώτη δεκάδα, μετά τις πρόσφατες αλλαγές που εισήγαγε για να εξασφαλίσει μεγαλύτερη ευελιξία και σαφήνεια όρων στους ενδιαφερομένους.

Ενίσχυση της παγκόσμιας ενεργειακής ανθεκτικότητας

Η έκθεση υπογραμμίζει, επίσης, την επείγουσα ανάγκη για μεγαλύτερη ενεργειακή ανθεκτικότητα. Η αύξηση της παραγωγής ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, η επιτάχυνση της διαφοροποίησης των πηγών ενέργειας και η αύξηση των δυνατοτήτων αποθήκευσης ενέργειας αποτελούν παγκόσμιες προτεραιότητες. Παράλληλα, αναδεικνύεται και μια νέα πρόκληση: η επιτάχυνση της ενσωμάτωσης αυξανόμενων ποσοτήτων ανανεώσιμης ενέργειας στα δίκτυα.

Για να δείτε τις 40 χώρες του δείκτη RECAI, τον προσαρμοσμένο δείκτη και τον δείκτη PPA, καθώς και μια ανάλυση των τελευταίων εξελίξεων στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας σε όλο τον κόσμο, επισκεφθείτε το ey.com/recai.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ: Ο πραγματικός «πατέρας» της Λογιστικής

ΝΙΦΟΡΟΠΟΥΛΟΣ ΚΩΣΤΑΣ

Ορκωτός Ελεγκτής Λογιστής, ΩΡΙΩΝ
ΑΕΟΕΛ

Benedikt Kotruljević

Ο Benedikt Kotruljević (ιταλικά: Benedetto Cotrugli) (Ντουμπρόβνικ Κροατίας, 1416 - Άκουιλα Ιταλίας, 1469) ήταν έμπορος στο επάγγελμα, ανθρωπιστής στην εκπαίδευση, επιστήμονας και διπλωμάτης.

Έδρασε κυρίως στη Δημοκρατία της Ραγκούσας, μια αριστοκρατική ναυτική δημοκρατία με κέντρο το σημερινό Ντουμπρόβνικ, το οποίο ήταν για αιώνες, μετά τη Βενετία, το σημαντικότερο λιμάνι των Ενετών στην Αδριατική.

Ο πατέρας του ήταν έμπορος και διάσημος διπλωμάτης, με πολλές διασυνδέσεις στην ιταλική χερσόνησο. Μεγάλωσε στο Ντουμπρόβνικ. Αργότερα συνέχισε τις σπουδές του στη Φεράρα και σπούδασε νομικά στη Νάπολη και τη Μπολόνια, τις οποίες δεν ολοκλήρωσε ποτέ.

Μετά τον θάνατο του πατέρα του, το 1436, επέστρεψε στο Ντουμπρόβνικ, όπου ανέλαβε την επιχείρηση και άρχισε να εργάζεται ως έμπορος. Το 1453 μετακόμισε μόνιμα στη Νάπολη με την οικογένειά του και έζησε εκεί μέχρι τον θάνατό του, το 1469.

Ήταν ένας εξέχων έμπορος, που έλαβε πολλούς τίτλους από το Δικαστήριο της Νάπολης,

με πιο ισχυρό εκείνον του Μεγάλου Δικαστή (ιταλικά: Giudice delle cause). Εργάστηκε ως σύμβουλος του βασιλιά και εκπρόσωπος του βασιλιά Φερδινάνδου.

Το βιβλίο του Benedetto Cotrugli

Στο πιο σημαντικό έργο του, που γράφτηκε το έτος 1458, «Περί του εμπορίου και του τέλειου έμπορου» («Della mercatura et del mercante perfetto») ή «The Book of the Art of Trade», περιγράφει τη φύση και τη λειτουργία της επιχειρηματικότητας και δίνει μια περιγραφή της τήρησης βιβλίων με τη διπλογραφική μέθοδο.

Το βιβλίο διαβάστηκε ως χειρόγραφο τον 15ο και 16ο αιώνα και τυπώθηκε το 1573 από τον εκδότη Frane Petrić (διάσημο κροάτη φιλόσοφο, 1529-1597). «Το έργο παρέμεινε σε χειρόγραφη μορφή για περισσότερα από 100 χρόνια. Έφτασε σε εμάς μέσω τριών μάλλον αντιφατικών αντιγράφων: το πρώτο σώζεται στην Κεντρική Εθνική Βιβλιοθήκη της Φλωρεντίας. Μια δεύτερη, ημιτελής μορφή βρίσκεται στη Βιβλιοθήκη Marciana, επίσης στη Φλωρεντία, και ένα τρίτο, που μεταγράφηκε από τον Μαρίνο Ραφαέλι το 1475, βρίσκεται στην Εθνική Βιβλιοθήκη της Μάλτας, στη

Benedetto Cotrugli

(«Della mercatura et del mercante perfetto», 1458)

Marino De Raphaeli

(«La Riegola de Libro», 1475)

Luca Pacioli

(«Summa de arithmetica, geometria, proportioni et proportionalita», 1494)

Αναμνηστικό ασημένιο νόμισμα της Κροατίας (2008), αφιερωμένο στον Benedikt Kotruljević

Το βιβλίο «Della mercatura et del mercante perfetto»

Βαλέτα... Οι μελετητές συμφωνούν γενικά ότι το έργο του Cotrugli αντιπροσωπεύει ένα ορόσημο στους κλάδους των οικονομικών και των επιχειρήσεων. Ο Luc Marco και ο Robert Noumen, από το Πανεπιστήμιο της Σορβόνης, τον έχουν αποκαλέσει ιδρυτή της επιστήμης του μάντζμεντ. Ο Niall Ferguson του αφιέρωσε ένα κεφάλαιο στο βιβλίο του «Ο πύργος και η πλατεία» (2018).

...Θα πρέπει να θυμηθούμε τον ορισμό της επιχείρησης που μας άφησε ο Cotrugli: «mercatura», γράφει, «είναι μια τέχνη, ή μάλλον μια πειθαρχία που ασκείται μεταξύ των ατόμων που νομιμοποιούνται να την ασκούν, που διατάσσεται σύμφωνα με τη δικαιοσύνη και σχετίζεται με εμπορικά πράγματα, για τη διατήρηση της ανθρωπότητας, αλλά και με ελπίδα κέρδους» (Flavio Felice, «Enterprise and the Common Good», 26.1.2023, <https://www.city-journal.org/benedetto-cotrugli-and-the-book-of-the-art-of-trade>).

«Το βιβλίο είναι μια παθιασμένη υπεράσπιση της νομιμότητας των εμπορευματικών πρακτικών και περιλαμβάνει την πρώτη επιστημονική αναφορά της διπλογραφικής τήρησης βιβλίων. Τα τέσσερα μέρη του εστιάζονται αντίστοιχα στις τεχνικές συναλλαγών, από

τη λογιστική μέχρι την ασφάλιση, τη θρησκεία του εμπόρου, τη δημόσια ζωή του και τα οικογενειακά ζητήματα» (Benedetto Cotrugli, «The Book of the Art of Trade», with Scholarly Essays from Niall Ferguson, Giovanni Favero, Mario Infelise, Tiziano Zanato and Vera Ribaud, Springer International Publishing, 2017).

«Αν λάβουμε υπόψη τη διάσημη έκφραση του Κικέρωνα «οι έμποροι είναι η δύναμη του κράτους», δεν είναι τυχαίο ότι ο Kotruljević αφιέρωσε το έργο του στον Φραν Στιέποβιτς, «έναν επιφανή έμπορο του Ντουμπρόβνικ». Ωστόσο, η ουμανιστική ιδέα του Kotruljević για τον τέλει έμπορο ήταν μάλλον φιλόδοξη, γιατί απαιτούσε τη δημιουργία μιας επιστημονικής βάσης για την ανθρώπινη δραστηριότητα –που ήταν απρόβλεπτη, συχνά περιστασια-

κή και ανήθικη... Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο στην εισαγωγή του ο Kotruljević είπε: «...το έργο μου θα είναι χρήσιμο για εσάς και πολλούς άλλους, ειδικά εκείνους που θέλουν να αποκτήσουν έντιμη περιουσία και να μην παραβαίνουν τον νόμο του Θεού ή των συνανθρώπων του» (<https://lazaretihub.com/en/biography/benedikt-kotruljevic>).

«Ο πατέρας της λογιστικής... Τόνισε τη σημασία του σωστού εμπορίου, της πληρωμής χρεών, των γραμματίων, της κατάθεσης, των εξασφαλίσεων και ενός σωστού συστήματος τήρησης βιβλίων... Για πρώτη φορά χρησιμοποίησε τον όρο *partita doppia* (αγγλικά: *double-entry bookkeeping*, δηλαδή διπλογραφία). Πίστευε ότι η τήρηση βιβλίων διπλής εγγραφής ήταν ένα ουσιαστικό εργαλείο για την ανάλυση των επιχειρήσεων...

Το 1994, η European Accounting Association (EAA) πραγματοποίησε ένα συνέδριο στη Βενετία, αφιερώνοντάς το στο βιβλίο του, επιβεβαιώνοντας ότι ήταν πράγματι ο πρώτος που περιέγραψε το σύστημα. Ο Kotruljević περιγράφει τον ιδανικό έμπορο που ακολουθεί τις αρχές του δίκαιου εμπορίου και αγωνίζεται για μια επιτυχημένη και ευτυχισμένη ζωή» (Jelena Grgas, Benedikt (Beno) Kotruljević,

Επάνω. Βιβλίο για τον Benedikt Kotruljević, Ζάγκρεμπ Κροατίας, 1996.

Κάτω. Κρατικό γραμματόσημο για την 550ή επέτειο του έργου του Kotruljević

<https://croatianhub.com/iconic/benedikt-beno-kotruljevic/>).

Luca Pacioli

Ο Luca Bartolomeo de Pacioli ή Paccioli ή Paciolo, (περ. 1447-1517), ιταλός μαθηματικός, φραγκισκανός μοναχός, συνεργάτης του Leonardo da Vinci, το έτος 1494 τυπώνει το «Summa de arithmetica, geometria, proportioni et proportionalita». Το τμήμα του βιβλίου «Particularis de Computis et Scripturis», μια πραγματεία για τη λογιστική, έκανε τον Pacioli διάσημο. Σε αυτό συμπεριέλαβε μια από τις πρώτες δημοσιευμένες περιγραφές της μεθόδου τήρησης βιβλίων που χρησιμοποιούσαν οι βενετοί έμποροι κατά την ιταλική Αναγέννηση, γνωστή ως «διπλογραφία». Περιέγραψε τη χρήση ημερολογίων και λογιστικών βιβλίων και προειδοποίησε ότι «ένα άτομο δεν πρέπει να κοιμάται το βράδυ έως ότου οι χρεώσεις εξισωθούν με τις πιστώσεις». Για τον λόγο αυτό τον αποκαλούμε «πατέρα της Λογιστικής». Το «Summa» ήταν το πιο πολυδιαβασμένο μαθηματικό έργο σε όλη την Ιταλία και έγινε ένα από τα πρώτα βιβλία που τυπώθηκαν (10 Νοεμβρίου 1494).

Marino de Raphaeli

«...Αυτό είναι το παλαιότερο γνωστό εγχειρίδιο για τη διπλογραφία, που προηγείται του Pacioli κατά 19 χρόνια. Γράφτηκε για να εκπαιδεύσει τον γιο μιας πλούσιας οικογένειας σε όλα τα θέματα που σχετίζονται με τη λογιστική για το εμπόριο, χρησιμοποιώντας παραδείγματα από την πραγματική ζωή. Μέσα από αυτό ο αναγνώστης εισάγεται στα στοιχεία της επιχείρησης: οι άνθρωποι, οι φόροι, η πίστωση, η ανταλλαγή και η εστίαση στον προσδιορισμό του κόστους και των κερδών...» (Alan Sangster «De Raphaeli: Venetian double entry bookkeeping in 1475», Lomax Press 2018).

«Οι ιστορικοί έχουν γενικά αποδεχτεί ότι η παλαιότερη γνωστή διδακτική πραγματεία για τη διπλογραφία ήταν αυτή που δημοσιεύτηκε

από τον Luca Pacioli το 1494. Αυτό το άρθρο διαλύει αυτήν την άποψη, παρουσιάζοντας λεπτομερή στοιχεία ενός προγενέστερου λογιστικού εγχειριδίου από το 1475, που έχει παραμείνει μέχρι σήμερα σχεδόν άγνωστο...» (Alan Sangster, «The Earliest Known Treatise on Double Entry Bookkeeping by Marino de Raphaeli», Accounting Historians Journal, Vol. 42.2, Δεκέμβριος 2015).

Ποιος τελικά είναι ο «πατέρας της Λογιστικής»;

«...Γραμμένο στη βενετσιάνικη διάλεκτο από τον Benedetto Cotrugli το 1458, προηγείται των εκπαιδευτικών εγχειριδίων του de Raphaeli (1475) και του Pacioli (1494) κατά 17 και 36 έτη, αντίστοιχα.

Ωστόσο, ποτέ δεν θεωρήθηκε ως επαρκώς λεπτομερές ώστε να αναγνωριστεί ως εγχειρίδιο οδηγίων διπλογραφίας. Ο βασικός λόγος γι' αυτό είναι ότι μέχρι πριν από 30 χρόνια, όλες οι αναλύσεις και η μετάφραση του κειμένου του Cotrugli για τη διπλογραφία βασίστηκαν σε ένα κεφάλαιο στην πρώτη έντυπη έκδοση του βιβλίου του, το οποίο εκδόθηκε το 1573, 115 χρόνια αφότου ο Cotrugli έγραψε το βιβλίο. Το κεφάλαιο αυτής της έκδοσης πραγματεύεται τη «διπλή καταχώρηση», αλλά δεν έχει λεπτομέρειες σχετικά με το πώς να το κάνει κάποιος...

Νέα στοιχεία ήρθαν στο φως γι' αυτό το κεφάλαιο το 1990, όταν ένα χειρόγραφο αντίγραφο του βιβλίου αποκάλυψε σημαντικές διαφορές από την έντυπη έκδοση του 1573... Είναι η παλαιότερη λεπτομερής περιγραφή για τον τρόπο τήρησης βιβλίων λογαριασμών σε διπλή εγγραφή (διπλογραφία)...

Πα να διευκολύνουν όλες τις εμπορικές και οικονομικές τους δραστηριότητες, οι έμποροι είχαν υιοθετήσει μια μορφή τήρησης λογαριασμού (διπλογραφία). Εμφανίστηκαν για πρώτη φορά μετά την εμφάνιση των τραπεζών στα μέσα του 12ου αιώνα... Αρχικά χρησιμοποιήθηκαν για την καταγραφή υποχρεώσεων και απαιτήσεων, αλλά στη συνέχεια άρχισαν να

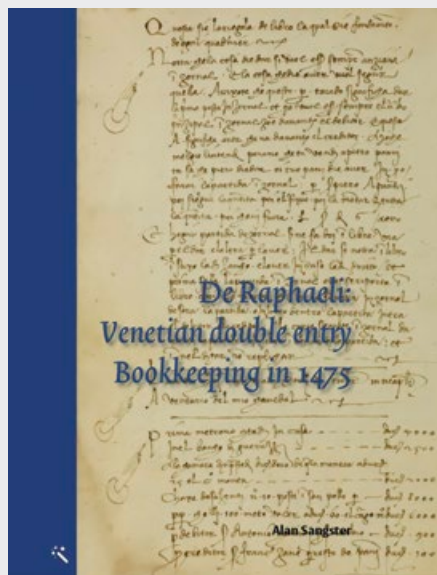
χρησιμοποιούνται για την καταγραφή σχεδόν όλων των συναλλαγών... Η μέθοδος αναπτύχθηκε αργά και με διαφορετικούς τρόπους σε διαφορετικά μέρη (Geofrey T. Mills, «Early accounting in northern Italy: The role of commercial development and the printing press in the expansion of double-entry from Genoa, Florence and Venice», *Accounting Historians Journal* 21.1 (1994). Το άρθρο προσφέρει μια εξήγηση για το γιατί αναπτύχθηκε η διπλογραφική λογιστική στις πόλεις-κράτη της Βόρειας Ιταλίας κατά τα έτη 1200-1350 και στη συνέχεια πώς εξαπλώθηκε από εκεί στην υπόλοιπη Ευρώπη.)

Όπως αποκαλύπτεται στο αντίγραφο του 1475 του βιβλίου «The Art of Trade» και σε άλλα χειρόγραφα αντίγραφα, το 13ο κεφάλαιο, «Del hordine de tenere le scripture con ordine mercantile» («Πώς να οργανώσετε τα λογιστικά αρχεία ενός εμπόρου»), παρουσιάζει μια περιγραφή του για το σύστημα και τη μέθοδο της «διπλής λογιστικής τήρησης» και της τήρησης επιχειρηματικών αρχείων γενικά.

Αυτό δεν ήταν ένα εγχειρίδιο διπλογραφίας, όπως αυτά που γράφτηκαν από τους de Raphaeli (1475), Pacioli (1494), Tagliente (1525) ή Manzoni (1540). Μέχρι πρόσφατα, το εγχειρίδιο του Pacioli ήταν το παλαιότερο γνωστό. Αυτή η διάκριση πέρασε πριν από 20 χρόνια στον de Raphaeli (Van Der Helm & Postma A., 2000).

Τώρα, είναι προφανές ότι ενώ η πραγματεία του Cotrugli εξυπηρετεί διαφορετικό σκοπό, είναι ωστόσο η παλαιότερη γνωστή γραπτή περιγραφή της μεθόδου της διπλής καταχώρησης, κάτι που υποστηρίχθηκε για πρώτη φορά έγκυρα από τον Hernández Esteve (1992)» (Alan Sangster - Franco Rossi, «Benedetto Cotrugli on double entry bookkeeping», *De Computis, Revista Española de Historia de la Contabilidad*, 15.2, Δεκέμβριος 2018).

«...ο De Raphaeli ήταν ο πρώτος συγγραφέας που είχε αποκαλύψει μια πρακτική περίπτωση διπλογραφίας, αφού ο Cotrugli είχε εξηγήσει τη μέθοδο μόνο κατά λέξη, αλλά χωρίς να εκθέσει παραδείγματα καταχωρήσεων» (Esteban

Επάνω. Το βιβλίο του Allan Sangster «De Raphaeli: venetian double entry bookkeeping» (2018).

Κάτω. Γραμματόσημο της Σρι Λάνκα αφιερωμένο στα 500 χρόνια από την έκδοση του βιβλίου του Pacioli

Hernández Esteve, «Comentario sobre el libro de Alan Sangster: De Raphaeli: Venetian Double Entry Bookkeeping in 1475, Stirling: Lomax Press, 2018», *De Computis, Revista Española de Historia de la Contabilidad*, 16.1, Ιούνιος 2019).

«Στην ιστορία της λογιστικής είναι ένα γενικά αποδεκτό γεγονός ότι ο Benedetto Cotrugli (1458) ήταν ο πρώτος που έγραψε κάτι για τη διπλογραφική τήρηση βιβλίων και ότι το βιβλίο του Luca Pacioli (1494) είναι το αρχαιότερο διδακτικό κείμενο. Με την παρουσίαση του «La Riegola de Libro» θα πρέπει να αναθεωρηθεί η ιστορία της λογιστικής του 15ου αιώνα...» (Johanna Postma - Anne J. van der Helm, «La riegola de libro. Bookkeeping instructions from the mid-fifteenth century», *Paper for the 8th World Congress of Accounting Historians Madrid, Spain, 19-21 July 2000*).

Επίλογος

Φαίνεται ότι η διπλογραφία (ή έστω μια μορφή της) είχε «εφευρεθεί» αρκετά χρόνια πριν από τη συγγραφή των τριών αυτών βιβλίων (1458, 1475, 1494). Στις μέρες μας, λοιπόν, πρέπει να θεωρείται ότι ο B. Kotruljjević ήταν ο πρώτος που έγραψε για τη διπλογραφική λογιστική, ο De Raphaeli ο πρώτος που έγραψε διδακτικό εγχειρίδιο διπλογραφίας και ο Luca Pacioli ο πρώτος που τύπωσε και δημιούργησε το δημοφιλέστερο, έως και τις μέρες μας, διδακτικό εγχειρίδιο διπλογραφίας.

Σε κάθε περίπτωση, και οι τρεις συνέβαλαν, ο καθένας με τον τρόπο του, στη διάδοση της Λογιστικής, στα αρχικά στάδια ανάπτυξής της, και υπό μια έννοια πρέπει να θεωρούνται «πατέρες της Λογιστικής».

Ο πραγματικός όμως «πατέρας της Λογιστικής» είναι η ύπαρξη του εμπορίου (των συναλλαγών δηλαδή) και συνεπακόλουθα οι ανάγκες για: α) αποτελεσματική διαχείριση των περιουσιακών στοιχείων, β) έλεγχο διαχειριστών και διοίκησης, γ) λογοδοσία της διοίκησης σε μετόχους και εφορία, και δ) πληροφόρηση σε σχέση με τις συναλλαγές αυτές.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΟΝΤΟΣ

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ «ΔΙΠΛΟΓΡΑΦΙΑ» ΣΤΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΣΤΟΝ ΑΝΤΩΝΗ
ΠΑΓΚΡΑΤΗ

Η μεγαλύτερη περιπέτεια της ανθρωπότητας ξεκινά με την εφαρμογή του διπλογραφικού συστήματος από τον Λουκά Πατσιόλι το 1494. Το κεφάλαιο, ως έννοια αναφοράς πλουτισμού και κατ' επέκταση προσωπικής αξίας του κατέχοντος αυτό, αποκτά περίοπτη θέση στη νεότερη κοινωνία. Η διάκριση επιχείρησης - επιχειρηματία ενισχύει την εξατομικευμένη ύπαρξη, αποδεσμεύοντάς την από την παραδοσιακή οικονομική και κοινωνική οντότητα του νοικοκυριού. Το κεφάλαιο γίνεται ο ακρογωνιαίος λίθος στις νεότερες κοινωνίες, αποκτώντας μυθικές διαστάσεις στο φαντασιακό των ανθρώπων, παρά τη γενέθλιο συνθήκη του ως ενός απλού εργαλείου διανομής κερδών. Φαίνεται ότι η αποδέσμευση των ανθρώπων από τον τόπο και κυρίως από τον χρόνο, μέσω της δυνατότητας ιδρύσεως εταιρειών, οδήγησαν στην αποδέσμευση της επιχειρήσεως από τον επιχειρηματία. Το παλιό πρότυπο της οικογενειακής επιχειρήσεως, με την ανάγκη καταγραφής ενός απλού ταμείου και τη σχεδόν υποχρεωτική δέσμευση της περιουσίας με τα μέλη της οικογενείας, αρχίζει να παίρνει τη μορφή μιας εξατομικευμένης διαθέσεως του εαυτού και την αναπόδραστη αυτεξουσιότητα του σε σχέση με τα άλλα μέλη της εταιρείας. Ο δεσμός των εταιρών λύεται άμα τη προθέσει του αποχωρούντος, άνευ άλλων δυσκολιών, αφού μια ματιά στη διπλογραφική καταχώριση είναι αρκετή για να δείξει την αξία της συμμετοχής του. Βέβαια, η έννοια του ισολογισμού που προκύπτει από τα παραπάνω αποτελεί μια προέκταση του απολογισμού προς τον μεγάλο ελεγκτή, που είναι ο Θεός και η Καθολική Εκκλησία, το δόγμα της οποίας κυβερνά την καρδιά των πρωτοπόρων ιταλικών πόλεων και αποτελεί θεμέλιο της υπάρξεώς τους.

Ο κ. Γεώργιος Κόντος ασχολείται θεωρητικά με θέματα λογιστικής και γενικά θέματα της οικονομίας. Υπήρξε επιστημονικός συνεργά-

της του Πανεπιστημίου Πειραιώς, πρόεδρος του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου καθώς και σύμβουλος Διοίκησης και διευθυντής Οικονομικών Υπηρεσιών της Alpha Bank. Κυκλοφορεί από τις (δικές του) εκδόσεις Διπλογραφία σε τρίτη έκδοση το βιβλίο του «Λογιστική τραπεζών» και σύντομα αναμένεται η δεύτερη έκδοση του βιβλίου του «Χρηματοοικονομική Λογιστική». Σημαντικά μεταφρασμένα έργα, από τον ίδιο εκδοτικό οίκο, είναι το βιβλίο του James Aho «Εξομολόγηση και λογιστική» και το «Διπλογραφία: Πώς οι έμποροι της Βενετίας δημιούργησαν τα σύγχρονα χρηματοπιστωτικά», της Jane Gleeson-White.

Πατί δημιουργήσατε αυτόν τον εκδοτικό οίκο;
Φιλοδοξία μου ήταν να δημιουργήσω έναν εκδοτικό οίκο ειδικευμένο στην έκδοση βιβλίων λογιστικού και γενικότερα οικονομικού περιεχομένου, όπου θα έχω την αποκλειστική ευθύνη επιλογής των συγγραφέων με τους οποίους θα συνεργάζομαι, καθώς και της θεματολογίας και του ύφους των βιβλίων που θα εκδίδω. Ως αναγνωστικό κοινό στο μυαλό μου είναι πάντα οι επαγγελματίες του χώρου, η ακαδημαϊκή κοινότητα και οι φοιτητές.

Σε τι συνίστατο η ακαταλληλότητα των υπαρχόντων βιβλίων;

Η πλειονότητα των βιβλίων που κυκλοφορούν εμφανίζουν μια εντελώς μηχανιστική και στεγνή καταχώριση λογιστικών εγγραφών, δίνοντας την εντύπωση ενός ανιαρού και χωρίς κανένα ενδιαφέρον επαγγέλματος. Αδικοούν, έτσι, τη λογιστική, αφού της αποστερούν το ισχυρό οπλοστάσιο αρχών και κανόνων που διέπει την όλη λειτουργία της. Στη συνείδηση του πολύ κόσμου η λογιστική ταυτίστηκε, έτσι, με τη φορολογία και την προσπάθεια αξιοποίησης ατελειών της πολύπλοκης φορολογικής νομοθεσίας. Η αλήθεια, όμως, είναι ότι η φορολογία αποτελεί ένα σημαντικό, πλην όμως

πολύ μικρό μέρος του όλου μηχανισμού σύνταξης των οικονομικών καταστάσεων μιας επιχείρησης.

Ποια είναι, λοιπόν, η διαφορά λογιστικής - φορολογίας και, κυρίως, τι είναι η λογιστική;

Η λογιστική είναι η μεθοδολογία αποτύπωσης με αριθμούς της πορείας μιας επιχείρησης. Στην όλη μεθοδολογία παρεμβάλλεται και ο υπολογισμός των πάσης φύσεως φόρων που θεσπίζει η πολιτεία πάνω στις επιχειρηματικές δραστηριότητες, όπως είναι ο ΦΠΑ και ο φόρος εισοδήματος. Η φορολογία είναι, έτσι, μέρος του όλου μηχανισμού.

Πώς προέκυψε η ανάγκη αυτή στις ανθρώπινες κοινωνίες;

Πρέπει να έρθουμε πεντακόσια χρόνια πριν. Καλύτερα τρεις χιλιάδες χρόνια πριν, όταν οι επιχειρήσεις ήταν ατομικές, οικογενειακές. Το επιχειρηματικό εισόδημα ήταν ταυτόσημο με το οικογενειακό. Τα μεγάλα εμπορικά ταξίδια του Μεσαίωνα δημιουργούν την ανάγκη του καταμερισμού των κερδών, του επιχειρηματικού αποτελέσματος στους μετόχους του φορτίου ενός πλοίου και του ίδιου του πλοίου. Οι μέτοχοι θα μπορούσαν να είναι είκοσι ή τριάντα, και το ταξίδι τους να διαρκεί τρία χρόνια. Σε αυτό το διάστημα, και κυρίως στο τέλος του ταξιδιού, έπρεπε να αποτυπωθεί σε αριθμούς το αποτέλεσμα του εγχειρήματος και να μοιραστούν τα κέρδη. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα της αποχώρησης ενός μετόχου. Πώς θα υπολογιζόταν το μερίδιό του στα κέρδη από τα μακρινά ταξίδια σε Κίνα και Ινδία; Η ανάδειξη στον Μεσαίωνα της εταιρικής ιδέας και η αποτύπωση της συμμετοχής κάποιου σε ένα εταιρικό σχήμα σε μερίδια, καθώς και η διάκριση μεταξύ επιχείρησης και επιχειρηματία/ιών βοήθησαν καταλυτικά την επίλυση των σχετικών θεμάτων. Ο κρίκος που έλειπε για την επιτυχή λειτουργία της διπλογραφικής

μέθόδου ήταν η έννοια της καθαρής περιουσίας, η οποία ορίστηκε ως υποχρέωση της επιχείρησης στους επιχειρηματίες. Το κεφάλαιο εκφράζει, έτσι, τον συσσωρευμένο πλούτο της επιχείρησης και υπολογίζεται κάθε φορά ως διαφορά μεταξύ ενεργητικού και υποχρεώσεων.

Όμως, προϊόντος του χρόνου, το κεφάλαιο δεν παραμένει σταθερό.

Πράγματι, το κεφάλαιο αποτελεί τη διαφορά ενεργητικού και υποχρεώσεων για μια δεδομένη χρονική στιγμή. Το κεφάλαιο δεν είναι σταθερό. Είναι ένα κατάλοιπο ανάμεσα στο ενεργητικό και τις υποχρεώσεις. Κάθε συναλλαγή, η οποία εξ ορισμού προϋποθέτει δύο μέρη, πρέπει να βασίζεται στην απόλυτη ισορροπία. Κάθε αποτέλεσμα από την επιχειρηματική δραστηριότητα, κέρδη ή ζημιές, μεταφέρεται στο κεφάλαιο, στο οποίο υπάρχουν, επίσης, και οι καταθέσεις των εταίρων.

Το αποτέλεσμα μιας επιχειρηματικής δραστηριότητας εντός ποιου χρονικού διαστήματος αποτυπώνεται;

Οι θεωρητικοί της λογιστικής ισχυρίζονται ότι το ακριβές αποτέλεσμα μιας επιχειρηματικής δραστηριότητας μπορεί να μετρηθεί με απόλυτη ακρίβεια μόνο μια φορά, και συγκεκριμένα για ολόκληρη τη διάρκεια ζωής της, δηλαδή από την ημέρα της έναρξής της μέχρι τον θάνατό της. Φυσικά, κάτι τέτοιο δεν είναι καθόλου πρακτικό, γιατί ενδιάμεσα οι επιχειρηματίες χρειάζονται απαραίτητες πληροφορίες, προκειμένου να λάβουν κρίσιμες αποφάσεις για την πορεία της επιχείρησης. Στο τέλος του οικονομικού έτους, που αποτελεί μια θεμελιώδη οικονομική περίοδο, μπορώ να πάρω ένα στιγμιότυπο της οικονομικής μου κατάστασης. Παγώνω τον χρόνο στιγμιαία, έτσι ώστε οι επιχειρηματίες να έχουν ένα κριτήριο της καταστάσεως της επιχείρησης, έστω

και προσωρινό, να μοιραστούν πιθανά κέρδη και να επιβληθούν οι φόροι. Επίσης, η Τράπεζα της Ελλάδος και οι δημόσιες αρχές παίρνουν στοιχεία για την επιχειρηματική δραστηριότητα, για τον υπολογισμό του ΑΕΠ και για να αποφασίσουν τη δημόσια οικονομική πολιτική και τα του δανεισμού του χρήματος. Βασικός τρόπος επιβίωσης μιας οργανωμένης κοινωνίας είναι η πρόσσδος των φόρων, τους οποίους ανταποδίδει στους πολίτες της με δημόσια έργα και ασφάλεια, στρατό και αστυνομία. Η αξία των παραπάνω υπηρεσιών του κράτους προς τους πολίτες δεν είναι αποτιμητέα μόνο σε χρήμα. Είναι μια φροντίδα ασφαλείας, έτσι ώστε να δώσει τη δυνατότητα σε κάθε πολίτη να ζήσει χωρίς φόβο και να αναπτύξει τις ικανότητές του.

Ο τραπεζίτης Μέδικος έλεγε ότι δεν μπορούσε να πάει για ύπνο εάν δεν είχε κάνει τον υπολογισμό της ημέρας.

Στο βιβλίο μας «Εξομολόγηση και λογιστική», ο συγγραφέας του, James Aho, αναπτύσσει το επιχείρημα ότι η ανάπτυξη της λογιστικής έχει ως απαραίτητη σχέση του ανθρώπου του Μεσαίωνα και με το μυστήριο της μετάνοιας και της εξομολόγησης της Καθολικής Εκκλησίας, η οποία αξίωνε καθημερινούς ισολογισμούς στον μεγάλο Ελεγκτή, τον Θεό, και κατ'επέκταση στην ίδια ως νόμιμο και μόνιμο εκπρόσωπό Του. Απολογισμός για τις αμαρτίες μας αλλά και τις επίγειες δραστηριότητές μας.

Φυσικά, καθημερινά συναντάτε την απέχθεια των συμπολιτών μας για τα λογιστικά.

Ναι, υπάρχει αυτή η προκατάληψη και ευθύνη όλων μας είναι να την αλλάξουμε. Ο Γκαίτε έχει πει ότι η διπλογραφία είναι μια από τις μεγαλύτερες επινοήσεις του ανθρωπίνου πνεύματος και πάνω σ' αυτό το πνεύμα πρέπει να διδάξουμε και να εμπνεύσουμε τις νέες γενιές λογιστών.

ΔΕΛΤΙΟ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΗ

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ / NAME		
ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ / PROFESSION		
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ / ADDRESS		
ΑΦΜ / VAT		ΔΟΥ
ΠΟΛΗ / CITY	T.K. / POSTAL CODE	ΧΩΡΑ / COUNTRY
ΤΗΛΕΦΩΝΟ / PHONE NUMBER		EMAIL
Επιθυμώ να γίνω συνδρομητής / τρία για τα τεύχη		(ετήσια συνδρομή, 4 τεύχη)

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ (4 ΤΕΥΧΗ ΤΟ ΧΡΟΝΟ), ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ 10,00 €

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ

ΜΕΛΗ ΣΟΕΛ € 18,00
ΦΟΙΤΗΤΕΣ € 18,00

ΦΥΣΙΚΑ ΠΡΟΣΩΠΑ € 40,00
ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ, ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ, ΙΔΡΥΜΑΤΑ, ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ € 50,00

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ ΚΥΠΡΟΥ

ΜΕΛΗ Σ.Ε.Λ.Κ., ΕΛΕΓΚΤΙΚΕΣ ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ €24,00
ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ, ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ, ΙΔΡΥΜΑΤΑ, ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ €56,00

ΛΟΙΠΑ ΦΥΣΙΚΑ ΠΡΟΣΩΠΑ €46,00

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ 80,00 €

(Στις τιμές αυτές περιλαμβάνονται τα ταχυδρομικά τέλη.)

ΤΡΟΠΟΙ ΠΛΗΡΩΜΗΣ

Με κατάθεση σε τραπεζικό λογαριασμό:

ALPHA BANK: IBAN: GR 38 0140 8020 8020 1001246
Εθνική Τράπεζα: IBAN: GR 94 0110 1290 0000 1294 8035907
Eurobank: IBAN: GR 89 026 0062 0000 150200 840163

Για περισσότερες πληροφορίες και διευκρινίσεις, επικοινωνήστε: ΣΟΕΛ,
Βάσω Μουζακίτη,
210 3891400-466,
email: Vaso.Mouzakiti@soel.gr

(Προκειμένου να ισχύσει η συνδρομή σας, πρέπει να αποστείλετε το αποδεικτικό κατάθεσης και το παρόν δελτίο συμπληρωμένο με τα στοιχεία σας στον αριθμό φαξ: 210 3825159 και να επικοινωνήσετε με την κα Μουζακίτη, για επιβεβαίωση της αποστολής. Το αποδεικτικό κατάθεσης και τα στοιχεία σας είναι απαραίτητα για την έκδοση του αναγκαίου παραστατικού – απόδειξη είσπραξης ή τιμολόγιο.)

ΓΝΩΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΣΕ ΜΕΛΗ ΚΑΙ ΠΤΥΧΙΟΥΧΟΥΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΛΟΓΟΥΣ

➔ ΝΕΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΟ ΤΜΗΜΑ
ΜΕΤΚΕΛ ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΑ ΜΕ ΕΞ
ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ.

➔ ΕΝΑΡΞΗ ΝΕΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΙΕΣΟΕΛ ΜΕ ΜΕΙΚΤΗ
ΜΕΘΟΔΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ (ΔΙΑ ΖΩΣΗΣ
ΚΑΙ ΕΞ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ)

➔ ΕΝΑΡΞΗ ΣΕΜΙΝΑΡΙΩΝ ΣΥΝΕΧΟΥΣ
ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΟΕΛ
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2023 ΜΕ ΤΗΝ ΜΕΘΟΔΟ
ΤΗΣ ΕΞ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

ΝΕΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ

ACCA / ΣΟΕΛ IFRS Certificate

Πιστοποίηση στα Δ.Π.Χ.Α.

Σκοπός του προγράμματος

- Κατανόηση και εφαρμογή των λογιστικών αρχών που διέπουν τα Δ.Π.Χ.Α.
- Κατάρτιση οικονομικών καταστάσεων με βάση τα Δ.Π.Χ.Α.
- Ικανότητα αξιολόγησης οικονομικών καταστάσεων με βάση τα Δ.Π.Χ.Α.

Απευθύνεται σε

- Οικονομικούς διευθυντές
- Προϊσταμένους και στελέχη λογιστηρίων
- Στελέχη που ασχολούνται με την προετοιμασία και την κατάρτιση οικονομικών καταστάσεων
- Οικονομικούς αναλυτές
- Ελεύθερους επαγγελματίες οικονομολόγους και λογιστές
- Αποφοίτους οικονομικών σχολών

Το IFRS Certificate της ACCA παρέχεται για 1η φορά στην ελληνική γλώσσα σε αποκλειστική συνεργασία με το ΣΟΕΛ και εξετάζεται σε ηλεκτρονική μορφή, αποτελώντας μια πρωτοποριακή λύση εκπαίδευσης για την ελληνική αγορά εργασίας.

ΕΝΑΡΞΗ ΝΕΟΥ ΚΥΚΛΟΥ: ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2023

YOUR OPENING MOVE TO SUCCESS

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΩΜΑΤΟΣ ΟΡΚΩΤΩΝ ΕΛΕΓΚΤΩΝ ΛΟΓΙΣΤΩΝ

Στο σκάκι, όπως και στην επαγγελματική σταδιοδρομία, η σωστή κίνηση καθορίζει τη νίκη! Στο ΙΕΣΟΕΛ δίνουμε στους νέους που θέλουν να σταδιοδρομήσουν στο ελεγκτικό επάγγελμα, αλλά και σε στελέχη επιχειρήσεων, όλες τις κατάλληλες γνώσεις, για να κάνουν το πιο μελετημένο βήμα της καριέρας τους, μέσα από συνεργασίες με κορυφαία εκπαιδευτικά ιδρύματα της Ελλάδας και του εξωτερικού, σε μεταπτυχιακά προγράμματα και σεμινάρια επιμόρφωσης.

Μάθε περισσότερα στο iesoel.com